

IV

(Πληροφορίες)

ΠΛΗΡΟΦΟΡΙΕΣ ΠΡΟΕΡΧΟΜΕΝΕΣ ΑΠΟ ΤΑ ΘΕΣΜΙΚΑ ΚΑΙ ΛΟΙΠΑ ΟΡΓΑΝΑ ΚΑΙ
ΤΟΥΣ ΟΡΓΑΝΙΣΜΟΥΣ ΤΗΣ ΕΥΡΩΠΑΪΚΗΣ ΕΝΩΣΗΣ

ΕΥΡΩΠΑΪΚΗ ΕΠΙΤΡΟΠΗ

ΑΝΑΚΟΙΝΩΣΗ ΤΗΣ ΕΠΙΤΡΟΠΗΣ

Εκτίμηση σχεδίων και έργων σε σχέση με τόπους Natura 2000 Μεθοδολογική καθοδήγηση σχετικά με τις
διατάξεις του άρθρου 6 παράγραφος 3 και 4 της οδηγίας 92/43/ΕΟΚ για τους οικοτόπους

(2021/C 437/01)

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ

	Σελίδα
1. ΕΙΣΑΓΩΓΗ	3
1.1. Σκοπός και φύση του εγγράφου	3
1.2. Δομή	3
2. ΓΕΝΙΚΗ ΠΡΟΣΕΓΓΙΣΗ ΚΑΙ ΑΡΧΕΣ	4
2.1. Τα στάδια της διαδικασίας του άρθρου 6 παράγραφος 3 και 4	4
2.2. Προσέγγιση για τη λήψη αποφάσεων	5
3. ΜΕΘΟΔΟΛΟΓΙΑ ΤΟΥ ΑΡΘΡΟΥ 6 ΠΑΡΑΓΡΑΦΟΙ 3 ΚΑΙ 4	7
3.1. Στάδιο 1: Έλεγχος.....	7
3.1.1. Στάδιο 1: Διαπίστωση αν το σχέδιο ή έργο είναι άμεσα συνδεδεμένο ή αναγκαίο για τη διαχείριση ενός τόπου Natura 2000	8
3.1.2. Στάδιο 2: Περιγραφή του σχεδίου ή έργου και των παραγόντων επιπτώσεών του	9
3.1.3. Στάδιο 3: Προσδιορισμός των τόπων Natura 2000 που ενδέχεται να επηρεαστούν από το σχέδιο ή έργο	10
3.1.4. Στάδιο 4: Εκτίμηση του κατά πόσον μπορεί να αποκλειστεί το ενδεχόμενο σημαντικών επιπτώσεων λαμβανομένων υπόψη των στόχων διατήρησης του τόπου	13
3.1.5. Συμπεράσματα: απόφαση βάσει του αποτελέσματος του ελέγχου	15
3.2. Στάδιο 2: Δέουσα εκτίμηση	17
3.2.1. Στάδιο 1: Συλλογή πληροφοριών σχετικά με το έργο και τους οικείους τόπους Natura 2000	18
3.2.2. Στάδιο 2: Εκτίμηση των επιπτώσεων που συνεπάγεται το σχέδιο ή έργο καθαυτό ή από κοινού με άλλα σχέδια ή έργα, λαμβανομένων υπόψη των στόχων διατήρησης του τόπου	23
3.2.3. Στάδιο 3: Προσδιορισμός των επιπτώσεων του σχεδίου ή του έργου στην ακεραιότητα του τόπου Natura 2000	34
3.2.4. Στάδιο 4: Μέτρα μετριασμού των επιπτώσεων	36
3.2.5. Συμπεράσματα της δέουσας εκτίμησης	40
3.2.6. Συμπληρωματικές εκτιμήσεις: διαβουλεύσεις, ποιότητα της δέουσας εκτίμησης, πρόσβαση στη δικαιοσύνη	42

3.3. Στάδιο 3: Διαδικασία βάσει του άρθρου 6 παράγραφος 4	46
3.3.1. Στάδιο 1: Εξέταση εναλλακτικών λύσεων	47
3.3.2. Στάδιο 2: Εξέταση επιτακτικών λόγων σημαντικού δημοσίου συμφέροντος (ΕΛΣΔΣ)	53
3.3.3. Στάδιο 3: Προσδιορισμός, αξιολόγηση και θέσπιση αντισταθμιστικών μέτρων	55
α) Κύριοι τύποι αντισταθμιστικών μέτρων	55
β) Κατευθυντήριες αρχές για τον καθορισμό αντισταθμιστικών μέτρων και στόχων	57
γ) Χρόνος της αντιστάθμισης	59
δ) Αξιολόγηση και παρακολούθηση αντισταθμιστικών μέτρων βάσει του άρθρου 6 παράγραφος 4	59
ε) Καθορισμός αντισταθμιστικών μέτρων για σχέδια	61
4. ΣΤΡΑΤΗΓΙΚΟΣ ΣΧΕΔΙΑΣΜΟΣ ΚΑΙ ΔΕΟΥΣΑ ΕΚΤΙΜΗΣΗ ΤΩΝ ΣΧΕΔΙΩΝ	64
4.1. Στρατηγικός σχεδιασμός	64
4.2. Δέουσα εκτίμηση των σχεδίων	64
4.3. Χαρτογράφηση ευαίσθητων περιοχών	66
4.4. Διαβούλευση και διάλογος στον στρατηγικό σχεδιασμό	70
5. ΣΥΝΔΕΣΕΙΣ ΜΕ ΑΛΛΕΣ ΔΙΑΔΙΚΑΣΙΕΣ ΠΕΡΙΒΑΛΛΟΝΤΙΚΗΣ ΕΚΤΙΜΗΣΗΣ: ΕΠΕ, ΣΠΕ, ΟΔΗΓΙΑ ΠΛΑΙΣΙΟ ΓΙΑ ΤΑ ΥΔΑΤΑ	71
5.1. Εξορθολογισμός των περιβαλλοντικών εκτιμήσεων	71
5.2. Εκτίμηση περιβαλλοντικών επιπτώσεων, στρατηγική περιβαλλοντική εκτίμηση και δέουσα εκτίμηση	71
5.2.1. Ευκαιρίες και οφέλη του εξορθολογισμού ΕΠΕ/ΣΠΕ και δέουσας εκτίμησης	72
5.2.2. Ειδικά χαρακτηριστικά της δέουσας εκτίμησης και διαφορές με τις διαδικασίες ΕΠΕ/ΣΠΕ	73
5.2.3. Σχέση μεταξύ ΣΠΕ/ΕΠΕ/δέουσας εκτίμησης και των διατάξεων αυστηρής προστασίας των ειδών των οδηγιών για τη φύση	74
5.3. Εκτιμήσεις βάσει του άρθρου 4 παράγραφος 7 της οδηγίας-πλαίσιο για τα ύδατα, συντονισμένες ή ενοποιημένες με τη διαδικασία του άρθρου 6 παράγραφος 3 βάσει της οδηγίας για τους οικοτόπους	75
6. ΒΑΣΙΚΗ ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ	77

ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ

1. ΕΙΣΑΓΩΓΗ

1.1. Σκοπός και φύση του εγγράφου

Σκοπός του παρόντος εγγράφου είναι η παροχή μεθοδολογικής καθοδήγησης για την εφαρμογή του άρθρου 6 παράγραφοι 3 και 4 της οδηγίας για τους οικοτόπους⁽¹⁾. Η παρούσα καθοδήγηση έχει ως στόχο να συνδράμει τις αρχές και τους εθνικούς οργανισμούς των κρατών μελών και των υποψήφιων χωρών, καθώς και τους υπεύθυνους υλοποίησης, συμβούλους, υπεύθυνους διαχείρισης τόπων, επαγγελματίες και άλλα ενδιαφερόμενα μέρη, στην εφαρμογή των υποχρεώσεων που απορρέουν από τις εν λόγω διατάξεις. Το παρόν έγγραφο παρουσιάζει τις απόψεις της Ευρωπαϊκής Επιτροπής και δεν είναι νομικά δεσμευτικό· μόνο το Δικαστήριο της Ευρωπαϊκής Ένωσης είναι αρμόδιο να ερμηνεύει έγκυρα το δίκαιο της Ένωσης.

Η καθοδήγηση πρέπει να ερμηνεύεται σε συνδυασμό με τις οδηγίες και την εθνική νομοθεσία, καθώς και με τις συμβουλές που διατυπώνονται στην ανακοίνωση της Επιτροπής «Διαχείριση των τόπων του δικτύου Natura 2000: Οι διατάξεις του άρθρου 6 της οδηγίας 92/43/ΕΟΚ για τους οικοτόπους»⁽²⁾ (στο παρόν έγγραφο αναφέρεται ως «οδηγός για το άρθρο 6») που αποτελεί το σημείο αφετηρίας για την ερμηνεία των βασικών όρων και εννοιών που περιλαμβάνονται στην οδηγία για τους οικοτόπους. Για διευκόλυνση της ανάγνωσης, στην παρούσα καθοδήγηση αναφέρονται τα σχετικά μέρη του οδηγού για το άρθρο 6.

Η Επιτροπή εξέδωσε επίσης διάφορα ειδικά ανά τομέα έγγραφα καθοδήγησης για διαφορετικούς τομείς πολιτικής, όπως η ενέργεια, συμπεριλαμβανομένων των ανανεώσιμων πηγών ενέργειας, η εξόρυξη, η εσωτερική ναυσιπλοΐα, τα έργα ανάπτυξης σε λιμένες και εκβολές ποταμών, η γεωργία και η δασοπονία⁽³⁾. Τα έγγραφα αυτά συχνά αναλύουν με περισσότερες λεπτομέρειες τα ειδικά χαρακτηριστικά των εκτιμήσεων σχεδίου ή έργου όσον αφορά τους συγκεκριμένους τομείς. Συνεπώς, μπορούν να χρησιμοποιηθούν για τη συμπλήρωση των παρουσών γενικών κατευθυντήριων γραμμών με πρακτικές, ειδικές ανά τομέα παραμέτρους.

Βάσει της αρχής της διαδικαστικής αυτονομίας, εναπόκειται στο κράτος μέλος να αποφασίσει τον τρόπο με τον οποίο θα εφαρμόσει τις διαδικαστικές απαιτήσεις που απορρέουν από την οδηγία. Αποτελεί ευθύνη της αρμόδιας αρχής σε κάθε κράτος μέλος να λάβει τις βασικές αποφάσεις οι οποίες περιλαμβάνονται στις εκτιμήσεις του άρθρου 6 παράγραφοι 3 και 4. Στο παρόν έγγραφο καθοδήγησης, ο όρος «εκτίμηση» περιγράφει ολόκληρη τη διαδικασία με την οποία συλλέγονται οι πληροφορίες από τον υπεύθυνο ανάπτυξης του σχεδίου ή του έργου, τις αρχές, τους οργανισμούς διατήρησης της φύσης και άλλους, τις μη κυβερνητικές οργανώσεις (ΜΚΟ) και το κοινό, και παρέχονται στην αρμόδια αρχή για εξέταση και αξιολόγηση.

Κατόπιν, η αρμόδια αρχή καθορίζει τα αποτελέσματα της εκτίμησης και λαμβάνει απόφαση σχετικά με την έγκριση ή μη του σχεδίου ή του έργου, και εφόσον αυτό εγκριθεί, υπό ποιες προϋποθέσεις. Στη διαδικασία αυτή αναγνωρίζεται ότι οι εκτιμήσεις που απαιτούνται σύμφωνα με το άρθρο 6 παράγραφοι 3 και 4 βασίζονται στη συλλογή αξιόπιστων πληροφοριών και δεδομένων από πολλά ενδιαφερόμενα μέρη, καθώς και σε διαβουλεύσεις με τα εν λόγω ενδιαφερόμενα μέρη και μεταξύ αυτών.

Το παρόν έγγραφο αποτελεί επικαιροποίηση της προηγούμενης μεθοδολογικής καθοδήγησης του άρθρου 6 παράγραφοι 3 και 4 της οδηγίας για τους οικοτόπους⁽⁴⁾ ⁽⁵⁾. Το έγγραφο βασίζεται στην πείρα που αποκομίστηκε από την εφαρμογή της οδηγίας για τους οικοτόπους και στη συναφή νομολογία του ΔΕΕ, καθώς και στην επανεξέταση των κατευθυντήριων γραμμών και της βιβλιογραφίας της ΕΕ, σε υλικό από περιπτωσιολογικές μελέτες, σε παρατηρήσεις και προτάσεις κατόπιν διαβουλεύσεων με τις αρχές των κρατών μελών της ΕΕ και με ενδιαφερόμενους φορείς. Η κατάρτιση του παρόντος εγγράφου καθοδήγησης υποστηρίχθηκε από τις ATECMA S.L. και Adelphi consult GmbH, στο πλαίσιο σύμβασης με την Ευρωπαϊκή Επιτροπή⁽⁶⁾.

1.2. Δομή

Το έγγραφο αποτελείται από τρία βασικά μέρη και ένα παράρτημα.

— Στην πρώτη ενότητα επεξηγείται η γενική προσέγγιση και οι αρχές στις οποίες στηρίζεται η καθοδήγηση. Στην ενότητα αυτή περιλαμβάνεται το διάγραμμα ροής από τον οδηγό για το άρθρο 6 για την απεικόνιση του τρόπου με τον οποίο θα πρέπει να είναι δομημένες οι εκτιμήσεις του άρθρου 6 παράγραφοι 3 και 4 και του τρόπου με τον οποίο τα διάφορα στάδια των εκτιμήσεων σχετίζονται με τις απαιτήσεις του άρθρου 6 παράγραφοι 3 και 4.

⁽¹⁾ Οδηγία 92/43/ΕΟΚ του Συμβουλίου για τη διατήρηση των φυσικών οικοτόπων καθώς και της άγριας πανίδας και χλωρίδας (ΕΕ L 206 της 22.7.1992, σ. 7).

⁽²⁾ Ευρωπαϊκή Επιτροπή, 2019. Ανακοίνωση της Επιτροπής «Διαχείριση των τόπων του δικτύου Natura 2000. Οι διατάξεις του άρθρου 6 της οδηγίας 92/43/ΕΟΚ για τους οικοτόπους» (2019/C 33/01), διαθέσιμη στη διεύθυνση: [https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EL/TXT/?qid=1555085968125&uri=CELEX:52019XC0125\(07\)](https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EL/TXT/?qid=1555085968125&uri=CELEX:52019XC0125(07))

⁽³⁾ https://ec.europa.eu/environment/nature/natura2000/management/guidance_en.htm

⁽⁴⁾ Μεθοδολογικές κατευθύνσεις σχετικά με τις διατάξεις του άρθρου 6 παράγραφοι 3 και 4 της οδηγίας 92/43/ΕΟΚ για τους οικοτόπους, Ευρωπαϊκή Επιτροπή, 2002.

⁽⁵⁾ Η επικαιροποίηση είναι ένα από τα παραδοτέα του «Σχεδίου δράσης για τη φύση, τον άνθρωπο και την οικονομία», COM(2017) 198 final, (Δράση 1).

⁽⁶⁾ Σύμβαση υπηρεσιών της ΕΕ αριθ. 07.0202/2017/770634/SER/ENV.D.3 για τεχνική και επιστημονική υποστήριξη όσον αφορά στην εκτέλεση του «Σχεδίου δράσης για τη φύση, τους ανθρώπους και την οικονομία – Δράσεις 1, 2 και 13.

- Η επόμενη ενότητα περιλαμβάνει την κύρια μεθοδολογική καθοδήγηση σε στάδια. Κάθε στάδιο περιλαμβάνει μεθόδους και εργαλεία, παραδείγματα και προτάσεις σχετικά με τον τρόπο ολοκλήρωσης των εκτιμήσεων. Η διαδικασία αυτή υποστηρίζεται με τη χρήση καταλόγων ελέγχου, πινάκων και οδηγιών βήμα προς βήμα για κάθε στάδιο της εκτίμησης. Επισημαίνεται ωστόσο, ότι τα ανωτέρω παρέχονται ενδεικτικά και δεν μπορούν να καλύψουν όλες τις περιπτώσεις.
- Η τρίτη ενότητα περιλαμβάνει κεφάλαιο σχετικά με τον στρατηγικό σχεδιασμό και τη διαδικασία εκτίμησης όσον αφορά ειδικότερα τα σχέδια. Η ενότητα αυτή εξετάζει επίσης τις συνδέσεις με άλλες περιβαλλοντικές εκτιμήσεις που απαιτούνται σύμφωνα με τη νομοθεσία της ΕΕ.
- Το παράρτημα παρέχει παραδείγματα μεθόδων και περαιτέρω καθοδήγηση και εργαλεία που μπορούν να χρησιμοποιηθούν για την εφαρμογή των διαδικασιών του άρθρου 6 παράγραφοι 3 και 4 (π.χ. κατάλογοι ελέγχου ή μορφότυποι).

2. ΓΕΝΙΚΗ ΠΡΟΣΕΓΓΙΣΗ ΚΑΙ ΑΡΧΕΣ

2.1. Τα στάδια της διαδικασίας του άρθρου 6 παράγραφοι 3 και 4

Το άρθρο 6 παράγραφοι 3 και 4 ορίζει τα εξής:

«3. Κάθε σχέδιο, μη άμεσα συνδεδεμένο ή αναγκαίο για τη διαχείριση του τόπου, το οποίο όμως είναι δυνατόν να επηρεάζει σημαντικά τον εν λόγω τόπο, καθεαυτό ή από κοινού με άλλα σχέδια, εκτιμάται δεόντως ως προς τις επιπτώσεις του στον τόπο, λαμβανομένων υπόψη των στόχων διατήρησής του. Βάσει των συμπερασμάτων της εκτίμησης των επιπτώσεων στον τόπο και εξαιρουμένης της περίπτωσης των διατάξεων της παραγράφου 4, οι αρμόδιες εθνικές αρχές συμφωνούν για το οικείο σχέδιο μόνον αφού βεβαιωθούν ότι δεν θα παραβιάσει την ακεραιότητα του τόπου περί του οποίου πρόκειται και, ενδεχομένως, αφού εκφρασθεί πρώτα η δημόσια γνώμη.

4. Εάν, παρά τα αρνητικά συμπεράσματα της εκτίμησης των επιπτώσεων και ελλείψει εναλλακτικών λύσεων, ένα σχέδιο πρέπει να πραγματοποιηθεί για άλλους επιτακτικούς λόγους σημαντικού δημοσίου συμφέροντος, περιλαμβανομένων λόγων κοινωνικής ή οικονομικής φύσεως, το κράτος μέλος λαμβάνει κάθε αναγκαίο αντισταθμιστικό μέτρο ώστε να εξασφαλισθεί η προστασία της συνολικής συνοχής του Natura 2000. Το κράτος μέλος ενημερώνει την Επιτροπή σχετικά με τα αντισταθμιστικά μέτρα που έλαβε. Όταν ο τόπος περί του οποίου πρόκειται είναι τόπος όπου ευρίσκονται ένας τύπος φυσικού οικοτόπου προτεραιότητας ή/και ένα είδος προτεραιότητας, είναι δυνατόν να προβληθούν μόνον επιχειρήματα σχετικά με την υγεία ανθρώπων και τη δημόσια ασφάλεια ή σχετικά με θετικές συνέπειες πρωταρχικής σημασίας για το περιβάλλον, ή, κατόπιν γνωμοδοτήσεως της Επιτροπής, άλλοι επιτακτικοί σημαντικοί λόγοι σημαντικού δημοσίου συμφέροντος».

Το άρθρο 6 παράγραφοι 3 και 4 καθορίζει μια σταδιακή διαδικασία για την εκτίμηση σχεδίων ή έργων τα οποία είναι πιθανόν να έχουν επιπτώσεις σε τόπους Natura 2000. Η εν λόγω διαδικασία περιλαμβάνει τρία κύρια στάδια:

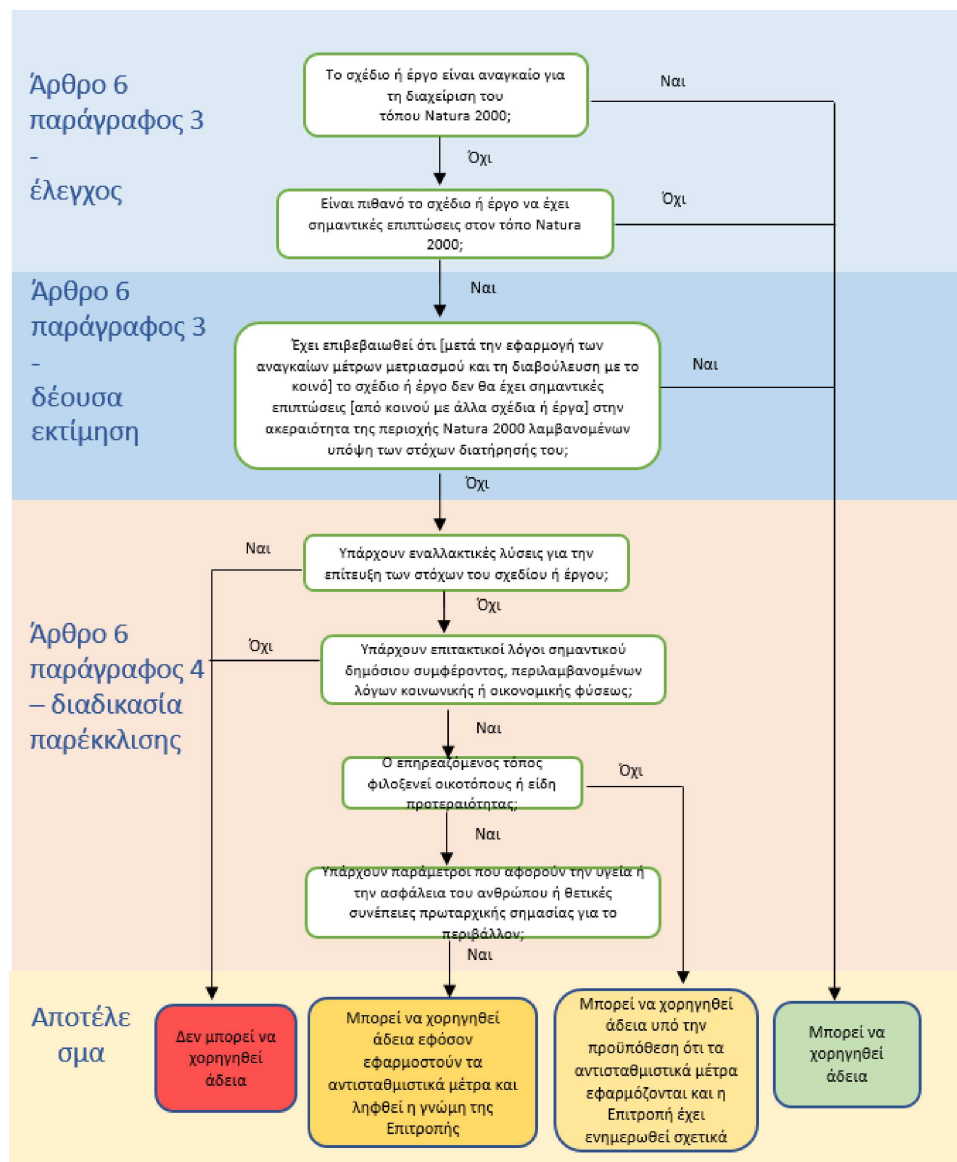
- **Πρώτο στάδιο: έλεγχος.** Το πρώτο μέρος της διαδικασίας αποτελείται από ένα στάδιο προκαταρκτικής αξιολόγησης («έλεγχος») προκειμένου να διαπιστωθεί αν ένα σχέδιο ή έργο είναι άμεσα συνδεδεμένο ή αναγκαίο για τη διαχείριση τόπου Natura 2000, και, αν δεν ισχύει κάτι τέτοιο, τότε αν είναι δυνατόν να επηρεάσει σημαντικά τον τόπο (?) (είτε μεμονωμένα είτε σε συνδυασμό με άλλα σχέδια ή έργα) λαμβανομένων υπόψη των στόχων διατήρησης του τόπου. Το πρώτο στάδιο διέπεται από το πρώτο μέρος της πρώτης περιόδου του άρθρου 6 παράγραφος 3.
- **Δεύτερο στάδιο: η δέουσα εκτίμηση.** Εάν δεν μπορούν να αποκλειστούν πιθανές σημαντικές επιπτώσεις, το επόμενο στάδιο της διαδικασίας περιλαμβάνει την εκτίμηση των επιπτώσεων του σχεδίου ή του έργου (είτε μεμονωμένα είτε σε συνδυασμό με άλλα σχέδια ή έργα) με βάση τους στόχους διατήρησης του τόπου, και τη διαπίστωση σχετικά με το αν θα επηρεάσει την ακεραιότητα του τόπου Natura 2000, λαμβανομένων υπόψη τυχόν μέτρων μετριασμού. Εναπόκειται στις αρμόδιες αρχές να αποφασίσουν αν θα εγκρίνουν ή όχι το σχέδιο ή το έργο, υπό το πρίσμα των διαπιστώσεων της δέουσας εκτίμησης. Το δεύτερο στάδιο διέπεται από το δεύτερο μέρος της πρώτης περιόδου και από τη δεύτερη περίοδο του άρθρου 6 παράγραφος 3.
- **Τρίτο στάδιο: παρέκκλιση από το άρθρο 6 παράγραφος 3 υπό ορισμένες προϋποθέσεις.** Το τρίτο στάδιο της διαδικασίας διέπεται από το άρθρο 6 παράγραφος 4. Το στάδιο αυτό ενεργοποιείται μόνο εάν, παρά τα αρνητικά συμπεράσματα της εκτίμησης, ο υπεύθυνος υλοποίησης του έργου θεωρεί ότι το σχέδιο ή έργο θα πρέπει να υλοποιηθεί για επιτακτικούς λόγους σημαντικού δημοσίου συμφέροντος. Αυτό είναι δυνατόν μόνον εάν δεν υπάρχουν εναλλακτικές λύσεις, αν οι επιτακτικοί λόγοι σημαντικού δημοσίου συμφέροντος είναι δεόντως αιτιολογημένοι και αν θεσπίζονται κατάλληλα αντισταθμιστικά μέτρα για να διασφαλιστεί ότι προστατεύεται η συνολική συνοχή του Natura 2000.

(?) Στην πράξη, ενδέχεται να χρειαστεί να εξεταστούν περισσότεροι του ενός τόποι.

Κάθε στάδιο της διαδικασίας επηρεάζεται από το προηγούμενο στάδιο. Ως εκ τούτου, η σειρά με την οποία υλοποιούνται τα στάδια έχει ουσιώδη σημασία για την ορθή εφαρμογή του άρθρου 6 παράγραφος 3 και 4. Στο σχήμα 1 παρουσιάζεται ένα διάγραμμα ροής αυτής της διαδικασίας.

Σχήμα 1

Εκτίμηση σχεδίων και έργων σε σχέση με τους τόπους Natura 2000: τρία στάδια της διαδικασίας του άρθρου 6 παράγραφοι 3 και 4

2.2. Προσέγγιση για τη λήψη αποφάσεων

Όπως το σύνολο της περιβαλλοντικής νομοθεσίας της ΕΕ, η οδηγία για τους οικοτόπους βασίζεται στην **αρχή της προφύλαξης** ⁽⁸⁾, δηλαδή η απουσία επιστημονικών στοιχείων για τη σημαντικές αρνητικές επιπτώσεις μιας δράσης δεν μπορεί να χρησιμοποιηθεί ως αιτιολόγηση για την έγκριση αυτής της δράσης. Κατά την εφαρμογή στη διαδικασία του άρθρου 6 παράγραφος 3, η αρχή της προφύλαξης συνεπάγεται ότι η απουσία αρνητικών επιπτώσεων σε τόπους Natura 2000 πρέπει να αποδεικνύεται πριν από την έγκριση ενός σχεδίου ή έργου. Με άλλα λόγια, αν υπάρχει αβεβαιότητα σχετικά με το αν θα υπάρξουν αρνητικές επιπτώσεις, τότε το σχέδιο ή έργο δεν μπορεί να εγκριθεί.

⁽⁸⁾ Άρθρο 191 της Συνθήκης για τη λειτουργία της Ευρωπαϊκής Ένωσης.

Πρακτικά, αυτό σημαίνει ότι ο υπεύθυνος υλοποίησης του σχεδίου ή έργου φέρει το βάρος να αποδείξει —και η αρμόδια αρχή να επιβεβαιώσει— πέρα από κάθε αμφιβολία ότι:

- Στο στάδιο 1 (έλεγχος) —μπορούν να αποκλειστούν πιθανές σημαντικές επιπτώσεις· ή
- Στο στάδιο 2 (δέουσα εκτίμηση) —μπορούν να αποκλειστούν επιβλαβείς συνέπειες για την ακεραιότητα του τόπου Natura 2000.

Όταν οι επιβλαβείς συνέπειες για την ακεραιότητα ενός τόπου είναι βέβαιες ή δεν μπορούν να αποκλειστούν, το σχέδιο ή έργο μπορεί ακόμη να εγκριθεί κατ' εξαίρεση σύμφωνα με το άρθρο 6 παράγραφος 4 υπό την προϋπόθεση ότι δεν υπάρχουν εναλλακτικές λύσεις, ότι δικαιολογείται βάσει επιτακτικών λόγων σημαντικού δημόσιου συμφέροντος και ότι εφαρμόζονται ικανοποιητικά αντισταθμιστικά μέτρα για την προστασία της συνολικής συνοχής του δικτύου Natura 2000. Η αρχή της προφύλαξης μπορεί επίσης να έχει ορισμένες εφαρμογές σε τέτοιες περιπτώσεις, ιδίως σε σχέση με το εύρος των αντισταθμιστικών μέτρων που πρόκειται να εφαρμοστούν (βλέπε ενότητα 3.3.3).

Στην οδηγία για τους οικοτόπους γίνεται ρητή αναφορά στους «στόχους διατήρησης του τόπου» ως βάση για την εφαρμογή του άρθρου 6 παράγραφος 3. Το ΔΕΕ, στην απόφαση που εξέδωσε στην υπόθεση C-849/19, Επιτροπή κατά Ελλάδας, επιβεβαίωσε ότι οι στόχοι διατήρησης πρέπει να θεσπίζονται επισήμως και ότι τα εν λόγω μέτρα πρέπει να είναι ειδικά ανά τόπο, να αναφέρονται στις ειδικές αξίες του τόπου και να είναι επακριβή ⁽⁹⁾.

Επιπλέον, το Δικαστήριο έχει κατ' επανάληψη αποφανθεί ότι το περιεχόμενο της υποχρέωσης διενέργειας δέουσας εκτίμησης για τις επιπτώσεις σχεδίου ή έργου σε προστατευόμενο τόπο θα πρέπει να προσδιορίζεται υπό το πρίσμα των στόχων διατήρησης ⁽¹⁰⁾. Με άλλα λόγια, η απόφαση σχετικά με το αν το σχέδιο ή έργο ενδέχεται να έχει σημαντικές επιπτώσεις σε έναν τόπο Natura 2000 θα πρέπει να λαμβάνεται με συνεκτίμηση των στόχων διατήρησης του τόπου (βλέπε ενότητα 3.1 «Έλεγχος»). **Κατά συνέπεια, οι ειδικοί ανά τόπο στόχοι διατήρησης είναι απαραίτητο να καθορίζονται χωρίς καθυστέρηση για όλους τους τόπους Natura 2000 και οι εν λόγω στόχοι πρέπει να δημοσιοποιούνται.**

Όπως εξηγείται στην ενότητα 3.2.2 κατωτέρω, οι ειδικοί ανά τόπο στόχοι διατήρησης θα πρέπει να καθορίζονται για όλους τους προστατευόμενους οικοτόπους και όλα τα προστατευόμενα είδη με σημαντική παρουσία στον τόπο (δηλαδή οικοτόποι και είδη με εκτίμηση τόπου Α, Β ή Γ, αλλά όχι Δ, στο τυποποιημένο έντυπο δεδομένων για τον τόπο ⁽¹¹⁾). Οι στόχοι διατήρησης πρέπει να προσδιορίζουν τους στόχους που πρέπει να επιτευχθούν για κάθε χαρακτηριστικό ή παράμετρο που προσδιορίζει την κατάσταση διατήρησης των προστατευόμενων χαρακτηριστικών.

Οι εκτιμήσεις πρέπει να επανεξετάζονται —σε αμφότερα τα στάδια ελέγχου και δέουσας εκτίμησης— αν το σχέδιο ή έργο τροποποιείται ή αναπτύσσεται περαιτέρω κατά τη διαδικασία της κατάρτισης. Για παράδειγμα, αν, κατά το στάδιο ελέγχου, δεν μπορεί να αποκλειστεί το ενδεχόμενο σημαντικών επιπτώσεων, ο υπεύθυνος υλοποίησης του σχεδίου ή έργου μπορεί να αποφασίσει να επανεξετάσει τον σχεδιασμό του σχεδίου ή έργου ώστε να αποκλειστεί ο κίνδυνος ενδεχόμενων σημαντικών επιπτώσεων. Σε αυτές τις περιπτώσεις, το τροποποιημένο σχέδιο ή έργο θα πρέπει να υποβληθεί εκ νέου σε έλεγχο για να προσδιοριστεί αν εξακολουθεί να υπάρχει το ενδεχόμενο να έχει σημαντικές επιπτώσεις στον τόπο ή όχι.

Πλαίσιο 1

Λήψη απόφασης βάσει δέουσας εκτίμησης

Αποτελεί ευθύνη των αρμόδιων αρχών, βάσει των συμπερασμάτων της δέουσας εκτίμησης των επιπτώσεων ενός σχεδίου ή έργου για τον συγκεκριμένο τόπο Natura 2000, να αποφασίσουν αν θα εγκρίνουν ή όχι το σχέδιο ή το έργο. Έγκριση μπορεί να χορηγηθεί μόνον αφού **έχουν εξακριβώσει ότι το σχέδιο ή έργο δεν θα έχει επιβλαβείς συνέπειες για την ακεραιότητα του τόπου Natura 2000**. Μια τέτοια πεποίθηση διαμορφώνεται όταν δεν υφίσταται, από επιστημονικής απόψεως, καμία εύλογη αμφιβολία ως προς την απουσία τέτοιων επιπτώσεων ⁽¹²⁾.

Επομένως, έμφαση δίνεται στην απόδειξη της απουσίας αρνητικών συνεπειών και όχι της παρουσίας τους, με βάση την αρχή της προφύλαξης ⁽¹³⁾. Συνεπώς, η δέουσα εκτίμηση πρέπει να είναι επαρκώς αναλυτική και αιτιολογημένη ώστε να καταδεικνύει την απουσία αρνητικών συνεπειών, λαμβανομένων υπόψη των πλέον προωθημένων επιστημονικών γνώσεων επί του θέματος ⁽¹⁴⁾.

Το ίδιο επίπεδο βεβαιότητας απαιτείται αν η απόφαση λαμβάνεται κατά το στάδιο του ελέγχου· και σε αυτό το στάδιο δεν θα πρέπει να υπάρχει καμία εύλογη αμφιβολία όσον αφορά την απουσία πιθανών σημαντικών επιπτώσεων.

⁽⁹⁾ Σκέψεις 58-59.

⁽¹⁰⁾ Σκέψη 51.

⁽¹¹⁾ Βλέπε πλαίσιο 4 «Πηγές για χρήση στον προσδιορισμό των επιπτώσεων σε έναν τόπο Natura 2000» στην ενότητα 3.1.3 του παρόντος οδηγού.

⁽¹²⁾ Υπόθεση C-127/02, σκέψη 59.

⁽¹³⁾ Υπόθεση C-157/96, σκέψη 63.

⁽¹⁴⁾ Υπόθεση C-127/02, σκέψη 61.

3. ΜΕΘΟΔΟΛΟΓΙΑ ΤΟΥ ΑΡΘΡΟΥ 6 ΠΑΡΑΓΡΑΦΟΙ 3 ΚΑΙ 4

3.1. Στάδιο 1: Έλεγχος

Στο πρώτο αυτό στάδιο εξετάζεται η **πιθανότητα ένα σχέδιο ή έργο να έχει σημαντικές επιπτώσεις** σε έναν τόπο Natura 2000, είτε μεμονωμένα είτε από κοινού με άλλα σχέδια ή έργα. Εάν η πιθανότητα σημαντικών επιπτώσεων δεν μπορεί να αποκλειστεί πέρα από κάθε εύλογη αμφιβολία, το σχέδιο ή έργο θα πρέπει να υποβληθεί σε πλήρη δέουσα εκτίμηση σύμφωνα με το άρθρο 6 παράγραφος 3.

Οι όροι «σχέδιο» και «έργο» θα πρέπει να γίνονται αντιληπτοί με την ευρεία έννοια.

Ένα **έργο** μπορεί να περιλαμβάνει κατασκευαστικές εργασίες, εγκαταστάσεις και άλλες επεμβάσεις στο φυσικό περιβάλλον, συμπεριλαμβανομένων δραστηριοτήτων που αποσκοπούν στην αξιοποίηση των φυσικών πόρων.

Ο όρος **σχέδιο** έχει επίσης, για τους σκοπούς του άρθρου 6 παράγραφος 3, δινητικά ευρεία σημασία, στην οποία περιλαμβάνονται σχέδια χρήσης γης ή χωροταξικά σχέδια και τομεακά σχέδια (π.χ. για μεταφορές, ενέργεια, διαχείριση αποβλήτων, διαχείριση υδάτων, δασική διαχείριση κ.λπ.).

Η οδηγία δεν περιορίζει το πεδίο εφαρμογής ενός σχεδίου ή έργου σε συγκεκριμένες κατηγορίες. Το βασικό κριτήριο είναι κατά πόσον υπάρχει **πιθανότητα να έχει σημαντικές επιπτώσεις σε έναν τόπο Natura 2000**.

Για περαιτέρω λεπτομέρειες, βλέπε τον οδηγό για το άρθρο 6 – ενότητες 4.4.1 και 4.4.2.

Ως στάδιο προκαταρκτικής αξιολόγησης, ο έλεγχος μπορεί κανονικά να βασίζεται σε ήδη υπάρχουσες πληροφορίες, στις οποίες συμπεριλαμβάνονται γνώμες εμπειρογνομόνων (π.χ. αρμόδιων περιβαλλοντικών αρχών) ή δημοσιευμένο υλικό (π.χ. χάρτες οικοτόπων ή κατάλογοι ειδών) και δεν απαιτεί τη συλλογή νέων λεπτομερών στοιχείων. Ωστόσο, σε περίπτωση που δεν υπάρχουν επαρκείς ή ενημερωμένες πληροφορίες π.χ. σχετικά με την παρουσία προστατευόμενων οικοτόπων και ειδών στην περιοχή, τα οποία ενδέχεται να επηρεαστούν από ένα σχέδιο ή έργο, ενδεχομένως να απαιτείται η συλλογή και ανάλυση πρόσθετων δεδομένων ώστε να προσδιοριστεί αν υπάρχει πιθανότητα να υπάρξουν σημαντικές επιπτώσεις ή όχι. Εάν δεν υπάρχουν πληροφορίες, τότε γίνεται η παραδοχή ότι υπάρχει πιθανότητα να σημειωθούν σημαντικές επιπτώσεις και ότι απαιτείται δέουσα εκτίμηση.

Ο έλεγχος πρέπει να πραγματοποιείται σε πρώιμο στάδιο, κανονικά πριν συγκεντρωθούν όλα τα στοιχεία για ένα σχέδιο ή έργο, για παράδειγμα όταν καταστούν γνωστές η τοποθεσία και η γενική φύση του έργου αλλά δεν έχει ακόμη ξεκινήσει η διαδικασία σχεδιασμού. Τα πλεονεκτήματα του **έγκαιρου ελέγχου** είναι πολλά:

- Μπορεί να μειώσει τον κίνδυνο καθυστερήσεων και πρόσθετου κόστους σε μεταγενέστερο στάδιο, κατά την υποβολή αιτήσεων για χορήγηση άδειας για το σχέδιο ή το έργο.
- Παρέχει τη δυνατότητα έγκαιρης διαβούλευσης και ανταλλαγής πληροφοριών μεταξύ των φορέων που υποβάλλουν το σχέδιο ή έργο, των αρμόδιων αρχών και άλλων ενδιαφερόμενων φορέων που κατέχουν σχετικά δεδομένα και εμπειρογνώσια.
- Παρέχει στον υπεύθυνο υλοποίησης ενός σχεδίου ή έργου τη δυνατότητα να εξετάσει καλύτερα τα επόμενα στάδια που ενδέχεται να απαιτούνται, χωρίς να επενδύσει σημαντικό χρόνο και χρήμα.
- Καθιστά δυνατή την αναγνώριση και την πρόβλεψη δυνητικών κινδύνων, τόσο για τόπους Natura 2000 όσο και για το ίδιο το σχέδιο ή έργο, επισημαίνοντας, για παράδειγμα, την ανάγκη εναλλακτικής τοποθεσίας ή σχεδιασμού για το σχέδιο ή έργο ώστε να αποφευχθεί ο κίνδυνος βλάβης, ή της συλλογής πρόσθετων δεδομένων για τη διευκόλυνση της διενέργειας έγκαιρης εκτίμησης. Παρόλο που οι βασικές πτυχές του αρχικού σχεδιασμού θα πρέπει να είναι σαφείς, θα πρέπει επίσης να υπάρχει δυνατότητα προσαρμογής του σχεδίου ή έργου.

Όταν ένα σχέδιο ή έργο υποβάλλεται σε έλεγχο σε πρώιμο στάδιο, ενδέχεται σε μεταγενέστερο στάδιο να απαιτείται επανεξέταση του ελέγχου, όταν θα καταστούν διαθέσιμα περισσότερα στοιχεία για το σχέδιο ή έργο. Το πεδίο εφαρμογής της ανάλυσης του ελέγχου ενδέχεται να διαφέρει για τα σχέδια και τα έργα ανάλογα με την κλίμακα του έργου και τις πιθανές επιπτώσεις.

Η ανάλυση περιλαμβάνει τέσσερα στάδια:

1. διαπίστωση αν το σχέδιο ή έργο είναι άμεσα συνδεδεμένο ή αναγκαίο για τη διαχείριση ενός τόπου Natura 2000·
2. προσδιορισμός των σχετικών στοιχείων του σχεδίου ή έργου και των πιθανών επιπτώσεών τους·
3. προσδιορισμός των τόπων Natura 2000 (εάν υπάρχουν) που μπορεί να επηρεαστούν, λαμβανομένων υπόψη των δυνητικών επιπτώσεων του σχεδίου ή του έργου, μεμονωμένα ή από κοινού με άλλα σχέδια ή έργα·
4. αξιολόγηση του κατά πόσον μπορεί να αποκλειστεί το ενδεχόμενο σημαντικών επιπτώσεων στον τόπο Natura 2000, λαμβανομένων υπόψη των στόχων διατήρησης του τόπου.

Οι ακόλουθες ενότητες παρουσιάζουν λεπτομερέστερα καθένα από τα τέσσερα στάδια, μαζί με τα αποτελέσματα του ελέγχου και τα σχετικά έγγραφα.

Στον πίνακα 1 κατωτέρω παρατίθενται οι βασικές διαφορές μεταξύ των σταδίων ελέγχου και δέουσας εκτίμησης σύμφωνα με το άρθρο 6 παράγραφος 3 της οδηγίας για τους οικοτόπους.

Πίνακας 1

Διαφορές μεταξύ του σταδίου ελέγχου και της δέουσας εκτίμησης

Έλεγχος	Δέουσα εκτίμηση
Διαπιστώνει αν είναι πιθανό να σημειωθούν σημαντικές αρνητικές επιπτώσεις σε έναν τόπο Natura 2000 ως αποτέλεσμα της υλοποίησης σχεδίου ή έργου λαμβανομένων υπόψη των στόχων διατήρησης του τόπου.	Εκτιμά τις πιθανές επιπτώσεις στον τόπο Natura 2000 λαμβανομένων υπόψη των στόχων διατήρησής του και εκτιμά αν θα προκύψουν ή αν ενδέχεται να προκύψουν αρνητικές επιπτώσεις για την ακεραιότητα του τόπου.
Εάν η επέλευση σημαντικών επιπτώσεων δεν μπορεί να αποκλειστεί με βεβαιότητα, το σχέδιο ή έργο πρέπει να υποβληθεί σε δέουσα εκτίμηση.	Το έργο ή σχέδιο μπορεί να εγκριθεί μόνον εάν μπορούν να αποκλειστούν οι αρνητικές επιπτώσεις για την ακεραιότητα του τόπου Natura 2000.
Βασίζεται συνήθως σε υφιστάμενα δεδομένα, διαθέσιμες γνώσεις και πείρα, καθώς και στις γνώμες εμπειρογνομόνων.	Απαιτεί λεπτομερή εξέταση, συχνά επιτόπιες έρευνες, συμβουλές εμπειρογνομόνων και εκτίμηση της συγκεκριμένης περίπτωσης από εμπειρογνώμονες.
Δεν είναι δυνατόν να ληφθούν υπόψη μέτρα μετριασμού ⁽¹⁵⁾ .	Αξιολογεί τα μέτρα μετριασμού για την εξάλειψη ή μείωση των αρνητικών επιπτώσεων.

3.1.1. Στάδιο 1: Διαπίστωση αν το σχέδιο ή έργο είναι άμεσα συνδεδεμένο ή αναγκαίο για τη διαχείριση ενός τόπου Natura 2000

Σε αυτό το στάδιο διαπιστώνεται αν το σχέδιο ή έργο είναι συνδεδεμένο ή αναγκαίο για τη διαχείριση ενός τόπου, δηλαδή αν συμβάλλει στην επίτευξη των στόχων διατήρησης του τόπου.

Ο όρος «διαχείριση» αναφέρεται στη διαχείριση διατήρησης ενός τόπου, δηλαδή θα πρέπει να γίνεται αντιληπτή υπό την έννοια με την οποία χρησιμοποιείται στο άρθρο 6 παράγραφος 1. Συνεπώς, εάν μια δραστηριότητα είναι άμεσα συνδεδεμένη και αναγκαία για την επίτευξη των στόχων διατήρησης, απαλλάσσεται από την απαίτηση εκτίμησης.

Σχέδια ή έργα άμεσα συνδεδεμένα ή αναγκαία για τη διαχείριση της διατήρησης των τόπων Natura 2000 θα πρέπει γενικά να εξαιρούνται από τις διατάξεις του άρθρου 6 παράγραφος 3, αλλά για τις συνιστώσες τους που δεν αφορούν τη διατήρηση ενδέχεται παρ' όλα αυτά να απαιτείται εκτίμηση.

Βλέπε περισσότερες λεπτομέρειες στον οδηγό για το άρθρο 6 – ενότητα 4.4.3

Η μη συνδεδεμένη με τη διατήρηση συνιστώσα ενός σχεδίου ή έργου το οποίο περιλαμβάνει τη διαχείριση διατήρησης μεταξύ των στόχων του μπορεί παρ' όλα αυτά να υπόκειται σε απαίτηση δέουσας εκτίμησης. Για παράδειγμα, αυτό μπορεί να ισχύει στην υλοτομία που αποτελεί μέρος ενός σχεδίου διαχείρισης της διατήρησης για μια δασική έκταση που έχει χαρακτηριστεί τόπος του δικτύου Natura 2000. Το μέρος της δραστηριότητας που δεν είναι αναγκαίο για τη διαχείριση της διατήρησης του τόπου θα πρέπει να υποβάλλεται σε δέουσα εκτίμηση ⁽¹⁶⁾.

Ενδέχεται επίσης να υπάρχουν περιπτώσεις στις οποίες ένα σχέδιο ή έργο άμεσα συνδεδεμένο ή αναγκαίο για τη διαχείριση ενός τόπου (του τόπου-στόχο) μπορεί να επηρεάζει αρνητικά έναν άλλον τόπο. Για παράδειγμα, για τη βελτίωση της κατάστασης όσον αφορά τις πλημμύρες σε έναν τόπο-στόχο, το σχέδιο μπορεί να προτείνει την κατασκευή φράγματος σε άλλον τόπο, το οποίο ενδέχεται να έχει σημαντικές αρνητικές επιπτώσεις στον εν λόγω άλλο τόπο. Επομένως, το σχέδιο ή έργο θα πρέπει να πρέπει να αποτελέσει αντικείμενο εκτίμησης των δυνητικά σημαντικών επιπτώσεων στον άλλον τόπο.

⁽¹⁵⁾ Υπόθεση C-323/17.

⁽¹⁶⁾ Η τεχνική έκθεση «Natura 2000 και δάση» (2015) (κεφάλαιο 4.6) παρέχει παραδείγματα τρόπων αποφυγής των συγκρούσεων μεταξύ των στόχων διαχείρισης δάσους και διαχείρισης του δικτύου Natura 2000: https://ec.europa.eu/environment/nature/natura2000/management/docs/Final%20Guide%20N2000%20%20Forests%20Part%20I-II-Annexes_el.pdf

Συνεπώς, τα σχέδια ή έργα τα οποία θα είναι άμεσα συνδεδεμένα ή αναγκαία για τη διαχείριση των τόπων του δικτύου Natura 2000 σύμφωνα με την οδηγία για τα πτηνά και την οδηγία για τους οικοτόπους θα πρέπει να είναι σχέδια ή έργα που αποσκοπούν και θα συμβάλουν στη διατήρηση ή, κατά περίπτωση, στην αποκατάσταση των προστατευόμενων οικοτόπων και ειδών στους εν λόγω τόπους σε ικανοποιητική κατάσταση διατήρησης.

Πλαίσιο 2

Παραδείγματα κριτηρίων για να διαπιστωθεί αν ένα σχέδιο ή έργο είναι άμεσα συνδεδεμένο ή αναγκαίο για τη διαχείριση του τόπου Natura 2000

- τα μέτρα που προβλέπονται στο σχέδιο ή έργο συμπεριλαμβάνονται στο σχέδιο διατήρησης του συγκεκριμένου τόπου Natura 2000 ή προτείνονται ως μέρος άλλων κανονιστικών, διοικητικών ή συμβατικών μέτρων τα οποία απαιτούνται για τη διατήρηση και αποκατάσταση (εάν είναι απαραίτητο) του τόπου, των τύπων οικοτόπων του και των ειδών σε καλή κατάσταση διατήρησης·
- παρέχεται τεκμηριωμένο υπόμνημα από τον αρμόδιο θεσμικό φορέα, υπεύθυνο για τη διαχείριση του τόπου 2000, ότι η δραστηριότητα είναι άμεσα συνδεδεμένη ή αναγκαία για τη διαχείριση του τόπου-στόχο, και ότι συνδέεται σαφώς με τη διατήρηση ή βελτίωση της κατάστασης διατήρησης των τύπων οικοτόπων ή των ειδών στον τόπο.

3.1.2. Στάδιο 2: Περιγραφή του σχεδίου ή έργου και των παραγόντων επιπτώσεών του

Κατά την περιγραφή του σχεδίου ή έργου, πρέπει να προσδιορίζονται όλες οι πτυχές οι οποίες, είτε μεμονωμένα ή από κοινού με άλλα σχέδια ή έργα, υπάρχει πιθανότητα να επηρεάσουν τον τόπο Natura 2000.

Θα πρέπει να λαμβάνονται υπόψη όλες οι φάσεις του έργου, μεταξύ των οποίων η κατασκευή, η λειτουργία και ο παροπλισμός.

Όσον αφορά τα σχέδια, θα πρέπει να συλλέγονται και να αναλύονται κατάλληλα στοιχεία σχετικά με τις δραστηριότητες που πραγματοποιούνται στο πλαίσιο του εκάστοτε σχεδίου, προκειμένου να διαπιστωθεί αν υπάρχει ενδεχόμενο να έχουν, μεμονωμένα ή συλλογικά, σημαντική επίπτωση στους τόπους Natura 2000, μεταξύ άλλων σε συνδυασμό με άλλα σχέδια ή έργα.

Στο πλαίσιο 3 παρατίθενται οι βασικές παράμετροι για τον χαρακτηρισμό σχεδίου ή έργου. Τα στοιχεία αυτά είναι μόνο ενδεικτικά και προσαρμόζονται ή συμπληρώνονται όπως απαιτείται σε κάθε περίπτωση. Για κάποια έργα ή σχέδια, μπορεί να είναι αναγκαίος ο προσδιορισμός των παραμέτρων χωριστά για καθένα από τα στάδια κατασκευής, λειτουργίας και παροπλισμού.

Πλαίσιο 3

Παραδείγματα στοιχείων του σχεδίου ή έργου που πρέπει να ληφθούν υπόψη κατά τον έλεγχο

- μέγεθος (π.χ. σε σχέση με την άμεση δέσμευση γης)·
- συνολική επηρεαζόμενη έκταση, συμπεριλαμβανομένης της έκτασης που επηρεάζεται από έμμεσες επιπτώσεις (π.χ. θόρυβος, θολότητα, δονήσεις)·
- φυσικές αλλαγές στο περιβάλλον (π.χ. μεταβολές στις κοίτες των ποταμών ή στη μορφολογία άλλων υδατικών συστημάτων, αλλαγές στην πυκνότητα δασικής κάλυψης)·
- αλλαγές στην ένταση υφιστάμενης πίεσης (π.χ. αύξηση θορύβου, ρύπανσης ή κυκλοφορίας)·
- απαιτούμενοι πόροι (π.χ. υδροληψία, εξόρυξη ορυκτών)·
- εκπομπές (π.χ. εναπόθεση αζώτου) και απόβλητα (και αν απορρίπτονται στο έδαφος, το νερό ή τον αέρα)·
- απαιτήσεις σχετικά με τη μεταφορά (π.χ. οδοί πρόσβασης)·
- διάρκεια της κατασκευής, της λειτουργίας, του παροπλισμού κ.λπ.·
- χρονικές πτυχές (χρονοδιάγραμμα των διαφόρων σταδίων ενός σχεδίου ή έργου)·
- απόσταση από τόπους Natura 2000 και ειδικότερα από τα στοιχεία χαρακτηρισμού τους·
- σωρευτικές επιπτώσεις με άλλα έργα και σχέδια.

3.1.3. Στάδιο 3: Προσδιορισμός των τόπων Natura 2000 που ενδέχεται να επηρεαστούν από το σχέδιο ή έργο

Για τον προσδιορισμό των τόπων Natura 2000 που ενδέχεται να επηρεαστούν απαιτείται η εξέταση όλων των πτυχών του σχεδίου ή του έργου που θα μπορούσαν να έχουν δυνητικές επιπτώσεις σε τόπους Natura 2000 που βρίσκονται εντός της ζώνης επιρροής του σχεδίου ή του έργου. Στο πλαίσιο αυτό θα πρέπει να λαμβάνονται υπόψη όλα τα στοιχεία χαρακτηρισμού (είδη, τύποι οικοτόπων) τα οποία έχουν σημαντική παρουσία στους τόπους, καθώς και οι στόχοι διατήρησής τους.

Συγκεκριμένα, θα πρέπει να προσδιορίζονται:

- οποιοδήποτε τόποι Natura 2000 που αλληλοεπικαλύπτονται γεωγραφικά με οποιαδήποτε από τις δράσεις ή πτυχές του σχεδίου ή του έργου σε οποιαδήποτε από τις φάσεις του ή βρίσκονται πλησίον του·
- οποιοδήποτε από τους τόπους Natura 2000 εντός της πιθανής ζώνης επιρροής του σχεδίου ή του έργου, τόποι Natura 2000 που βρίσκονται στο άμεσο περιβάλλον του έργου ή του σχεδίου (ή σε κάποια απόσταση) που θα μπορούσαν να επηρεαστούν έμμεσα από πτυχές του έργου, μεταξύ άλλων όσον αφορά τη χρήση φυσικών πόρων (π.χ. νερό) και διάφορους τύπους αποβλήτων, απορρίψεων ή εκπομπών ουσιών ή ενέργειας·
- τόποι Natura 2000 στο άμεσο περιβάλλον του σχεδίου ή του έργου (ή σε κάποια απόσταση) που φιλοξενούν πανίδα που μπορεί να μετακινηθεί στην περιοχή του έργου και, στη συνέχεια, να παρουσιάσει θνησιμότητα ή να υποστεί άλλες επιπτώσεις (π.χ. απώλεια περιοχών τροφής, μείωση περιοχής ενδημίας)·
- τόποι Natura 2000 η συνδεσιμότητα ή η οικολογική συνέχεια των οποίων μπορεί να επηρεαστεί από το σχέδιο ή έργο.

Η έκταση των τόπων Natura 2000 που πρέπει να εκτιμηθεί, δηλαδή η ζώνη στην οποία μπορεί να προκύψουν επιπτώσεις από το σχέδιο ή έργο, θα εξαρτηθεί από τη φύση του σχεδίου ή του έργου και από την απόσταση στην οποία ενδέχεται να προκύψουν οι επιπτώσεις. Για τόπους Natura 2000 που βρίσκονται κατάντη ποταμών ή υδροτόπων που τροφοδοτούνται από υδροφόρους ορίζοντες, ενδέχεται ένα σχέδιο ή έργο να μπορεί να επηρεάσει τις ροές ύδατος, τη μετανάστευση των ιχθύων και ούτω καθεξής, ακόμη και σε μεγάλη απόσταση. Οι εκπομπές ρύπων μπορεί επίσης να επιφέρουν επιπτώσεις σε μεγάλη απόσταση.

Ορισμένα έργα ή σχέδια που δεν έχουν άμεσες επιπτώσεις σε τόπους Natura 2000 ενδέχεται πάντως να έχουν σημαντικές επιπτώσεις στα ανωτέρω εάν προκαλούν επίπτωση φραγμού ή αποτρέπουν τη δημιουργία οικολογικών συνδέσεων. Αυτό μπορεί να συμβεί, για παράδειγμα, όταν τα σχέδια επηρεάζουν στοιχεία του τοπίου τα οποία συνδέουν τους τόπους Natura 2000 ή όταν εμποδίζουν τις μετακινήσεις των ειδών ή διακόπτουν τη συνέχεια ενός ποτάμιου ή δασικού οικοσυστήματος.

Για να προσδιοριστούν οι ενδεχόμενες επιπτώσεις του σχεδίου ή έργου σε τόπους Natura 2000 είναι απαραίτητο να προσδιοριστούν όχι μόνο οι σχετικοί τόποι αλλά και οι οικοτόποι και τα είδη που έχουν σημαντική παρουσία στους εν λόγω τόπους, καθώς και οι ειδικοί για τον τόπο στόχοι διατήρησης.

Στο πλαίσιο 4 παρατίθενται πηγές δεδομένων που μπορούν να χρησιμοποιηθούν για αυτόν τον σκοπό.

Πλαίσιο 4

Πηγές για χρήση στον προσδιορισμό των επιπτώσεων σε έναν τόπο Natura 2000

- το τυποποιημένο έντυπο δεδομένων Natura 2000 για τον τόπο·
- ειδικοί για τον τόπο στόχοι διατήρησης [προσδιορίζονται στις πράξεις χαρακτηρισμού των ειδικών ζωνών διατήρησης (ΕΖΔ) ή στις πράξεις ταξινόμησης των ζωνών ειδικής προστασίας (ΖΕΠ), ή στο σχέδιο διαχείρισης του τόπου, ή σε χωριστή πράξη]·
- σχέδια διαχείρισης του τόπου (π.χ. στα οποία προσδιορίζονται πιέσεις ή απειλές στον τόπο)·
- υφιστάμενες έρευνες και δεδομένα παρακολούθησης για συναφή είδη και τύπους οικοτόπων, την κατανομή τους εντός του τόπου και γύρω από αυτόν, την κατάσταση διατήρησης, τις πιέσεις και τις απειλές·
- πρόσφατοι και παλαιότεροι χάρτες του τόπου·
- χρήση γης και άλλα συναφή υφιστάμενα σχέδια·
- υφιστάμενο υλικό έρευνας του τόπου·
- υφιστάμενα δεδομένα σχετικά με την υδρογεωλογία·
- υφιστάμενα δεδομένα για συναφείς ουσίες (π.χ. εναπόθεση αζώτου, σύνθεση απορριφθέντων λυμάτων)·

- εκτιμήσεις περιβαλλοντικών επιπτώσεων για παρόμοια έργα ή σχέδια·
- συναφείς εκθέσεις που αφορούν την κατάσταση του περιβάλλοντος·
- χάρτες και συστήματα γεωγραφικών πληροφοριών·
- αρχεία δεδομένων για τον τόπο κ.λπ.

Οι πληροφορίες που παρέχονται στο τυποποιημένο έντυπο δεδομένων Natura 2000 ⁽¹⁷⁾ αποτελούν το σημείο αφετηρίας για τον προσδιορισμό των τύπων οικοτόπων και των ειδών που έχουν σημαντική παρουσία στον τόπο και θα μπορούσαν να επηρεαστούν από το σχέδιο ή έργο, καθώς και των όποιων υφιστάμενων πιέσεων και επιπτώσεων στον τόπο. Άλλες πληροφορίες σε επίπεδο τόπου μπορούν να ληφθούν από πηγές όπως το σχέδιο διαχείρισης τόπου Natura 2000, κατάλογοι δραστηριοτήτων που θα μπορούσαν να προκαλέσουν βλάβη ή υποβάθμιση, τα αποτελέσματα εκθέσεων παρακολούθησης του οικοτόπου και των ειδών εντός του τόπου, καθώς και πηγές εκτός του τόπου Natura 2000 σε βιογεωγραφικό, εθνικό και τοπικό επίπεδο.

Είναι σημαντικό αυτά τα δεδομένα και οι πληροφορίες να δημοσιοποιούνται, π.χ. μέσω κεντρικής βάσης δεδομένων ή μέσω διαδικτυακών πυλών και ιστοτόπων εθνικών ή περιφερειακών αρχών, και να επικαιροποιούνται τακτικά, έτσι ώστε να έχουν εύκολη πρόσβαση σε αυτά όλοι οι ενδιαφερόμενοι φορείς και οι αρμόδιες αρχές.

Πλαίσιο 5

Κύριες πηγές πληροφοριών για τα στοιχεία χαρακτηρισμού των τόπων Natura 2000

Για κάθε τόπο Natura 2000 διατίθεται **ένα τυποποιημένο έντυπο δεδομένων**. Το έντυπο περιέχει πληροφορίες σχετικά με τα προστατευόμενα είδη και τύπους οικοτόπων της ΕΕ που υπάρχουν στον τόπο και παρέχει μια ευρεία αξιολόγηση της κατάστασης του κάθε είδους ή τύπου οικοτόπου στον συγκεκριμένο τόπο (με βαθμολογία από Α έως Δ). Παρέχει πληροφορίες σχετικά με την έκταση, την αντιπροσωπευτικότητα και την κατάσταση διατήρησης των οικοτόπων που υπάρχουν στον τόπο, καθώς και μια συνολική εκτίμηση της αξίας του τόπου όσον αφορά τη διατήρηση των σχετικών τύπων φυσικών οικοτόπων. Για τα είδη που υπάρχουν στον τόπο, το έντυπο παρέχει πληροφορίες σχετικά τους πληθυσμούς τους, την κατάστασή τους (ενδημικοί, αναπαραγωγικοί, διαχειριζόμενοι, αποδημητικοί), καθώς και σχετικά με την αξία του τόπου για τα εν λόγω είδη.

Το έντυπο περιλαμβάνει επίσης πληροφορίες σχετικά με τις συνθήκες του τόπου, συμπεριλαμβανομένων:

- των γενικών χαρακτηριστικών, της ποιότητας και της σημασίας του τόπου·
- του ευάλωτου χαρακτήρα (της πίεσης που ασκείται στον τόπο από ανθρώπινες και λοιπές επιρροές και της ευαισθησίας των οικοτόπων και των οικοσυστημάτων)·
- των επιπτώσεων που σχετίζονται με τις ανθρώπινες δραστηριότητες και φυσικές διεργασίες που ενδέχεται να επηρεάζουν, είτε θετικά είτε αρνητικά, τη διατήρηση και διαχείριση του τόπου, καθώς και το ποσοστό έκτασης του επηρεαζόμενου τόπου·
- του φορέα διαχείρισης που είναι υπεύθυνος για τον τόπο·
- των σχεδίων και των πρακτικών διαχείρισης του τόπου, συμπεριλαμβανομένων των παραδοσιακών ανθρώπινων δραστηριοτήτων·
- του χάρτη του τόπου.

Μέτρα διατήρησης και σχέδια διαχείρισης

Για τις ειδικές ζώνες διατήρησης, τα κράτη μέλη πρέπει να καταρτίσουν μέτρα διατήρησης που να ανταποκρίνονται στις οικολογικές απαιτήσεις των τύπων φυσικών οικοτόπων του παραρτήματος Ι και των ειδών του παραρτήματος ΙΙ που απαντώνται στους τόπους (άρθρο 6 παράγραφος 1 της οδηγίας για τους οικοτόπους). Σε αυτά περιλαμβάνονται, ενδεχομένως, ειδικά ενδεδειγμένα σχέδια διαχείρισης ή ενσωματωμένα σε άλλα σχέδια διευθέτησης και/ή άλλα κανονιστικά, διοικητικά ή συμβατικά μέτρα.

Παρομοίως, οι ζώνες ειδικής προστασίας πρέπει επίσης να αποτελούν αντικείμενο στοχευμένων μέτρων διατήρησης. Εφόσον είναι διαθέσιμα, τα σχέδια διαχείρισης Natura 2000 μπορούν να παράσχουν πληροφορίες σχετικά με τους στόχους διατήρησης του τόπου, την τοποθεσία και την κατάσταση των ειδών και των οικοτόπων που υπάρχουν στον τόπο, τις απειλές και τα μέτρα διατήρησης που απαιτούνται για τη βελτίωση της κατάστασης διατήρησής τους στον τόπο. Όλες αυτές οι πληροφορίες μπορεί να είναι χρήσιμες για το στάδιο του ελέγχου και τη δέουσα εκτίμηση.

⁽¹⁷⁾ Βλέπε: Επεξηγηματικές σημειώσεις στην εκτελεστική απόφαση 2011/484/ΕΕ της Επιτροπής, της 11ης Ιουλίου 2011, όσον αφορά το έντυπο παροχής πληροφοριών για τους τόπους Natura 2000 (Απόφαση με την οποία θεσπίζεται το τυποποιημένο έντυπο δεδομένων).

Στον ιστότοπο της Επιτροπής παρέχονται δεδομένα και χάρτες για όλους τους τόπους Natura 2000 στην ΕΕ μέσω του απεικονιστή Natura 2000 και της δημόσιας βάσης δεδομένων Natura 2000: <http://ec.europa.eu/environment/nature/natura2000/data/indexen.htm>. Τα περισσότερα κράτη μέλη δημοσιοποιούν επίσης πληροφορίες για τους τόπους Natura 2000 και τα χαρακτηριστικά τους. Τα συστήματα γεωγραφικών πληροφοριών (GIS) μπορούν επίσης να συμβάλουν στην κατανόηση της σχέσης μεταξύ των πτυχών ενός σχεδίου ή έργου και των ειδικών χαρακτηριστικών του τόπου Natura 2000.

Διάφορες χώρες διαθέτουν **πρακτικά εργαλεία και συστήματα πληροφοριών** προκειμένου να συμβάλουν στον προσδιορισμό των δυνητικών επιπτώσεων από διαφορετικούς τύπους έργων και σχεδίων σε τόπους Natura 2000. Στο πλαίσιο 6 παρατίθενται κάποια παραδείγματα τέτοιων εργαλείων.

Πλαίσιο 6

Παραδείγματα συστημάτων πληροφοριών για τον προσδιορισμό των δυνητικών επιπτώσεων από διαφορετικούς τύπους έργων και σχεδίων σε τόπους Natura 2000

Γερμανία

Οι απαραίτητες πληροφορίες για την εκτίμηση των δυνητικά αρνητικών επιπτώσεων για όλους σχεδόν τους τύπους έργων παρέχονται από το σύστημα πληροφόρησης FFH-VP- Info το οποίο δημιουργήθηκε από την Ομοσπονδιακή Υπηρεσία για την Προστασία της Φύσης. Φιλοξενεί μια εκτεταμένη βάση δεδομένων για τις δυνητικές επιπτώσεις και επιδράσεις σε συγκεκριμένους τύπους οικοτόπων και συγκεκριμένα είδη, η οποία μπορεί να χρησιμοποιηθεί για τον έλεγχο και τη δέουσα εκτίμηση. Παρέχει αναλυτικές πληροφορίες σχετικά με την ευαισθησία και τις δυνητικές επιπτώσεις των παραγόντων επιπτώσεων για σχεδόν όλους τους οικοτόπους και τα είδη που προστατεύονται σύμφωνα με τις οδηγίες για τη φύση και απαντώνται στη Γερμανία. Περιλαμβάνει επίσης καταλόγους ελέγχου με εκτιμήσεις για τη σοβαρότητα / συνάφεια κάθε επίπτωσης στους τύπους οικοτόπων και στα είδη.

Βλέπε: <http://ffh-vp-info.de/FFHVP/Page.jsp>.

Ιρλανδία

Στην Ιρλανδία διατίθεται η εφαρμογή GeoTool για την υποστήριξη της διαδικασίας συλλογής δεδομένων στο στάδιο 1 (έλεγχος) και το στάδιο 2 (δέουσα εκτίμηση). Η εφαρμογή παρέχει στον χρήστη τη δυνατότητα να επιλέξει ένα σημείο στον χάρτη και κατόπιν να πραγματοποιήσει αναζήτηση για ΕΖΔ και ΖΕΠ εντός οριζόμενης απόστασης από το σημείο, την οποία ο χρήστης μπορεί να επιλέξει ανάλογα με το επίπεδο δυνητικών περιβαλλοντικών επιπτώσεων από σχέδιο ή έργο. Στις πληροφορίες που παρέχονται για κάθε τόπο Natura 2000 που βρίσκεται εντός του επιλεγμένου εύρους απόστασης περιλαμβάνεται ο κατάλογος των οικοτόπων και των ειδών για τα οποία έχουν χαρακτηριστεί οι τόποι και σύνδεση με τους στόχους διατήρησης για κάθε τόπο.

Βλέπε: <https://gis.epa.ie/EPAMaps/AAGeoTool>

Κάτω Χώρες

Η κυβέρνηση των Κάτω Χωρών δημιούργησε ένα εργαλείο για ταχεία εκτίμηση των δυνητικών επιπτώσεων ενός έργου κατά το αρχικό στάδιο. Το εργαλείο περιγράφει τα διαδικαστικά βήματα που απαιτούνται αν η εκτίμηση των επιπτώσεων σε τόπους Natura 2000 ή προστατευόμενα είδη αποτελεί μέρος της διαδικασίας για την εξασφάλιση άδειας. Συμβάλλει στον προσδιορισμό των δυνητικών επιπτώσεων σε επιμέρους είδη και τύπους οικοτόπων και παρέχει πληροφορίες για την ευαισθησία των ειδών και των τύπων οικοτόπων σε διάφορες δραστηριότητες.

Βλέπε: www.natura2000.nl (υπό τον τίτλο «routeplanner beschermde natuur» και «effectenindicator Natura 2000-gebieden»).

Βέλγιο

Για την εκτίμηση της οξίνισης και του ευτροφισμού μέσω από αέρος αποθέσεων (εναπόθεση NO_x και NH₃ που συνδέονται με δραστηριότητες όπως η εντατική γεωργία, η βιομηχανική θέρμανση και οι διεργασίες ενέργειας και η κινητικότητα), το Βέλγιο παρέχει μια διαδραστική ηλεκτρονική εφαρμογή για τη διεξαγωγή του πρώτου ελέγχου. Η εφαρμογή είναι ένα εργαλείο γρήγορης σάρωσης για τον προσδιορισμό δυνητικών επιπτώσεων. Εάν δώσει πράσινο φως, δεν αναμένεται να υπάρξει επιβλαβής επίπτωση. Εάν το εργαλείο δώσει κόκκινο φως, ενδέχεται να υπάρξει επιβλαβής επίπτωση που πρέπει να εξεταστεί προσεκτικότερα με δέουσα εκτίμηση.

Βλέπε: <https://www.milieuinformatie.be/voortoets/>

Βλέπε περισσότερες λεπτομέρειες σχετικά με τις πληροφορίες και τα πρακτικά εργαλεία για την υποστήριξη του ελέγχου και της δέουσας εκτίμησης στο παράρτημα του παρόντος εγγράφου καθοδήγησης (ενότητα 1.1).

3.1.4. Στάδιο 4: Εκτίμηση του κατά πόσον μπορεί να αποκλειστεί το ενδεχόμενο σημαντικών επιπτώσεων λαμβανομένων υπόψη των στόχων διατήρησης του τόπου

Το επόμενο βήμα του σταδίου ελέγχου είναι η εκτίμηση της πιθανότητας και της δυνητικής σημασίας των επιπτώσεων που προσδιορίστηκαν στο προηγούμενο βήμα, λαμβανομένων υπόψη των δυνητικών σωρευτικών επιπτώσεων σε συνδυασμό με άλλα σχέδια ή έργα.

Εκτίμηση της πιθανότητας σημαντικών επιπτώσεων

Μια πιθανή σημαντική επίπτωση, σε αυτό το πλαίσιο, είναι οποιαδήποτε επίπτωση η οποία ευλόγως μπορεί να προβλεφθεί ως συνέπεια ενός σχεδίου ή έργου το οποίο θα μπορούσε να επηρεάσει αρνητικά και σημαντικά τους στόχους διατήρησης που έχουν καθοριστεί για τους οικοτόπους και τα είδη που έχουν σημαντική παρουσία στον τόπο Natura 2000. Η επίπτωση μπορεί να είναι αποτέλεσμα δραστηριοτήτων εντός τόπου ή εκτός τόπου, ή συνδυασμών με άλλα σχέδια ή έργα.

Στο παρόν σημείο υπενθυμίζεται ότι αν η πιθανότητα σημαντικών επιπτώσεων δεν μπορεί να αποκλειστεί πέρα από κάθε εύλογη αμφιβολία, το σχέδιο ή έργο θα πρέπει να υποβληθεί σε πλήρη δέουσα εκτίμηση σύμφωνα με το άρθρο 6 παράγραφος 3 (βλέπε ενότητα 3.2.2.β για περισσότερες λεπτομέρειες σχετικά με την εκτίμηση δυνητικών επιπτώσεων).

Η σημασία των επιπτώσεων θα ποικίλλει ανάλογα με παράγοντες όπως το μέγεθος του αντίκτυπου, ο τύπος, η έκταση, η διάρκεια, η ένταση, ο χρόνος, η πιθανότητα, οι σωρευτικές επιπτώσεις και ο ευάλωτος χαρακτήρας των σχετικών οικοτόπων και ειδών.

Στο πλαίσιο 7 παρατίθενται παραδείγματα δεικτών ποσοτικού προσδιορισμού της σημασίας των εν λόγω επιπτώσεων.

Πλαίσιο 7	
Παραδείγματα δεικτών σημασίας	
Τύπος επιπτώσεων	Δείκτης σημασίας
Απώλεια έκτασης οικοτόπου Υποβάθμιση	Εκτάρια απώλειας οικοτόπου, ποσοστό απώλειας οικοτόπου. Έκταση (σε απόλυτες τιμές και ως ποσοστό) στην οποία τα χαρακτηριστικά που χρησιμοποιούνται για τον καθορισμό της κατάστασης διατήρησης των ειδών ή του οικοτόπου έχουν επιδεινωθεί, όπως και η κλίμακα υποβάθμισης για καθένα από τα χαρακτηριστικά.
Ενοχλήσεις	Βαθμός έντασης, διάρκεια ή μόνιμος χαρακτήρας του παράγοντα ενοχλήσης, και η απόστασή του από ζώνες αναπαραγωγής
Κατακερματισμός	Αλλαγή συγκριτικά με την αρχική και την επιθυμητή κατάσταση [π.χ. δημιουργία πολλών μικρών τμημάτων οικοτόπου αντί ενός μεγάλου, εκτάρια οικοτόπου εκτεθειμένα στο φαινόμενο παρυφής (edge effect)].
Έμμεσες επιπτώσεις:	Βαθμός στον οποίο η περιοχή είναι εκτεθειμένη σε άλλες απειλές (χωροκατακτητικά ξένα είδη, διείσδυση ανθρώπων και ζώων, πρόσθετες παρεμβάσεις).

Οι πηγές πληροφοριών για την εκτίμηση της σημασίας των επιπτώσεων περιλαμβάνουν στοιχεία από παρόμοιες δραστηριότητες που επηρεάζουν τόπους με παρόμοια καθορισμένα χαρακτηριστικά σε παρόμοια κατάσταση διατήρησης ή με παρόμοιους στόχους διατήρησης, καθώς και την κρίση εμπειρογνομόνων βάσει των διαθέσιμων στοιχείων. Ωστόσο, καθώς κάθε περίπτωση είναι κατ' ανάγκη διαφορετική, πρέπει να λαμβάνονται υπόψη οι τοπικές συνθήκες. Η εκτίμηση πρέπει συνεπώς να διενεργείται πάντα κατά περίπτωση.

Όπως αναφέρεται στον οδηγό για το άρθρο 6, αυτό που μπορεί να είναι σημαντικό για έναν τόπο μπορεί να μην είναι σημαντικό για έναν άλλον. Για παράδειγμα, η απώλεια οικοτόπου έκτασης εκατό τετραγωνικών μέτρων μπορεί να είναι σημαντική για έναν μικρό τόπο όπου φύονται σπάνιες ορχιδέες, ενώ παρόμοια απώλεια σε έναν μεγάλο τόπο στεπικής βλάστησης μπορεί να μην είναι σημαντική εάν δεν επηρεάζει τους στόχους διατήρησης του τόπου.

Στην περίπτωση των σχεδίων, μπορεί σε αυτό το στάδιο, ανάλογα με το επίπεδο του ορισμού και τα λεπτομερή στοιχεία για τις διάφορες πτυχές και τα στοιχεία του σχεδίου, να είναι δύσκολη η εκτίμηση του μεγέθους και της σημασίας όλων των δυνητικών επιπτώσεων στους επιμέρους τόπους. Ωστόσο, η **πιθανότητα** σημαντικών επιπτώσεων σε έναν τόπο Natura 2000 μπορεί ακόμη να εκτιμηθεί, για παράδειγμα υπό το πρίσμα του τύπου του σχεδίου ή έργου και της δυνητικής ζώνης επίδρασής του.

Συνεπώς, ο έλεγχος των σχεδίων θα πρέπει να πραγματοποιείται με τη δέουσα προσοχή (πέρα από κάθε εύλογη αμφιβολία) και υπό το πρίσμα της αρχής της προφύλαξης, ώστε να αποφευχθεί ο αποκλεισμός στοιχείων ή δράσεων με δυνητική επίπτωση σε έναν τόπο Natura 2000 και η εξαίρεσή τους από τον περαιτέρω έλεγχο κατά τη δέουσα εκτίμηση.

Όσον αφορά την εκτίμηση **των μέτρων μετριασμού** ⁽¹⁸⁾ κατά την εφαρμογή της διαδικασίας του άρθρου 6 παράγραφος 3 το Δικαστήριο αποφάσισε ότι «προκειμένου να διαπιστωθεί η αναγκαιότητα μεταγενέστερης δέουσας εκτιμήσεως των επιπτώσεων ενός σχεδίου σε συγκεκριμένο τόπο, δεν απαιτείται κατά το στάδιο προελέγχου να λαμβάνονται υπόψη τα μέτρα που αποσκοπούν στην αποτροπή ή στη μείωση των επιβλαβών συνεπειών του σχεδίου αυτού στον εν λόγω τόπο» (υπόθεση C-323/17).

Ωστόσο, οι υπεύθυνοι υλοποίησης του έργου μπορεί μερικές φορές να υλοποιούν τον σχεδιασμό έργων κατά τρόπο ώστε εξαρχής να αποφεύγονται ή να ελαχιστοποιούνται οι δυνητικές επιπτώσεις. Κάτι τέτοιο μπορεί να πραγματοποιηθεί με τη χρήση των βέλτιστων διαθέσιμων τεχνολογιών ή με την εφαρμογή προληπτικών μέτρων, συμπεριλαμβανομένων κανονιστικών μέτρων (π.χ. ζώνες απαγορευμένης πρόσβασης) που προβλέπονται π.χ. σε ειδικούς τομεακούς κανονισμούς, σχέδια διαχείρισης Natura 2000 ή χωροταξικά σχέδια/σχέδια διαίρεσης σε ζώνες.

Αυτά τα γενικά στοιχεία του έργου μπορούν να λαμβάνονται υπόψη στον έλεγχο, αντίθετα από τα ειδικά για κάθε σχέδιο ή έργο μέτρα μετριασμού τα οποία δεν πρέπει να λαμβάνονται υπόψη σε αυτό το στάδιο. Τα στοιχεία αυτά θα πρέπει να προσδιορίζονται σαφώς στην περιγραφή του έργου. Τα ειδικά μέτρα μετριασμού π.χ. η κατασκευή πράσινων γεφυρών ώστε να παρέχεται η δυνατότητα μετανάστευσης των ειδών για την προστασία των οποίων έχει χαρακτηριστεί ο τόπος, ιδίως εάν επιβάλλονται από την αρμόδια αρχή, θα πρέπει να εξετάζονται μόνο κατά τη δέουσα εκτίμηση, όπως περιγράφεται στην ενότητα 3.2.5.

Εκτίμηση ενδεχόμενων σωρευτικών επιπτώσεων με άλλα σχέδια ή έργα

Κατά τον έλεγχο, θα πρέπει να γίνεται εκτίμηση της πιθανότητας δυνητικά σημαντικών επιπτώσεων του σχεδίου ή του έργου καθ'αυτού ή από κοινού με άλλα σχέδια ή έργα. Η εκτίμηση αυτών των **σωρευτικών επιπτώσεων** είναι συχνά λιγότερο αναλυτική στο στάδιο του ελέγχου συγκριτικά με τη δέουσα εκτίμηση. Όμως, εξακολουθεί να υπάρχει ανάγκη προσδιορισμού όλων των άλλων σχεδίων ή έργων που θα μπορούσαν να προκαλέσουν σωρευτικές επιπτώσεις σε συνδυασμό με το υπό εξέταση σχέδιο ή έργο.

Ο έλεγχος «από κοινού» απαιτεί τον προσδιορισμό άλλων σχεδίων και έργων τα οποία θα μπορούσαν να έχουν δυνητικές επιπτώσεις στους ίδιους τόπους Natura 2000 και, κατόπιν, εκτίμηση της ικανότητάς τους να έχουν σημαντικές επιπτώσεις όταν εξετάζονται από κοινού με το υπό εκτίμηση σχέδιο ή έργο. Εάν από την ανάλυση δεν είναι δυνατόν να εξαχθούν οριστικά συμπεράσματα, θα πρέπει τουλάχιστον να προσδιορίζονται οποιαδήποτε άλλα σχετικά σχέδια ή έργα τα οποία θα πρέπει να ελεγχθούν διεξοδικότερα κατά τη δέουσα εκτίμηση.

Εκτίμηση των σωρευτικών επιπτώσεων κατά το στάδιο ελέγχου

Μια σειρά από επιμέρους επιπτώσεις ή σπονδισμίας μπορούν, συνδυαστικά, να παραγάγουν σημαντικό αντίκτυπο. Κατά τον προσδιορισμό των πιθανών σημαντικών επιπτώσεων, θα πρέπει επίσης να εξετάζεται ο συνδυασμός με άλλα σχέδια και/ή έργα ώστε να λαμβάνονται υπόψη οι σωρευτικές επιπτώσεις στο πλαίσιο της εκτίμησης του σχεδίου ή έργου.

Η διάταξη περί συνδυαστικών επιπτώσεων αφορά άλλα σχέδια ή έργα τα οποία είτε έχουν ήδη **ολοκληρωθεί**, είτε έχουν **εγκριθεί αλλά δεν έχουν ολοκληρωθεί**, ή για τα οποία έχει **υποβληθεί πρόταση** (δηλαδή έργα ή σχέδια για τα οποία έχει κατατεθεί αίτηση για χορήγηση έγκρισης ή άδειας). Επιπλέον, είναι σημαντικό να σημειωθεί ότι η εκτίμηση των σωρευτικών επιπτώσεων **δεν περιορίζεται στην εκτίμηση σχεδίων ή έργων παρόμοιου τύπου** που καλύπτουν τον ίδιο τομέα δραστηριότητας. Στο πλαίσιο της εκτίμησης θα πρέπει να συμπεριλαμβάνονται όλοι οι τύποι σχεδίων ή έργων που θα μπορούσαν, σε συνδυασμό με το υπό εξέταση σχέδιο ή έργο, να έχουν σημαντικές επιπτώσεις.

Ομοίως, στην εκτίμηση θα πρέπει να εξετάζονται οι σωρευτικές επιπτώσεις που προκύπτουν όχι μόνο μεταξύ σχεδίων ή μεταξύ έργων, αλλά και **μεταξύ έργων και σχεδίων (και αντιστρόφως)**. Για παράδειγμα, ένα νέο έργο που αφορά την κατασκευή μεγάλου αυτοκινητόδρομου ενδέχεται από μόνο του να μην επηρεάζει αρνητικά τον τόπο, αλλά όταν εξεταστεί σε συνδυασμό με ήδη εγκεκριμένο σχέδιο κατασκευής κατοικιών για την ίδια περιοχή, οι επιπτώσεις μπορεί να γίνουν τόσο σημαντικές ώστε να παραβιάζουν τον τόπο. Αντιθέτως, ένα σχέδιο μπορεί να μην έχει από μόνο του αρνητικές επιπτώσεις σε τόπους Natura 2000, αλλά μπορεί η εκτίμηση να είναι διαφορετική εάν εξεταστεί σε συνδυασμό με μεγάλο αναπτυξιακό έργο το οποίο έχει ήδη προταθεί ή εγκριθεί και το οποίο δεν περιλαμβάνεται στο εν λόγω σχέδιο.

Βλέπε περισσότερες λεπτομέρειες στον οδηγό για το άρθρο 6 — ενότητα 4.5.3

⁽¹⁸⁾ Βλέπε: <http://curia.europa.eu/juris/liste.jsf?language=en&num=C-323/17>

Η λήψη πληροφοριών για άλλα σχέδια και έργα τα οποία από κοινού μπορούν να δημιουργήσουν σωρευτικές επιπτώσεις στον τόπο Natura 2000 μπορεί να παρουσιάζει δυσκολίες. Είναι πολύ χρήσιμο να υπάρχουν βάσεις δεδομένων ή συστήματα πληροφοριών που μπορούν να παρέχουν αυτές τις πληροφορίες σε μια επιλεγμένη περιοχή. Ορισμένες χώρες διαθέτουν ήδη τέτοιες βάσεις δεδομένων και συστήματα πληροφοριών ή βρίσκονται σε διαδικασία ανάπτυξής τους ⁽¹⁹⁾. Για τον προσδιορισμό των ενδεχόμενων σωρευτικών επιπτώσεων μπορούν επίσης να χρησιμοποιηθούν οι υφιστάμενες βάσεις δεδομένων για την ενημέρωση του κοινού σχετικά με τις ΣΠΕ και ΕΠΕ σχεδίων και έργων ⁽²⁰⁾.

Σε κάθε περίπτωση, θα πρέπει να πραγματοποιείται διαβούλευση με τις αρμόδιες αρχές (περιβαλλοντικές ή τομεακές) και θα πρέπει να καθίσταται δυνατή η παροχή πληροφοριών για άλλα σχέδια/έργα προς εξέταση κατά τη διαδικασία του ελέγχου.

Στον πίνακα 2 παρουσιάζονται συνοπτικά τα κύρια στάδια για την εκτίμηση των σωρευτικών επιπτώσεων σε έναν τόπο Natura 2000.

Πίνακας 2

Εκτίμηση σωρευτικών επιπτώσεων

Τα στάδια της εκτίμησης	Δραστηριότητα προς ολοκλήρωση
Καθορισμός των γεωγραφικών ορίων και του χρονικού πλαισίου για την εκτίμηση	Καθορισμός των ορίων για την εξέταση σωρευτικών επιπτώσεων· επισημαίνεται ότι θα υπάρχουν διαφορετικοί τύποι επιπτώσεων (π.χ. στους υδάτινους πόρους, θόρυβος) και μπορεί να περιλαμβάνουν απομακρυσμένες (εκτός τόπου) τοποθεσίες.
Προσδιορισμός όλων των έργων/σχεδίων που θα μπορούσαν να ασκούν επίδραση από κοινού	Προσδιορισμός όλων των πιθανών πηγών επιπτώσεων από το εξεταζόμενο σχέδιο ή έργο, σε συνδυασμό με άλλες πηγές στο υφιστάμενο περιβάλλον, και άλλων ενδεχόμενων επιπτώσεων από άλλα προτεινόμενα έργα ή σχέδια· χρονοδιάγραμμα και καθορισμός των σταδίων έργων ή σχεδίων
Προσδιορισμός επιπτώσεων	Προσδιορισμός των τύπων επιπτώσεων (π.χ. θόρυβος, μείωση των υδάτινων πόρων, εκπομπές χημικών ουσιών) που μπορεί να επηρεάσουν τη δομή και τις λειτουργίες του ευπρόσβλητου στις αλλαγές τόπου.
Προσδιορισμός διαδρομών	Προσδιορισμός διαδρομών δυνητικής συσσώρευσης ⁽²¹⁾ (π.χ. μέσω υδάτινων οδών, του αέρα· συσσώρευση επιπτώσεων στον χρόνο και στον χώρο). Εξέταση των συνθηκών στον τόπο προκειμένου να διαπιστωθεί πού απειλούνται οι ευάλωτες πτυχές της δομής και λειτουργίας του τόπου.
Πρόβλεψη	Πρόβλεψη του μεγέθους / της έκτασης των πιθανών σωρευτικών επιπτώσεων που προσδιορίστηκαν.
Εκτίμηση	Επεξήγηση όσον αφορά το αν οι δυνητικές σωρευτικές επιπτώσεις μπορεί να είναι σημαντικές ή όχι, λαμβανομένων υπόψη των πληροφοριών που συλλέχθηκαν κατά το στάδιο «εκτίμησης της σημασίας».

Όταν ένας προστατευόμενος οικοτόπος ή προστατευόμενο είδος είναι ήδη σε μη ικανοποιητική κατάσταση ή όταν γίνεται υπέρβαση των κρίσιμων ορίων των επιπτώσεων για τα ειδικά χαρακτηριστικά των οικοτόπων ή των ειδών (ή αν ο τόπος υφίσταται σωρευτικές επιπτώσεις που θα οδηγήσουν σε κάποια από τις εν λόγω καταστάσεις), κάθε πρόσθετο σχέδιο ή έργο το οποίο, καθεαυτό ή από κοινού με άλλα σχέδια ή έργα, προσθέτει περαιτέρω επιπτώσεις σε αυτά τα επίπεδα είναι πιθανό να έχει σημαντικές επιπτώσεις στον τόπο Natura 2000.

3.1.5. Συμπεράσματα: απόφαση βάσει του αποτελέσματος του ελέγχου

Η απόφαση σχετικά με το αν ένα έργο ή σχέδιο είναι πιθανό να επηρεάζει σημαντικά έναν τόπο Natura 2000 έχει πρακτικές και νομικές συνέπειες. Οι προτάσεις για σχέδια και έργα που κρίνεται ότι δεν είναι πιθανό να επηρεάσουν σημαντικά τον τόπο (πέρα από κάθε εύλογη αμφιβολία) μπορούν να υποβάλλονται σε περαιτέρω επεξεργασία χωρίς παραπομπή στα επόμενα στάδια του άρθρου 6 παράγραφος 3.

⁽¹⁹⁾ Για παράδειγμα, στη Γερμανία η βάση δεδομένων και το σύστημα πληροφόρησης σχετικά με τις δοκιμές συμβατότητας φυσικών οικοτόπων άγριας πανίδας και χλωρίδας (FFH) στη Βόρεια Ρηνανία-Βεστφαλία: <http://ffh-vp.naturschutzhinformatoren.nrw.de/ffh-vp/de/start>

⁽²⁰⁾ Για παράδειγμα, στην Τσεχία υπάρχει ένα σύστημα πληροφόρησης το οποίο περιλαμβάνει βάση δεδομένων σχεδίων και έργων που έχουν υποβληθεί σε ΕΠΕ και ΣΠΕ, συμπεριλαμβανομένων όσων υποβάλλονται σε δέουσα εκτίμηση: <https://portal.cenia.cz/eiasea/view/eia100cr>

⁽²¹⁾ Για την εργασία αυτή μπορεί να είναι χρήσιμο το μοντέλο πηγής-διαδρομής-αποδέκτης.

Όπως ακριβώς το στάδιο δέουσας εκτίμησης, το στάδιο ελέγχου πρέπει να καταλήγει σε γραπτή αιτιολογημένη απόφαση της αρμόδιας αρχής, ώστε να παρέχεται ένα αρχείο με τους λόγους για τους οποίους συνάχθηκε αυτό το συμπέρασμα. Η γνωμοδότηση του φορέα διαχείρισης του τόπου Natura 2000 θα πρέπει επίσης να λαμβάνεται υπόψη κατά τη σύνταξη των συμπερασμάτων.

Η απόφαση θα πρέπει επίσης να δημοσιοποιείται. Παρόλο που στο κείμενο της οδηγίας δεν αναφέρεται ρητά αυτή η παράμετρος, το Δικαστήριο έχει αναγνωρίσει ότι απαιτείται επίσης η συμμετοχή του κοινού στο στάδιο του ελέγχου βάσει του άρθρου 6 παράγραφος 3 (υπόθεση C-243/15, σκέψεις 46-49). Επιπλέον, το Δικαστήριο έχει αναγνωρίσει στις ΜΚΟ το δικαίωμα προσφυγής κατά της απόφασης ελέγχου που ελήφθη από τις αρχές (υπόθεση C-243/15, σκέψεις 56-61).

Καθώς η απλή πιθανότητα να υπάρχουν σημαντικές επιπτώσεις στον τόπο ενεργοποιεί την ανάγκη διενέργειας δέουσας εκτίμησης, η εν λόγω απόφαση μπορεί να ληφθεί είτε μετά από διεξοδική εξέταση του σχεδίου ή έργου, είτε βάσει μιας απλής ανάλυσης όταν αναμένεται ήδη ότι υπάρχει πιθανότητα σημαντικών επιπτώσεων (λόγω του τύπου, του μεγέθους ή της κλίμακας του σχεδίου ή έργου, των χαρακτηριστικών του τόπου Natura 2000 ή εξαιτίας του υψηλού κινδύνου συνδυαστικών επιπτώσεων με άλλα σχέδια ή έργα). Αυτό επιτρέπει την έναρξη της δέουσας εκτίμησης το συντομότερο δυνατόν.

Σε περίπτωση αμφιβολίας, δηλαδή εάν δεν μπορεί να αποκλειστεί, με βάση τις διαθέσιμες πληροφορίες, ότι ένα σχέδιο ή έργο μπορεί να έχει σημαντικές επιπτώσεις σε έναν ή περισσότερους τόπους Natura 2000, είτε μεμονωμένα είτε από κοινού με άλλα σχέδια ή έργα, το σχέδιο ή το έργο πρέπει να υποβάλλεται σε δέουσα εκτίμηση.

Η απόφαση ελέγχου θα πρέπει επίσης ιδανικά να παρέχει κάποια καθοδήγηση όσον αφορά το πεδίο εφαρμογής της δέουσας εκτίμησης που έπεται, καθώς και για τις ενδεχόμενες σημαντικές επιπτώσεις που πρέπει να εξεταστούν⁽²³⁾. Στην περίπτωση σχεδίου, θα πρέπει επίσης να καλύπτονται όλοι οι τόποι Natura 2000 που θα μπορούσαν να επηρεαστούν από το σχέδιο.

Στο πλαίσιο 8 παρέχεται υπόδειγμα ανάλυσης ελέγχου

Πλαίσιο 8

Υπόδειγμα ανάλυσης ελέγχου

Συνοπτική περιγραφή του σχεδίου ή έργου και των βασικών πτυχών που είναι πιθανό να έχουν επιπτώσεις

Στόχοι του σχεδίου ή έργου και τα βασικά χαρακτηριστικά/δραστηριότητές του στα διάφορα στάδια (π.χ. κατασκευή, λειτουργία και παροπλισμός, κατά περίπτωση).

Συνοπτική περιγραφή των τόπων Natura 2000 και των βασικών χαρακτηριστικών τους

Οικότοποι και είδη για τα οποία χαρακτηρίστηκαν οι συγκεκριμένοι τόποι και οι στόχοι διατήρησής τους.

Περιγραφή των μεμονωμένων πτυχών του σχεδίου ή έργου που θα μπορούσαν να έχουν επιπτώσεις σε τόπους Natura 2000, μεταξύ των οποίων:

- μέγεθος και κλίμακα·
- απόσταση από τους τόπους Natura 2000·
- δέσμευση γης (άμεση/έμμεση)·
- απαιτούμενοι πόροι (π.χ. υδροληψία, εκσκαφή εδάφους / ορυκτών)·
- εκπομπές (απόρριψη στο έδαφος, το νερό ή τον αέρα)·
- απαιτήσεις σχετικά με τη μεταφορά·
- διάρκεια και χρονοδιάγραμμα κατασκευής, λειτουργίας, παροπλισμού·
- καθορισμός παραγόντων επιπτώσεων (π.χ. θόρυβος, εναπόθεση αζώτου, θολότητα).

Περιγραφή των πιθανών επιπτώσεων σε τόπους Natura 2000 λαμβανομένων υπόψη των ειδικών στόχων διατήρησης που προσδιορίζονται για τα στοιχεία χαρακτηρισμού, μεταξύ των οποίων:

- μείωση της έκτασης οικοτόπου, υποβάθμιση ή κατακερματισμός οικοτόπου·
- ενοχλήσεις με επιπτώσεις στα είδη, μείωση των πληθυσμών και της πυκνότητας των ειδών·

⁽²³⁾ Βλέπε ενότητα 3.2.1 για τον καθορισμό του πεδίου πληροφoρίας.

- αλλαγές στις οικολογικές λειτουργίες και/ή τα χαρακτηριστικά, οι οποίες είναι σημαντικές για τις οικολογικές απαιτήσεις των οικοτόπων και των ειδών (π.χ. ποιότητα και ποσότητα υδάτων)·
- παρεμβολή στις βασικές σχέσεις που ορίζουν τη δομή και τη λειτουργία του τόπου.

Περιγραφή των πιθανών επιπτώσεων από κοινού με άλλα σχέδια ή έργα:

- παράγοντες επιπτώσεων που πρέπει να εξετάζονται για σωρευτικές επιπτώσεις·
- κατάλογος και περιγραφή των έργων που ενδέχεται να συντελούν στις σωρευτικές επιπτώσεις·
- εκτίμηση της έκτασης και της σημασίας των σωρευτικών επιπτώσεων λαμβανομένων υπόψη των ειδικών στόχων διατήρησης για τον συγκεκριμένο τόπο.

Κριτήρια για την εκτίμηση της σημασίας, δείκτες σημασίας, λαμβανομένων υπόψη των ειδικών στόχων διατήρησης π.χ.:

- βαθμός απώλειας οικοτόπων (απόλυτος, σχετικός), αλλαγές στη δομή των οικοτόπων·
- κίνδυνος μετατόπισης πληθυσμών ειδών, επίπεδο ενόχλησης, μείωση της περιοχής ενδημίας των ειδών, της περιοχής τροφής, των περιοχών καταφυγίων, μεταβολή των ευνοϊκών συνθηκών για την αναπαραγωγή·
- σημασία των επηρεαζόμενων οικοτόπων και ειδών, π.χ. αντιπροσωπευτικότητα, τοπική ποικιλία·
- σημασία του τόπου (π.χ. όριο της περιοχής κατανομής για ορισμένους οικοτόπους και είδη, συνδετικός ρόλος, σημαντικός για την οικολογική συνδεσιμότητα)·
- διακοπή ή μεταβολή των οικολογικών λειτουργιών·
- αλλαγές σε βασικά οικολογικά χαρακτηριστικά του τόπου (π.χ. ποιότητα υδάτων).

Συμπεράσματα: Περιγραφή, βάσει των πληροφοριών ανωτέρω, των πτυχών του σχεδίου ή έργου, ή συνδυασμού πτυχών, που είναι πιθανό να προκαλέσουν σημαντικές επιπτώσεις, καθώς και εκείνων για τις οποίες δεν υπάρχουν πληροφορίες για τη φύση και το μέγεθος των επιπτώσεων που προκαλούν.

Πιθανές σημαντικές επιπτώσεις:

☐ Όχι

| ☐ Ναι ή αβέβαιο

3.2. Στάδιο 2: Δέουσα εκτίμηση

Σκοπός της δέουσας εκτίμησης είναι να εκτιμηθούν οι επιπτώσεις που συνεπάγεται το σχέδιο ή έργο καθ'αυτό ή από κοινού με άλλα σχέδια ή έργα, σε σχέση με τους στόχους διατήρησης του τόπου.

Τα συμπεράσματα θα πρέπει να δίνουν στις αρμόδιες αρχές τη δυνατότητα να διαπιστώνουν εάν το σχέδιο [ή έργο] θα παραβιάσει την ακεραιότητα του τόπου περί του οποίου πρόκειται. Η δέουσα εκτίμηση εστιάζει, συνεπώς, ειδικά στα είδη και/ή στους οικοτόπους βάσει των οποίων έχει χαρακτηριστεί ο τόπος Natura 2000.

Οδηγός για το άρθρο 6 — ενότητα 4.6.1.

Η δέουσα εκτίμηση αφορά τόσο τα έργα όσο και τα σχέδια. Μπορεί να συντονιστεί με, ή να ενσωματωθεί σε, άλλες περιβαλλοντικές εκτιμήσεις, όπως η εκτίμηση περιβαλλοντικών επιπτώσεων (ΕΠΕ) για τα έργα, η στρατηγική περιβαλλοντική εκτίμηση (ΣΠΕ) για τα σχέδια και τα προγράμματα και οι εκτιμήσεις που πραγματοποιούνται στο πλαίσιο της οδηγίας-πλαισίου για τα ύδατα (βλέπε ενότητα 5.2).

Όπως συμβαίνει στις διαδικασίες ΕΠΕ και ΣΠΕ, ο υπεύθυνος υλοποίησης του σχεδίου ή έργου υποβάλλει συνήθως έκθεση δέουσας εκτίμησης στην αρμόδια αρχή προς εξέταση. Αν η εκτίμηση προσδιορίζει αρνητικές επιπτώσεις, ή την πιθανότητα αρνητικών επιπτώσεων, ο υπεύθυνος υλοποίησης του έργου μπορεί επίσης σε αυτό το στάδιο να εισαγάγει μέτρα μετριασμού για μείωση των επιπτώσεων.

Κατόπιν, αποτελεί ευθύνη της αρμόδιας αρχής να διαπιστώσει αν το σχέδιο ή έργο θα παραβιάσει την ακεραιότητα του οικείου τόπου ή όχι, και συνεπώς αν το σχέδιο ή έργο μπορεί να εγκριθεί ή όχι. Η αρμόδια αρχή μπορεί επίσης να ορίσει τους όρους έγκρισης και, κατά περίπτωση, να εξασφαλίσει εκ των προτέρων την έκφραση της δημόσιας γνώμης. Περισσότερες πληροφορίες σχετικά με τη διαβούλευση στο πλαίσιο της δέουσας εκτίμησης παρέχονται στην ενότητα 3.2.7.

Η διαδικασία εκτίμησης περιλαμβάνει τη συλλογή και την αξιολόγηση πληροφοριών από πολλούς ενδιαφερόμενους φορείς, μεταξύ των οποίων εθνικές, περιφερειακές και τοπικές αρχές για την προστασία της φύσης, επιστημονικοί εμπειρογνώμονες και ΜΚΟ. Η αρμόδια αρχή μπορεί επίσης να χρησιμοποιήσει τις πληροφορίες που υποβάλλονται από τον υπεύθυνο υλοποίησης του έργου ή σχεδίου για διαβουλεύσεις με εσωτερικούς και εξωτερικούς εμπειρογνώμονες και άλλους ενδιαφερόμενους φορείς.

Θα υπάρξουν περιπτώσεις στις οποίες η αρμόδια αρχή ενδέχεται να ζητήσει περαιτέρω πληροφορίες, ώστε να εξασφαλίσει ότι η τελική εκτίμηση είναι όσο το δυνατόν πιο ολοκληρωμένη και αντικειμενική. Θα πρέπει να υπενθυμιστεί ότι η δέουσα εκτίμηση πρέπει να είναι επαρκώς αναλυτική και αιτιολογημένη ώστε να καταδεικνύει την απουσία αρνητικών συνεπειών, λαμβανομένων υπόψη των πλέον προωθημένων επιστημονικών γνώσεων επί του θέματος.

Συνοπτικά, η δέουσα εκτίμηση περιλαμβάνει τα ακόλουθα στάδια:

1. συλλογή πληροφοριών σχετικά με το έργο, καθώς και σχετικά με τον οικείο τόπο Natura 2000·
2. εκτίμηση των επιπτώσεων του σχεδίου ή του έργου μεμονωμένα ή από κοινού με άλλα σχέδια ή έργα, λαμβανομένων υπόψη των στόχων διατήρησης του τόπου.
3. διαπίστωση αν το σχέδιο ή το έργο μπορεί να έχει αρνητικές επιπτώσεις στην ακεραιότητα του τόπου·
4. εξέταση μέτρων μετριασμού (συμπεριλαμβανομένης της παρακολούθησής τους).

Αυτά τα στάδια ενδεχομένως να πρέπει να εφαρμοστούν κατ' επανάληψη, με ορισμένα στάδια να επανεξετάζονται ως απάντηση στα αποτελέσματα επόμενων σταδίων. Κάθε στάδιο περιγράφεται στις επόμενες ενότητες. Περαιτέρω πτυχές, όπως η δημόσια διαβούλευση και η διασφάλιση της ποιότητας των δεουσών εκτιμήσεων, καλύπτονται στο τέλος του παρόντος κεφαλαίου.

3.2.1. Στάδιο 1: Συλλογή πληροφοριών σχετικά με το έργο και τους οικείους τόπους Natura 2000

Στις απαιτούμενες πληροφορίες για τη δέουσα εκτίμηση περιλαμβάνεται περιγραφή των τόπων Natura 2000 που ενδέχεται να επηρεαστούν, των ειδών και των οικοτόπων που έχουν σημαντική παρουσία στον τόπο (τα αποκαλούμενα στοιχεία χαρακτηρισμού) και των στόχων διατήρησής τους, καθώς και περιγραφή του σχεδίου ή έργου και των ενδεχόμενων επιπτώσεών του στους στόχους διατήρησης του τόπου. Μέρος αυτών των πληροφοριών ενδεχομένως να έχει ήδη συλλεγεί κατά το στάδιο του ελέγχου, αλλά συνήθως για τη δέουσα εκτίμηση απαιτούνται πιο αναλυτικές πληροφορίες.

Σύμφωνα με το άρθρο 5 παράγραφος 2 της οδηγίας ΕΠΕ και το άρθρο 5 παράγραφος 4 της οδηγίας ΣΠΕ, κατόπιν αιτήματος του υπεύθυνου υλοποίησης του έργου, η αρμόδια αρχή θα πρέπει να καθορίσει το πεδίο εφαρμογής της εκτίμησης περιβαλλοντικών επιπτώσεων (**καθορισμός του αντικειμένου**). Σκοπός του καθορισμού του αντικειμένου είναι ο προσδιορισμός των στοιχείων τα οποία θα πρέπει να καλύπτονται στην έκθεση περιβαλλοντικής εκτίμησης την οποία συντάσσει και υποβάλλει στην αρμόδια αρχή ο υπεύθυνος υλοποίησης του έργου. Ειδικότερα, ο καθορισμός του πεδίου πληροφορίας θα πρέπει να συμβάλλει στον προσδιορισμό των πλέον σημαντικών στοιχείων, τα οποία πρέπει να εξεταστούν ώστε να αντιμετωπιστούν διεξοδικά ⁽²³⁾.

Ο καθορισμός του αντικειμένου θα διαφοροποιείται ανάλογα με το σχέδιο ή έργο και τους οικείους τόπους. Ωστόσο, θα περιλαμβάνει κατά κανόνα περιγραφή του τόπου, περιγραφή του σχεδίου ή έργου και προσδιορισμό των δυνητικών επιπτώσεων στον τόπο, λαμβανομένων υπόψη των στόχων διατήρησης του τόπου. Ανεξάρτητα από το αν η δέουσα εκτίμηση ενσωματώνεται στην ΕΠΕ/ΣΠΕ ή όχι, στον καθορισμό του αντικειμένου θα πρέπει να αναφέρεται η αρχική κατάσταση του τόπου (δηλαδή η κατάσταση των προστατευόμενων οικοτόπων και ειδών που έχουν σημαντική παρουσία στον τόπο, οι ειδικοί για τον τόπο στόχοι διατήρησης, καθώς και άλλα στοιχεία που καθορίζουν την ακεραιότητα και τη σημασία του τόπου για τη συνοχή του δικτύου), η οποία θα πρέπει να προσδιοριστεί και να εξεταστεί κατά τη δέουσα εκτίμηση, το επίπεδο λεπτομέρειας της ανάλυσης, οι μέθοδοι, τα κριτήρια για την αξιολόγηση της σημασίας, οι τύποι μέτρων μετριασμού και οι εναλλακτικές λύσεις προς ανάλυση κ.λπ.

Άρθρο 5 παράγραφος 2 της οδηγίας ΕΠΕ (οδηγία 2011/92/ΕΕ, όπως τροποποιήθηκε με την οδηγία 2014/52/ΕΕ).

Εφόσον ζητηθεί από τον κύριο του έργου, η αρμόδια αρχή, λαμβάνοντας υπόψη τις πληροφορίες που παρέχει ο κύριος του έργου, ιδίως όσον αφορά τα ιδιαίτερα χαρακτηριστικά του έργου, συμπεριλαμβανομένης της θέσης και της τεχνικής δυνατότητας, και τις ενδεχόμενες επιπτώσεις του στο περιβάλλον, γνωμοδοτεί σχετικά με το εύρος και το επίπεδο λεπτομέρειας των πληροφοριών που πρέπει να συμπεριλάβει ο κύριος του έργου στη μελέτη εκτίμησης περιβαλλοντικών επιπτώσεων, κατά την παράγραφο 1 του παρόντος άρθρου. Η αρμόδια αρχή ζητά τη γνώμη των αρχών που αναφέρονται στο άρθρο 6 παράγραφος 1, πριν γνωμοδοτήσει.

⁽²³⁾ Ευρωπαϊκή Επιτροπή, Environmental Impact Assessment of Projects, Guidance on Scoping, 2017.

Τα κράτη μέλη μπορούν επίσης να απαιτούν από τις αρμόδιες αρχές να γνωμοδοτήσουν όπως αναφέρεται στο πρώτο εδάφιο, ανεξαρτήτως του κατά πόσον το έχει ζητήσει ο κύριος του έργου.

Άρθρο 5 παράγραφος 4 της οδηγίας ΣΠΕ (οδηγία 2001/42/ΕΚ)

Κατά τη λήψη αποφάσεων σχετικά με την έκταση και το επίπεδο λεπτομερειών των πληροφοριών που πρέπει να περιλαμβάνονται στην περιβαλλοντική μελέτη, διεξάγονται διαβουλεύσεις με τις αρχές που αναφέρονται στο άρθρο 6 παράγραφος 3.

Η έκταση και το επίπεδο λεπτομερειών που απαιτούνται για τη συλλογή δεδομένων, τις επιθεωρήσεις και τις έρευνες θα διαφέρουν ανάλογα με το έργο και τον τόπο ή τους τόπους που επηρεάζονται. Συνεπώς, οι αποφάσεις πρέπει να λαμβάνονται κατά περίπτωση. Οι αποφάσεις μπορεί, για παράδειγμα, να εξαρτώνται από την πολυπλοκότητα του έργου και του τόπου, καθώς και από τη σημασία του τόπου για τα είδη και τους οικοτόπους βάσει των οποίων χαρακτηρίστηκε. Επίσης, θα εξαρτώνται από τα ήδη διαθέσιμα δεδομένα για τον τόπο και τα είδη και τους οικοτόπους που έχουν σημαντική παρουσία, καθώς και από πληροφορίες από προηγούμενες εκτιμήσεις κλπ.

Οι εναρμονισμένες και υψηλής ποιότητας γεωγραφικές πληροφορίες συνήθως διευκολύνουν το έργο των υπευθύνων υλοποίησης του έργου, των αρχών και των ενδιαφερόμενων φορέων, και είναι εξαιρετικά σημαντικές στο πλαίσιο των διασυνοριακών έργων και επιπτώσεων. Για παράδειγμα, στην περίπτωση ενός έργου που επηρεάζει έναν διασυνοριακό ποταμό ή μιας εγκατάστασης που μπορεί δυνητικά να προκαλέσει διασυνοριακή ρύπανση, είναι πολύ σημαντικό να χρησιμοποιούνται κοινά πρότυπα για τον προσδιορισμό, την εκτίμηση και τον μετριασμό των εν λόγω επιπτώσεων. Στόχος της οδηγίας «INSPIRE» (υποδομή χωρικών πληροφοριών στην Ευρώπη) της ΕΕ είναι αυτά τα τυποποιημένα δεδομένα να καθίστανται διαθέσιμα και να χρησιμοποιούνται ⁽²⁴⁾.

Στον πίνακα 3 παρέχεται ένας ενδεικτικός κατάλογος ελέγχου των απαιτούμενων πληροφοριών αναφοράς για τη δέουσα εκτίμηση, ενώ στον πίνακα 4 παρατίθεται ένα παράδειγμα για τις συλλεγόμενες πληροφορίες κατά την εκτίμηση των επιπτώσεων σχεδίων και έργων στο δίκτυο Natura 2000.

⁽²⁴⁾ Οδηγία 2007/2/ΕΚ του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου, της 14ης Μαρτίου 2007, για τη δημιουργία υποδομής χωρικών πληροφοριών στην Ευρωπαϊκή Κοινότητα (Inspire) (ΕΕ L 108 της 25.4.2007, σ. 1).

Ενδεικτικός κατάλογος ελέγχου των απαιτούμενων πληροφοριών αναφοράς για τη δέουσα εκτίμηση

Πληροφορίες αναφοράς για τους τόπους Natura 2000 και τα χαρακτηριστικά τους	Πηγές πληροφοριών	Διατίθενται σε/από
Στόχοι διατήρησης των τόπων Natura 2000. Μέτρα διατήρησης που θεσπίστηκαν για τους τόπους. Χρήση γης, δραστηριότητες που απαγορεύονται και επιτρέπονται στους τόπους. Κύριες απειλές και πιέσεις που προσδιορίζονται στους τόπους. Χάρτες των τόπων Natura 2000 (δείχνουν τα όρια του τόπου και την τοποθεσία των σχετικών χαρακτηριστικών)	Τυποποιημένα έντυπα δεδομένων Natura 2000 Συστατικές πράξεις για τον χαρακτηρισμό ΕΖΔ ή ΖΕΠ Σχέδια διαχείρισης και άλλα έγγραφα/μέσα διαχείρισης τόπου (κανονισμοί, συμβάσεις, συμφωνίες)	Εθνικές/περιφερειακές διαδικτυακές πύλες Επίσημες εφημερίδες Αρχές/οργανισμοί διατήρησης Απεικονιστής Natura 2000 ⁽¹⁾ Βάση δεδομένων Natura 2000 ⁽²⁾ Εθνικές βάσεις δεδομένων
Οι τύποι οικοτόπου και τα είδη που απαντώνται στον τόπο και η κατάσταση τους: βαθμός διατήρησης, αντιπροσωπευτικότητα κ.λπ. Σημασία των τόπων για τους οικοτόπους και τα είδη που απαντώνται. Βασικές οικολογικές απαιτήσεις, ευάλωτος χαρακτήρας και ευαισθησία των τύπων οικοτόπου και των ειδών.	Τυποποιημένα έντυπα δεδομένων Natura 2000 Σχέδια διαχείρισης του τόπου Πράξεις χαρακτηρισμού Κανονιστικά σχέδια και πολιτικές για τη διατήρηση της φύσης σε εθνικό/περιφερειακό/τοπικό επίπεδο Σχέδια δράσης για τη διατήρηση ειδών και οικοτόπων Ισχύοντες και ιστορικοί χάρτες, έρευνες κ.λπ. Πληροφορίες με βάση τις γνωμοδοτήσεις εμπειρογνομόνων	Εθνικές/περιφερειακές διαδικτυακές πύλες Απεικονιστής Natura 2000 Βάση δεδομένων Natura 2000 Εθνικές βάσεις δεδομένων Αρμόδιες αρχές Διαθέσιμη βιβλιογραφία Επιστημονικά ιδρύματα
Κατάσταση διατήρησης οικοτόπων και ειδών, τάσεις, κύριες απειλές και πιέσεις τις οποίες υφίστανται (στη βιογεωγραφική περιοχή και σε εθνικό επίπεδο).	Εθνικές εκθέσεις για την κατάσταση διατήρησης σύμφωνα με το άρθρο 17 της οδηγίας για τους οικοτόπους και το άρθρο 12 της οδηγίας για τα πτηνά	Εκθέσεις διαθέσιμες στο διαδίκτυο ⁽³⁾
Πληροφορίες αναφοράς για το έργο/σχέδιο	Πηγές πληροφοριών	Διατίθενται σε/από
Πλήρη χαρακτηριστικά του σχεδίου ή του έργου: Συνολική έκταση που επηρεάζεται από το έργο, δραστηριότητες έργου, εκπομπές, χρήση φυσικών πόρων, στάδια, χρονικός προγραμματισμός κ.λπ. Σχέση (π.χ. βασικές αποστάσεις ή διαδρομές) μεταξύ του σχεδίου ή έργου και του τόπου Natura 2000.	Έγγραφα σχεδίου ή έργου (σχέδιο στρατηγικής, χάρτες κ.λπ.) Χάρτες, GIS	Φορέας που υποβάλλει το έργο/σχέδιο Απεικονιστής Natura 2000
Χαρακτηριστικά άλλων σχεδίων ή έργων (υλοποιημένα, εγκεκριμένα ή προτεινόμενα) που ενδέχεται να προκαλέσουν σε τόπους Natura 2000 από κοινού ή σωρευτικές επιπτώσεις με το έργο που αποτελεί αντικείμενο εκτίμησης.	Βάσεις δεδομένων, π.χ. για ΣΠΕ, ΕΠΕ, δέουσες εκτιμήσεις σχεδίων/έργων, περιφερειακά ή δημοτικά σχέδια, εφαρμογές χωροταξικού σχεδιασμού της τοπικής αυτοδιοίκησης	Αρμόδιες αρχές Διαδικτυακές πλατφόρμες

Πληροφορίες σχετικά με άλλες εκτιμήσεις που απαιτούνται για τη χορήγηση άδειας για το έργο ή για την έγκριση του σχεδίου.	Εθνική νομοθεσία	Αρμόδιες αρχές Επίσημες εφημερίδες
Οργανισμοί που συμμετέχουν / τους οποίους αφορά ο τομέας/η δραστηριότητα του σχεδίου ή έργου.	Τομεακοί οργανισμοί/ενώσεις	Υπεύθυνος υλοποίησης του έργου/σχεδίου Αρμόδιες αρχές
Εκτιμήσεις παρόμοιων σχεδίων ή έργων.	Υπομνήματα ΕΠΕ και ΣΠΕ, εκδόσεις δέουσας εκτίμησης και άλλα αποδεικτικά στοιχεία από παρόμοια σχέδια ή έργα τα οποία έχουν αποτελέσει αντικείμενο εκτίμησης στο παρελθόν	Επίσημες εφημερίδες Αρμόδιες αρχές, αρμόδιες υπηρεσίες και άλλοι φορείς

(¹) <http://natura2000.eea.europa.eu/>

(²) Η ευρωπαϊκή βάση δεδομένων για τους τόπους Natura 2000 αποτελείται από συλλογή δεδομένων που υποβάλλονται από τα κράτη μέλη στην Ευρωπαϊκή Επιτροπή. Η ευρωπαϊκή βάση δεδομένων επικαιροποιείται γενικά μία φορά τον χρόνο ώστε να λαμβάνονται υπόψη οι επικαιροποιήσεις του περιεχομένου των εθνικών βάσεων δεδομένων των κρατών μελών. Η ευρωπαϊκή βάση δεδομένων είναι διαθέσιμη στη διεύθυνση: <https://www.eea.europa.eu/data-and-maps/data/natura-10>

(³) <https://nature-art17.eionet.europa.eu/article17/>

Πίνακας 4

Συλλεγόμενες πληροφορίες κατά την εκτίμηση των επιπτώσεων σχεδίων και έργων σε τόπους Natura 2000 (κατευθυντήριες γραμμές στην Ισπανία)

Στοιχεία	Πεδίο εφαρμογής	Συλλεγόμενες πληροφορίες
Τόποι Natura 2000	Οικότοποι	Γενικά
		— κωδικός, ονομασία, χαρακτήρας προτεραιότητας· — χαρακτηριστικά είδη· — σχετικές μεταβλητές δομής και λειτουργίας, και οικολογικές απαιτήσεις.
		Βιογεωγραφική περιοχή (επίπεδο χώρας)
		— κατάσταση διατήρησης του οικοτόπου στη βιογεωγραφική περιοχή (εθνικό επίπεδο)· — ρόλος και σημασία του τόπου για τη διατήρηση του οικοτόπου.
		Τόπος Natura 2000
		— βαθμός διατήρησης και αντιπροσωπευτικότητα του οικοτόπου στον τόπο· — στόχος διατήρησης που καθορίζεται για τον οικοτόπο στον τόπο· — περιοχή κατανομής των οικοτόπων στον τόπο (συμπεριλαμβανομένης της χαρτογράφησης), % της συνολικής έκτασης (χώρα/περιοχή)· — πιέσεις, απειλές και επιπτώσεις που επηρεάζουν τον οικοτόπο στον τόπο· — ευάλωτος χαρακτήρας στις δυνητικές επιπτώσεις του έργου.
	Είδος	Γενικά
		— κωδικός, ονομασία, χαρακτήρας προτεραιότητας, κατάσταση προστασίας στην περιοχή/χώρα· — οικολογικές απαιτήσεις και παράγοντες που επηρεάζουν τη δυναμική των πληθυσμών των ειδών.
		Βιογεωγραφική περιοχή (επίπεδο χώρας)
		— κατάσταση διατήρησης των ειδών στη βιογεωγραφική περιοχή (εθνικό επίπεδο)· — ρόλος και σημασία του τόπου για τη διατήρηση των ειδών.
		Τόπος Natura 2000
		— κατάσταση διατήρησης των ειδών στον τόπο· — οριζόμενος στόχος διατήρησης για τα είδη στον τόπο· — περιοχή κατανομής των ειδών και χρήση του τόπου (συμπεριλαμβανομένης της χαρτογράφησης)· — πληθυσμός και τάσεις στον τόπο· % του συνολικού πληθυσμού στη χώρα/περιοχή· — υφιστάμενες πιέσεις και απειλές για τα είδη στον τόπο· — ευάλωτος χαρακτήρας των ειδών σε δυνητικές επιπτώσεις (π.χ. ευαισθησία στην ενόχληση)·

Χαρακτηριστικά τοπίου τα οποία είναι σημαντικά για τη συνοχή του δικτύου Natura 2000	Βιογεωγραφική περιοχή (επίπεδο χώρας)	— τύπος (οικολογικός διάδρομος, συνδετικός σταθμός κ.λπ.)· — Natura 2000 και άλλες συνδεόμενες ή οικολογικά συναφείς περιοχές (συμπεριλαμβανομένης της χαρτογράφησης)· — είδη (ή οικοτόποι) για τα οποία είναι σημαντικό, και σημασία για τη διατήρησή τους· — πιέσεις, απειλές και επιπτώσεις που επηρεάζουν το χαρακτηριστικό· — ευάλωτος χαρακτήρας στο έργο και δυνητικές επιπτώσεις.
---	---------------------------------------	---

Προσαρμογή από: Συστάσεις για τις πληροφορίες που πρέπει να περιλαμβάνονται στη δέουσα εκτίμηση έργων στο δίκτυο Natura 2000 στα εθνικά διοικητικά έγγραφα ΕΠΕ στην Ισπανία (Ministerio de Agricultura y Pesca, Alimentación y Medio Ambiente, 2018). Διατίθενται στη διεύθυνση: <https://www.miteco.gob.es/es/calidad-y-evaluacion-ambiental/temas/evaluacion-ambiental/guias-directrices/>

3.2.2. Στάδιο 2: Εκτίμηση των επιπτώσεων που συνεπάγεται το σχέδιο ή έργο καθεαυτό ή από κοινού με άλλα σχέδια ή έργα, λαμβανομένων υπόψη των στόχων διατήρησης του τόπου

Η δέουσα εκτίμηση θα πρέπει να περιλαμβάνει ολοκληρωμένο προσδιορισμό όλων των δυνητικών επιπτώσεων του σχεδίου ή έργου που πιθανολογείται ότι θα επηρεάσουν σημαντικά τον τόπο, λαμβανομένων υπόψη των σωρευτικών και άλλων επιπτώσεων που μπορεί να προκύψουν ως αποτέλεσμα της συνδυαστικής δράσης του υπό εκτίμηση σχεδίου ή έργου με άλλα σχέδια ή έργα.

(Οδηγός για το άρθρο 6 — ενότητα 4.6.2)

Η δέουσα εκτίμηση θα πρέπει να διασφαλίζει την πλήρη εξέταση όλων των δομικών και λειτουργικών πτυχών που συντελούν στην ακεραιότητα του τόπου, τόσο στο πλαίσιο του καθορισμού της αρχικής κατάστασης όσο και κατά τα στάδια που οδηγούν στον προσδιορισμό δυνητικών επιπτώσεων, μέτρων μετριασμού και τυχόν μόνιμων επιπτώσεων μετά την εφαρμογή των μέτρων μετριασμού.

Στο στάδιο 2 περιλαμβάνονται οι ακόλουθες δραστηριότητες:

- προσδιορισμός των στόχων διατήρησης των τόπων Natura 2000 που επηρεάζονται από το σχέδιο ή έργο·
- προσδιορισμός και αξιολόγηση των επιπτώσεων του σχεδίου ή έργου με βάση τους στόχους διατήρησης των τόπων·
- εξέταση σωρευτικών επιπτώσεων με άλλα σχέδια ή έργα.

α) Προσδιορισμός των στόχων διατήρησης των τόπων Natura 2000 που επηρεάζονται από το σχέδιο ή έργο

Στη δέουσα εκτίμηση, οι επιπτώσεις ενός σχεδίου ή έργου πρέπει να εκτιμώνται με βάση τους στόχους διατήρησης που έχουν οριστεί για τους προστατευόμενους οικοτόπους και τα είδη που υπάρχουν στους τόπους Natura 2000.

Οι αρμόδιες αρχές πρέπει να ορίσουν τους στόχους διατήρησης για κάθε τόπο. Οι στόχοι πρέπει να καθοριστούν για όλα τα είδη και τύπους οικοτόπων κοινωτικού ενδιαφέροντος σύμφωνα με την οδηγία για τους οικοτόπους και τα είδη πτηνών του παραρτήματος I της οδηγίας για τα πτηνά τα οποία έχουν σημαντική παρουσία σε έναν τόπο Natura 2000, καθώς και για τα αποδημητικά είδη με τακτική έλευση.

Οι στόχοι διατήρησης σε επίπεδο τόπου είναι μια δέσμη καθορισμένων στόχων που πρέπει να επιτευχθούν σε έναν τόπο προκειμένου να διασφαλιστεί ότι ο τόπος θα συμβάλει κατά τον καλύτερο δυνατό τρόπο στην επίτευξη ικανοποιητικής κατάστασης διατήρησης στο κατάλληλο επίπεδο (λαμβανομένης υπόψη της περιοχής φυσικής κατανομής των αντίστοιχων ειδών ή τύπων οικοτόπων).

Οι στόχοι διατήρησης σε επίπεδο τόπου θα πρέπει να καθορίζουν την επιθυμητή κατάσταση διατήρησης των ειδών και των τύπων οικοτόπων που απαντώνται στον τόπο, ώστε να μεγιστοποιείται η συμβολή τους στην επίτευξη ΙΚΔ [ικανοποιητική κατάσταση διατήρησης] στο κατάλληλο επίπεδο. Ενίοτε, οι στόχοι αυτοί ορίζονται ως δέσμη στόχων που πρέπει να επιτευχθούν εντός ορισμένου χρονικού διαστήματος. Οι στόχοι αυτοί θα πρέπει να καθορίζονται σε συνάρτηση με την εκτίμηση διατήρησης κάθε είδους και τύπου οικοτόπου που απαντάται στον τόπο, όπως καταγράφεται στο ΤΕΔ [τυποποιημένο έντυπο δεδομένων].

Βλέπε περισσότερες λεπτομέρειες στον οδηγό για το άρθρο 6 — ενότητα 2.3.1. και στο σημείωμα της Επιτροπής σχετικά με τον καθορισμό των στόχων διατήρησης (διαθέσιμο στη διεύθυνση: https://ec.europa.eu/environment/nature/natura2000/management/guidance_en.htm)

Οι στόχοι διατήρησης για έναν τόπο Natura 2000 ορίζονται συνήθως στα σχέδια διαχείρισης ή στα συναφή μέσα διαχείρισης, ή σε άλλα έγγραφα που δημοσιεύτηκαν για τους τόπους (π.χ. πράξεις χαρακτηρισμού που δημοσιεύτηκαν σε επίσημες εφημερίδες). Θα πρέπει επίσης να δημοσιοποιούνται.

Οι στόχοι διατήρησης για κάθε τύπο οικοτόπου και κάθε είδος που υπάρχει στον τόπο θα πρέπει να σχετίζονται με τις οικολογικές απαιτήσεις τους και να ορίζονται σε συνάρτηση με τις παραμέτρους που χρησιμοποιούνται για τον καθορισμό της κατάστασης διατήρησής του στον τόπο (π.χ. την περιοχή, τη δομή και τις λειτουργίες ή τους πληθυσμούς τους). Θα πρέπει να προσδιορίζουν τους απώτερους στόχους που πρέπει να επιτευχθούν για καθένα/καθεμία από τα/τις εν λόγω χαρακτηριστικά / παραμέτρους. Θα πρέπει επίσης να περιλαμβάνουν στόχους/όρια για τις οικολογικές λειτουργίες και διαδικασίες από τις οποίες εξαρτώνται οι οικοτόποι και τα είδη (π.χ. ορισμός της απαιτούμενης ποιότητας και ποσότητας νερού για τα υδρόβια είδη).

Οι στόχοι διατήρησης πρέπει να είναι:

- **σαφείς** —δηλαδή να αφορούν ένα συγκεκριμένο χαρακτηριστικό (είδος ή τύπο οικοτόπου) και να καθορίζουν τη συνθήκη ή τις συνθήκες που απαιτούνται για την επίτευξη του στόχου διατήρησης·
- **μετρήσιμοι και δηλωτέοι** —δηλαδή να περιλαμβάνουν ποσοτικούς στόχους (που συμπληρώνονται ενδεχομένως από ποιοτικούς, όπως η περιγραφή της καλής κατάστασης ενός οικοτόπου ή δομής πληθυσμού), με δυνατότητα παρακολούθησης για να εκτιμηθεί αν εκπληρώνονται οι στόχοι διατήρησης και για τους σκοπούς του άρθρου 17 της οδηγίας για τους οικοτόπους·
- **ρεαλιστικοί** —δηλαδή να παρέχεται ένα λογικό χρονικό πλαίσιο και μια λογική χρήση των πόρων·
- **συνεπείς ως προς την προσέγγιση** —δηλαδή η δομή των στόχων διατήρησης θα πρέπει, κατά το δυνατόν, να είναι ίδια για όλους τους τόπους, και για τους τόπους που υποστηρίζουν το ίδιο χαρακτηριστικό, να χρησιμοποιούνται παρόμοια στοιχεία και στόχοι για την περιγραφή των ευνοϊκών συνθηκών· και
- **περιεκτικοί** —δηλαδή τα στοιχεία και οι στόχοι θα πρέπει να καλύπτουν τις ιδιότητες του χαρακτηριστικού το οποίο είναι αναγκαίο για να περιγραφεί η κατάστασή του ως ικανοποιητική ή μη ικανοποιητική.

Οι στόχοι θα πρέπει επίσης να καθορίζουν αν στοχεύουν στην «**αποκατάσταση**» ή στη «**διατήρηση**» της κατάστασης διατήρησης του εν λόγω χαρακτηριστικού (το επίπεδο φιλοδοξίας το οποίο προκαθορίζει τα αναγκαία μέτρα διατήρησης).

Προσαρμογή από το «σημείωμα της Επιτροπής σχετικά με τον καθορισμό των στόχων διατήρησης» (είναι διαθέσιμο στη διεύθυνση: https://ec.europa.eu/environment/nature/natura2000/management/guidance_en.htm)

Η απουσία ειδικών ανά τόπο στόχων διατήρησης ή ο καθορισμός στόχων διατήρησης οι οποίοι δεν πληρούν το πρότυπο που περιγράφεται ανωτέρω θέτουν σε κίνδυνο τη συμμόρφωση με τις απαιτήσεις του άρθρου 6 παράγραφος 3.

Στο πλαίσιο 9 παρατίθενται παραδείγματα στόχων διατήρησης τόπου.

Πλαίσιο 9

Παραδείγματα στόχων διατήρησης για τύπους οικοτόπου και είδη σε τόπους Natura 2000

Υφαλοι (1170)

- η μόνιμη περιοχή οικοτόπου (xx εκτάρια) μένει σταθερή ή αυξάνεται, με την επιφύλαξη φυσικών διαδικασιών·
- η κατανομή των υφάλων μένει σταθερή ή αυξάνεται (παρέχεται χάρτης)·
- οι ακόλουθοι τύποι κοινότητας διατηρούνται σε φυσική κατάσταση: σύμπλεγμα κοινοτήτων εκτεθειμένου διαπαλιρροιακού υφάλου (xx εκτάρια)· εκτεθειμένο υποπαλιρροιακό σύμπλεγμα κοινοτήτων (xx εκτάρια) (παρέχεται περιγραφή για κάθε τύπο κοινότητας).

Κινούμενες θίνες της ακτογραμμής με *Ammophila arenaria* («λευκές θίνες») (2120)

- η περιοχή οικοτόπου (xx εκτάρια) μένει σταθερή ή αυξάνεται και δεν σημειώνεται μείωση της κατανομής του (παρέχεται χάρτης), με την επιφύλαξη φυσικών διαδικασιών·
- διατηρείται η φυσική κυκλοφορία του ιζήματος και του οργανικού υλικού, χωρίς φυσικά εμπόδια (π.χ. φυσικούς φραγμούς)·
- διατηρείται η παρουσία φτωχών σε είδη κοινοτήτων στις οποίες κυριαρχεί το είδος *Ammophila arenaria*
- τα αρνητικά είδη-δείκτες (συμπεριλαμβανομένων των μη τοπικών ειδών, των ειδών που είναι ενδεικτικά των αλλαγών στην κατάσταση των θρεπτικών ουσιών και των ειδών που δεν θεωρούνται χαρακτηριστικά του οικοτόπου) αντιπροσωπεύουν ποσοστό κάλυψης μικρότερο από 5 %.

Ξηρά χέρσα εδάφη (4030)

- η τρέχουσα έκταση (xx εκτάρια) και η κατανομή του οικοτόπου εντός του τόπου αυξάνεται κατά x % (παρέχεται χάρτης)·
- διατηρείται η αφθονία των χαρακτηριστικών ειδών (παρέχεται κατάλογος)·
- διατηρείται η χαμηλή κάλυψη διάσπαρτων αυτοφυών δένδρων και λοχμών (< 10 % κάλυψη)·

- τουλάχιστον 1 % αλλά όχι περισσότερο από 10 % κάλυψη της περιοχής του οικοτόπου αποτελείται από ακάλυπτο έδαφος·
- η εναπόθεση αζώτου διατηρείται σε τιμές μικρότερες των καθορισμένων για τον τόπο τιμών κρίσιμου φορτίου (π. χ. 10-20 kg N/εκτάριο/έτος).

Λειμώνες με *Molinia* σε έδαφος ασβεστούχο, τυρφώδες ή αργίλο-λασπώδες (*Molinion caeruleae*) (6410).

- η τρέχουσα έκταση (xx εκτάρια) και η κατανομή του οικοτόπου εντός του τόπου αυξάνεται κατά x % (παρέχεται χάρτης)·
- βελτιώνεται η σύνθεση της βλάστησης: υπάρχουν τουλάχιστον xx θετικά είδη-δείκτες, μεταξύ των οποίων ένα είδος «υψηλής ποιότητας», η κάλυψη από αρνητικά είδη-δείκτες δεν είναι μεγαλύτερη από 20 %, με κάλυψη από μεμονωμένο είδος μικρότερη από 10 %, και κάλυψη από αλλόχθονα είδη όχι μεγαλύτερη από 1 %·
- βελτιώνεται η δομή της βλάστησης: η κάλυψη ξυλωδών ειδών και φτερών (*Pteridium aquilinum*) δεν είναι μεγαλύτερη από 5 %, τα πλατύφυλλα περιλαμβάνονται στη σύσταση της βλάστησης σε ποσοστό μεταξύ 40 και 90 %. Τουλάχιστον το 30 % του λειμώνα έχει ύψος μεταξύ 10 και 80 cm·
- η φυσική δομή διατηρείται: όχι περισσότερο από 10 % ακάλυπτο έδαφος.

Ενεργοί τυρφώνες υψιπέδων (7110)

- επεκτείνεται η περιοχή του οικοτόπου στον τόπο π.χ. αύξηση της τρέχουσας περιοχής κατά 10 % — από xx εκτάρια έως yy εκτάρια) και βελτιώνεται η κατάστασή του (π.χ. με αύξηση του επιπέδου κάλυψης του χαρακτηριστικού είδους σφάγνων –*Sphagnum* κατ' ελάχιστο x %)·
- αποκαθίσταται η ενδεδειγμένη στάθμη υδάτων σε ολόκληρο τον τόπο (μέση στάθμη υδάτων σχεδόν στο επίπεδο ή πάνω από την επιφάνεια των χορτών τυρφώνα για το μεγαλύτερο μέρος του χρόνου· οι εποχικές διακυμάνσεις δεν θα πρέπει να υπερβαίνουν τα 20 cm, και θα πρέπει να είναι μόνο 10 cm κάτω από την επιφάνεια, εξαιρουμένων πολύ μικρών χρονικών διαστημάτων)·
- το pH του εδάφους και τα ενδεδειγμένα επίπεδα θρεπτικών συστατικών διατηρούνται (για τον τόπο παρέχονται τα συναφή θρεπτικά συστατικά και τα περιοχές φυσικής κατανομής τους)·
- η κάλυψη διάσπαρτων αυτοφώνων δένδρων και θάμνων είναι μικρότερη από 10 %.

Δάση οξιάς από *Luzulo-Fagetum* (9110)

- διατηρείται η τρέχουσα κατάσταση διατήρησης (ικανοποιητική)·
- διατηρείται η τρέχουσα έκταση του οικοτόπου στον τόπο: διατηρούνται xx εκτάρια·
- διατηρούνται τα χαρακτηριστικά είδη δένδρων: τουλάχιστον 70 % του επιπέδου δασοκάλυψης που αποτελείται από *Picea abies*, *Fagus sylvatica* ssp. *sylvatica*, *Abies alba* σε διάφορες αναλογίες, με σπάνια παρουσία *Betula pendula*, *Sorbus aucuparia*, με κάλυψη 80-90 % και ύψος 22-30 m για την ερυθρελάτη και την ελάτη, 18-24 m για την οξιά σε ηλικία 100 ετών·
- διατηρούνται τα χαρακτηριστικά είδη για το στρώμα χλόης: Στρώμα χλόης με τουλάχιστον τρία είδη / 1 000 m² από τα ακόλουθα οξινόφιλα *Calamagrostis arundinacea*, *Luzula luzuloides*, *Vaccinium myrtillus*, *Hieracium rotundatum*, *Athyrium filix-femina*, *Digitalis grandiflora*, *Dryopteris filix-mas*, *Festuca drymeia*, *Galium odoratum*, *Galium schultesii*, *Lamium galeobdolon*, *Luzula luzuloides*, *Oxalis acetosella*, *Poa nemoralis*, *Pteridium aquilinum*, *Veronica officinalis*·
- χωροκατακτητικά και αλλόχθονα είδη δένδρων, συμπεριλαμβανομένων όσων δεν αντιστοιχούν σε οικοτόπους, με ποσοστό κάλυψης μικρότερο από 20 %· δένδρα κατακράτησης: τουλάχιστον τρία δένδρα/εκτάριο· όγκος νεκρού ξύλου: τουλάχιστον 20 m³/εκτάριο.

9130 Δάση οξιάς με *Asperulo-Fagetum*

- η τρέχουσα έκταση (xx εκτάρια) και η κατανομή του οικοτόπου εντός του τόπου αυξάνεται κατά x % (παρέχεται χάρτης)·
- βελτιώνεται η ποιότητα του οικοτόπου (όσον αφορά την οικολογική διάρθρωση και τη λειτουργία) με τη διασφάλιση ότι: τουλάχιστον το 95 % των δένδρων που δημιουργούν τη δασοκάλυψη είναι τοπικά αυτόχθονα είδη όπως τόπος οξιάς, φράξου και δρυός, με τουλάχιστον 50 % να αποτελείται από *Fagus sylvatica*· περίπου 10 % της δασοκάλυψης περιλαμβάνει δυναμικό εναλλασσόμενο μοτίβο κενών με τα οποία ενθαρρύνεται η ανασύσταση με φυσικό τρόπο ειδών δένδρων κάθε ηλικίας· τουλάχιστον X ώριμα δένδρα/εκτάριο και τουλάχιστον X σχετικά είδη ποώδους βλάστησης/εκτάριο (παρέχεται κατάλογος σχετικών ειδών)·

- η παρουσία νεκρού ξύλου, υλοτομημένου και μη, αυξάνεται όπου είναι δυνατόν, για την παροχή οικοτόπου για ασπόνδυλα, μύκητες και άλλα δασικά είδη (πεσμένα δένδρα και κλαδιά, νεκρά κλαδιά σε ζωντανά δένδρα ή όρθια νεκρά δένδρα, όλα με διάμετρο > 20 cm· υποδεικνύεται ο ελάχιστος όγκος).

Βίδρα (*Lutra lutra*)

- διατηρείται ο υφιστάμενος πληθυσμός (xx άτομα)·
- βελτιώνεται η οικολογική ποιότητα του οικοτόπου γλυκών υδάτων (ποταμός) (σε μήκος xx km)·
- διατηρείται ο αριθμός των τόπων κατάκλισης και φωλεών (παρέχεται αριθμός) και δεν μειώνεται σημαντικά η διαθέσιμη βιομάζα ιχθύων (xx kg)·
- βελτιώνεται η συνδεσιμότητα με άλλους πληθυσμούς βίδρας κατά μήκος του ποταμού.

Φώκαινα (*Phocoena phocoena*)

- διατηρείται ο υφιστάμενος πληθυσμός του είδους στον τόπο (xx άτομα).
- η μέγιστη ένταση υποθαλάσσιου θορύβου περιορίζεται στα xx dB.
- διατηρείται το εύρος του είδους εντός του τόπου με τη διασφάλιση ότι δεν υπάρχουν τεχνητοί φραγμοί που θα μπορούσαν να περιορίσουν τη χρήση του τόπου.
- διατηρείται η διαθεσιμότητα και η πυκνότητα θηραμάτων εντός του τόπου (π.χ. μεταξύ των οποίων αμμόχελο, νταούκι Ατλαντικού, ρέγγα και παπαλίνα).
- αποτρέπεται η παρεμπόδιση αλιεύσεων φωκαινών σε αλιευτικά εργαλεία στον τόπο.

Νυχτερίδα του είδους *Rhinolophus hipposideros*

- διατηρείται ο πληθυσμός, με ελάχιστο αριθμό xx νυχτερίδες για το θερινό καταφύγιο
- διατηρείται ο αριθμός και η κατάσταση των θερινών και των βοηθητικών καταφυγίων·
- η έκταση του δυνητικού οικοτόπου διατροφής (xx εκτάρια) και τα γραμμικά στοιχεία xx (km) διατηρούνται χωρίς σημαντική μείωση ή απώλεια σε απόσταση 2,5 km από το καταφύγιο (παρέχεται χάρτης)·
- δεν αυξάνεται σημαντικά η ένταση του τεχνητού φωτισμού παρακείμενα του καταφυγίου ή κατά μήκος των οδών μετακίνησης σε απόσταση 2,5 km από το καταφύγιο.

Ελλείπει στόχων διατήρησης ⁽²⁵⁾, η δέουσα εκτίμηση θα πρέπει να λαμβάνει ως ελάχιστη παραδοχή ότι ο στόχος έγκειται στη διασφάλιση της μη υποβάθμισης τύπων οικοτόπων ή των οικοτόπων ειδών με σημαντική παρουσία στον τόπο σε επίπεδο κατώτερο του υφιστάμενου (κατά τον χρόνο της εκτίμησης) και της μη διατάραξης των ειδών, σύμφωνα με το άρθρο 6 παράγραφος 2 ⁽²⁶⁾.

Παρόλο που η εκτίμηση θα πρέπει να εστιάζει στα πτηνά και τα είδη και τους τύπους οικοτόπων κοινοτικού ενδιαφέροντος με σημαντική παρουσία στον τόπο, θα πρέπει να λαμβάνεται υπόψη ότι τα εν λόγω χαρακτηριστικά-στόχοι αλληλεπιδρούν επίσης με άλλα είδη, τύπους οικοτόπου, καθώς και με το φυσικό περιβάλλον με σύνθετους τρόπους. Ως προς αυτό, άλλα είδη μπορεί επίσης να είναι σημαντικά κατά την εξέταση των δυνητικών επιπτώσεων στους προστατευόμενους οικοτόπους εάν πρόκειται για χαρακτηριστικά φυτικά και ζωικά είδη του υπό εξέταση οικοτόπου ⁽²⁷⁾ ή αν διαδραματίζουν ρόλο στην τροφική αλυσίδα από την οποία εξαρτώνται τα χαρακτηριστικά-στόχοι του τόπου Natura 2000. Αυτό θα αντικατοπτρίζεται στους στόχους διατήρησης του τόπου και η δέουσα εκτίμηση θα πρέπει επίσης να εξετάζει τις ενδεχόμενες επιπτώσεις του σχεδίου ή έργου στα εν λόγω είδη κατά περίπτωση.

Στην εκτίμηση των επιπτώσεων σχεδίων και έργων στο δίκτυο Natura 2000 θα πρέπει επίσης να εξετάζονται, κατά περίπτωση, τα χαρακτηριστικά τοπίου τα οποία συντελούν στην οικολογική συνοχή του δικτύου, συμπεριλαμβανομένης της συνδεσιμότητάς του (βλέπε πίνακα 4).

⁽²⁵⁾ Τα κράτη μέλη έχουν στη διάθεση τους χρονικό περιθώριο έξι ετών, από την ημερομηνία καταγραφής του τόπου στον κατάλογο της ΕΕ, για να θεσπίσουν ειδικούς για τον τόπο στόχους διατήρησης και να ορίσουν τον ΤΚΣ ως ΕΖΔ. Για τις ΖΕΠ, κατάλληλοι για τον συγκεκριμένο τόπο στόχοι διατήρησης πρέπει να τίθενται σε εφαρμογή από την ημερομηνία ταξινόμησής τους.

⁽²⁶⁾ Το Δικαστήριο επιβεβαίωσε αυτή τη θέση στην υπόθεση C-127/02: «Η έγκριση σχεδίου προϋποθέτει ότι αυτό έχει κριθεί ως μη δυνάμενο να παραβιάσει την ακεραιότητα του οικείου τόπου και, κατά συνέπεια, ως μη δυνάμενο να επιφέρει υποβάθμιση ή σημαντικές διαταράξεις κατά την έννοια της παραγράφου 2 του εν λόγω άρθρου» (σκέψη 36).

⁽²⁷⁾ Για επεξήγηση των ειδικών όρων, βλέπε «Interpretation Manual of European Union Habitats - EUR28 (Εγχειρίδιο Ερμηνείας Οικοτόπων της Ευρωπαϊκής Ένωσης)» στη διεύθυνση http://ec.europa.eu/environment/nature/legislation/habitatsdirective/index_en.htm#interpretation.

β) **Προσδιορισμός και αξιολόγηση των επιπτώσεων του σχεδίου ή του έργου λαμβανομένων υπόψη των στόχων διατήρησης του τόπου**

Πρέπει να επισημανθούν, λαμβανομένων υπόψη των πλέον προωθημένων επιστημονικών γνώσεων επί του θέματος, όλες εκείνες οι πιυχές του σχεδίου ή έργου που θα μπορούσαν, αυτές καθαυτές ή σε συνδυασμό με άλλα σχέδια, να επηρεάσουν τους στόχους διατήρησης του τόπου.

Η εκτίμηση των επιπτώσεων πρέπει να βασίζεται σε αντικειμενικά και, ει δυνατόν, ποσοτικά προσδιορίσιμα κριτήρια. Οι προβλέψεις των επιπτώσεων θα πρέπει να είναι όσο το δυνατόν ακριβέστερες, και η βάση αυτών των προβλέψεων θα πρέπει να διευκρινίζεται και να καταγράφεται στην έκθεση δέουσας εκτίμησης.

Βλέπε περισσότερες λεπτομέρειες στον οδηγό για το άρθρο 6 – ενότητα 4.6

Η εκτίμηση πρέπει να καλύπτει τις επιπτώσεις του εν λόγω συνολικού έργου ή σχεδίου, συμπεριλαμβανομένων όλων των δραστηριοτήτων που περιλαμβάνει στα διάφορα στάδια (προετοιμασία, κατασκευή, λειτουργία και, κατά περίπτωση, παροπλισμός ή αποκατάσταση). Η εκτίμηση πρέπει να προσδιορίζει και να διαφοροποιεί τους διάφορους τύπους επιπτώσεων, συμπεριλαμβανομένων των άμεσων και των έμμεσων επιπτώσεων, των προσωρινών ή μόνιμων επιπτώσεων, των βραχυπρόθεσμων και των μακροπρόθεσμων επιπτώσεων, καθώς και των σωρευτικών επιπτώσεων.

Η εκτίμηση περιλαμβάνει συνήθως την ανάλυση των ακόλουθων ενδεχόμενων επιπτώσεων:

- **Άμεση απώλεια:** μείωση της κάλυψης οικοτόπου ως αποτέλεσμα της φυσικής καταστροφής του (δηλαδή λόγω της αφαίρεσης ή της τοποθέτησης δομικών υλικών κατασκευών ή ιζημάτων)· απώλεια περιοχών αναπαραγωγής, αναζήτησης τροφής ή ανάπαυσης για τα είδη.
- **Υποβάθμιση:** υποβάθμιση της ποιότητας οικοτόπων, με αποτέλεσμα τη μείωση της αφθονίας των χαρακτηριστικών ειδών ή τη μεταβολή της δομής των κοινοτήτων (σύνθεση ειδών). Η υποβάθμιση μπορεί να προκληθεί από αλλαγές στις αβιοτικές συνθήκες (π.χ. στάθμη υδάτων ή αύξηση αιωρούμενων ιζημάτων, ρύποι ή εναπόθεση σκόνης)· υποβάθμιση περιοχών αναπαραγωγής, αναζήτησης τροφής ή ανάπαυσης για τα είδη.
- **Ενόχληση:** Αλλαγή στις υφιστάμενες περιβαλλοντικές συνθήκες (π.χ. αύξηση του θορύβου ή φωτορύπανση, μεγαλύτερη συχνότητα διέλευσης ατόμων και οχημάτων). Η ενόχληση μπορεί να προκαλέσει, μεταξύ άλλων, εκτοπισμό των ατόμων των ειδών, αλλαγές στη συμπεριφορά των ειδών ή τον κίνδυνο νοσηρότητας ή θνησιμότητας.
- **Κατακερματισμός:** έχει ως αποτέλεσμα την τροποποίηση των τμημάτων κατανομής των σχετικών οικοτόπων και ειδών, π.χ. μέσω της δημιουργίας φυσικών ή οικολογικών φραγμών σε περιοχές φυσικά ή λειτουργικά συνδεδεμένες, ή τον διαχωρισμό τους σε μικρότερες πιο απομονωμένες μονάδες.
- **Άλλες έμμεσες επιπτώσεις:** έμμεση αλλαγή στην ποιότητα του περιβάλλοντος (προερχόμενη για παράδειγμα από αλλαγή στη διαθεσιμότητα των θρεπτικών συστατικών και του φωτός ή από αύξηση του ευάλωτου χαρακτήρα του τόπου προς άλλες νέες απειλές, όπως χωροκατακτητικά ξένα είδη, διείσδυση ανθρώπων ή ζώων).

Οι επιπτώσεις αυτές θα πρέπει να αναλυθούν λαμβανομένων υπόψη των στόχων διατήρησης για τον συγκεκριμένο τόπο, το οποίο συνεπάγεται ότι η ανάλυση πρέπει να πραγματοποιηθεί όχι μόνον όσον αφορά την τρέχουσα κατάσταση των οικοτόπων και των ειδών με σημαντική παρουσία στον τόπο, αλλά και όσον αφορά την επιθυμητή κατάστασή τους, όπως ορίζεται από τους στόχους διατήρησης (π.χ. αύξηση του μεγέθους του πληθυσμού ή κάλυψη οικοτόπου κατά x %).

Συνεπώς, η ανάλυση των επιπτώσεων λαμβανομένων υπόψη των στόχων διατήρησης για τον συγκεκριμένο τόπο θα πρέπει να πραγματοποιείται βάσει των ειδικών στοιχείων ή των παραμέτρων που καθορίζουν την κατάσταση διατήρησης των προστατευόμενων χαρακτηριστικών (π.χ. εύρος, οικότοπος, δομή και λειτουργία, μέγεθος πληθυσμού, μελλοντικές προοπτικές).

Κάθε πιυχή του σχεδίου ή έργου θα πρέπει να εξετάζεται με τη σειρά και να λαμβάνονται υπόψη οι δυνητικές επιπτώσεις σύμφωνα με τους στόχους διατήρησης του τόπου. Κατόπιν, οι επιπτώσεις του συνόλου των επηρεαζόμενων οικοτόπων και ειδών θα πρέπει να εξετάζονται από κοινού, και σε σχέση το ένα με το άλλο, ώστε να μπορούν να μπορούν να λαμβάνονται επίσης υπόψη οι μεταξύ τους αλληλεπιδράσεις.

Για την πρόβλεψη των δυνητικών επιπτώσεων σχεδίων ή έργων μπορούν να χρησιμοποιηθούν διάφορες μέθοδοι. Στο πλαίσιο 10 παρατίθενται κάποια παραδείγματα μεθόδων, οι οποίες μπορούν να χρησιμοποιηθούν για πρόβλεψη των επιπτώσεων καθώς και της κλίμακας των επιπτώσεων.

Πλαίσιο 10

Παραδείγματα μεθόδων πρόβλεψης επιπτώσεων

Οι **απευθείας μετρήσεις**, για παράδειγμα το μέγεθος της έκτασης του οικοτόπου που χάνεται ή επηρεάζεται, μπορούν να προσδιορίσουν την αναλογική απώλεια στους πληθυσμούς ειδών, οικοτόπων και κοινοτήτων.

Διαγράμματα ροής, δίκτυα και διαγράμματα συστημάτων προσδιορίζουν αλυσίδες επιπτώσεων που προκύπτουν από άμεσες και έμμεσες επιπτώσεις, σύμφωνα με τον τρόπο με τον οποίο προκλήθηκαν, μέσω της απεικόνισης των αλληλεπιδράσεων και των διαδρομών.

Τα **ποσοτικά μοντέλα πρόβλεψης** παρέχουν μαθηματικά παραγόμενες προβλέψεις με βάση τα δεδομένα και τις παραδοχές για την ισχύ και την κατεύθυνση των επιπτώσεων. Τα μοντέλα μπορούν να διαμορφώσουν διά παρέκτασης προβλέψεις που είναι συνεπείς με παρελθόντα και τρέχοντα δεδομένα (ανάλυση τάσεων, σενάρια, αναλογίες που μεταφέρουν πληροφορίες από άλλες συναφείς τοποθεσίες) και διαισθητική πρόγνωση. Ορισμένα μοντέλα που χρησιμοποιούνται ευρέως προβλέπουν τη διασπορά ρύπων στον αέρα, τη διάβρωση του εδάφους, τα φορτία ιζήματος στα ρεύματα και την πτώση της στάθμης του οξυγόνου σε μολυσμένους ποταμούς.

Τα **συστήματα γεωγραφικών πληροφοριών (GIS)** μπορούν να χρησιμοποιηθούν για την εκπόνηση μοντέλων χωρικών σχέσεων, όπως οι επικαλύψεις περιορισμών, ή για την χαρτογράφηση ευαίσθητων περιοχών και τοποθεσιών απώλειας οικοτόπων. Τα GIS είναι ένας συνδυασμός υπολογιστικής χαρτογραφίας, αποθήκευσης δεδομένων χαρτών και ενός συστήματος διαχείρισης βάσης δεδομένων που αποθηκεύει γνωρίσματα όπως η χρήση γης ή το πρανές. Τα GIS επιτρέπουν ταχεία απεικόνιση, συνδυασμό και ανάλυση των αποθηκευμένων μεταβλητών.

Οι **πληροφορίες από προηγούμενα παρεμφερή έργα** μπορεί να είναι χρήσιμες, ιδίως αν είχαν αρχικά διενεργηθεί ποσοτικές προβλέψεις οι οποίες στη συνέχεια αποτέλεσαν αντικείμενο παρακολούθησης κατά τη λειτουργία.

Η **γνωμοδότηση εμπειρογνομόνων** και η κρίση των εμπειρογνομόνων μπορεί να προέρχεται από προηγούμενη πείρα και διαβουλεύσεις.

Στον πίνακα 5 παρατίθεται ένα παράδειγμα συστηματικής διασταυρούμενης ανάλυσης μεταξύ στοιχείων έργου και προστατευόμενων χαρακτηριστικών σε έναν τόπο Natura 2000.

Πίνακας 5

Παράδειγμα συστηματικής διασταυρούμενης ανάλυσης μεταξύ στοιχείων έργου και προστατευόμενων χαρακτηριστικών σε έναν τόπο Natura 2000 — απλουστευμένο παράδειγμα ιχθυοκαλλιέργειας

Στάδιο του έργου	Στοιχείο του έργου	Οικότοπος 1 Ποταμός	Οικότοπος 2 Παραποτάμια δάση	Οικότοπος 3 Υγρά χέρσα εδάφη	Είδος 1 Ιχθύες	Είδος 2 Ασπόνδυλα	Είδος 3 Πτηνά
Κατασκευή	Μικρές λίμνες	Τροποποίηση στην κοίτη και στη ροή του ποταμού (xx m -μήκος)	Απώλεια έκτασης (xx m ²)	Απώλεια έκτασης (xx m ²)		Αλλαγές στις κοινότητες των ειδών	Ενόχληση, εκτοπισμός ατόμων. Απώλεια οικοτόπου αναπαραγωγής
	Κτίρια			Απώλεια έκτασης (xx m ²)		Απώλεια και υποβάθμιση οικοτόπων	
	Οδικό δίκτυο		Τοπικές αλλαγές στη ροή των υδάτων	Απώλεια έκτασης (xx m ²)		Απώλεια και υποβάθμιση οικοτόπων	
Λειτουργία	Σίτιση και επεξεργασία ιχθύων	Ρύπανση των υδάτων από οργανικά και χημικά προϊόντα			Μεταβολή στην ποιότητα των οικοτόπων λόγω της ρύπανσης των υδάτων		Ενοχλήσεις, εκτοπισμός ατόμων
	Άντληση υδάτων	Μεταβολή οικοτόπων λόγω μείωσης της ροής των υδάτων		Υποβάθμιση οικοτόπων λόγω μείωσης της ροής	Υποβάθμιση οικοτόπων λόγω μείωσης της ροής		
	Φωτισμός					Ενόχληση, εκτοπισμός ατόμων	Ενόχληση, εκτοπισμός ατόμων
	Θόρυβος						Εκτοπισμός ατόμων

Η εκτίμηση πρέπει να βασίζεται στις διαθέσιμες βέλτιστες διαθέσιμες επιστημονικές γνώσεις επί του θέματος. Αυτό σημαίνει ότι οι πληροφορίες θα πρέπει να είναι πλήρεις και επικαιροποιημένες. Για αυτόν τον λόγο, συχνά είναι απαραίτητο να διενεργούνται **επιτόπιες έρευνες** για τη συμπλήρωση των κενών πληροφόρησης και τη συλλογή επακριβών στοιχείων. Στο πλαίσιο αυτό μπορεί να περιλαμβάνεται, για παράδειγμα, η διεξαγωγή ερευνών στην περιοχή (με τη χρήση μεθόδων δειγματοληψίας, απογραφών, καταλόγων κ.λπ.) για τον προσδιορισμό ή την επιβεβαίωση της ακριβούς τοποθεσίας και κατανομής των φυσικών χαρακτηριστικών σε σχέση με τις προγραμματισμένες δραστηριότητες του υπό αξιολόγηση σχεδίου ή έργου, και της κατάστασης διατήρησής τους.

Για την επανεξέταση των διαθέσιμων γνώσεων και τον προσδιορισμό των αναγκών πληροφόρησης που αιτιολογούν τις περαιτέρω επιτόπιες εργασίες έρευνας ενδεχομένως να είναι χρήσιμο να διεξαχθεί προηγούμενη μελέτη συλλογής στοιχείων. Για παράδειγμα, η πρακτική αυτή μπορεί να είναι χρήσιμη όταν η μελέτη συλλογής στοιχείων υποδεικνύει ότι υπάρχουν ευάλωτοι οικοτόποι, στους οποίους υπάρχει συνδεόμενη σπάνια συλλογή ειδών χλωρίδας και/ή πανίδας, ή ότι η περιοχή που πρόκειται να επηρεαστεί φιλοξενεί είδη σημαντικά για τους στόχους διατήρησης του τόπου.

Τα δεδομένα που προκύπτουν από τις επιτόπιες έρευνες θα πρέπει να παρέχουν μια αντικειμενική βάση για τη διαδικασία της εκτίμησης, η οποία θα πρέπει να εκτελείται λαμβανομένων υπόψη των στόχων διατήρησης για τον συγκεκριμένο τόπο. Για τη συμπλήρωση των δεδομένων από επιτόπιες μελέτες, πρέπει να οριστεί ένα επαρκές χρονικό πλαίσιο, π.χ. μελέτη διάρκειας ενός έτους ή περισσότερων ετών, η οποία καλύπτει ολόκληρο τον κύκλο βλάστησης, λαμβανομένης υπόψη της εποχικότητας της άγριας ζωής, ή έρευνες πανίδας οι οποίες ενδεχομένως να πρέπει να επαναλαμβάνονται για την επιβεβαίωση πληθυσμών και τάσεων για μια χρονική περίοδο.

Για μεγάλα αναπτυξιακά έργα όπως αυτοκινητόδρομοι, σιδηροδρομικές γραμμές, αιολικά πάρκα, λιμένες, πλωτές οδοί κ.λπ., τα οποία λόγω της κλίμακας και της φύσης τους αναμένεται να έχουν σημαντικές επιπτώσεις σε έναν τόπο, σχεδόν πάντα απαιτείται η διεξαγωγή επιτόπιων μελετών. Οι εν λόγω μελέτες θα πρέπει να περιλαμβάνουν λεπτομερή χαρτογράφηση των προστατευόμενων οικοτόπων ή των τόπων αναπαραγωγής ή ανάπαυσης των ειδών κ.λπ. (εκτός εάν κάποιες από τις εν λόγω έρευνες και μελέτες έχουν ήδη διεξαχθεί πρόσφατα, για παράδειγμα κατά την κατάρτιση ή την επικαιροποίηση ενός σχεδίου διαχείρισης ή κατά την αξιολόγηση άλλου μεγάλου αναπτυξιακού έργου στην περιοχή).

Οι επιπτώσεις θα πρέπει να προσδιοριστούν ποσοτικά ή να καταγραφούν με τη χρήση παραμέτρων που καθιστούν δυνατή την εκτίμηση της κλίμακας και της σοβαρότητας των επιπτώσεων στους ειδικούς στόχους διατήρησης των οικοτόπων και των ειδών με σημαντική παρουσία στον τόπο (βλέπε επίσης το πλαίσιο 7 στην ενότητα 3.1.4 για τους δείκτες σημασίας). Σε αυτές τις παραμέτρους θα μπορούσαν να περιλαμβάνονται, για παράδειγμα, οι εξής:

- Περιοχή του οικοτόπου που χάθηκε οριστικά ή του οικοτόπου του είδους που χάθηκε οριστικά (π.χ. εκκαθάριση της βλάστησης ή απομάκρυνση κατάλληλων τόπων αναπαραγωγής/ανάπαυσης), η οποία αξιολογήθηκε όσον αφορά την περιοχή οικοτόπου στον τόπο, σε περιφερειακό, εθνικό και βιογεωγραφικό επίπεδο (ποσοστό απώλειας περιοχής οικοτόπου) και ως προς τον στόχο που ορίζεται στον στόχο διατήρησης για τον συγκεκριμένο τόπο (ο οποίος μπορεί να περιλαμβάνει στόχο αποκατάστασης).
- Περιοχή του οικοτόπου ή του οικοτόπου των ειδών που επηρεάστηκαν (π.χ. λόγω ρύπανσης, θορύβου, υποβάθμισης άλλων οικολογικών συνθηκών), η οποία αξιολογήθηκε όσον αφορά το ποσοστό της περιοχής οικοτόπου στον τόπο, σε περιφερειακό, εθνικό και βιογεωγραφικό επίπεδο (ποσοστό επηρεαζόμενης περιοχής οικοτόπου) και ως προς τον στόχο που ορίζεται στον στόχο διατήρησης για τον συγκεκριμένο τόπο (ο οποίος μπορεί να περιλαμβάνει στόχο αποκατάστασης).
- Μέγεθος των πληθυσμών διαμενόντων και μεταναστευτικών ειδών που επηρεάζονται, το οποίο αξιολογείται με βάση τους τοπικούς, περιφερειακούς, εθνικούς και διεθνείς πληθυσμούς (ποσοστό επηρεαζόμενου πληθυσμού) και ως προς τον στόχο που ορίζεται στον στόχο διατήρησης για τον συγκεκριμένο τόπο (ο οποίος μπορεί να περιλαμβάνει στόχο για αύξηση του μεγέθους του πληθυσμού εντός του τόπου).
- Κλίμακα επιπτώσεων (π.χ. λόγω ρύπανσης, θορύβου, υποβάθμισης άλλων οικολογικών συνθηκών) στην ποιότητα του οικοτόπου ή του οικοτόπου των ειδών ή στην επιβίωση των επηρεαζόμενων ειδών, λαμβανομένων υπόψη των οικολογικών απαιτήσεων τους στον τόπο, όπως ορίζονται στον στόχο διατήρησης για τον συγκεκριμένο τόπο (ο οποίος μπορεί να περιλαμβάνει στόχο αποκατάστασης).

Όπως αναφέρεται ήδη στα σημεία ανωτέρω, κατά την εκτίμηση πιθανών αρνητικών επιπτώσεων, η εκτίμηση θα πρέπει όχι μόνο να εξετάζει τις αρνητικές αλλαγές στην τρέχουσα κατάσταση, αλλά και τις αλλαγές που μπορεί να αποτρέψουν την επίτευξη των στόχων διατήρησης στον βαθμό που να απαιτείται βελτίωση των υφιστάμενων συνθηκών.

γ) **Εκτίμηση των σωρευτικών επιπτώσεων με άλλα σχέδια και έργα**

Σωρευτικές επιπτώσεις μπορεί να προκύψουν από τις διαδοχικές, επαυξητικές και/ή συνδυαστικές επιπτώσεις μιας αναπτυξιακής παρέμβασης (σχέδιο, έργο) όταν αυτές προστίθενται σε άλλα υφιστάμενα, προγραμματισμένα και/ή εύλογα αναμενόμενα αναπτυξιακά έργα (βλέπε επίσης την ενότητα 3.1.4, πίνακας 2 για τα βασικά στάδια εκτίμησης των σωρευτικών επιπτώσεων σε έναν τόπο Natura 2000). Παραδείγματα σωρευτικών επιπτώσεων είναι τα εξής:

- υψηλές συγκεντρώσεις ρύπων (ιδίως στα ύδατα και στο έδαφος), που υπερβαίνουν επίπεδα τα οποία είναι συμβατά με τις οικολογικές απαιτήσεις του οικοτόπου ή των προστατευόμενων ειδών στον τόπο.
- μείωση της ροής υδάτων σε λεκάνη απορροής λόγω πολλαπλών αντλήσεων υδάτων, κάτω από το επίπεδο που είναι συμβατό με τις οικολογικές απαιτήσεις του οικοτόπου ή των προστατευόμενων ειδών στον τόπο.

- παρεμβολή στις μεταναστευτικές διαδρομές ή μετακινήσεις των άγριων ζώων·
- αυξημένη πίεση σε οικοτόπους και είδη σε ένα οικοσύστημα από διαφορετικά αναπτυξιακά έργα.

Οι σωρευτικές επιπτώσεις περιλαμβάνουν ένα ευρύ φάσμα επιπτώσεων σε διαφορετικές γεωγραφικές κλίμακες και χρονικά πλαίσια. Σε ορισμένες περιπτώσεις, σωρευτικές επιπτώσεις προκύπτουν εξαιτίας της οικοδόμησης μιας σειράς έργων ίδιου τύπου. Χαρακτηριστικά παραδείγματα είναι:

- όταν διάφορα υδροηλεκτρικά έργα κατασκευάζονται ή σχεδιάζονται στον ίδιο ποταμό ή εντός της ίδιας λεκάνης απορροής·
- όταν υλοποιούνται σε κοντινή απόσταση μεταξύ τους πολλαπλά έργα στον τομέα του πετρελαίου και του φυσικού αερίου ή έργα εξόρυξης ορυκτών· ή
- όταν διάφορα αιολικά πάρκα κατασκευάζονται ή σχεδιάζονται εντός της ίδιας μεταναστευτικής οδού ή περιοχής.

Σε άλλες περιπτώσεις, σωρευτικές επιπτώσεις προκύπτουν λόγω των συνδυαστικών επιδράσεων έργων διαφορετικού τύπου στην ίδια περιοχή, όπως η κατασκευή τόπου εξόρυξης ορυκτών, οδών πρόσβασης, γραμμών μεταφορών και άλλων χρήσεων όμορων εκτάσεων γης. Σε ορισμένες περιπτώσεις, διαφορετικά τμήματα του ίδιου αναπτυξιακού έργου υλοποιούνται και εκτιμώνται χωριστά, το οποίο σημαίνει ότι οι σωρευτικές επιπτώσεις από τα εν λόγω τμήματα θα πρέπει επίσης να υποβάλλονται σε εκτίμηση σωρευτικών επιπτώσεων.

Στο πλαίσιο της δέουσας εκτίμησης πρέπει να λαμβάνονται υπόψη άλλα σχέδια ή έργα που θα μπορούσαν, σε συνδυασμό με το υπό εξέταση σχέδιο ή έργο, να έχουν σημαντικές επιπτώσεις. Για παράδειγμα, προτεινόμενη οδός θα διέλθει σε ορισμένη απόσταση από έναν τόπο Natura 2000 και η ενόχληση που θα δημιουργήσει (π.χ. θόρυβος) δεν θα επηρεάσει σημαντικά τα προστατευόμενα είδη πτηνών στον τόπο. Ωστόσο, αν υπάρχουν άλλα υφιστάμενα ή προτεινόμενα έργα ή σχέδια (π.χ. οδός στην άλλη πλευρά του τόπου Natura 2000), τότε τα συνολικά επίπεδα θορύβου από τον συνδυασμό του συνόλου αυτών των έργων μπορεί να προκαλέσουν σημαντικά επίπεδα ενόχλησης για τα εν λόγω είδη πτηνών (επίπεδα θορύβου πάνω από τα συμβατά με τις οικολογικές απαιτήσεις των ειδών).

Επισημαίνεται επίσης ότι σωρευτικές επιπτώσεις θα μπορούσαν να προκύψουν από την αλληλεπίδραση των επηρεαζόμενων περιοχών. Ένα παράδειγμα θα μπορούσε να είναι η περίπτωση στην οποία ένα προτεινόμενο έργο είναι πιθανό να μειώσει τα επίπεδα υδάτων σε έναν τόπο Natura 2000. Παρόλο που η μείωση των πόρων αυτή καθαυτή ενδεχομένως να μην είναι σημαντική, αν διοχετευθούν στον τόπο υφιστάμενα κατάλοιπα λιπαντικών και φυτοφαρμάκων από παρακείμενη έκταση εντατικής καλλιέργειας, τα χαμηλότερα επίπεδα υδάτων ενδέχεται να σημαίνουν υψηλότερες συγκεντρώσεις ρύπων σε περίπτωση απορροής, σε βαθμό που οι συνδυαστικές επιπτώσεις να καταστούν σημαντικές, δηλαδή, συγκεντρώσεις ρύπων πέραν των επιπέδων τα οποία είναι συμβατά με τις οικολογικές απαιτήσεις του οικοτόπου ή των προστατευόμενων ειδών του τόπου.

Οι «συνδυαστικές» επιπτώσεις θα πρέπει να έχουν ήδη διερευνηθεί στο στάδιο του ελέγχου (ενότητα 3.2), και θα πρέπει να έχουν προσδιοριστεί τυχόν άλλα σχέδια και έργα που μπορεί να δρουν συνδυαστικά. Η εκτίμηση στο στάδιο ελέγχου μπορεί να έχει απλοποιηθεί, αλλά, στο στάδιο της δέουσας εκτίμησης, θα πρέπει να εκτιμώνται δεόντως οι προσδιοριζόμενες επιπτώσεις άλλων έργων ή σχεδίων που μπορεί να δρουν συνδυαστικά με το υπό αξιολόγηση σχέδιο ή έργο. Αυτό προϋποθέτει ποσοτικό και/ή ποιοτικό προσδιορισμό του μεγέθους αυτών των άλλων επιπτώσεων, καθώς και προσδιορισμό των επηρεαζόμενων χαρακτηριστικών των τόπων Natura 2000.

Όπως αναφέρεται στην ενότητα 3.1.4, η διάταξη περί συνδυαστικών επιπτώσεων αφορά **άλλα σχέδια ή έργα τα οποία έχουν ήδη ολοκληρωθεί, εγκριθεί αλλά όχι ακόμη ολοκληρωθεί, ή υποβληθεί για χορήγηση άδειας.**

Πέραν των επιπτώσεων των σχεδίων ή έργων που αποτελούν το κύριο αντικείμενο της εκτίμησης, ενδέχεται να πρέπει να εξεταστούν οι επιπτώσεις σχεδίων ή έργων που έχουν ήδη ολοκληρωθεί, συμπεριλαμβανομένων εκείνων που προηγούνται της ημερομηνίας μεταφοράς της οδηγίας στο εθνικό δίκαιο ή της ημερομηνίας χαρακτηρισμού του τόπου. Οι επιπτώσεις των εν λόγω ολοκληρωμένων σχεδίων και έργων συνήθως εντάσσονται στην αρχική κατάσταση του τόπου, η οποία εξετάζεται στο στάδιο αυτό.

Σχέδια και έργα που εγκρίθηκαν κατά το παρελθόν αλλά δεν έχουν ακόμη υλοποιηθεί ή ολοκληρωθεί θα πρέπει επίσης να περιλαμβάνονται στην εν λόγω διάταξη περί συνδυαστικών επιπτώσεων. Όσον αφορά άλλα προτεινόμενα σχέδια ή έργα, για λόγους ασφάλειας δικαίου κρίνεται σκόπιμο να περιορίζεται η διάταξη περί συνδυαστικών επιπτώσεων σε σχέδια που έχουν όντως προταθεί, δηλαδή έργα ή σχέδια για τα οποία έχει κατατεθεί αίτηση για χορήγηση έγκρισης ή άδειας. Ταυτόχρονα, πρέπει να είναι αυτονόητο ότι, κατά την εκτίμηση προτεινόμενου σχεδίου ή έργου, τα κράτη μέλη δεν δημιουργούν τεκμήριο υπέρ άλλων μελλοντικών σχεδίων ή έργων που δεν έχουν προταθεί ακόμη.

Βλέπε περισσότερες λεπτομέρειες στον οδηγό για το άρθρο 6 – ενότητα 4.5.3

Το **γεωγραφικό πεδίο εφαρμογής** που πρέπει να χρησιμοποιείται κατά την εξέταση των σωρευτικών επιπτώσεων, θα εξαρτάται από τον τύπο του σχεδίου ή έργου, και από τους οικοτόπους και τα είδη που έχουν σημαντική παρουσία στον τόπο. Θα μπορούσε να είναι, για παράδειγμα, σε ορισμένη ακτίνα, σε λεκάνη απορροής ή κατά μήκος διαδρομής αποδημίας πτηνών. Ωστόσο, θα πρέπει να καλύπτει ολόκληρη τη γεωγραφική περιοχή στην οποία όλες οι δραστηριότητες του σχεδίου ή του έργου και οι σωρευτικές επιπτώσεις τους είναι πιθανόν να έχουν αντίκτυπο στους στόχους διατήρησης των συγκεκριμένων τόπων Natura 2000.

Οι εκτιμήσεις σε **επίπεδο σχεδίου** είναι ιδιαίτερες κατάλληλες για την εκτίμηση σωρευτικών και συνεργιστικών επιδράσεων επειδή μπορούν να προβλέψουν μελλοντικά προβλήματα στο στάδιο του έργου, π.χ. στην περίπτωση σχεδίων για συγκεκριμένους τομείς όπως μεταφορές, ενέργεια, διαχείριση υδάτων, καθώς και περιφερειακά σχέδια και στρατηγικές, σχέδια χρήσης γης κ.λπ. Σε αυτό το πλαίσιο, μπορεί να είναι ιδιαίτερος χρήσιμος να συνεκτιμηθούν οι περιβαλλοντικές εκτιμήσεις άλλων υφιστάμενων σχεδίων και έργων τα οποία επηρεάζουν την ίδια περιοχή (ΣΠΕ και δέουσα εκτίμηση εφόσον είναι διαθέσιμα).

Η δέουσα εκτίμηση που διενεργείται για τα εν λόγω σχέδια μπορεί επίσης να καθορίσει το πεδίο εφαρμογής για τη δέουσα εκτίμηση για τις μεμονωμένες συνιστώσες του σχεδίου (των έργων), όσον αφορά τις σωρευτικές τους επιπτώσεις. Για παράδειγμα, κατά τον καθορισμό του αντικειμένου της δέουσας εκτίμησης ενός σχεδίου εξόρυξης ορυκτών, μπορεί να είναι χρήσιμο να προσδιοριστεί το εύρος ή η έκταση συμβολής του ευρύτερου δικτύου οδών πρόσβασης στους τόπους εξόρυξης στις σωρευτικές επιπτώσεις, π.χ. σε σχέση με τον κατακερματισμό του οικοτόπου ο οποίος επηρεάζει τους πληθυσμούς των ειδών.

Στον πίνακα 3 παρουσιάζονται οι πηγές οι οποίες μπορούν να παρέχουν πληροφορίες σχετικά με άλλα σχέδια και έργα τα οποία είναι ικανά να επιφέρουν σωρευτικές επιπτώσεις. Εργαλεία για την αντιπαραβολή των σωρευτικών επιπτώσεων, όπως **βάσεις δεδομένων** στις οποίες καταγράφονται τα έργα και σχέδια που πρέπει να εξεταστούν, είναι χρήσιμα για τον εξορθολογισμό της εκτίμησης των σωρευτικών επιπτώσεων. Για παράδειγμα, η επισκόπηση διαφορετικών δραστηριοτήτων διευκολύνεται σημαντικά εάν υπάρχει επικαιροποιημένη εθνική ή περιφερειακή βάση δεδομένων, στην οποία, κατά προτίμηση, περιλαμβάνεται δυναμικός χάρτης και η οποία παρέχει στους χρήστες τη δυνατότητα να πραγματοποιούν αναζήτηση στο σύνολο των έργων, συμπεριλαμβανομένων εκείνων που βρίσκονται ακόμη στο στάδιο σχεδιασμού. Προκειμένου οι εν λόγω βάσεις δεδομένων να είναι χρήσιμες για τη δέουσα εκτίμηση, στόχος των αρμόδιων αρχών θα πρέπει να είναι η διατήρηση των σχετικών εγγράφων στο διαδίκτυο (π.χ. εκτίμηση επιπτώσεων, μέτρα μετριασμού που εφαρμόστηκαν ή όροι έγκρισης) ακόμη και μετά τη χορήγηση των αδειών.

Θα πρέπει να πραγματοποιείται διαβούλευση με τις **αρμόδιες αρχές** (διατήρησης της φύσης, τομεακές) όσον αφορά τη συλλογή πληροφοριών για τα άλλα σχέδια/έργα τα οποία θα πρέπει να εξεταστούν κατά την εκτίμηση. Οι αρμόδιες αρχές μπορούν επίσης να συμβάλουν ή να υποστηρίξουν την εκτίμηση των σωρευτικών επιπτώσεων, δεδομένου ότι έχουν τη βέλτιστη γενική εικόνα και γνώση όσον αφορά άλλες δραστηριότητες σε ευρύτερες περιοχές. Μπορούν επίσης να συλλέξουν όλες τις σχετικές πληροφορίες και να τις παράσχουν στους υπευθύνους για την υλοποίηση των έργων και στους συμβούλους.

Η εκτίμηση σωρευτικών επιπτώσεων μπορεί να αντλεί πληροφορίες από διάφορες **πηγές** μεταξύ των οποίων περιβαλλοντικές μελέτες και προγράμματα, στρατηγικές, τομεακές και περιφερειακές περιβαλλοντικές εκτιμήσεις, περιβαλλοντικές εκτιμήσεις σε επίπεδο έργου, εκτιμήσεις σωρευτικών επιπτώσεων από παρόμοιες περιπτώσεις και στοχοθετημένες μελέτες για ειδικά ζητήματα. Οι συμβουλές εμπειρογνομόνων μπορούν επίσης να αποτελούν μια καλή πηγή πληροφόρησης όσον αφορά τις σωρευτικές επιπτώσεις.

Για την εκτίμηση των σωρευτικών επιπτώσεων μπορεί να χρησιμοποιηθεί ένα ευρύ φάσμα **μεθόδων και εργαλείων**, που συνήθως περιλαμβάνει επίσης στάδιο καθορισμού του αντικειμένου και στάδιο αξιολόγησης (βλέπε σχήμα 2 κατωτέρω).

Σχήμα 2

Μέθοδοι και εργαλεία για την εκτίμηση των σωρευτικών επιπτώσεων και των αλληλεπιδράσεων των επιπτώσεων

Πηγή: Ευρωπαϊκή Επιτροπή, 1999. Κατευθυντήριες γραμμές για την εκτίμηση των έμμεσων και σωρευτικών επιπτώσεων καθώς και των αλληλεπιδράσεων των επιπτώσεων.

Διαβουλεύσεις, κατάλογοι ελέγχου, χάρτες υπέρθεσης, ανάλυση συστημάτων και δικτύων μπορούν να αποτελέσουν κατάλληλα εργαλεία κατά τη διαδικασία καθορισμού του αντικειμένου, στο πλαίσιο της οποίας θα προσδιοριστούν οι πιθανές επιπτώσεις που πρέπει να εξεταστούν περαιτέρω στην εκτίμηση των σωρευτικών επιπτώσεων.

- Οι αναλύσεις συστημάτων και δικτύων βασίζονται στην ιδέα ότι υπάρχουν συνδέσεις και οδοί αλληλεπίδρασης μεταξύ μεμονωμένων χαρακτηριστικών του περιβάλλοντος, καθώς και ότι στην περίπτωση που ένα στοιχείο επηρεάζεται ειδικά, θα υπάρξουν επίσης επιπτώσεις σε άλλα χαρακτηριστικά που αλληλεπιδρούν με το συγκεκριμένο στοιχείο.
- Οι χωροταξικές αναλύσεις χρησιμοποιούν συστήματα γεωγραφικών πληροφοριών (GIS) και χάρτες υπέρθεσης προκειμένου να διαπιστωθεί πού μπορεί να προκύψουν σωρευτικές επιπτώσεις από μια σειρά διαφορετικών δράσεων και να προσδιοριστούν αλληλεπιδράσεις μεταξύ των επιπτώσεων. Μέσω αυτών είναι επίσης εφικτή η υπέρθεση των επιπτώσεων ενός έργου σε επιλεγμένους αποδέκτες, χαρακτηριστικά ή πόρους προκειμένου να προσδιοριστεί πού θα είναι μεγαλύτερες οι επιπτώσεις.
- Η κατάρτιση χαρτών ευαισθησίας μπορεί επίσης να είναι χρήσιμη, καθώς μπορεί να συμβάλει στην πρόβλεψη δυνητικών σωρευτικών επιπτώσεων από ορισμένες δραστηριότητες σε φυσικά χαρακτηριστικά τα οποία είναι ευάλωτα στις επιπτώσεις των εν λόγω δραστηριοτήτων (βλέπε περισσότερες λεπτομέρειες στην ενότητα 4.2.2 του παρόντος εγγράφου καθοδήγησης) ⁽²⁸⁾.
- Προκειμένου να προσδιοριστούν και να εκτιμηθούν οι σωρευτικές επιπτώσεις μπορούν να συγκροτηθούν ομάδες εμπειρογνομόνων. Για την εκτίμηση των επιπτώσεων και για την εξέταση των σωρευτικών επιπτώσεων πολλαπλών δράσεων σε έναν τόπο ή χαρακτηριστικό, καθώς και για τις αλληλεπιδράσεις μεταξύ των επιπτώσεων, μπορούν να χρησιμοποιηθούν πίνακες.
- Η μοντελοποίηση παρέχει ένα αναλυτικό εργαλείο για τον ποσοτικό προσδιορισμό των σχέσεων αιτίας-αποτελέσματος μέσω της προσομοίωσης των περιβαλλοντικών συνθηκών. Μπορεί να περιλαμβάνει από την μοντελοποίηση της ποιότητας του αέρα ή του θορύβου, έως τη χρήση ενός μοντέλου που αναπαριστά ένα σύνθετο φυσικό σύστημα.
- Οι αναλύσεις ⁽²⁹⁾ φέρουσας ικανότητας εξετάζουν τη συσώρευση επιπτώσεων έναντι κατώτατων ορίων. Ωστόσο, ενδεχομένως να μην είναι πάντα εφικτό να οριστεί το κατώτατο όριο ή η φέρουσα ικανότητα για ένα συγκεκριμένο χαρακτηριστικό ή αποδέκτη.

Όποια μέθοδος και αν επιλεγεί θα πρέπει να προσαρμοστεί στις πληροφορίες που είναι διαθέσιμες για την ανάλυση και να παράσχει, όποτε είναι δυνατόν, ποσοτική εκτίμηση των σωρευτικών επιπτώσεων. Εάν πρόκειται να εκπονηθούν ποιοτικές εκτιμήσεις των σωρευτικών επιπτώσεων, θα πρέπει να βασίζονται στη συναινετική εκτίμηση ομάδας ανεξάρτητων εμπειρογνομόνων και όχι στη γνωμοδότηση ενός μεμονωμένου εμπειρογνομόμενου. Μια ομάδα εμπειρογνομόνων μπορεί επίσης να είναι χρήσιμη ή ακόμη και απαραίτητη, για παράδειγμα στην περίπτωση που οι σωρευτικές επιπτώσεις που πρέπει να εκτιμηθούν προέρχονται από διαφορετικά έργα, π.χ. κατασκευή υδροηλεκτρικού σταθμού, βυθοκόρηση και άρδευση στον ίδιο ποταμό.

Η μέθοδος που επιλέγεται δεν χρειάζεται να είναι σύνθετη. Στόχος θα πρέπει να είναι η παρουσίαση των αποτελεσμάτων κατά τρόπο κατανοητό από τον υπεύθυνο υλοποίησης του έργου, τον φορέα λήψης αποφάσεων (δηλαδή την αρμόδια αρχή) και το κοινό. Οι κυβερνήσεις μπορούν να διαδραματίσουν σημαντικό ρόλο μέσω της παροχής και εφαρμογής υποστηρικτικών πλαισίων για να παρέχουν καθοδήγηση για την εν λόγω εργασία και να συμβάλουν στον προσδιορισμό και τη διαχείριση των σωρευτικών επιπτώσεων.

Στο πλαίσιο 11 παρουσιάζεται ένα παράδειγμα διαδικασίας βήμα προς βήμα για την εκτίμηση των σωρευτικών επιπτώσεων. Η διαδικασία πρέπει να εφαρμόζεται κατά τρόπο ευέλικτο, δηλαδή τα στάδια μπορούν να εκτελούνται εκτός ακολουθίας και ενδεχομένως να χρειάζεται να εφαρμόζονται κατ' επανάληψη, με ορισμένα στάδια να επανεξετάζονται βάσει των αποτελεσμάτων άλλων σταδίων.

Πλαίσιο 11

Παράδειγμα διαδικασίας για τη διενέργεια της εκτίμησης σωρευτικών επιπτώσεων (CumIA)

Στάδιο 1: Καθορισμός του αντικειμένου

- Προσδιορισμός των γεωγραφικών ορίων και του χρονικού πλαισίου της CumIA.
- Προσδιορισμός των προστατευόμενων οικοτόπων και ειδών που έχουν σημαντική παρουσία στον τόπο και των οικολογικών διαδικασιών προς εξέταση.
- Προσδιορισμός άλλων υφιστάμενων προγραμματισμένων σχεδίων και έργων (και ανθρώπινων δραστηριοτήτων) που επηρεάζουν/μπορούν να επηρεάσουν τα φυσικά χαρακτηριστικά που θα συμπεριληφθούν στην CumIA.
- Προσδιορισμός των φυσικών περιβαλλοντικών παραγόντων που επίσης έχουν επιπτώσεις στην κατάσταση των χαρακτηριστικών που εξετάζονται στην CumIA.

⁽²⁸⁾ Ένα παράδειγμα διαδικτυακού εργαλείου κατάρτισης χαρτών περιβαλλοντικά ευαίσθητων περιοχών για την υποστήριξη περιβαλλοντικών διαδικασιών εκτίμησης στην Ιρλανδία είναι διαθέσιμο στη διεύθυνση: <http://airo.maynoothuniversity.ie/mapping-resources/airo-research-maps/environmental-research-projects/environmental-sensitivity>

⁽²⁹⁾ Στην οικολογία, η φέρουσα ικανότητα μετράται ως το μέγιστο φορτίο ενός περιβάλλοντος. Τα φυσικά χαρακτηριστικά που υπάρχουν στο περιβάλλον λειτουργούν ως περιοριστικοί παράγοντες (π.χ. τροφή, νερό, ανταγωνισμός κ.λπ.) <https://www.biologyonline.com/dictionary/carrying-capacity>

Στάδιο 2: Εκτίμηση των σωρευτικών επιπτώσεων σε προστατευόμενους οικοτόπους και προστατευόμενα είδη

- Συλλογή των διαθέσιμων πληροφοριών για τις επιπτώσεις άλλων σχεδίων, έργων, δραστηριοτήτων και φυσικών παραγόντων για τους στόχους διατήρησης για τον συγκεκριμένο τόπο που ορίζονται για τα φυσικά χαρακτηριστικά στον τόπο.
- Εκτίμηση των σωρευτικών επιπτώσεων στους ειδικούς για τον τόπο στόχους διατήρησης των προστατευόμενων χαρακτηριστικών —δηλαδή του συνόλου των επιπτώσεων στα προστατευόμενα χαρακτηριστικά όταν οι επιπτώσεις του υπό διερεύνηση σχεδίου ή έργου συνδυάζονται με τις επιπτώσεις άλλων σχεδίων ή έργων.

Στάδιο 3: Εκτίμηση της σημασίας των αναμενόμενων σωρευτικών επιπτώσεων

- Εκτίμηση της σημασίας των αναμενόμενων σωρευτικών επιπτώσεων στα υπό εξέταση φυσικά χαρακτηριστικά, λαμβανομένων υπόψη των στόχων διατήρησής τους. Για παράδειγμα, όταν οι σωρευτικές επιπτώσεις στην κατάσταση των φυσικών χαρακτηριστικών προσεγγίζουν ή υπερβαίνουν το όριο για συγκεκριμένη ιδιότητα που ορίζεται στους στόχους διατήρησης του εν λόγω χαρακτηριστικού, οι επιπτώσεις είναι σημαντικές.

Στάδιο 4: Διαχείριση σωρευτικών επιπτώσεων

- Προσδιορισμός, όταν απαιτείται, πρόσθετων μέτρων μετριασμού για μείωση των εκτιμώμενων σωρευτικών επιπτώσεων σε προστατευόμενα χαρακτηριστικά (η εκτέλεση των εργασιών που περιγράφονται στα στάδια 2 και 3 θα είναι απαραίτητη για την εκτίμηση της αξίας των εν λόγω πρόσθετων μέτρων μετριασμού).

3.2.3. Στάδιο 3: Προσδιορισμός των επιπτώσεων του σχεδίου ή του έργου στην ακεραιότητα του τόπου Natura 2000

Βάσει των πληροφοριών που συλλέχθηκαν και των προβλέψεων σχετικά με τον βαθμό και το επίπεδο έντασης των επιπτώσεων και των αλλαγών που ενδεχομένως να προκύψουν από τα διαφορετικά στάδια του σχεδίου ή έργου θα πρέπει να καθιστάται εφικτή η εκτίμηση του βαθμού επίδρασης του σχεδίου ή έργου στην ακεραιότητα του τόπου.

Η περιγραφή της ακεραιότητας του τόπου και η εκτίμηση επιπτώσεων θα πρέπει να βασίζονται στις παραμέτρους που καθορίζουν τους στόχους διατήρησης και οι οποίες είναι ειδικές για τους οικοτόπους και τα είδη του τόπου, καθώς και για τις οικολογικές απαιτήσεις τους. Αυτή η προσέγγιση μπορεί επίσης να είναι χρήσιμη για την επακόλουθη παρακολούθηση των επιπτώσεων του σχεδίου ή έργου σε όλη τη διάρκεια της εφαρμογής.

‘Όσον αφορά το εννοιολογικό περιεχόμενο ή το νόημα του όρου «ακεραιότητα», αυτό συνδέεται προφανώς με την οικολογική ακεραιότητα, και μπορεί να οριστεί ως η ιδιότητα ή η κατάσταση του να είναι κανείς ολοκληρωμένος ή πλήρης. Σε ένα δυναμικό οικολογικό πλαίσιο, μπορεί επίσης να θεωρηθεί ότι έχει την έννοια της ανθεκτικότητας και της ικανότητας εξέλιξης με τρόπους ευνοϊκούς για τη διατήρηση.

Η «ακεραιότητα του τόπου» μπορεί πρακτικά να οριστεί ως το συνεκτικό σύνολο της οικολογικής δομής, της λειτουργίας και των οικολογικών διεργασιών του τόπου, σε όλη την έκτασή του, που επιτρέπει στον τόπο να διατηρεί τους οικοτόπους, το σύμπλεγμα οικοτόπων και/ή τους πληθυσμούς των ειδών βάσει των οποίων χαρακτηρίστηκε ο τόπος.

Ένας τόπος περιγράφεται ως υψηλού βαθμού ακεραιότητας όταν οι εγγενείς δυνατότητες για την επίτευξη των στόχων διατήρησης του τόπου εκφράζονται στην πράξη, όταν η ικανότητα της περιοχής για αποκατάσταση και αυτοανανέωση υπό δυναμικές συνθήκες διατηρείται, και όταν απαιτείται ελάχιστη εξωτερική διαχειριστική υποστήριξη.

Βλέπε τον οδηγό για το άρθρο 6 – ενότητα 4.6.4.

Συνεπώς, η «ακεραιότητα ενός τόπου» συνδέεται με τους στόχους διατήρησης του τόπου, τα βασικά φυσικά χαρακτηριστικά του, την οικολογική διάρθρωση και τη λειτουργία του. Αν το προτεινόμενο σχέδιο ή έργο (μεμονωμένα ή σε συνδυασμό με άλλα σχέδια και έργα) δεν θέτει σε κίνδυνο την επίτευξη των στόχων διατήρησης του τόπου, τότε δεν θεωρείται ότι παραβιάζεται η ακεραιότητα του τόπου.

Η «ακεραιότητα» του τόπου αφορά επίσης τις βασικές οικολογικές διεργασίες και τους βασικούς οικολογικούς παράγοντες που συντηρούν τη μακροχρόνια παρουσία των ειδών και των οικοτόπων σε ένα δίκτυο Natura 2000. Αυτό θα καλύπτεται συνήθως από τους στόχους διατήρησης για τον τόπο (π.χ. για τη βελτίωση της ποιότητας του οικοτόπου ή την επέκταση της κατανομής των ειδών εντός του τόπου). Οποιαδήποτε βλάβη σε αυτούς τους παράγοντες ενδέχεται να θέσει σε κίνδυνο την επίτευξη των εν λόγω στόχων και να επιφέρει αρνητικές επιπτώσεις, ακόμη και αν δεν επηρεάζονται άμεσα τα είδη ή οι οικοτόποι. Για παράδειγμα, το υδρολογικό καθεστώς ενός ποταμού, οι διεργασίες ποτάμιας μορφολογίας, η διάβρωση, η μεταφορά και συσσώρευση ιζήματος

αποτελούν σημαντικούς παράγοντες για τη διατήρηση των ποτάμιων οικοτόπων και ειδών, οι οποίοι αντικατοπτρίζονται στους στόχους διατήρησης. Εάν επηρεαστούν οι εν λόγω διεργασίες μπορεί να υπάρξουν επιπτώσεις στην ακεραιότητα του τόπου, ακόμη και αν δεν επηρεάζονται άμεσα γνωστά τμήματα φυσικών οικοτόπων και τοποθεσιών με επιβεβαιωμένη παρουσία ειδών.

Όταν η μόνιμη απώλεια τμήματος οικοτόπου ή πληθυσμού ειδών με σημαντική παρουσία στον τόπο, ή η μακροχρόνια υποβάθμιση της οικολογικής διάρθρωσης και λειτουργίας και των οικολογικών διεργασιών ενός τόπου προσδιορίζονται ως επιπτώσεις που προκύπτουν από το σχέδιο ή έργο, μπορεί να συναχθεί το συμπέρασμα ότι το σχέδιο ή έργο θα προκαλέσει αρνητικές επιπτώσεις στην ακεραιότητα του τόπου.

Ωστόσο, πρέπει επίσης να ληφθεί υπόψη ότι η ικανότητα για αποκατάσταση ή η ανθεκτικότητα θα μπορούσαν σε κάποιες περιπτώσεις να παρέχουν τη δυνατότητα ανάκαμψης της οικολογικής διάρθρωσης και των λειτουργιών του τόπου σε σχετικά μικρό χρονικό διάστημα, π.χ. μετά από προσωρινή ενόχληση θα μπορούσε να επέλθει φυσική ανάκαμψη κοινότητας ή πληθυσμού ειδών. Σε αυτή την περίπτωση, θα μπορούσε να θεωρηθεί ότι η ανάπτυξη δεν θα έχει αρνητικές επιπτώσεις στην ακεραιότητα του τόπου. Η ικανότητα για αποκατάσταση θα αντικατοπτρίζεται συνήθως στους στόχους διατήρησης των προστατευόμενων χαρακτηριστικών (π.χ. με τον προσδιορισμό συγκεκριμένων κατώτατων ορίων ή ορίων αλλαγών, όπως για παράδειγμα όταν επιτρέπεται ένα συγκεκριμένο επίπεδο προσωρινής θολερότητας λόγω των εργασιών συντήρησης σε ποταμούς ή άλλα υδατικά συστήματα).

Η έκταση των προσωρινών αρνητικών επιπτώσεων μπορεί να καθορίσει αν θα συναχθεί συμπέρασμα αρνητικών επιπτώσεων για τον τόπο. Εάν ο χρόνος που απαιτείται για την ανάκαμψη του οικοτόπου υπολογίζεται σε ημέρες, εβδομάδες ή ακόμη και μερικούς μήνες, μπορεί να θεωρηθεί ότι δεν θα υπάρξουν αρνητικές επιπτώσεις στην ακεραιότητα του τόπου. Συνεπώς, ένα μικρό χρονικό διάστημα ενόχλησης, παρότι επηρεάζει ορισμένους οικοτόπους ή είδη, μπορεί να θεωρηθεί ότι δεν προκαλεί αρνητικές επιπτώσεις στην ακεραιότητα του τόπου. Ωστόσο, αυτό πρέπει να αναλυθεί προσεκτικά κατά περίπτωση, λαμβανομένων υπόψη των κύκλων των οικοσυστημάτων στον συγκεκριμένο τόπο, της διάρθρωσης των κοινοτήτων, καθώς και των οικολογικών λειτουργιών και διεργασιών στον τόπο.

Η εκτίμηση των επιπτώσεων στην ακεραιότητα του τόπου ενδεχομένως να είναι σχετικά εύκολη σε μικρούς τόπους με μόνο έναν ή με λίγους οικοτόπους ή είδη και σαφείς οικολογικές λειτουργίες. Η εκτίμηση όμως για μεγάλους τόπους με σύνθετα οικοσυστήματα και οικολογικές λειτουργίες, οι οποίοι φιλοξενούν πολλούς οικοτόπους και είδη, θα είναι πιο δύσκολη.

Προκειμένου να εκτιμηθούν οι επιπτώσεις στην ακεραιότητα του τόπου κατά τρόπο συστηματικό και αντικειμενικό, είναι σημαντικό να έχουν προσδιοριστεί τα κατώτατα όρια και οι στόχοι για καθένα από τα χαρακτηριστικά που καθορίζουν τους στόχους διατήρησης για τους τύπους οικοτόπων και τα προστατευόμενα είδη στον τόπο. Στο πλαίσιο 12 κατωτέρω παρατίθεται ενδεικτικός κατάλογος ελέγχου στον οποίο αντικατοπτρίζονται οι παράμετροι που χρησιμοποιούνται για τον καθορισμό των στόχων διατήρησης για τους οικοτόπους/τα προστατευόμενα είδη στους τόπους, ως βοηθητικό μέσο ώστε να προσδιοριστεί αν επηρεάζεται ένας τόπος Natura 2000.

Πλαίσιο 12

Εκτίμηση των επιπτώσεων στην ακεραιότητα του τόπου: παράδειγμα καταλόγου ελέγχου

Το σχέδιο ή έργο έχει τη δυνατότητα:

- να παρακωλύσει ή να προκαλέσει καθυστερήσεις στην πρόοδο προς την επίτευξη των στόχων διατήρησης του τόπου;
- να μειώσει την έκταση, ή την ποιότητα, προστατευόμενων τύπων οικοτόπων ή οικοτόπων προστατευόμενων ειδών τα οποία απαντώνται στον τόπο;
- να μειώσει τον πληθυσμό των προστατευόμενων ειδών τα οποία έχουν σημαντική παρουσία στον τόπο;
- να προκαλέσει ενόχληση η οποία θα μπορούσε να επηρεάσει το μέγεθος ή την πυκνότητα του πληθυσμού ή την ισορροπία μεταξύ των ειδών;
- να προκαλέσει τον εκτοπισμό προστατευόμενων ειδών τα οποία έχουν σημαντική παρουσία στον τόπο και συνεπώς να μειώσει την περιοχή κατανομής των εν λόγω ειδών στον τόπο;
- να έχει ως αποτέλεσμα τον κατακερματισμό οικοτόπων ή οικοτόπων ειδών του παραρτήματος I;
- να έχει ως αποτέλεσμα απώλεια ή μείωση των βασικών χαρακτηριστικών, φυσικών διεργασιών ή πόρων που είναι ζωτικής σημασίας για τη διατήρηση ή αποκατάσταση των σχετικών οικοτόπων και ειδών στον τόπο (π.χ. δεινόκαλυψη, παλιρροιακή έκθεση, ετήσια πλημμύρα, θήραμα, πόροι διατροφής);
- να διαταράξει τους παράγοντες που συμβάλλουν στη διατήρηση της ικανοποιητικής κατάστασης του τόπου ή που είναι απαραίτητοι για την αποκατάσταση της ικανοποιητικής κατάστασης εντός του τόπου;
- να επηρεάσει την ισορροπία, την κατανομή και την πυκνότητα των ειδών που είναι δείκτες της ικανοποιητικής κατάστασης του τόπου;

3.2.4. Στάδιο 4: Μέτρα μετριασμού των επιπτώσεων

Εάν κατά τη διάρκεια της δέουσας εκτίμησης εντοπιστούν αρνητικές επιπτώσεις στην ακεραιότητα του τόπου ή δεν μπορεί να αποκλειστεί το ενδεχόμενο εκδήλωσής τους, το υπό εξέταση σχέδιο ή έργο δεν μπορεί να εγκριθεί. Ωστόσο, ανάλογα με τον βαθμό των επιπτώσεων που εντοπίζονται, ενδέχεται να είναι δυνατή η εφαρμογή ορισμένων μέτρων μετριασμού για την αποτροπή των επιπτώσεων αυτών ή τη μείωσή τους σε επίπεδο που δεν θα παραβιάζουν πλέον την ακεραιότητα του τόπου.

Βλέπε τον οδηγό για το άρθρο 6 – ενότητα 4.6.6.

Η λήψη μέτρων μετριασμού μπορεί να είναι πρόταση του υπευθύνου υλοποίησης του σχεδίου ή έργου, ή απαίτηση των αρμόδιων εθνικών αρχών προκειμένου να αντιμετωπιστούν, προβλεφθούν ή μειωθούν οι επιπτώσεις που προσδιορίζονται στη δέουσα εκτίμηση, σε επίπεδο στο οποίο δεν θα επηρεάζουν πλέον αρνητικά την ακεραιότητα του τόπου.

Στην πράξη, η ανάγκη λήψης μέτρων μετριασμού αναγνωρίζεται συχνά εγκαίρως στο στάδιο του σχεδιασμού ή της σύλληψης ενός σχεδίου/έργου (για παράδειγμα μέσω μιας συζήτησης «πριν από την υποβολή αίτησης» μεταξύ του υπευθύνου υλοποίησης/αιτούντα και των συμβούλων σε θέματα διατήρησης της φύσης) και συμπεριλαμβάνεται στην αίτηση για χορήγηση άδειας. Παρόλο που τα μέτρα μετριασμού δεν είναι δυνατόν να ξεετάζονται κατά το στάδιο ελέγχου του σχεδίου ή έργου, το γεγονός ότι έχουν προσδιοριστεί ως αναγκαία μπορεί να συμβάλει σημαντικά στην αποδοτική, αποτελεσματική και έγκαιρη εκτέλεση του σταδίου της δέουσας εκτίμησης, και συνεπώς στην απόφαση σχετικά με το αν μπορεί να δοθεί άδεια για το σχέδιο/έργο σύμφωνα με το άρθρο 6 παράγραφος 3.

Η ιεραρχία των μέτρων μετριασμού προτείνει αρχικά αποφυγή (δηλαδή αποτροπή της εμφάνισης σημαντικών επιπτώσεων εξαρχής) και κατόπιν μείωση των επιπτώσεων (δηλαδή μείωση του μεγέθους και/ή της πιθανότητας εμφάνισης επιπτώσεων). Παραδείγματα δίνονται στον πίνακα 6 κατωτέρω:

Πίνακας 6

Παραδείγματα τύπων μέτρων μετριασμού

Αποφυγή επιπτώσεων:

- τεχνικές λύσεις για την πρόληψη των αρνητικών επιπτώσεων του σχεδίου ή έργου (π.χ. συσκευές αναχαίτισης θορύβου, φωτός ή σκόνης)·
- τοποθέτηση των στοιχείων του έργου κατά τρόπο ώστε να αποφεύγονται οι ευαίσθητες περιοχές (ολόκληροι τόποι Natura 2000 ή βασικές περιοχές εντός των τόπων ή που συνδέουν τόπους Natura 2000).
- προστατευτικοί φράκτες ή άλλα μέτρα για την πρόληψη ζημιών στη βλάστηση ή την άγρια ζωή·
- αποφυγή εργασιών κατά τη διάρκεια ευαίσθητων περιόδων (π.χ. εποχή αναπαραγωγής των ειδών)·
- βελτιστοποίηση του συντονισμού των εργασιών ώστε να αποτρέπονται οι σωρευτικές επιπτώσεις.

Μείωση των επιπτώσεων:

- έλεγχοι εκπομπών·
- ηχοφράκτες όπως παραπετάσματα·
- συλλέκτες ρύπων·
- ελεγχόμενη πρόσβαση σε ευαίσθητες περιοχές κατά την κατασκευή/λειτουργία·
- διαβάσεις άγριας ζωής [π.χ. γέφυρες, σήραγγες και υπέργεια περάσματα (γέφυρες) άγριας ζωής — ecoduct]·
- προσαρμογή των δράσεων παραγωγής επιπτώσεων ώστε να μειωθούν οι επιπτώσεις στο μέτρο του δυνατού (π.χ. από θόρυβο, φως, σκόνη κ.λπ.).

Σε επίπεδο σχεδίων, τα μέτρα μετριασμού μπορεί να περιλαμβάνουν π.χ. μετεγκατάσταση ή απομάκρυνση συνιστωσών του σχεδίου για τις οποίες έχει προσδιοριστεί ότι επιφέρουν σημαντικές αρνητικές επιπτώσεις στην ακεραιότητα του τόπου. Τα προτεινόμενα μέτρα μπορούν να προσαρμοστούν καθ' όλη τη διαδικασία εκτίμησης. Σε υψηλό επίπεδο σχεδιασμού (π.χ. σε εθνικά/περιφερειακά σχέδια), τα μέτρα μετριασμού μπορεί να συνεπάγονται τον καθορισμό δυνητικών μέτρων τα οποία θα τύχουν λεπτομερέστερης εξεργασίας σε κατώτερο επίπεδο, σύμφωνα με τις οικολογικές, νομικές και οικονομικές παραμέτρους, καθώς και τις παραμέτρους θέσης και χρονικού πλαισίου που πρέπει να πληρούνται στο πλαίσιο της όποιας αίτησης οικοδομικής άδειας.

Τα μέτρα μετριασμού **δεν πρέπει να συγχέονται με τα αντισταθμιστικά μέτρα** τα οποία λαμβάνονται υπόψη μόνο στο πλαίσιο της διαδικασίας του άρθρου 6 παράγραφος 4 (βλέπε ενότητα 3.3.3 του παρόντος εγγράφου).

Τα **μέτρα μετριασμού** είναι μέτρα που έχουν ως στόχο την ελαχιστοποίηση, ή ακόμη και την εξάλειψη, των αρνητικών επιπτώσεων που είναι πιθανό να προκύψουν από την υλοποίηση σχεδίου ή έργου, ώστε να μην παραβλαφθεί η ακεραιότητα του τόπου. Τα μέτρα αυτά εξετάζονται στο πλαίσιο του άρθρου 6 παράγραφος 3 και αποτελούν αναπόσπαστο μέρος των προδιαγραφών του σχεδίου ή του έργου ή προϋποθέσεις για τη χορήγηση άδειας για το σχέδιο ή έργο.

Τα **αντισταθμιστικά μέτρα** είναι ανεξάρτητα από το έργο (συμπεριλαμβανομένων τυχόν σχετικών μέτρων μετριασμού). Στόχος τους είναι η αντιστάθμιση των μόνιμων αρνητικών επιπτώσεων του σχεδίου ή του έργου κατά τρόπον ώστε να διαφυλάσσεται η συνολική οικολογική συνοχή του δικτύου Natura 2000. Τα αντισταθμιστικά μέτρα μπορούν να εξετάζονται μόνο στο πλαίσιο του άρθρου 6 παράγραφος 4.

Βλέπε τον οδηγό για το άρθρο 6 – ενότητα 5.4.1.

Ειδικότερα, τα μέτρα τα οποία δεν αποτελούν λειτουργικά μέρος του έργου, όπως βελτίωση ή αποκατάσταση οικοτόπων (ακόμη και αν συμβάλλουν σε καθαρή αύξηση της περιοχής των οικοτόπων εντός του επηρεαζόμενου τόπου ⁽³⁰⁾) ή η δημιουργία και βελτίωση των τοποθεσιών αναπαραγωγής ή ανάπαυσης για τα είδη, δεν θα πρέπει να θεωρούνται μέτρα μετριασμού, καθώς δεν μειώνουν τις αρνητικές επιπτώσεις. Τα μέτρα αυτού του τύπου, εάν δεν εμπίπτουν στη συνήθη πρακτική που απαιτείται για τη διατήρηση του τόπου, μάλλον πληρούν τα κριτήρια των αντισταθμιστικών μέτρων.

Κάθε μέτρο μετριασμού πρέπει να περιγράφεται λεπτομερώς, καθορίζοντας τον τρόπο εξάλειψης ή μείωσης των προσδιοριζόμενων αρνητικών επιπτώσεων, καθώς και με ποιον τρόπο, πότε και από ποιον θα εφαρμοστεί. Πρέπει να διευκρινίζονται οι εξής πτυχές:

- Οι επιπτώσεις τις οποίες στοχεύουν να αντιμετωπίσουν τα μέτρα μετριασμού, συμπεριλαμβανομένων πληροφοριών για τις σχετικές παραμέτρους (π.χ. η περιοχή των οικοτόπων κοινοτικού ενδιαφέροντος που υφίσταται υποβάθμιση και ο βαθμός διατήρησής τους στον τόπο, ο πληθυσμός ειδών που υφίστανται ενόχληση).
- Τα αναμενόμενα αποτελέσματα από την εφαρμογή των προτεινόμενων μέτρων μετριασμού, με αναφορά σε κάθε παράμετρο (π.χ. περιοχή οικοτόπου, ποσοστό πληθυσμού των ειδών ή διάρθρωση και λειτουργίες).
- Τεχνική και επιστημονική σκοπιμότητα, και βαθμός αποτελεσματικότητας που αναμένονται από τα προτεινόμενα μέτρα.
- Το αρμόδιο άτομο ή φορέας για την εφαρμογή.
- Η διαχείριση της περιοχής στην οποία θα εφαρμοστούν τα μέτρα μετριασμού (μέθοδοι, διάρκεια).
- Η τοποθεσία και η χρονική στιγμή των μέτρων σε σχέση με το σχέδιο ή έργο.
- Οι μέθοδοι ελέγχου της εφαρμογής των μέτρων.
- Η χρηματοδότηση των μέτρων.
- Το πρόγραμμα παρακολούθησης για την επαλήθευση της αποτελεσματικότητας των μέτρων και την προσαρμογή τους, εάν χρειάζεται.

Η **αποτελεσματικότητα των μέτρων μετριασμού** πρέπει να αποδεικνύεται, π.χ. αναφορικά με την επιτυχή εφαρμογή σε παρόμοια αναπτυξιακά έργα, και να παρακολουθείται, με την εφαρμογή συστήματος για την παρακολούθηση των αποτελεσμάτων και τη λήψη διορθωτικών μέτρων όπου εντοπίζονται αστοχίες. Για την αξιολόγηση της αποτελεσματικότητας μπορεί να χρησιμοποιηθεί ο κατάλογος ελέγχου που ακολουθεί:

Πλαίσιο 13

Εκτίμηση της αποτελεσματικότητας των μέτρων μετριασμού

- Είναι εφικτή η λήψη μέτρων μετριασμού στο υπό αξιολόγηση σχέδιο ή έργο;
- Τα μέτρα μετριασμού στοχεύουν σαφώς τις επιπτώσεις που προσδιορίζονται στη δέουσα εκτίμηση; Είναι αποτελεσματικά για τη μείωση των εν λόγω επιπτώσεων κάτω του επιπέδου σημασίας;
- Υπάρχουν επαρκή μέσα και προβλεπόμενοι πόροι για την εφαρμογή των μέτρων μετριασμού;
- Υπάρχουν καταγραφές προηγούμενης επιτυχούς εφαρμογής των προτεινόμενων μέτρων μετριασμού;
- Υπάρχει κάποιος κατάλογος με τους περιοριστικούς παράγοντες και τα ποσοστά επιτυχίας ή αποτυχίας των προτεινόμενων μέτρων;
- Υπάρχει κάποιο ολοκληρωμένο σχέδιο σχετικά με τον τρόπο εφαρμογής και διατήρησης των μέτρων μετριασμού (συμπεριλαμβανομένης της παρακολούθησης και της εκτίμησης όπου χρειάζεται);

Η **παρακολούθηση** των μέτρων μετριασμού είναι σημαντική για τον έλεγχο της επιτυχούς και έγκαιρης εφαρμογής τους, καθώς και για τον εντοπισμό τυχόν απρόβλεπτων επιπτώσεων για τις οποίες απαιτούνται πρόσθετα μέτρα.

⁽³⁰⁾ Βλέπε απόφαση του ΔΕΕ στην υπόθεση C-521/12.

Η αποτελεσματικότητα των μέτρων μετριασμού πρέπει να αποδεικνύεται πριν από την έγκριση του σχεδίου ή έργου. Επιπλέον, όταν η αποτελεσματικότητα των μέτρων μετριασμού εξαρτάται από την ύπαρξη σταθερών φυσικών συνθηκών ή φυσικών διεργασιών οι οποίες θα μπορούσαν να αλλάξουν (π.χ. από πλημμύρες, ξηρασίες, καταιγίδες ή άλλα συμβάντα), η παρακολούθηση θα πρέπει επίσης να χρησιμοποιείται προκειμένου να επαληθευτούν τα αναμενόμενα αποτελέσματα και να εντοπιστούν τυχόν πιθανές αλλαγές λόγω των οποίων θα απαιτείται προσαρμογή ή επαναπρογραμματισμός των μέτρων.

Τα αποτελέσματα της παρακολούθησης θα πρέπει να κοινοποιούνται στις αρμόδιες αρχές ώστε να μπορέσουν να καθορίσουν τις κατάλληλες επιλογές αντιμετώπισης, αν απαιτείται π.χ. να αντιμετωπιστούν τυχόν προφανείς αστοχίες των μέτρων μετριασμού ή να αντιμετωπιστούν απρόβλεπτες επιπτώσεις ή επιδράσεις για τις οποίες είχε προσδιοριστεί μόνο κάποιος κίνδυνος. Στον πίνακα 7 παρατίθεται παράδειγμα καταλόγου παρουσίασης πληροφοριών για τα μέτρα μετριασμού.

Τα αναμενόμενα αποτελέσματα της εφαρμογής των μέτρων μετριασμού όσον αφορά την πρόληψη ή τη μείωση των επιπτώσεων που προσδιορίζονται στην εκτίμηση θα πρέπει να τεκμηριώνονται δεόντως.

Στον πίνακα 8 παρατίθεται παράδειγμα καταλόγου για την παρουσίαση των αποτελεσμάτων της εκτίμησης μετά την εφαρμογή των μέτρων μετριασμού.

Πίνακας 7

Πληροφορίες σχετικά με τα μέτρα μετριασμού που προτείνονται για ένα σχέδιο ή έργο					
Αρνητικές επιπτώσεις που προσδιορίζονται (κατάλογος)	Περιγραφή των μέτρων, λεπτομερή στοιχεία όσον αφορά την εφαρμογή, αποτελεσματικότητα, παρακολούθηση				
Επίπτωση #1	Μέτρο #1				
Ονομασία/περιγραφή	Επεξήγηση του τρόπου με τον οποίο τα μέτρα θα συμβάλουν στην αποφυγή/μείωση των επιπτώσεων στην ακεραιότητα του τόπου	Επεξήγηση με ποιον τρόπο και από ποιον θα εφαρμοστούν	Κατάδειξη της αποτελεσματικότητάς τους (π.χ. βάσει επιστημονικών στοιχείων / σκεπτικού εμπειρογνομόνων)	Παροχή χρονοδιαγράμματος εφαρμογής, σε σχέση με το σχέδιο ή έργο	Καθορισμός του προτεινόμενου προγράμματος παρακολούθησης και των απαιτήσεων υποβολής έκθεσης, καθώς και του τρόπου με τον οποίο θα αντιμετωπιστούν πιθανές απρόβλεπτες επιπτώσεις
	Παροχή λεπτομερών στοιχείων για τα μέτρα μετριασμού, με επεξήγηση των στοιχείων με τα οποία θα αντιμετωπιστούν οι αρνητικές επιπτώσεις	Σε αυτά μπορεί να περιλαμβάνονται λεπτομερή στοιχεία που αφορούν νομικά δεσμευτικές συμφωνίες που θα πρέπει να έχουν ολοκληρωθεί πριν από τη χορήγηση άδειας για ένα σχέδιο ή έργο	Στα εν λόγω στοιχεία μπορεί να περιλαμβάνεται αξιολόγηση: i) εκθέσεων ή στοιχείων από παρόμοια έργα ή σχέδια· ii) δηλώσεων από σχετικούς εμπειρογνώμονες· ή iii) υποστήριξης από τον σχετικό οργανισμό για τη διατήρηση της φύσης	Ορισμένα μέτρα μετριασμού μπορεί να είναι ενσωματωμένα στο σχέδιο ή έργο· σε ορισμένες περιπτώσεις, θα υπάρχουν πρόσθετα μέτρα τα οποία θα πρέπει να εφαρμόζονται είτε πριν από τη χορήγηση άδειας για το σχέδιο ή έργο είτε αμέσως μετά	Αυτό μπορεί να πραγματοποιηθεί με νομικά δεσμευτικές συμφωνίες πριν από τη χορήγηση άδειας για ένα σχέδιο ή έργο

Πίνακας 8

Συνοπτικά αποτελέσματα της εκτίμησης μετά την εφαρμογή μέτρων μετριασμού				
Σχετικά χαρακτηριστικά στον τόπο	Συνοπτική περιγραφή των επιπτώσεων/αρνητικών επιδράσεων	Σημασία/μέγεθος των επιπτώσεων	Περιγραφή των προτεινόμενων μέτρων μετριασμού	Αναμενόμενα αποτελέσματα όσον αφορά τον μετριασμό των επιπτώσεων
Οικότοποι — —				
Είδη — —				
Άλλα φυσικά στοιχεία τα οποία είναι σημαντικά για την ακεραιότητα του τόπου				

3.2.5. Συμπεράσματα της δέουσας εκτίμησης

Η εκτίμηση που διενεργείται βάσει του άρθρου 6 παράγραφος 3 της οδηγίας για τους οικοτόπους πρέπει να περιλαμβάνει πλήρεις, ακριβείς και οριστικές διαπιστώσεις και συμπεράσματα, λαμβανομένων υπόψη των πλέον προωθημένων επιστημονικών γνώσεων επί του θέματος. Πρέπει να είναι σε θέση να εξαλείψει όλες τις εύλογες επιστημονικές αμφιβολίες ως προς τις επιπτώσεις του προτεινόμενου σχεδίου ή έργου στον σχετικό προστατευόμενο τόπο.

Τα συμπεράσματα της δέουσας εκτίμησης πρέπει να σχετίζονται σαφώς με την ακεραιότητα του τόπου και τους στόχους διατήρησής του. Εάν στην εκτίμηση συνάγεται το συμπέρασμα ότι θα υπάρξουν αρνητικές επιπτώσεις στην ακεραιότητα του τόπου, θα πρέπει να διευκρινίζεται για ποιες πτυχές, μετά την εφαρμογή μέτρων μετριασμού, ενδέχεται να υπάρξουν υπολειπόμενες αρνητικές επιπτώσεις. Αυτό θα είναι σημαντικό αν το σχέδιο ή το έργο εξεταστεί περαιτέρω βάσει του άρθρου 6 παράγραφος 4.

Ένα επεξεργασμένο παράδειγμα πιθανού εντύπου για την καταγραφή των αποτελεσμάτων της δέουσας εκτίμησης παρέχεται στον πίνακα 9 στην επόμενη σελίδα.

Παράδειγμα καταγραφής δέουσας εκτίμησης

Τόπος 1: ΖΕΠ Χxx						
Συνοπτική περιγραφή: Η ΖΕΠ περιλαμβάνει τη μεγαλύτερη ελώδη έκταση στην περιφέρεια Χxxxxx. Η μεγάλη ποικιλότητα των παράκτιων οικοτόπων που καταλαμβάνουν τον τόπο υποστηρίζει σημαντικό αριθμό υδρόβιων πτηνών καθ' όλη τη διάρκεια του έτους.						
Δυνητικές επιπτώσεις	Χαρακτηριστικό που επηρεάζεται	Στόχοι διατήρησης	Αρνητική επίπτωση μόνο του σχεδίου/έργου επί του χαρακτηριστικού	Αρνητική επίπτωση του σχεδίου/έργου σε συνδυασμό με άλλα σχέδια ή έργα επί του χαρακτηριστικού που επηρεάζεται	Πιθανή αποφυγή ή μετριασμός των αρνητικών επιπτώσεων	Συμπέρασμα: αρνητικές επιπτώσεις στην ακεραιότητα του τόπου: Ναι. Όχι. Αβέβαιο. Μακροπρόθεσμες. Βραχυπρόθεσμες
Απώλεια οικοτόπων Ενόχληση ειδών	Πτηνά παράκτιων οικοτόπων: (ονομασίες ειδών)	Διατήρηση του πληθυσμού και της κατανομής των ειδών... (λεπτομέρειες σχετικά με τους στόχους διατήρησης). Διατήρηση της δομής και των λειτουργιών και υποστήριξη των διεργασιών στις οποίες βασίζονται οι οικοτόποι των ειδών... (λεπτομέρειες σχετικά με τους στόχους διατήρησης).	Η συνιστώσα Χ του σχεδίου θα μειώσει την έκταση του αλατούχου έλους που διατίθεται στο είδος. Στη δέουσα εκτίμηση υπολογίστηκε πιθανή απώλεια 110 εκταρίων.	Υπάρχει η πιθανότητα αρνητικών επιπτώσεων σε συνδυασμό με άλλα σχέδια που θα αύξαναν τις έμμεσες πιέσεις στους τόπους. Η αυξημένη ενόχληση λόγω της αύξησης της ψυχαγωγικής χρήσης, που σχετίζεται με άλλα έργα, θα είχε αρνητικές επιπτώσεις στον τόπο.	Όχι	Ναι – μακροπρόθεσμες
Υποβάθμιση οικοτόπων	Πτηνά πεδινών υγρών λειμώνων (ονομασίες ειδών)	Διατήρηση του πληθυσμού και της κατανομής των ειδών... (λεπτομέρειες σχετικά με τους στόχους διατήρησης). Διατήρηση της δομής και των λειτουργιών και υποστήριξη των διεργασιών στις οποίες βασίζονται οι οικοτόποι των ειδών... (λεπτομέρειες σχετικά με τους στόχους διατήρησης).	Η συνιστώσα Υ του σχεδίου θα μπορούσε να προκαλέσει τροποποίηση του καθεστώτος ροής του νερού που θα μπορούσε να επηρεάσει υγρούς λειμώνες που παρέχουν κατάλληλο οικοτόπο για το είδος..... (λεπτομέρειες σχετικά με τους στόχους διατήρησης)	Δεν αναμένεται	Αβέβαιο	Αβέβαιο (η συνιστώσα Υ δεν προσδιορίζεται λεπτομερώς, επομένως οι επιδράσεις στο καθεστώς ροής δεν μπορούν να εκτιμηθούν και να ποσοτικοποιηθούν με τον δέοντα τρόπο).
.....						

Μετά την ολοκλήρωση της δέουσας εκτίμησης, τα συμπεράσματά της θα πρέπει να παρουσιάζονται σαφώς σε μια έκθεση όπου:

- α) περιγράφεται το σχέδιο ή το έργο με επαρκείς λεπτομέρειες ώστε το κοινό να κατανοήσει τη φύση, την κλίμακα και τους στόχους του·
- β) περιγράφεται η αρχική κατάσταση του τόπου Natura 2000 καθώς και οι στόχοι διατήρησής του·
- γ) προσδιορίζονται οι αρνητικές επιπτώσεις του σχεδίου ή του έργου στον τόπο Natura 2000, λαμβανομένων υπόψη των συγκεκριμένων στόχων διατήρησης·
- δ) επεξηγείται ο τρόπος με τον οποίο θα αποφευχθούν ή θα μειωθούν επαρκώς αυτές οι επιπτώσεις με την εφαρμογή μέτρων μετριασμού·
- ε) καθορίζεται χρονοδιάγραμμα και προσδιορίζονται οι μηχανισμοί μέσω των οποίων θα διασφαλίζεται η θέσπιση, η εφαρμογή και η παρακολούθηση των μέτρων μετριασμού·

στ) συνάγεται δεόντως αιτιολογημένο συμπέρασμα ως προς τις επιπτώσεις στην ακεραιότητα του τόπου.

Η έκθεση δέουσας εκτίμησης πρέπει να συντάσσεται με σαφήνεια, με: i) εύκολα στην παρακολούθηση αποδεικτικά στοιχεία (π.χ. που οδηγούν από δραστηριότητες σε πιέσεις και σε ευαισθησίες και ευπάθειες των επηρεαζόμενων φυσικών χαρακτηριστικών)· και ii) επαρκές επίπεδο αποδεικτικών στοιχείων ή αναλύσεων, κατάλληλο για διαβούλευση με τους σχετικούς οργανισμούς διατήρησης της φύσης και με το κοινό.

Για ορισμένα από τα στοιχεία ή συνιστώσες του σχεδίου, οι αρνητικές επιπτώσεις στην ακεραιότητα του τόπου μπορεί να είναι αβέβαιες ή να μην είναι δυνατόν να προσδιοριστούν με επαρκή βεβαιότητα. Τέτοιες πτυχές, ωστόσο, απαιτείται να εξετάζονται περαιτέρω. Πολλές εθνικές στρατηγικές περιλαμβάνουν βασικές προγραμματισμένες επενδύσεις όπως νέες δεξαμενές ή διαδρόμους μεταφορών που ενδέχεται να επηρεάσουν τόπους Natura 2000, αλλά των οποίων η ακριβής τοποθεσία, ο σχεδιασμός ή οι λεπτομέρειες λειτουργίας δεν έχουν ακόμη καθοριστεί· τα εν λόγω στοιχεία πρέπει να αξιολογούνται δεόντως σε επίπεδο έργου. Σε τέτοιες περιπτώσεις, το γεγονός αυτό, δηλαδή η αβεβαιότητα που παραμένει, πρέπει να καταγράφεται στα αποτελέσματα της εκτίμησης και τα εν λόγω στοιχεία/συνιστώσες των σχεδίων πρέπει να υποβάλλονται σε δέουσα εκτίμηση σε επίπεδο έργου (βλέπε επίσης ενότητα 4.2).

Τα συμπεράσματα της δέουσας εκτίμησης, σε συνδυασμό με τυχόν συμφωνηθέντα μέτρα ή προϋποθέσεις μετριασμού, θα πρέπει επίσης να αποτελούν μέρος της άδειας ή οποιασδήποτε άλλης απόφασης που λαμβάνεται σε σχέση με το υπό εξέταση σχέδιο ή έργο.

Λήψη απόφασης βάσει δέουσας εκτίμησης

Η έγκριση του σχεδίου ή του έργου εναπόκειται στις αρμόδιες αρχές, οι οποίες λαμβάνουν υπόψη τα συμπεράσματα της δέουσας εκτίμησης σχετικά με τις επιπτώσεις του σχεδίου ή έργου για τον συγκεκριμένο τόπο Natura 2000. Η έγκριση μπορεί να χορηγηθεί μόνον αφού έχουν εξακριβωθεί ότι το σχέδιο ή έργο δεν θα παραβιάσει την ακεραιότητα του τόπου. Μια τέτοια πεποίθηση διαμορφώνεται όταν δεν υφίσταται καμία εύλογη αμφιβολία από επιστημονικής απόψεως, ως προς την απουσία τέτοιων επιπτώσεων.

Αν παραμένουν αμφιβολίες ως προς την απουσία επιβλαβών συνεπειών του συγκεκριμένου σχεδίου για την ακεραιότητα του οικείου τόπου, η αρμόδια αρχή οφείλει να μην το εγκρίνει (C-127/02, σκέψη 57).

Βλέπε περισσότερες λεπτομέρειες στον οδηγό για το άρθρο 6 – ενότητα 4.7.3

Ένα δείγμα της έκθεσης για την παρουσίαση των συμπερασμάτων της δέουσας εκτίμησης παρουσιάζεται στο πλαίσιο 16 στο τέλος της ενότητας 3.2.

Εάν η αρμόδια αρχή διαπιστώσει ότι θα προκύψουν αρνητικές επιπτώσεις, ή ότι αυτές δεν μπορούν να αποκλειστούν, τότε το σχέδιο ή το έργο δεν επιτρέπεται να προχωρήσει (εκτός εάν ισχύουν οι προϋποθέσεις του άρθρου 6 παράγραφος 4 —βλέπε ενότητα 3.3).

3.2.6. Συμπληρωματικές εκτιμήσεις: διαβουλεύσεις, ποιότητα της δέουσας εκτίμησης, πρόσβαση στη δικαιοσύνη

Διαβουλεύσεις

Η διαβούλευση με εμπειρογνώμονες, άλλες αρχές, ΜΚΟ, δυνητικά επηρεαζόμενες ομάδες ή το ευρύ κοινό μπορεί να οδηγήσει σε βελτίωση των περιβαλλοντικών πληροφοριών που είναι διαθέσιμες στους διενεργούντες τη δέουσα εκτίμηση, καθώς και στους υπευθύνους λήψης αποφάσεων π.χ. μέσω του προσδιορισμού των περιβαλλοντικών επιπτώσεων ή του σχεδιασμού κατάλληλων μέτρων μετριασμού. Η διαβούλευση συμβάλλει επίσης στην ελαχιστοποίηση δυνητικών συγκρούσεων και καθυστερήσεων.

Η διαβούλευση με τις αρμόδιες αρχές, με εμπειρογνώμονες στον τομέα της βιολογίας ή της οικολογίας, καθώς και με εκπροσώπους των σχετικών βιομηχανιών και τομέων πολιτικής, ενδιαφερόμενων φορέων και ΜΚΟ κατά τη διάρκεια των διαδικασιών που ορίζονται στο άρθρο 6 παράγραφος 3 βελτιώνει τη διαθεσιμότητα πληροφοριών και την εξέταση διαφορετικών απόψεων.

Οι αρχές διατήρησης της φύσης και άλλων τομέων πρέπει να συνεργάζονται κατά τη διαδικασία της εκτίμησης για να διασφαλίζουν ότι: i) η δέουσα εκτίμηση βασίζεται στις βέλτιστες διαθέσιμες πληροφορίες και εμπειρίες και ii) όλες οι σχετικές πτυχές λαμβάνονται δεόντως υπόψη.

Συμμετοχή του κοινού στη διαδικασία που προβλέπεται στο άρθρο 6 παράγραφος 3

Η οδηγία για τους οικοτόπους δεν περιέχει ρητή υποχρέωση εξασφάλισης της δημόσιας γνώμης κατά την έγκριση σχεδίων ή έργων για τα οποία απαιτείται δέουσα εκτίμηση. Σύμφωνα με τη διατύπωση του άρθρου 6 παράγραφος 3, κάτι τέτοιο πρέπει να επιδιώκεται μόνον εάν κρίνεται «ενδεχομένως» σκόπιμο. Ωστόσο, το Δικαστήριο διευκρίνισε, βάσει των απαιτήσεων της σύμβασης του Aarhus⁽³¹⁾, ότι το ενδιαφερόμενο κοινό, συμπεριλαμβανομένων αναγνωρισμένων περιβαλλοντικών ΜΚΟ, έχει το δικαίωμα συμμετοχής σε διαδικασία εκδόσεως αποφάσεως σχετικά με αίτηση αδειοδότησεως σχεδίου (C-243/15 σκέψη 49). Το δικαίωμα αυτό συνίσταται ειδικότερα στο «δικαίωμα πραγματικής συμμετοχής «κατά τη λήψη των περιβαλλοντικών αποφάσεων», δια της υποβολής, «εγγράφως ή, όπως ενδείκνυται, σε δημόσια ακρόαση ή έρευνα με τον αιτούντα, τυχόν σχόλια, πληροφορίες, αναλύσεις ή γνώμες τις οποίες θεωρεί συναφείς με την προτεινόμενη δραστηριότητα» (C-243/15, σκέψη 46).

Βλέπε περισσότερες λεπτομέρειες στον οδηγό για το άρθρο 6 – ενότητα 4.7.2

Όταν η δέουσα εκτίμηση εκτελείται συντονισμένα ή από κοινού με την εκτίμηση περιβαλλοντικών επιπτώσεων (ΕΠΕ) / στρατηγική περιβαλλοντική εκτίμηση (ΣΠΕ), μπορεί επίσης να επωφεληθεί από τις απαραίτητες προβλέψεις σχετικά με τη συμμετοχή του κοινού βάσει αυτών των οδηγιών. Ωστόσο, είναι σημαντικό τα αποτελέσματα της δέουσας εκτίμησης να διακρίνονται και να είναι διακριτά από τα αποτελέσματα της ΕΠΕ/ ΣΠΕ. Αυτό απαιτείται για τη διασφάλιση της ορθής εφαρμογής του άρθρου 6 παράγραφος 3 δεύτερη περίοδος (η άδεια μπορεί να χορηγηθεί μόνο αφού έχει διαπιστωθεί ότι δεν θα παραβλαφθεί η ακεραιότητα του σχετικού τύπου).

Η οδηγία ΕΠΕ (άρθρο 6) απαιτεί από τα κράτη μέλη: i) να διασφαλίζουν τη διενέργεια διαβούλευσης με τις αρμόδιες αρχές και ii) να παρέχουν έγκαιρες και αποτελεσματικές ευκαιρίες για ενημέρωση του κοινού και συμμετοχή του ενδιαφερόμενου κοινού στη διαδικασία λήψης αποφάσεων για το περιβάλλον. Στο πλαίσιο αυτό περιλαμβάνεται ο καθορισμός εύλογων χρονικών πλαισίων για διαφορετικά στάδια συμμετοχής. Παρόμοιες απαιτήσεις ορίζονται στο άρθρο 6 της οδηγίας ΣΠΕ.

Δημόσια διαβούλευση σύμφωνα με τις οδηγίες ΕΠΕ και ΣΠΕ

Οδηγία ΕΠΕ

Προοίμιο:

- Η αποτελεσματική **συμμετοχή του κοινού** στη λήψη αποφάσεων παρέχει στο κοινό τη δυνατότητα να εκφράζει, και στον φορέα λήψης των αποφάσεων να λαμβάνει υπόψη, απόψεις και ανησυχίες ενδεχομένως σχετικές με τις εν λόγω αποφάσεις, ενισχύοντας κατ' αυτό τον τρόπο την εγκυρότητα και τη διαφάνεια της διαδικασίας λήψης αποφάσεων και συμβάλλοντας στην ευαισθητοποίηση του κοινού σε περιβαλλοντικά θέματα και στην εκ μέρους του υποστήριξη των αποφάσεων που λαμβάνονται.
- Η συμμετοχή, συμπεριλαμβανομένης της συμμετοχής ενώσεων, οργανώσεων και ομάδων, ιδίως μη κυβερνητικών οργανώσεων που προάγουν την προστασία του περιβάλλοντος, θα πρέπει να ενθαρρύνεται αναλόγως, συμπεριλαμβανομένης, μεταξύ άλλων, της προώθησης της περιβαλλοντικής εκπαίδευσης του κοινού.
- Μεταξύ των στόχων της σύμβασης του Aarhus περιλαμβάνεται η κατοχύρωση των δικαιωμάτων συμμετοχής του κοινού στη διαδικασία λήψης αποφάσεων για περιβαλλοντικά θέματα, προκειμένου να συμβάλει στην προστασία του δικαιώματος διαβίωσης σε περιβάλλον κατάλληλο για την προσωπική υγεία και ευημερία. Το άρθρο 6 της σύμβασης του Aarhus προβλέπει τη συμμετοχή του κοινού σε αποφάσεις που αφορούν δραστηριότητες που δεν αναφέρονται σε αυτό, ενδέχεται όμως να έχουν σημαντικές επιπτώσεις στο περιβάλλον.

⁽³¹⁾ Σύμβαση για την πρόσβαση σε πληροφορίες, τη συμμετοχή του κοινού στη λήψη αποφάσεων και την πρόσβαση στη δικαιοσύνη για περιβαλλοντικά θέματα. Η σύμβαση αυτή υπογράφηκε στο Aarhus της Δανίας τον Ιούνιο του 1998. Η ΕΕ είναι υπογράφον μέρος από το 2005 με την απόφαση 2005/370/ΕΚ <http://ec.europa.eu/environment/aarhus/legislation.htm>.

Άρθρο 6 παράγραφος 2: Για να διασφαλιστεί η αποτελεσματική συμμετοχή του ενδιαφερομένου κοινού στις διαδικασίες λήψης αποφάσεων, το κοινό ενημερώνεται μέσω διαδικτύου και με δημόσιες ανακοινώσεις ή με άλλα πρόσφορα μέσα σχετικά με τα κάτωθι ζητήματα, εγκαίρως όσον αφορά τις διαδικασίες λήψης περιβαλλοντικών αποφάσεων που αναφέρονται στο άρθρο 2 παράγραφος 2 και, το αργότερο, μόλις οι πληροφορίες μπορούν να παρασχεθούν ευλόγως:

Οδηγία ΣΠΕ

Προοίμιο: Προκειμένου να υπάρξει περισσότερη διαφάνεια στη διαδικασία λήψης αποφάσεων και να εξασφαλιστεί ότι οι πληροφορίες που παρέχονται για την εκτίμηση είναι αναλυτικές και αξιόπιστες, είναι απαραίτητο να προβλεφθούν διαβουλεύσεις με τις αρχές που έχουν οικείες περιβαλλοντικές αρμοδιότητες και το κοινό κατά τη διαδικασία εκτίμησης των περιβαλλοντικών επιπτώσεων σχεδίων και προγραμμάτων, καθώς και κατάλληλο χρονικό πλαίσιο που θα επιτρέπει εύλογα χρονικά περιθώρια για τις διαβουλεύσεις, συμπεριλαμβανομένης της έκφρασης γνώμης.

Άρθρο 6 παράγραφος 4: Τα κράτη μέλη ορίζουν το κοινό για τους σκοπούς της παραγράφου 2, συμπεριλαμβανομένου του κοινού που πλήττεται ή είναι πιθανόν να πληγεί από τη διαδικασία λήψης αποφάσεων που εμπίπτει στην παρούσα οδηγία, ή που έχει συμφέρον απ' αυτήν, συμπεριλαμβανομένων των αρμοδίων μη κυβερνητικών οργανισμών, όπως των οργανισμών που προωθούν την προστασία του περιβάλλοντος και άλλων ενδιαφερομένων οργανισμών.

Διασφάλιση της ποιότητας της δέουσας εκτίμησης

Όπως αναφέρθηκε προηγουμένως, η δέουσα εκτίμηση πρέπει να βασίζεται στις πλέον προωθημένες επιστημονικές γνώσεις επί του θέματος. Κατά συνέπεια, η δέουσα εκτίμηση πρέπει να συντάσσεται από άτομο ή άτομα με την απαιτούμενη οικολογική εμπειρογνώσια και πείρα. Η μελέτη θα πρέπει να συμπληρώνεται, κατά το δέον, από πρόσθετη εμπειρογνώσια και πείρα (π.χ. γεωλογία, υδρολογία, μηχανική ή σχεδιασμός, περιβαλλοντική νομοθεσία) και να καταρτίζεται με επιστημονικά πλήρη, επαγγελματικό και αντικειμενικό τρόπο.

Ενώ η μελέτη που τροφοδοτεί με στοιχεία τη δέουσα εκτίμηση θα υποβάλλεται κατά κανόνα από όσους επιδιώκουν έγκριση για ένα σχέδιο ή έργο, οι αρμόδιες αρχές θα πρέπει να βεβαιώνονται ότι διαθέτει επαρκή εμπειρογνώσια, πεδίο εφαρμογής και εστίαση σε σχέση με τα σχετικά οικολογικά ή άλλα θέματα (π.χ. υδρολογίας), και επαρκή ικανότητα και πρότυπα ως προς την επιστημονική μεθοδολογία και εκτίμηση των επιπτώσεων. Προκειμένου να συμμορφωθούν με αυτές τις απαιτήσεις ποιότητας, ορισμένες χώρες έχουν υιοθετήσει ένα σύστημα πιστοποίησης ή ένα σύστημα χαρακτηρισμού/έγκρισης για όσους αναλαμβάνουν την εκπόνηση της μελέτης δέουσας εκτίμησης (βλέπε πλαίσιο 14).

Διασφάλιση της ποιότητας της μελέτης εκτίμησης περιβαλλοντικών επιπτώσεων στην οδηγία ΕΠΕ

Για να εξασφαλισθεί η πληρότητα και ποιότητα των μελετών εκτίμησης περιβαλλοντικών επιπτώσεων:

- α) ο κύριος του έργου εξασφαλίζει ότι η μελέτη εκτίμησης περιβαλλοντικών επιπτώσεων συντάσσεται από ικανούς ειδικούς·
- β) η αρμόδια αρχή εξασφαλίζει ότι διαθέτει ή, κατά περίπτωση έχει πρόσβαση σε επαρκή εμπειρογνώσια για την αξιολόγηση της μελέτης εκτίμησης περιβαλλοντικών επιπτώσεων· και
- γ) όπου απαιτείται, η αρμόδια αρχή ζητά από τον κύριο του έργου συμπληρωματικές πληροφορίες, κατά το παράρτημα IV, οι οποίες αφορούν άμεσα στη διαμόρφωση αιτιολογημένου συμπεράσματος σχετικά με τις σημαντικές επιπτώσεις του έργου στο περιβάλλον.

Εφόσον είναι αναγκαίο, τα κράτη μέλη διασφαλίζουν ότι όλες οι αρχές που κατέχουν σχετικές πληροφορίες, με ειδική μνεία του άρθρου 3, τις θέτουν στη διάθεση του κυρίου του έργου.

(Άρθρο 5 παράγραφοι 3 και 4 της οδηγίας ΕΠΕ)

Πλαίσιο 14

Χρήση εξουσιοδοτημένων εμπειρογνομόνων για διενέργεια δέουσας εκτίμησης στην Τσεχία

Στην Τσεχία, μόνο εξουσιοδοτημένοι εμπειρογνώμονες επιτρέπεται να διενεργούν δέουσες εκτιμήσεις (ΔΕ). Το σύστημα αδειοδότησης θεμελιώνεται στον νόμο για την προστασία της φύσης και οι λεπτομέρειες καθορίζονται σε υπουργικό διάταγμα. Το πρώτο βασικό κριτήριο για την απόκτηση άδειας είναι να κατέχει ο υποψήφιος πτυχίο βιολογίας ή οικολογίας ή να έχει ολοκληρώσει με επιτυχία τις κρατικές εξετάσεις στην οικολογία. Δεν επιτρέπεται παρέκκλιση από αυτόν τον κανόνα, καθώς η επιτόπια εμπειρία έχει δείξει ότι η γνώση της οικολογίας είναι απαραίτητη προϋπόθεση για ορθές εκτιμήσεις.

Οι εξετάσεις αδειοδότησης αποτελούνται από γραπτή δοκιμασία σχετικά με την οικολογία, τη ζωολογία, τη βοτανική και την εθνική νομοθεσία (η τελευταία συνδέεται με ζητήματα ΔΕ και ΕΠΕ/ΣΠΕ) καθώς και προφορική παρουσίαση μιας περιπτώσεως μελέτης. Οι εξετάσεις πραγματοποιούνται περίπου δύο φορές τον χρόνο και το επίπεδο είναι αρκετά υψηλό, με ιδιαίτερη έμφαση στις γνώσεις στην οικολογία. Σε όσους υποψήφιους ολοκληρώσουν με επιτυχία τις εξετάσεις χορηγείται άδεια από το Υπουργείο Περιβάλλοντος (ΥΠΠ) για 5 έτη.

Το σύστημα αδειοδότησης είχε θετικό παράπλευρο αποτέλεσμα όσον αφορά την πραγματοποίηση βελτιώσεων στη συνολική διαδικασία ΔΕ. Οι εξουσιοδοτημένοι εκτιμητές διοργανώνουν τακτικές συναντήσεις για να μοιράζονται εμπειρίες και να συζητούν δύσκολες περιπτώσεις. Υπό το πρίσμα αυτό, το Υπουργείο Περιβάλλοντος τους ανέθεσε τη σύνταξη ενός αριθμού εγγράφων πρακτικής καθοδήγησης με στόχο τη βελτίωση των ΔΕ και τη διασφάλιση μιας συνεπούς προσέγγισης.

Ανεξάρτητα από το αν τηρείται το άρθρο 6 παράγραφος 3 μέσω υφιστάμενων διαδικασιών εκτίμησης περιβαλλοντικών επιπτώσεων ή άλλων ειδικών προσεγγίσεων, τα αποτελέσματα των εκτιμήσεων του άρθρου 6 παράγραφος 3 θα πρέπει να επιτρέπουν την πλήρη ιχνηλασιμότητα των αποφάσεων που λαμβάνονται τελικά.

Πλαίσιο 15

Στοιχεία για τη διασφάλιση της ποιότητας της δέουσας εκτίμησης

Η εκτίμηση:

- εξετάζει όλα τα στοιχεία που συμβάλλουν στην ακεραιότητα του τόπου Natura 2000, όπως αναφέρεται στους στόχους διατήρησης του τόπου, στο σχέδιο διαχείρισης (όπου υπάρχει) και στο τυποποιημένο έντυπο δεδομένων, καθώς και τη σημασία των σχετικών οικοτόπων και ειδών στο πλαίσιο του δικτύου, και βασίζεται στις βέλτιστες διαθέσιμες επιστημονικές γνώσεις επί του θέματος·
- εξετάζει τον ρόλο του τόπου και τη λειτουργία του εντός της βιογεωγραφικής περιοχής και της οικολογικής συνοχής του δικτύου Natura 2000·
- περιλαμβάνει ολοκληρωμένο προσδιορισμό όλων των δυνητικών επιπτώσεων του σχεδίου ή έργου που πιθανολογείται ότι θα επηρεάσουν σημαντικά τον τόπο, λαμβανομένων υπόψη των σωρευτικών επιπτώσεων που μπορεί να προκύψουν ως αποτέλεσμα των συνδυαστικών αποτελεσμάτων του υπό εκτίμηση σχεδίου ή έργου με άλλα σχέδια ή έργα·
- εάν είναι σκόπιμο, ενσωματώνει αποτελεσματικά μέτρα μετριασμού στο σχέδιο ή το έργο, προκειμένου να αποφευχθούν, να μειωθούν ή ακόμη και να εξαλειφθούν οι αρνητικές επιπτώσεις στον τόπο·
- εφαρμόζει τις βέλτιστες διαθέσιμες τεχνικές και μεθόδους ώστε να εκτιμηθεί ο βαθμός επίδρασης του σχεδίου ή έργου στην οικολογική ακεραιότητα του τόπου ή των τόπων·
- περιλαμβάνει τους ισχυρούς δείκτες για την παρακολούθηση της υλοποίησης του σχεδίου ή του έργου.

Προκειμένου να πληρούνται οι απαιτήσεις της εκτίμησης κατά το άρθρο 6 παράγραφος 3, οι αρχές Natura 2000 μπορούν να καταρτίσουν επίσημες προδιαγραφές σχετικά με το είδος των πληροφοριών και τα κριτήρια που πρέπει να εφαρμόζονται κατά τη διενέργεια της δέουσας εκτίμησης.

Συνιστάται ιδιαίτερα η ανταλλαγή ορθών πρακτικών και η παροχή κατάρτισης σε όλους τους ενδιαφερόμενους για τη δέουσα εκτίμηση (π.χ. αρμόδιες θεσμικές αρχές σε όλα τα επίπεδα κρατικής οργάνωσης, σύμβουλοι, υπεύθυνοι ανάπτυξης έργων ή σχεδίων).

Πλαίσιο 16

Παράδειγμα περιεχομένου της έκθεσης δέουσας εκτίμησης**Περιγραφή του σχεδίου ή του έργου**

Στόχος, πεδίο εφαρμογής, τοποθεσία, κύριες δραστηριότητες

Τόποι Natura 2000 που είναι πιθανόν να επηρεαστούν και οι στόχοι διατήρησής τους

Συνοπτική αναφορά των τόπων Natura 2000 που είναι πιθανόν να επηρεαστούν, των ειδών και των οικοτόπων για τους οποίους έχουν χαρακτηριστεί και της κατάστασης διατήρησής τους, καθώς και των στόχων διατήρησης των τόπων.

Εκτίμηση των επιπτώσεων του σχεδίου ή του έργου αναφορικά με την ακεραιότητα του τόπου

- Περιγράψτε τα στοιχεία του σχεδίου ή του έργου (μεμονωμένα ή από κοινού με άλλα έργα ή σχέδια) που είναι πιθανό να προκαλέσουν σημαντικές επιπτώσεις στον τόπο Natura 2000 (χρησιμοποιήστε τα συμπεράσματα της εκτίμησης ελέγχου).
- Περιγράψτε με ποιον τρόπο το σχέδιο ή το έργο θα επηρεάσει τα είδη και τους οικοτόπους που προστατεύονται στον τόπο και τις επιπτώσεις για τους στόχους διατήρησης του τόπου (π.χ. απώλεια οικοτόπων, κατακερματισμός, ενόχληση ειδών, θνησιμότητα ειδών, χημικές αλλαγές, υδρολογικές ή γεωλογικές αλλαγές). Αναγνωρίστε τις αβεβαιότητες και τυχόν κενά στις πληροφορίες.
- Δηλώστε αν η ακεραιότητα του τόπου θα επηρεαστεί από το σχέδιο ή το έργο ή όχι.
- Αναγνωρίστε τις αβεβαιότητες και τυχόν κενά στις πληροφορίες.

Μέτρα μετριασμού των επιπτώσεων

- Περιγράψτε ποια μέτρα μετριασμού πρόκειται να ληφθούν για την αποφυγή ή τη μείωση των αρνητικών επιπτώσεων στην ακεραιότητα του τόπου και αποδείξτε την αποτελεσματικότητά τους σε σχέση με τη μείωση του αντίκτυπου σε επίπεδο που δεν ενέχει σημαντικότητα.
- Αναγνωρίστε τις αβεβαιότητες και τυχόν κενά στις πληροφορίες.
- Αναφέρετε συνοπτικά την προβλεπόμενη παρακολούθηση.

Συμπέρασμα

Δηλώστε αν η ακεραιότητα του τόπου ενδέχεται να επηρεαστεί, ή είναι βέβαιο ότι θα επηρεαστεί, από το σχέδιο ή το έργο ή ότι είναι βέβαιο το αντίθετο (λαμβάνομένης υπόψη της αρχής της προφύλαξης).

Πηγές που χρησιμοποιήθηκαν κατά τη σύνταξη της δέουσας εκτίμησης

Αναφέρετε τις πηγές πληροφοριών που χρησιμοποιήθηκαν

Αποτελέσματα διαβούλευσης

Ονομασίες των οργανισμών, φορέων ή εμπειρογνομόνων που συμμετείχαν στη διαβούλευση

Περίληψη των απαντήσεων

Πρόσβαση στη δικαιοσύνη

Το Δικαστήριο της Ευρωπαϊκής Ένωσης έχει επίσης αναγνωρίσει το δικαίωμα του κοινού, στο οποίο περιλαμβάνονται περιβαλλοντικές οργανώσεις, να προσβάλει τις αποφάσεις δέουσας εκτίμησης που λαμβάνονται από τις αρχές (υπόθεση C-243/15, σκέψεις 56-61), συμπεριλαμβανομένης της εγκυρότητας των συμπερασμάτων που προκύπτουν από την εκτίμηση όσον αφορά τους κινδύνους του σχετικού σχεδίου ή έργου για την ακεραιότητα του τόπου.

3.3. Στάδιο 3: Διαδικασία βάσει του άρθρου 6 παράγραφος 4

Το άρθρο 6 παράγραφος 4 προβλέπει τη δυνατότητα εξαιρέσεων από τον γενικό κανόνα του άρθρου 6 παράγραφος 3 αλλά η εφαρμογή του δεν είναι αυτόματη. Εναπόκειται στην αρχή να αποφασίσει αν είναι δυνατή η εφαρμογή παρέκκλισης από το άρθρο 6 παράγραφος 3. Το άρθρο 6 παράγραφος 4 πρέπει να εφαρμόζεται με τη σειρά που καθορίζεται στην οδηγία — δηλαδή αφού έχουν τηρηθεί όλες οι διατάξεις του άρθρου 6 παράγραφος 3 με ικανοποιητικό τρόπο.

Βλέπε περισσότερες λεπτομέρειες στον οδηγό για το άρθρο 6 – ενότητα 5.2

Σχέδια ή έργα για τα οποία η δέουσα εκτίμηση δεν μπορεί να καταλήξει στο συμπέρασμα ότι δεν θα επηρεάσουν την ακεραιότητα των σχετικών τόπων μπορούν να εγκριθούν από τις αρμόδιες αρχές μόνο αν ζητηθεί παρέκκλιση σύμφωνα με τις διατάξεις του άρθρου 6 παράγραφος 4.

Οι εν λόγω διατάξεις ορίζουν τρεις βασικές απαιτήσεις που πρέπει να ικανοποιούνται και να τεκμηριώνονται:

1. εξετάστηκαν εναλλακτικές λύσεις και μπορεί να αποδειχθεί ότι η εναλλακτική λύση που προτάθηκε προς έγκριση είναι η λιγότερο επιβαρυντική για τους οικοτόπους, για τα είδη και για την ακεραιότητα του τόπου Natura 2000, και ότι δεν υπάρχει άλλη εφικτή εναλλακτική λύση η οποία δεν θα παραβιάσει την ακεραιότητα του τόπου·
2. υπάρχουν επιτακτικοί λόγοι σημαντικού δημόσιου συμφέροντος, συμπεριλαμβανομένων «λόγων κοινωνικής ή οικονομικής φύσεως»·
3. λαμβάνεται κάθε αναγκαίο αντισταθμιστικό μέτρο ώστε να εξασφαλίζεται η προστασία της συνολικής συνοχής του δικτύου Natura 2000.

Αυτές οι τρεις βασικές απαιτήσεις αναλύονται στις ενότητες που ακολουθούν.

3.3.1. Στάδιο 1: Εξέταση εναλλακτικών λύσεων

Εναπόκειται στις αρμόδιες εθνικές αρχές να διασφαλίζουν ότι έχουν διερευνηθεί με τον ίδιο βαθμό λεπτομέρειας όλες οι εφικτές εναλλακτικές λύσεις που εκπληρώνουν τους στόχους του σχεδίου/έργου. Η εκτίμηση αυτή θα πρέπει να διενεργείται με γνώμονα τα είδη και τους οικοτόπους βάσει των οποίων έχει χαρακτηριστεί ο τόπος, καθώς και με γνώμονα τους στόχους διατήρησης του τόπου.

Πριν από την εξέταση της αναγκαιότητας του σχεδίου ή του έργου για επιτακτικούς λόγους σημαντικού δημόσιου συμφέροντος, πρέπει να καταδειχθεί η απουσία εναλλακτικών λύσεων (απόφαση του Δικαστηρίου στην υπόθεση *Castro Verde* C-239/04, σκέψεις 36-39).

Βλέπε περισσότερες λεπτομέρειες στον οδηγό για το άρθρο 6 – ενότητα 5.3.1

Η πρώτη υποχρέωση της διαδικασίας του άρθρου 6 παράγραφος 4 είναι η διενέργεια εξέτασης για τον εντοπισμό εναλλακτικών λύσεων αντί του σχεδίου ή του έργου. Οι εναλλακτικές λύσεις θα μπορούσαν να αφορούν εναλλακτικό σχεδιασμό του έργου (π.χ. διαφορετική χάραξη ενός δρόμου ή διαφορετικός αριθμός λωρίδων κυκλοφορίας). Θα μπορούσαν επίσης να αφορούν ευρύτερες επιλογές για την επίτευξη του ίδιου γενικού στόχου, π.χ. μια βελτίωση της σιδηροδρομικής σύνδεσης θα μπορούσε να θεωρηθεί ως εναλλακτική λύση σε έναν νέο δρόμο, η ανάπτυξη αιολικής ενέργειας ως εναλλακτική λύση σε έναν υδροηλεκτρικό σταθμό.

Η εξέταση εναλλακτικών λύσεων σύμφωνα με το άρθρο 6 παράγραφος 4 περιλαμβάνει τις ακόλουθες εργασίες:

- προσδιορισμό εναλλακτικών λύσεων·
- συγκριτική αξιολόγηση των εναλλακτικών λύσεων που εξετάζονται·
- αιτιολόγηση της απουσίας εναλλακτικών λύσεων που είναι εφικτές για εξέταση σύμφωνα με το άρθρο 6 παράγραφος 4 (κατά περίπτωση).

α) Προσδιορισμός εναλλακτικών λύσεων

Η πρώτη εργασία είναι να εξεταστούν πιθανές εναλλακτικές λύσεις που θα μπορούσαν να υπάρχουν για την επίτευξη των στόχων του σχεδίου ή έργου. Είναι κρίσιμης σημασίας η μελέτη του σεναρίου «καμίας ενέργειας», επίσης γνωστό ως επιλογή «μηδέν», το οποίο παρέχει τη βάση αναφοράς για τη σύγκριση εναλλακτικών λύσεων.

Οι εναλλακτικές λύσεις μπορεί να συνίστανται σε διαφορετικές επιλογές των εξής:

- τρόποι επίτευξης των στόχων του προτεινόμενου κατασκευαστικού έργου·
- τοποθεσίες που ενδέχεται να είναι διαθέσιμες για το κατασκευαστικό έργο, λαμβανομένων υπόψη προστατευόμενων οικοτόπων και ειδών, για παράδειγμα, με τον καθορισμό διαφορετικών διαδρόμων χερσαίων μεταφορών στα γενικά σχέδια οδών και αυτοκινητοδρόμων ή διαφορετικών ζωνών ανάπτυξης κατοικιών·
- κλίμακα και μέγεθος του κατασκευαστικού έργου·
- σχεδιαστικές λύσεις για το κατασκευαστικό έργο·

- τεχνικές, μέθοδοι κατασκευής ή επιχειρησιακές μέθοδοι για την υλοποίηση του κατασκευαστικού έργου·
- χρονοδιάγραμμα των διαφόρων δραστηριοτήτων και εργασιών σε καθένα από τα στάδια υλοποίησης, μεταξύ άλλων κατά τη διάρκεια της κατασκευής, της λειτουργίας, της συντήρησης και, κατά περίπτωση, του παροπλισμού ή της αποκατάστασης.

Οι λύσεις που βασίζονται στη φύση (σε αντίθεση με την παραδοσιακή «γκρίζα υποδομή») μπορούν συχνά να είναι εξίσου βιώσιμες και λιγότερο επιζήμιες για τους τόπους Natura 2000. Για παράδειγμα, η αποκατάσταση μιας φυσικότερης κοίτης ποταμού με παρακείμενους υδροτόπους μπορεί να εξασφαλίσει παρόμοια ή καλύτερη προστασία από τις πλημμύρες σε σχέση με τεχνητά αναχώματα και/ή δεξαμενές, ενώ ταυτόχρονα επιφέρει σημαντικά μικρότερες επιπτώσεις σε προστατευόμενους οικοτόπους και είδη ή συμβάλλει ακόμη και στη βελτίωση της κατάστασής τους. Ως εκ τούτου, τέτοιου είδους εναλλακτικές λύσεις πρέπει να λαμβάνονται δεόντως υπόψη κατά την ανάλυση των διαθέσιμων επιλογών.

Στην περίπτωση των σχεδίων, εθνικές ή περιφερειακές πολιτικές και στρατηγικές και άλλα έγγραφα που καθορίζουν πολιτικές διαφόρων τομέων (π.χ. ανάπτυξη ανανεώσιμων πηγών ενέργειας ή άλλων υποδομών) παρέχουν ένα πλαίσιο για την αξιολόγηση του εύρους και του τύπου πιθανών εναλλακτικών λύσεων. Η διαδικασία σχεδιασμού είναι ιδιαίτερα κατάλληλη για ανάλυση εναλλακτικών λύσεων, καθώς είναι μια επαναληπτική διαδικασία ικανή να παρέχει λύσεις που προστατεύουν τους τόπους Natura 2000 και διασφαλίζουν τη βιώσιμη ανάπτυξη δραστηριοτήτων για την κάλυψη των κοινωνικών αναγκών.

Θα πρέπει να εξετάζονται εναλλακτικές λύσεις για όλες τις συνιστώσες, τις δραστηριότητες και τις λειτουργίες του σχεδίου για τις οποίες έχει αναγνωριστεί ότι επηρεάζουν δυσμενώς την ακεραιότητα των τόπων Natura 2000.

Όπως συζητήθηκε στην ενότητα 3.2.6, στην περίπτωση των σχεδίων, ορισμένες συνιστώσες ή δράσεις του σχεδίου ενδέχεται να ορίζονται ανεπαρκώς, θέτοντας περιορισμούς στην αξιολόγηση εναλλακτικών λύσεων. Ωστόσο, θα πρέπει να εντοπίζονται, να περιγράφονται και να αξιολογούνται εύλογες εναλλακτικές λύσεις, λαμβανομένων υπόψη των στόχων και του γεωγραφικού πεδίου εφαρμογής του σχεδίου ή του προγράμματος. Αυτό απαιτείται επίσης από την οδηγία ΣΠΕ (άρθρο 5).

Η εφαρμογή των διαδικασιών του άρθρου 6 παράγραφος 4 μπορεί να διευκολυνθεί εάν οι φορείς υλοποίησης του σχεδίου ή του έργου συζητήσουν πιθανές εναλλακτικές λύσεις με τις αρμόδιες αρχές και/ή τις θεσμικές αρχές για την προστασία της φύσης σε πρώιμο στάδιο της διαδικασίας.

Ένα κατάλληλο πλαίσιο για την εξεύρεση εναλλακτικών λύσεων παρέχεται από τις διαδικασίες δημόσιας διαβούλευσης, όπως αυτές που ορίζονται στις οδηγίες ΣΠΕ και ΕΠΕ.

β) Συγκριτική αξιολόγηση των εναλλακτικών λύσεων που εξετάζονται

Αποτελεί ευθύνη των αρμόδιων αρχών να αξιολογούν τον σχετικό αντίκτυπο των εναλλακτικών λύσεων με σκοπό την αιτιολόγηση μιας απόφασης σύμφωνα με το άρθρο 6 παράγραφος 4. Οι αρμόδιες αρχές πρέπει να καθορίζουν αν η εναλλακτική λύση που προτείνεται για έγκριση είναι η λιγότερο επιβλαβής για τους οικοτόπους και τα είδη και για την ακεραιότητα του σχετικού τόπου ή τόπων Natura 2000. Η αξιολόγηση εναλλακτικών λύσεων είναι απαραίτητη ακόμη και αν η επένδυση έχει ήδη δικαιολογηθεί εκ των προτέρων για επιτακτικούς λόγους σημαντικού δημόσιου συμφέροντος, π.χ. μέσω της εθνικής νομοθεσίας.

Οι διάφορες εναλλακτικές λύσεις πρέπει να συγκρίνονται υπό το πρίσμα των επιπτώσεών τους στους οικοτόπους και τα είδη με σημαντική παρουσία στον τόπο, καθώς και στους στόχους διατήρησής τους, αλλά και στην ακεραιότητα του τόπου και τη σημασία του για την οικολογική συνοχή του δικτύου Natura 2000.

Οι προσδιορισμένες επιπτώσεις κάθε εναλλακτικής λύσης πρέπει να περιγράφονται πλήρως και με ακρίβεια και να ποσοτικοποιούνται στον μεγαλύτερο δυνατό βαθμό με βάση τον ακόλουθο (μη εξαντλητικό) κατάλογο και λαμβανομένων υπόψη των συγκεκριμένων στόχων διατήρησης του τόπου:

- επηρεαζόμενοι τόποι Natura 2000·
- έκταση απώλειας και υποβάθμισης οικοτόπων·
- μεγέθη πληθυσμών των επηρεαζόμενων ειδών·
- επιδείνωση σημαντικών λειτουργιών·
- ενόχληση·
- εκτοπισμός πληθυσμών ειδών.

Αυτή η εξέταση θα πρέπει να παρέχει τη βάση για τη σύγκριση εναλλακτικών λύσεων και για τον προσδιορισμό των εναλλακτικών λύσεων που είναι οι λιγότερο επιβλαβείς για τους τόπους Natura 2000 και τα είδη και τους οικοτόπους με σημαντική παρουσία σε αυτούς, λαμβανομένων υπόψη των στόχων διατήρησης για τον συγκεκριμένο τόπο. Αυτό πρέπει να προσδιορίζεται με βάση ένα σύνολο ποιοτικών και ποσοτικών κριτηρίων.

Άλλα κριτήρια, όπως τα κοινωνικά ζητήματα και το οικονομικό κόστος των εναλλακτικών λύσεων που αναλύονται, μπορούν να εξεταστούν κατά την επιλογή εναλλακτικών λύσεων σε μια δεύτερη φάση.

Όσον αφορά το οικονομικό κόστος των μέτρων που μπορούν να ληφθούν υπόψη στο πλαίσιο της εξέτασης των εναλλακτικών λύσεων, μόνον το κόστος αυτό δεν μπορεί να είναι καθοριστικό για την επιλογή των εναλλακτικών λύσεων. Με άλλα λόγια, ο φορέας που υποβάλλει το έργο δεν μπορεί να ισχυριστεί ότι δεν εξετάστηκαν εναλλακτικές λύσεις με την αιτιολογία ότι θα ήταν υπερβολικά δαπανηρές.

(Βλέπε τον οδηγό για το άρθρο 6 – ενότητα 5.3.1)

Οι εργασίες που πρέπει να διεξαχθούν κατά την αξιολόγηση εναλλακτικών λύσεων παρουσιάζονται συνοπτικά στο πλαίσιο 17.

Πλαίσιο 17

Τρόπος αξιολόγησης εναλλακτικών λύσεων:

- διαβούλευση με σχετικούς φορείς και οργανισμούς·
- αξιοποίηση των πληροφοριών που συγκεντρώνονται για την ολοκλήρωση των σταδίων του ελέγχου και της δέουσας εκτίμησης των αξιολογήσεων του άρθρου 6 παράγραφος 3·
- προσδιορισμός και χαρακτηρισμός των βασικών στόχων του σχεδίου ή του έργου, και με ευρεία (στρατηγική) έννοια ⁽³²⁾·
- προσδιορισμός όλων των εναλλακτικών μέσων για την επίτευξη των στόχων του έργου ή του σχεδίου·
- παροχή όσο το δυνατόν περισσότερων πληροφοριών, εντοπισμός κενών στις πληροφορίες και παροχή πηγών πληροφοριών·
- αξιολόγηση των επιπτώσεων (ποιοτικά και ποσοτικά) κάθε εναλλακτικής λύσης στους στόχους διατήρησης του τόπου.

Στον πίνακα 10 κατωτέρω παρουσιάζεται πίνακας για τον προσδιορισμό και την αξιολόγηση των εναλλακτικών λύσεων. Ο πίνακας μπορεί επίσης να χρησιμοποιηθεί για την αναφορά των αποτελεσμάτων της αξιολόγησης εναλλακτικών λύσεων.

⁽³²⁾ Οι στόχοι ενός σχεδίου ή έργου θα πρέπει να αναλύονται όχι μόνο σε σχέση με μια συγκεκριμένη τεχνολογία, αλλά περισσότερο σε σχέση με την επίτευξη ενός συγκεκριμένου στόχου [π.χ. για ένα σχέδιο ή έργο υδροηλεκτρικής ενέργειας, ο στόχος πρέπει να αναλυθεί ως προς την «παραγωγή x MW ενέργειας από ανανεώσιμες πηγές», έτσι ώστε να αξιολογούνται και οι δυνατότητες χρήσης άλλων τεχνολογιών (π.χ. αιολική, ηλιακή ή γεωθερμική ενέργεια)].

Πίνακας 10

Πίνακας αξιολόγησης εναλλακτικών λύσεων

Αξιολόγηση εναλλακτικών λύσεων		
Η περιγραφή και οι στόχοι του σχεδίου ή έργου		Το σενάριο «καμίας ενέργειας»
Προβλεπόμενες αρνητικές επιπτώσεις του σχεδίου ή του έργου στον τόπο Natura 2000 βάσει της δέουσας εκτίμησης		
Σύγκριση με σχέδιο ή έργο		
Πιθανές εναλλακτικές λύσεις	Τεκμηρίωση του τρόπου αξιολόγησης των εναλλακτικών λύσεων	Περιγράψτε τις σχετικές επιπτώσεις στους στόχους διατήρησης του Natura 2000 (μεγαλύτερες ή μικρότερες αρνητικές επιπτώσεις)
Εναλλακτικές τοποθεσίες/διαδρομές		
Εναλλακτική 1:		
Εναλλακτική 2:		
Εναλλακτική 3:		
Εναλλακτικό μέγεθος και κλίμακα		
Εναλλακτική 1:		
Εναλλακτική 2:		
Εναλλακτική 3:		
Εναλλακτικό μέσο για την επίτευξη των στόχων (π.χ. διαχείριση ζήτησης)		
Εναλλακτική 1:		
Εναλλακτική 2:		
Εναλλακτική 3:		
Σύγκριση με σχέδιο ή έργο (συνέχεια)		
Πιθανές εναλλακτικές λύσεις	Τεκμηρίωση του τρόπου αξιολόγησης των εναλλακτικών λύσεων	Περιγράψτε τις σχετικές επιπτώσεις στους στόχους διατήρησης του Natura 2000 (μεγαλύτερες ή μικρότερες αρνητικές επιπτώσεις)
Εναλλακτικές μέθοδοι (κατασκευή, λειτουργία, παροπλισμός)		
Εναλλακτική 1:		
Εναλλακτική 2:		
Εναλλακτική 3:		

	<i>Εναλλακτικά χρονοδιαγράμματα</i>	
Εναλλακτική 1:		
Εναλλακτική 2:		
Εναλλακτική 3:		
<i>Συμπεράσματα της αξιολόγησης των εναλλακτικών λύσεων</i>		

Στο πλαίσιο 18 που ακολουθεί παρουσιάζονται συνοπτικά παραδείγματα εναλλακτικών λύσεων που μελετήθηκαν στο πλαίσιο κοινοποιήσεων αναφορικά με γνωμοδοτήσεις της Επιτροπής σύμφωνα με το άρθρο 6 παράγραφος 4 της οδηγίας για τους οικοτόπους ⁽³³⁾.

Πλαίσιο 18

Παραδείγματα εναλλακτικών λύσεων που μελετήθηκαν σύμφωνα με τη διαδικασία του άρθρου 6 παράγραφος 4

Περίπτωση 1 Εμβάθυνση και διεύρυνση της πλωτής οδού ενός ποταμού

Το έργο περιλάμβανε την εμβάθυνση και διεύρυνση της πλωτής οδού του ποταμού Μάιν κατά μήκος των τμημάτων Wipfeld, Garstadt και Schweinfurt στη Βαυαρία της Γερμανίας.

Το συμπέρασμα της δέουσας εκτίμησης ήταν ότι θα υπήρχε σημαντικός αντίκτυπος σε δύο τόπους Natura 2000 και ότι δύο τύποι οικοτόπων θα υφίσταντο άμεση βλάβη, με αποτέλεσμα απώλεια επιφάνειας 9 460 m² για τον οικοτόπο προτεραιότητας 91E0* και 6 440 m² για τον οικοτόπο 6510.

Εξετάστηκαν τρεις εναλλακτικές επιπλέον της εναλλακτικής μηδέν. Η τελευταία έδειξε τη σημασία των στόχων μεταφοράς του ποταμού. Μία από τις εναλλακτικές λύσεις απορρίφθηκε επειδή θα επηρέαζε αρνητικά έναν άλλο τόπο Natura 2000 και θα επιμήκυνε τόσο τον χρόνο κατασκευής όσο και τη χωρική έκταση του έργου. Μια άλλη εναλλακτική λύση απορρίφθηκε επειδή, παρόλο που θα είχε λιγότερο αρνητικές οικολογικές επιπτώσεις, δεν θα βελτιώνει τα ναυτικά χαρακτηριστικά του ποταμού, που είναι ένας από τους στόχους του έργου.

Η εναλλακτική που επιλέχθηκε θα δημιουργούσε ένα συνεχές κανάλι πλοήγησης με ομοιόμορφο ελάχιστο πλάτος και βάθος και περιοριζόταν κυρίως στην υπάρχουσα κοίτη του ποταμού. Αν και θα επηρέαζε τους δύο τύπους οικοτόπων κοινοτικού ενδιαφέροντος που αναφέρθηκαν παραπάνω, οι αρμόδιες αρχές θεώρησαν ότι η προτεινόμενη λύση πέτυχε την καλύτερη ισορροπία μεταξύ των οικολογικών στόχων και των στόχων ποτάμιων μεταφορών. Η απώλεια των οικοτόπων θα αντισταθμιζόταν επαρκώς.

Περίπτωση 2 Σιδηροδρομική σύνδεση μεγάλων αποστάσεων και προαστιακής γραμμής

Το έργο αφορούσε σιδηροδρομική σύνδεση μεγάλων αποστάσεων και προαστιακής γραμμής από το Bad Cannstatt προς τη Στουτγάρδη (Γερμανία). Θα είχε σημαντική επίπτωση σε έναν τόπο Natura 2000, ο οποίος φιλοξενεί έναν σημαντικό οικοτόπο για το σκαθάρι ερημίτη (*Osmoderma eremita*), ένα προστατευόμενο είδος προτεραιότητας.

Οι αρχές εξέτασαν εναλλακτικές διαδρομές που κάλυπταν ολόκληρο το τμήμα, μέρη του τμήματος και την επιλογή «μηδέν». Η τελευταία δεν θα πληρούσε τα κριτήρια του έργου για σύνδεση των σταθμών της Στουτγάρδης και του Bad Cannstatt και ανακαίνιση της σιδηροδρομικής γέφυρας πάνω από τον ποταμό Neckar. Όλες οι άλλες εναλλακτικές λύσεις θα επηρέαζαν σημαντικά τον τόπο Natura 2000, συμπεριλαμβανομένων ζωνών με το είδος προτεραιότητας, και η σύγκριση ανάμεσά τους έδειξε ότι ορισμένες θα κάλυπταν μεγαλύτερη έκταση του τόπου Natura 2000 σε σχέση με τη λύση που επιλέχθηκε ή θα οδηγούσαν σε εκκαθάριση μεγαλύτερου αριθμού δέντρων που παρέχουν πιθανούς οικοτόπους για το είδος. Συνεπώς η προτεινόμενη λύση πρόσφερε την καλύτερη ισορροπία μεταξύ οικολογικών και οικονομικών στόχων.

Περίπτωση 3 Κατασκευή νέου λιμένας

Το έργο αφορούσε την κατασκευή ενός νέου λιμένας στη Granadilla, Τενερίφη, Κανάριες Νήσοι. Το έργο θα επηρέαζε δυσμενώς δύο τόπους Natura 2000 που έχουν χαρακτηριστεί για τη θαλάσσια χελώνα (*Caretta caretta*), είδος προτεραιότητας, και για έναν τύπο οικοτόπου προτεραιότητας τύπου 2130 (σταθερές παράκτιες θίνες με πώδη βλάστηση «γκρίζες θίνες»).

Οι ισπανικές αρχές μελέτησαν διάφορες εναλλακτικές λύσεις, συμπεριλαμβανομένης της επιλογής να μην αναπτυχθεί η δυναμικότητα του λιμένα (η «μηδενική επιλογή»), καθώς και της περαιτέρω επέκτασης και ανάπτυξης του υφιστάμενου λιμένα στη Σάντα Κρουζ. Η μηδενική επιλογή απορρίφθηκε επειδή οι υπάρχουσες λιμενικές εγκαταστάσεις δεν θα μπορούσαν να αντιμετωπίσουν την αναμενόμενη αύξηση της θαλάσσιας κυκλοφορίας και επειδή η αυξημένη δυναμικότητα του λιμένα ήταν απαραίτητη για την οικονομική ανάπτυξη του νησιού. Η επέκταση των υφιστάμενων λιμενικών εγκαταστάσεων στη Σάντα Κρουζ δεν θα ήταν δυνατή για διάφορους τεχνικούς λόγους. Δεν ήταν δυνατή η επιλογή άλλων εναλλακτικών τοποθεσιών λόγω μιας ποικιλίας παραγόντων όπως το βάθος του βυθού στην ακτή, η έλλειψη λατομείου αρκετά κοντά στον προβλεπόμενο τόπο, η διαθεσιμότητα ελεύθερης γειτνιάζουσας γης για εργασίες χειρισμού και εφοδιαστικής, η επάρκεια των συγκοινωνιακών συνδέσεων με την ενδοχώρα και η εγγύτητα για τους χρήστες του λιμένα.

⁽³³⁾ https://ec.europa.eu/environment/nature/natura2000/management/opinion_en.htm

γ) Αποτελέσματα – αιτιολόγηση της απουσίας εναλλακτικών λύσεων

Μόλις ολοκληρωθεί η αξιολόγηση των εναλλακτικών λύσεων, θα πρέπει να γίνεται καταγραφή όλων των εναλλακτικών λύσεων που έχουν εξεταστεί, των αποτελεσμάτων της αξιολόγησής τους, καθώς και των οργανισμών και άλλων φορέων των οποίων ζητήθηκε η γνώμη. Ο σκοπός είναι να προσδιοριστεί εάν μπορεί, ή όχι, να εξαχθεί αντικειμενικά το συμπέρασμα ότι δεν υπάρχουν εναλλακτικές λύσεις. Εάν έχουν εντοπιστεί εναλλακτικές λύσεις που είτε θα αποτρέψουν τυχόν αρνητικές επιπτώσεις είτε θα έχουν λιγότερο σοβαρές επιπτώσεις στον τόπο, θα είναι απαραίτητο να εκτιμηθεί ο πιθανός αντίκτυπός τους μέσω δέουσας εκτίμησης. Από την άλλη πλευρά, εάν μπορεί να συναχθεί εύλογα και αντικειμενικά ότι δεν υπάρχουν εναλλακτικές λύσεις, είναι απαραίτητο να προχωρήσουμε στο επόμενο βήμα της διαδικασίας του άρθρου 6 παράγραφος 4.

3.3.2. Στάδιο 2: Εξέταση επιτακτικών λόγων σημαντικού δημόσιου συμφέροντος (ΕΛΣΔΣ)

Ελλείψει εναλλακτικών λύσεων χωρίς αρνητικές επιπτώσεις στην ακεραιότητα του σχετικού τόπου Natura 2000 ή παρουσία λύσεων που έχουν ακόμη πιο αρνητικές περιβαλλοντικές επιπτώσεις στον τόπο, οι αρμόδιες αρχές πρέπει να εξετάσουν εάν υπάρχουν επιτακτικοί λόγοι σημαντικού δημόσιου συμφέροντος, συμπεριλαμβανομένων λόγων κοινωνικής ή οικονομικής φύσεως, οι οποίοι θα δικαιολογούσαν την υλοποίηση του εν λόγω σχεδίου ή έργου.

Στην οδηγία δεν παρέχεται ορισμός της έννοιας των «επιτακτικών λόγων σημαντικού δημόσιου συμφέροντος». Ωστόσο, το δεύτερο εδάφιο του άρθρου 6 παράγραφος 4 αναφέρει τη δημόσια υγεία, τη δημόσια ασφάλεια και τις θετικές συνέπειες πρωταρχικής σημασίας για το περιβάλλον ως παραδείγματα τέτοιων επιτακτικών λόγων σημαντικού δημόσιου συμφέροντος.

Αναφορικά με τους «άλλους επιτακτικούς λόγους σημαντικού δημόσιου συμφέροντος» κοινωνικής ή οικονομικής φύσης, προκύπτει σαφώς από τη διατύπωση ότι μόνο δημόσια συμφέροντα, ανεξαρτήτως του αν προωθούνται από δημόσιους ή ιδιωτικούς φορείς, μπορούν να σταθμιστούν σε σχέση με τους στόχους διατήρησης της οδηγίας. Συνεπώς, τα έργα που εκπονούνται από ιδιωτικούς φορείς μπορούν να εξετάζονται μόνον όταν μπορεί να αποδειχθεί ότι εξυπηρετούνται τέτοιου είδους δημόσια συμφέροντα.

Είναι εύλογο να θεωρηθεί ότι οι «επιτακτικοί λόγοι σημαντικού δημόσιου συμφέροντος, περιλαμβανομένων λόγων κοινωνικής ή οικονομικής φύσεως» αναφέρονται σε καταστάσεις κατά τις οποίες τα προβλεπόμενα σχέδια ή έργα αποδεικνύονται απαραίτητα:

- στο πλαίσιο δράσεων ή πολιτικών που αποσκοπούν στην προστασία θεμελιωδών αξιών για τη ζωή των πολιτών (υγεία, ασφάλεια, περιβάλλον)·
- στο πλαίσιο θεμελιωδών πολιτικών για το κράτος και την κοινωνία·
- στο πλαίσιο της υλοποίησης δραστηριοτήτων οικονομικής ή κοινωνικής φύσεως, οι οποίες εκπληρώνουν ειδικές υποχρεώσεις δημόσιας υπηρεσίας.

Εναπόκειται στις αρμόδιες αρχές να σταθμίζουν τους επιτακτικούς λόγους σημαντικού δημόσιου συμφέροντος του σχεδίου ή έργου έναντι του στόχου της διατήρησης των φυσικών οικοτόπων και της άγριας πανίδας και χλωρίδας. Οι αρχές μπορούν να εγκρίνουν το σχέδιο ή έργο μόνον εάν οι επιτακτικοί λόγοι για το σχέδιο ή έργο υπερσχύουν των επιπτώσεών του για τους στόχους διατήρησης.

Βλέπε τον οδηγό για το άρθρο 6 – ενότητα 5.3.2.

Κατά τον προσδιορισμό των ΕΛΣΔΣ, η αρμόδια αρχή πρέπει να λαμβάνει υπόψη όλα τα στοιχεία, δηλαδή αν είναι:

- **επιτακτικοί:** το σχέδιο ή το έργο εξυπηρετεί ουσιώδες δημόσιο συμφέρον και όχι ιδιωτικά συμφέροντα·
- **σημαντικοί:** τα συμφέροντα που εξυπηρετεί το σχέδιο ή το έργο υπερτερούν της βλάβης (ή του κινδύνου βλάβης) στην ακεραιότητα του τόπου, όπως προσδιορίζεται στη δέουσα εκτίμηση·
- **δημόσιου συμφέροντος:** για παράδειγμα αποτελεί θεμελιώδες μέρος δημόσιων πολιτικών για το κράτος και την κοινωνία.

Τα δημόσια συμφέροντα μπορούν να προκύπτουν σε εθνικό, περιφερειακό ή τοπικό επίπεδο, αλλά, ανεξάρτητα από το επίπεδο, πρέπει να πληρούνται και τα άλλα στοιχεία του κριτηρίου. Στην πράξη, τα σχέδια και τα έργα που συνάδουν με εθνικά ή περιφερειακά στρατηγικά σχέδια ή πολιτικές (π.χ. προσδιορίζονται σε ένα εθνικό σχέδιο υποδομής) είναι πιθανότερο να αντανακλούν δημόσιο συμφέρον. Ωστόσο, θα πρέπει ακόμη να εξεταστεί εάν, σε μια συγκεκριμένη περίπτωση, το συμφέρον αυτό υπερτερεί της βλάβης που θα προκληθεί στους επηρεαζόμενους τόπους και συνεπώς κατά πόσον μπορούν να καταδειχθούν οι ΕΛΣΔΣ. Για σχέδια ή έργα που δεν εμπίπτουν σε εθνικά στρατηγικά σχέδια, συμπεριλαμβανομένων εκείνων σε χαμηλότερη γεωγραφική κλίμακα, ενδέχεται επίσης να είναι εφικτή η κατάδειξη ΕΛΣΔΣ.

Οι ΕΛΣΔΣ πρέπει να αξιολογούνται κατά περίπτωση βάσει των παρακάτω: i) του στόχου του συγκεκριμένου σχεδίου ή έργου· και ii) των ιδιαίτερων επιπτώσεων του στους τόπους Natura 2000 που επηρεάζονται όπως προσδιορίζεται στη δέουσα εκτίμηση.

Στάθμιση των ΕΛΣΔΣ έναντι των στόχων διατήρησης

Η περιγραφή των στόχων του σχεδίου ή έργου μπορεί ήδη να περιλαμβάνει στοιχεία που μπορούν να χρησιμοποιηθούν για την αξιολόγηση της παρουσίας ΕΛΣΔΣ. Αυτή η αξιολόγηση, όπως και αυτή που αφορά τον εντοπισμό λιγότερο επιβλαβών εναλλακτικών λύσεων, απαιτεί τη στάθμιση κάθε ΕΛΣΔΣ έναντι της βλάβης που προκαλείται στον τόπο Natura 2000 ως αποτέλεσμα της υλοποίησης του υπό εξέταση σχεδίου ή έργου, λαμβανομένων υπόψη των στόχων διατήρησής του καθώς και της συνολικής σημασίας του τόπου για τα είδη και τους οικοτόπους για τους οποίους έχει χαρακτηριστεί.

Όσο πιο σημαντικές ή ευάλωτες είναι οι τιμές διατήρησης του επηρεαζόμενου τόπου, τόσο πιο περιοριστικό θα είναι το πεδίο εφαρμογής ώστε οι ΕΛΣΔΣ να θεωρούνται αποδεκτοί και η βλάβη στον τόπο, όπως καθορίζεται από τη δέουσα εκτίμηση, να είναι αιτιολογημένη.

Όταν επηρεάζεται ένας τύπος φυσικού οικοτόπου προτεραιότητας ή ένα είδος προτεραιότητας, οι μόνες παράμετροι που μπορούν να τεθούν ως ΕΛΣΔΣ, σύμφωνα με το άρθρο 6 παράγραφος 4 της οδηγίας για τους οικοτόπους, είναι εκείνες που αφορούν την ανθρώπινη υγεία ή τη δημόσια ασφάλεια ή τις ευεργετικές συνέπειες πρωταρχικής σημασίας για το περιβάλλον. Εάν γίνει επίκληση άλλων ΕΛΣΔΣ, απαιτείται η γνωμοδότηση της Επιτροπής.

Στοιχεία που υποστηρίζουν την επιχειρηματολογία υπέρ των ΕΛΣΔΣ μπορούν να συμπεριληφθούν σε κάποιο βαθμό στην περιγραφή σχεδίων ή προγραμμάτων, ιδίως στην δήλωση των στόχων που αποτελούν το κίνητρο της αναπτυξιακής δράσης. Οι σχετικοί λόγοι πρέπει επίσης να προσδιορίζονται σε επίσημη απόφαση στο κατάλληλο επίπεδο διακυβέρνησης (π.χ. περιφερειακό, εθνικό) και να τεκμηριώνονται σαφώς.

Η εξέταση των ΕΛΣΔΣ μπορεί να είναι εγγενής στον στρατηγικό σχεδιασμό ορισμένων τομέων πολιτικής (π.χ. διαχείριση κινδύνων πλημμύρας), που σχετίζονται με την ανθρώπινη υγεία, τη δημόσια ασφάλεια ή την προστασία των δημόσιων αγαθών. Για δραστηριότητες που είναι πιθανό να δικαιολογούνται για ΕΛΣΔΣ, η ανάγκη να εξεταστούν εναλλακτικές λύσεις και αντισταθμιστικά μέτρα μπορεί συνεπώς να ληφθεί υπόψη σε πρώιμο στάδιο της διαδικασίας σχεδιασμού (βλέπε παράδειγμα στο πλαίσιο 20 παρακάτω).

Παραδείγματα ΕΛΣΔΣ που εφαρμόζονται στο πλαίσιο αιτήσεων γνωμοδότησης της Επιτροπής βάσει του άρθρου 6 παράγραφος 4 της οδηγίας για τους οικοτόπους ⁽³⁴⁾ παρατίθενται στο πλαίσιο 19 κατωτέρω.

Πλαίσιο 19

Παραδείγματα ΕΛΣΔΣ σύμφωνα με το άρθρο 6 παράγραφος 4

Περίπτωση 1 Εμβάθυνση και διεύρυνση της πλωτής οδού ενός ποταμού ⁽³⁵⁾

Ο ποταμός Μάιν είναι μέρος του διευρωπαϊκού δικτύου (ΔΕΔ) και είναι η μόνη πλωτή οδός σε ηπειρωτικό έδαφος που συνδέει αρκετά κράτη μέλη με τη Νοτιοανατολική Ευρώπη. Επιτελεί σημαντικές λειτουργίες ως διασυννοριακή διαδρομή για εμπορεύματα που συνδέουν το Ρότερνταμ (NL) και την Constanța (RO) και επομένως έχει οικονομική σημασία.

Το έργο είναι ένα από τα τελευταία ελλείποντα τμήματα που απαιτούνται για την προσαρμογή αυτής της πλωτής οδού στις νέες πολιτικές και οικονομικές εξελίξεις και στις απαιτήσεις της διευρυμένης Ευρωπαϊκής Ένωσης. Επί του παρόντος, αυτό το τμήμα του ποταμού Μάιν δημιουργεί ένα σημείο συμφόρησης μήκους 30 χιλιομέτρων όπου εξακολουθούν να υπάρχουν περιορισμοί όσον αφορά το πλάτος και το βάθος κύτους των πλοίων.

⁽³⁴⁾ https://ec.europa.eu/environment/nature/natura2000/management/opinion_en.htm

⁽³⁵⁾ Γνωμοδότηση της Επιτροπής C(2013)1871 final της 5.4.2013 <http://ec.europa.eu/environment/nature/natura2000/management/docs/Commission%20Opinion%20Main%20EN%20SEC-2013-1871.pdf>.

Περίπτωση 2 Σιδηροδρομική σύνδεση μεγάλων αποστάσεων και προαστιακής γραμμής ⁽³⁶⁾

Σύμφωνα με τις αρχές, το έργο θα βελτιώσει τις περιφερειακές και μεγάλων αποστάσεων υπηρεσίες μεταφοράς επιβατών, δημιουργώντας και ενισχύοντας διαπεριφερειακές συνδέσεις με άλλες περιοχές ανάπτυξης. Θα ήταν μέρος ενός δακτυλιοειδούς συστήματος που απαιτείται για τη βελτίωση των σιδηροδρομικών μεταφορών στην περιοχή. Θα περιλάμβανε επίσης την ανοικοδόμηση μιας γέφυρας ηλικίας άνω των 100 ετών.

Περίπτωση 3 Κατασκευή νέου λιμένας ⁽³⁷⁾

Το νησί της Τενερίφης (Κανάριες Νήσοι, Ισπανία) εξαρτάται σε μεγάλο βαθμό από τις θαλάσσιες μεταφορές και ένα αποτελεσματικό λιμενικό σύστημα. Ο κύριος λιμένας, που βρίσκεται σήμερα στην πρωτεύουσα, αντιμετωπίζει αυξανόμενη συμφόρηση.

Ο νέος λιμένας θα πρόσθετε άκρως αναγκαία δυναμικότητα ώστε: i) να καλυφθεί η μελλοντική αύξηση της θαλάσσιας κυκλοφορίας, ιδίως σε σχέση με την κυκλοφορία εμπορευματοκιβωτίων, η οποία προβλέπεται να αυξηθεί σημαντικά στο νησί και ii) να αποσυμπίεστεί ο υφιστάμενος λιμένας. Ο νέος λιμένας αναμένεται να δημιουργήσει έναν υγιή οικονομικό ρυθμό απόδοσης και θα προσφέρει επίσης στο νησί τη δυνατότητα να προσελκύσει διεθνή κυκλοφορία μεταφόρτωσης εμπορευματοκιβωτίων.

3.3.3. Στάδιο 3: Προσδιορισμός, αξιολόγηση και θέσπιση αντισταθμιστικών μέτρων

Μόλις εξακριβωθεί και τεκμηριωθεί πλήρως ότι δεν υπάρχουν εναλλακτικές λιγότερο επιβλαβείς για τον τόπο και ότι οι ΕΛΣΔΣ δικαιολογούνται, πρέπει να ληφθούν όλα τα αντισταθμιστικά μέτρα για τη διασφάλιση της προστασίας της συνολικής συνοχής του δικτύου Natura 2000.

Τα αντισταθμιστικά μέτρα είναι μέτρα που αφορούν ειδικά ένα έργο ή σχέδιο και προστίθενται στα συνήθη καθήκοντα που απορρέουν από τις οδηγίες για τα πτηνά και τους οικοτόπους. Τα μέτρα αυτά αποσκοπούν συγκεκριμένα στην αντιστάθμιση της αρνητικής επίπτωσης που έχει ένα σχέδιο ή έργο στα σχετικά είδη ή στους σχετικούς οικοτόπους. Αποτελούν την «έσχατη λύση» και χρησιμοποιούνται μόνον όταν οι άλλες διασφαλίσεις που προβλέπει η οδηγία έχουν εξαντληθεί και, παρ' όλα αυτά, έχει ληφθεί η απόφαση να εξεταστεί το ενδεχόμενο υλοποίησης έργου/σχεδίου το οποίο θα έχει αρνητικές επιπτώσεις στην ακεραιότητα του τόπου Natura 2000 ή για το οποίο δεν μπορεί να αποκλειστεί το ενδεχόμενο αρνητικών επιπτώσεων.

Η αντιστάθμιση θα πρέπει να αναφέρεται στους στόχους διατήρησης του τόπου Natura 2000 καθώς και στους οικοτόπους και στα είδη που επηρεάζονται αρνητικά σε συγκρίσιμες αναλογίες όσον αφορά την ποιότητα, την ποσότητα, τις λειτουργίες και την κατάσταση. Παράλληλα, ο ρόλος του υπό εξέταση τόπου σε συνάρτηση με τη βιογεωγραφική κατανομή πρέπει να αντικαθίσταται επαρκώς.

Βλέπε τον οδηγό για το άρθρο 6 – ενότητα 5.4

α) Κύριοι τύποι αντισταθμιστικών μέτρων

Τα αντισταθμιστικά μέτρα στο πλαίσιο του άρθρου 6 παράγραφος 4 της οδηγίας για τους οικοτόπους πρέπει: i) να είναι συγκεκριμένα για το υπό εξέταση σχέδιο ή έργο και ii) να υπερβαίνουν τα μέτρα που απαιτούνται για τον χαρακτηρισμό, την προστασία και τη διαχείριση των τόπων Natura 2000, όπως ορίζονται στους στόχους διατήρησης του τόπου.

Τα ακόλουθα δεν μπορούν να θεωρηθούν ως αντισταθμιστικά μέτρα: i) η εφαρμογή ενός σχεδίου διαχείρισης για τον τόπο ii) μέτρα για τη βελτίωση της κατάστασης διατήρησης ενός τύπου οικοτόπου σε έναν τόπο, τα οποία έχουν ήδη προγραμματιστεί ανεξάρτητα από το σχέδιο/έργο ή iii) ο χαρακτηρισμός ως ειδικής περιοχής διατήρησης μιας περιοχής που έχει ήδη αναγνωριστεί ως κοινοτικής σημασίας. Αντίθετα, τα αντισταθμιστικά μέτρα θα πρέπει να είναι επιπρόσθετα των μέτρων διατήρησης που είναι αναγκαία να θεσπιστούν και να εφαρμοστούν σε έναν τόπο Natura 2000 και επιπρόσθετα των άλλων προβλέψεων προστασίας που απαιτούνται από τις οδηγίες για τους οικοτόπους και τα πτηνά ή τις υποχρεώσεις που ορίζει η νομοθεσία της ΕΕ.

⁽³⁶⁾ Γνωμοδότηση της Επιτροπής C(2018) 466 final της 30.1.2018 <https://ec.europa.eu/environment/nature/natura2000/management/docs/C2018466F1COMMISSIONOPINIONENV5P1961037.pdf>.

⁽³⁷⁾ Γνωμοδότηση της Επιτροπής σχετικά με το κατασκευαστικό έργο του νέου λιμένα της Granadilla (Τενερίφη), 2006. <https://ec.europa.eu/environment/nature/natura2000/management/docs/art6/granadillaen.pdf>

Παραδείγματα τύπων αντισταθμιστικών μέτρων, μαζί με συνοδευτικά μέτρα που επιτρέπουν και διευκολύνουν την εφαρμογή τους, παρουσιάζονται στον πίνακα 11 παρακάτω. Είναι σημαντικό να σημειωθεί ότι όλα αυτά τα **μέτρα πρέπει να υπερβαίνουν κατά πολύ τις κανονικές υποχρεώσεις** που απορρέουν από την οδηγία για τα πτηνά και την οδηγία για τους οικοτόπους, συμπεριλαμβανομένων εκείνων που σχετίζονται με τον χαρακτηρισμό, τη διαχείριση και την αποκατάσταση των τόπων.

Πίνακας 11

Παραδείγματα τύπων αντισταθμιστικών μέτρων κατάλληλων βάσει του άρθρου 6 παράγραφος 4

Αντισταθμιστικά μέτρα	Περιγραφή
Αποκατάσταση ή βελτίωση οικοτόπου σε υφιστάμενους τόπους	Αύξηση του εμβαδού των οικοτόπων στον εν λόγω τόπο ή αποκατάσταση του οικοτόπου σε άλλον τόπο Natura 2000, σε αναλογία με την απώλεια που οφείλεται στο σχέδιο ή έργο, εάν αυτό δεν προβλέπεται ήδη στους συγκεκριμένους στόχους διατήρησης του τόπου.
Αναδημιουργία οικοτόπου	Δημιουργία ή αποκατάσταση ενός οικοτόπου σε έναν νέο ή διευρυμένο τόπο, που θα ενσωματωθεί στο δίκτυο Natura 2000 αναφορικά με την προστασία/ διαχείρισή του.
Χαρακτηρισμός ενός νέου τόπου για το δίκτυο Natura 2000 με εφαρμογή συνοδευτικών μέτρων διαχείρισης	Χαρακτηρισμός ενός νέου τόπου επαρκούς ποιότητας βάσει των οδηγιών για τα πτηνά ή τους οικοτόπους και εφαρμογή των κατάλληλων μέτρων προστασίας και διατήρησης.
Επανεισαγωγή, αποκατάσταση και ενίσχυση ειδών, συμπεριλαμβανομένης της ενίσχυσης ειδών θηραμάτων	Επανεισαγωγή ειδών σε τόπους όπου τα είδη εξαφανίστηκαν (υπό την προϋπόθεση της επιστημονικής ορθότητας μιας τέτοιας επανεισαγωγής) ή ανανέωση πληθυσμών ειδών σε περιοχές όπου μειώνονται και, στη συνέχεια, προστασία και διαχείριση αυτών των τόπων προς όφελος των ειδών.
Πιθανά συνοδευτικά μέτρα	Περιγραφή
Αγορά γης και θέσπιση/ εφαρμογή των κατάλληλων μέτρων προστασίας και διατήρησης	Απόκτηση έκτασης γης για διατήρηση της φύσης και θέσπιση/ εφαρμογή των κατάλληλων μέτρων προστασίας και διατήρησης.
Απόκτηση δικαιωμάτων για διατήρηση της φύσης και καθιέρωση/ εφαρμογή των κατάλληλων μέτρων προστασίας και διατήρησης	Απόκτηση δικαιωμάτων διαχείρισης σε μια χερσαία ή θαλάσσια περιοχή και θέσπιση/ εφαρμογή των κατάλληλων μέτρων προστασίας και διατήρησης.
Δημιουργία περιοχών προστασίας της φύσης	Καθορισμός περιορισμών στη χρήση χερσαίας ή θαλάσσιας περιοχής, πέραν εκείνων που απαιτούνται για τη συμμόρφωση με άλλες διατάξεις των οδηγιών για τα πτηνά και τους οικοτόπους.
Μείωση των απειλών	Μείωση (άλλων) απειλών, είτε μέσω δράσης επί μεμονωμένης πηγής κινδύνων είτε μέσω συντονισμένης δράσης επί όλων των συντελεστών απειλής.

Η δυνατότητα σχεδιασμού και εφαρμογής αποτελεσματικών αντισταθμιστικών μέτρων θα ποικίλλει ανάλογα με τους διαφορετικούς σχετικούς οικοτόπους και είδη και τις τοπικές συνθήκες. Αν και υπάρχουν πολλά καλά παραδείγματα επιτυχούς αποκατάστασης ή δημιουργίας νέων οικοτόπων για πτηνά υδροβιότοπων ή για αναπαραγωγή αμφιβίων, για πολλά είδη και οικοτόπους δεν είναι ακόμη γνωστές ή διαθέσιμες αποτελεσματικές τεχνικές αποκατάστασης.

Σε όλες τις περιπτώσεις, η αποκατάσταση και αναδημιουργία οικοσυστημάτων και οικοτόπων ειδών ως αντισταθμιστικό μέτρο πρέπει να βασίζεται σε ορθές γνώσεις της οικολογικής αποκατάστασης ⁽³⁸⁾.

⁽³⁸⁾ Οι σχετικές πηγές περιλαμβάνουν επιστημονικά περιοδικά ή ειδικούς ιστοτόπους (π.χ. <http://www.restorationevidence.org/>), καθώς και έργα αποκατάστασης που υποστηρίζονται από το πρόγραμμα LIFE (διατίθενται στη διεύθυνση: <https://ec.europa.eu/easme/en/life>).

Σε ορισμένες περιπτώσεις, ενδέχεται να μην επαρκεί η αποκατάσταση ως αντισταθμιστικό μέτρο. Αυτό μπορεί να προκύψει, ιδίως, στις ακόλουθες περιπτώσεις:

- Όταν οι περιοχές που είναι κρίσιμης σημασίας για απειλούμενα είδη ή τύπους οικοτόπων πρόκειται να καταστραφούν, αλλά δεν μπορούν να αντικατασταθούν από παρόμοιες βασικές τοποθεσίες (π.χ. κατάλληλες τοποθεσίες που διαδραματίζουν παρόμοιο ρόλο στο εύρος των ειδών σε σχέση με αυτές που επηρεάζονται).
- Όταν η αποκατάσταση δεν είναι εφικτή, είτε επειδή θα απαιτούσε πολύ μεγάλο χρονικό διάστημα (π.χ. ένα έλος θα απαιτούσε μερικές χιλιάδες χρόνια για να αποκατασταθεί αποτελεσματικά), είτε λόγω της τρέχουσας έλλειψης γνώσεων σχετικά με την οικολογική αποκατάσταση του είδους ή του τύπου οικοτόπου (π.χ. αυτό μπορεί να ισχύει για ασβεστολιθικές πηγές ή φυσικά αλκαλικά έλη).

Όταν η αποτελεσματική αποκατάσταση ή επαναφορά οικοτόπων και ειδών που έχουν υποστεί βλάβη δεν είναι εγγυημένη, δεν διασφαλίζεται η συμμόρφωση με το άρθρο 6 παράγραφος 4. Ωστόσο, στις περιπτώσεις που περιγράφονται παραπάνω ενδέχεται να είναι εφικτά, ως αντισταθμιστικό μέτρο, ο χαρακτηρισμός, η προστασία και η διαχείριση ενός νέου τόπου που θα φιλοξενεί μια κατάλληλη περιοχή των ίδιων οικοτόπων που επηρεάζονται (βλέπε παραπάνω στον πίνακα 12).

β) Κατευθυντήριες αρχές για τον καθορισμό αντισταθμιστικών μέτρων και στόχων

Ο κύριος στόχος των αντισταθμιστικών μέτρων βάσει του άρθρου 6 παράγραφος 4 είναι η διατήρηση της συνολικής συνοχής του δικτύου Natura 2000. Κατά συνέπεια, πρέπει να εξεταστούν δύο πτυχές που καθορίζουν τον σχεδιασμό και την εφαρμογή αντισταθμιστικών μέτρων: αναλογικότητα και οικολογική λειτουργικότητα.

Αυτές οι δύο αρχές ορίζουν το πεδίο εφαρμογής και το επίπεδο φιλοδοξίας των μέτρων που απαιτούνται για την αντιστάθμιση των αρνητικών επιπτώσεων του σχεδίου ή του έργου. Τα αντισταθμιστικά μέτρα πρέπει επίσης να στοχεύουν στην αντιστάθμιση των χειρότερων σεναρίων για τις πιθανές αρνητικές επιπτώσεις.

Προκειμένου να εξασφαλιστεί η συνολική συνοχή του δικτύου Natura 2000, τα προτεινόμενα αντισταθμιστικά μέτρα για ένα έργο θα πρέπει συνεπώς: α) να καλύπτουν, σε συγκρίσιμες αναλογίες, τους οικοτόπους και τα είδη που υφίστανται αρνητικές επιπτώσεις· και β) να καλύπτουν λειτουργίες συγκρίσιμες με εκείνες βάσει των οποίων αιτιολογούνταν τα κριτήρια επιλογής του αρχικού τόπου, κυρίως αναφορικά με την επαρκή γεωγραφική κατανομή. Επομένως, δεν αρκεί απλώς τα αντισταθμιστικά μέτρα να αφορούν την ίδια βιογεωγραφική περιφέρεια στο ίδιο κράτος μέλος.

Η απόσταση μεταξύ του αρχικού τόπου και της τοποθεσίας στην οποία θα εφαρμοστούν τα αντισταθμιστικά μέτρα δεν αποτελεί κατ' ανάγκη εμπόδιο υπό την προϋπόθεση ότι δεν επηρεάζει τη λειτουργικότητα του τόπου, τον ρόλο του στη γεωγραφική κατανομή και τους λόγους για τους οποίους επελέγη αρχικά.

Βλέπε περισσότερες λεπτομέρειες στον οδηγό για το άρθρο 6 – ενότητα 5.4.2.

Αναλογικότητα των αντισταθμιστικών μέτρων

Η διατήρηση της συνολικής συνοχής του δικτύου Natura 2000 σημαίνει να διασφαλίζεται ότι τα προτεινόμενα αντισταθμιστικά μέτρα αντιμετωπίζουν τους οικοτόπους και τα είδη σε αναλογίες συγκρίσιμες με τις αρνητικές επιπτώσεις που προκαλούνται στον τόπο. Ως εκ τούτου οι αρμόδιες αρχές πρέπει να προσδιορίζουν τη σχετική σημασία των επηρεαζόμενων χαρακτηριστικών του Natura 2000 και τις αρνητικές επιπτώσεις επί αυτών σύμφωνα με ποσοτικά και ποιοτικά κριτήρια. Έτσι τίθεται η γραμμή αναφοράς για την αντιστάθμιση.

Οι αναλογίες αντιστάθμισης είναι προτιμότερο να καθορίζονται κατά περίπτωση. Αρχικά πρέπει να προσδιορίζονται με βάση τις πληροφορίες της δέουσας εκτίμησης βάσει του άρθρου 6 παράγραφος 3 και πρέπει να διασφαλίζουν την οικολογική λειτουργικότητα. Στη συνέχεια οι αναλογίες μπορούν να ανακαθορίζονται σύμφωνα με τα αποτελέσματα που προκύπτουν στην πορεία παρακολούθησης της αποτελεσματικότητας. Η τελική απόφαση για τις αναλογίες αντιστάθμισης πρέπει να αιτιολογείται.

Η ευρέως αποδεκτή άποψη είναι ότι οι αναλογίες αντιστάθμισης θα πρέπει γενικά να υπερβαίνουν κατά πολύ τον λόγο 1:1. Επομένως, αναλογίες αντιστάθμισης ίσες ή μικρότερες από 1:1 θα πρέπει να εξετάζονται μόνον όταν προκύπτει ότι, με τέτοια εμβέλεια, τα μέτρα θα είναι πλήρως αποτελεσματικά όσον αφορά την αποκατάσταση της διάρθρωσης και της λειτουργικότητας εντός σύντομου χρονικού διαστήματος (δηλαδή χωρίς να υπονομεύεται η διατήρηση των οικοτόπων ή των πληθυσμών βασικών ειδών που ενδέχεται να επηρεαστούν από το σχέδιο ή έργο ούτε η επίτευξη των στόχων διατήρησής τους).

Βλέπε περισσότερες λεπτομέρειες στον οδηγό για το άρθρο 6 – ενότητα 5.5.4

Οικολογική λειτουργικότητα και τοποθεσία των αντισταθμιστικών μέτρων

Επιπροσθέτως της ανάγκης αντιμετώπισης, σε συγκρίσιμες αναλογίες, των οικοτόπων και των ειδών που επηρεάζονται αρνητικά, η αντιστάθμιση πρέπει επίσης να παρέχει οικολογικές λειτουργίες συγκρίσιμες με αυτές που είχαν δικαιολογήσει αρχικά την επιλογή του τόπου Natura 2000.

Το πεδίο εφαρμογής των αντισταθμιστικών μέτρων καθορίζεται από τις ειδικές απαιτήσεις για την επαναφορά ορισμένων οικολογικών λειτουργιών και δομών που είναι πιθανό είτε να χαθούν είτε να υποστούν υποβάθμιση ως αποτέλεσμα της υλοποίησης του σχεδίου ή του έργου. Ιδιαίτερη προσοχή πρέπει να δίνεται στους τύπους οικοτόπων ή τους οικοτόπους ειδών που χρειάζονται πολύ χρόνο για να φτάσουν στο ίδιο επίπεδο οικολογικής λειτουργικότητας.

Επομένως, είναι κοινώς αποδεκτό ότι οι τοπικές συνθήκες που είναι αναγκαίες για την αποκατάσταση των οικολογικών πλεονεκτημάτων τα οποία διαταράσσονται υπάρχουν σε τοποθεσία όσο το δυνατόν εγγύτερη στην περιοχή που επηρεάζεται από το σχέδιο ή το έργο. Επομένως, ως προτιμότερη λύση κρίνεται η εφαρμογή των αντισταθμιστικών μέτρων σε σημείο εντός ή πλησίον του εκάστοτε τόπου Natura 2000, όπου οι συνθήκες κρίνονται πρόσφορες για την επιτυχία των μέτρων. Ωστόσο, αυτό δεν είναι πάντοτε δυνατό και, ως εκ τούτου, θα πρέπει να καθοριστεί ένα σύνολο προτεραιοτήτων που πρέπει να εφαρμόζονται κατά την αναζήτηση τοποθεσιών που πληρούν τις απαιτήσεις της οδηγίας για τους οικοτόπους:

- 1) Αντιστάθμιση εντός του τόπου Natura 2000, υπό τον όρο ότι εντός του τόπου υπάρχουν τα στοιχεία που είναι αναγκαία για τη διασφάλιση της οικολογικής συνοχής και της λειτουργικότητας του δικτύου.
- 2) Αντιστάθμιση εκτός του σχετικού τόπου Natura 2000 αλλά εντός μιας κοινής τοπογραφικής ενότητας ή ενότητας τοπίου, υπό την προϋπόθεση ότι μπορεί να εξασφαλιστεί η ίδια συμβολή στην οικολογική διάρθρωση και/ή στη λειτουργία του δικτύου. Η νέα τοποθεσία μπορεί να είναι ένας άλλος τόπος του δικτύου Natura 2000 ή μπορεί να μην είναι χαρακτηρισμένη τοποθεσία. Στη δεύτερη περίπτωση, η τοποθεσία θα πρέπει να χαρακτηριστεί τόπος του δικτύου Natura 2000 και να υπόκειται σε όλες τις απαιτήσεις των οδηγιών που διέπουν το φυσικό περιβάλλον.
- 3) Αντιστάθμιση εκτός του τόπου Natura 2000 και σε διαφορετική τοπογραφική ενότητα ή ενότητα τοπίου. Η νέα τοποθεσία μπορεί να είναι ένας άλλος τόπος του δικτύου Natura 2000. Εάν τα αντισταθμιστικά μέτρα εφαρμόζονται σε μη χαρακτηρισμένη τοποθεσία, η τοποθεσία αυτή πρέπει στη συνέχεια να χαρακτηριστεί τόπος του δικτύου Natura 2000 και να υπόκειται σε όλες τις απαιτήσεις των οδηγιών που διέπουν το φυσικό περιβάλλον.

Βλέπε περισσότερες λεπτομέρειες στον οδηγό για το άρθρο 6 – ενότητα 5.5.5

Το πλαίσιο 20 που ακολουθεί παρέχει ένα απλουστευμένο παράδειγμα για τον καθορισμό του πεδίου εφαρμογής των αντισταθμιστικών μέτρων σε σχέση με τις οικολογικές λειτουργίες.

Πλαίσιο 20**Καθορισμός του πεδίου εφαρμογής των αντισταθμιστικών μέτρων σε σχέση με τις οικολογικές λειτουργίες — παράδειγμα σε μια περιοχή ειδικής προστασίας**

Οικολογική λειτουργία που επηρεάζεται από σχέδιο ή έργο: περιοχές ανάπαυσης για αποδημητικά είδη πτηνών που κατευθύνονται προς τα βόρεια και βρίσκονται σε ΖΕΠ.

Εστίαση του αντισταθμιστικού μέτρου:

- α) Τα αντισταθμιστικά μέτρα πρέπει να παρέχουν εναλλακτικές περιοχές ανάπαυσης για τους πληθυσμούς των αποδημητικών ειδών πτηνών.
- β) Οι νέες κατάλληλες περιοχές ανάπαυσης για τα στοχευόμενα είδη πρέπει να έχουν τη σωστή θέση εντός της ίδιας μεταναστευτικής διαδρομής.
- γ) Οι νέες κατάλληλες περιοχές ανάπαυσης πρέπει να είναι εύκολα προσβάσιμες για τα πτηνά που χρησιμοποιούν τον αρχικό τόπο Natura 2000 που επηρεάζεται από το έργο⁽³⁹⁾. Η φέρουσα ικανότητα του νέου οικοτόπου πρέπει να είναι τουλάχιστον ίση με τη φέρουσα ικανότητα του τόπου που επηρεάζεται. Οι νέες περιοχές ανάπαυσης πρέπει να προστατεύονται πριν από την υλοποίηση αυτού του έργου.

Οι νέες περιοχές ανάπαυσης για το ίδιο είδος, αλλά σε τοποθεσίες εκτός της μεταναστευτικής διαδρομής, ή εντός της μεταναστευτικής διαδρομής αλλά πολύ μακριά από το σημείο ανάπαυσης που επηρεάζεται, δεν θα ήταν κατάλληλο αντισταθμιστικό μέτρο. Αυτό συμβαίνει επειδή η οικολογική λειτουργικότητα που αναδημιουργείται δεν θα επαρκούσε για να διασφαλίσει την οικολογική συνοχή του δικτύου.

⁽³⁹⁾ Η τοποθεσία του τόπου πρέπει να είναι αρκετά κοντά ώστε να αποφευχθεί η ανάγκη για το είδος να καταναλώσει επιπλέον ενέργεια για να φτάσει στον νέο τόπο, γεγονός που με τη σειρά του μπορεί να μειώσει την ανθεκτικότητά του και να αυξήσει την ευπάθεια του.

Στο τέλος αυτού του κεφαλαίου περιλαμβάνεται συνοπτικός κατάλογος ελέγχου βασικών ζητημάτων που πρέπει να ληφθούν υπόψη κατά τον σχεδιασμό αντισταθμιστικών μέτρων (πίνακας 15).

γ) Χρόνος της αντιστάθμισης

Ο χρόνος αποτελεί κρίσιμη διάσταση κατά τον σχεδιασμό αντισταθμιστικών μέτρων καθώς θα πρέπει να έχουν τεθεί σε εφαρμογή και να είναι πλήρως λειτουργικά και αποτελεσματικά πριν επέλθει η βλάβη στον τόπο.

Ο χρόνος εφαρμογής των αντισταθμιστικών μέτρων πρέπει να εξετάζεται κατά περίπτωση. Το χρονοδιάγραμμα που θεσπίζεται πρέπει να εξασφαλίζει τη συνέχεια των οικολογικών διεργασιών που είναι απαραίτητες για τη διατήρηση της διάρθρωσης και των λειτουργιών που συμβάλλουν στη συνολική συνοχή του δικτύου Natura 2000. Αυτό προϋποθέτει στενό συντονισμό μεταξύ της υλοποίησης του σχεδίου ή έργου και της εφαρμογής των αντισταθμιστικών μέτρων. Εξαρτάται επίσης από παραμέτρους όπως είναι ο απαιτούμενος χρόνος ανάπτυξης των οικοτόπων και/ή ο χρόνος ανάκαμψης των πληθυσμών των ειδών και εγκατάστασής τους σε μια δεδομένη περιοχή.

Πρέπει επίσης να συνεκτιμώνται και άλλες παράμετροι και διεργασίες.

- Ο τόπος δεν πρέπει να έχει υποστεί ανεπανόρθωτη βλάβη προτού εφαρμοστούν αντισταθμιστικά μέτρα.
- Το αποτέλεσμα της αντιστάθμισης θα πρέπει να έχει ήδη επιτευχθεί κατά τον χρόνο επέλευσης της βλάβης στον εκάστοτε τόπο. Σε ορισμένες περιπτώσεις στις οποίες αυτό δεν μπορεί να κατορθωθεί πλήρως, θα απαιτείται υπεραντιστάθμιση για τις ενδιάμεσες απώλειες.
- Χρονικές καθυστερήσεις μπορούν να γίνονται αποδεκτές μόνον όταν διαπιστώνεται ότι δεν τίθεται σε κίνδυνο ο στόχος για «καμία καθαρή απώλεια» επί της συνολικής συνοχής του δικτύου Natura 2000.
- Δεν πρέπει να επιτρέπονται χρονικές καθυστερήσεις εάν, για παράδειγμα, έχουν ως αποτέλεσμα απώλειες πληθυσμού οποιουδήποτε είδους από εκείνα που προστατεύονται στον τόπο βάσει του παραρτήματος II της οδηγίας για τους οικοτόπους και του παραρτήματος I της οδηγίας για τα πιτνά· ιδιαίτερη προσοχή πρέπει να δίνεται στα είδη προτεραιότητας που απαριθμούνται στο παράρτημα II της οδηγίας για τους οικοτόπους.
- Ενδέχεται να υπάρχει δυνατότητα χρονικής αποκλιμάκωσης των αντισταθμιστικών μέτρων ανάλογα με το αν οι σημαντικές αρνητικές επιπτώσεις αναμένεται να εμφανιστούν σε βραχυπρόθεσμο, μεσοπρόθεσμο ή μακροπρόθεσμο ορίζοντα.

Μπορεί να είναι σκόπιμη η λήψη ειδικών μέτρων για την αντιστάθμιση ενδιάμεσων απωλειών που ενδέχεται να σημειωθούν έως ότου επιτευχθούν οι στόχοι διατήρησης. Όλες οι τεχνικές, νομικές ή χρηματοοικονομικές διατάξεις που είναι αναγκαίες για την εφαρμογή των αντισταθμιστικών μέτρων πρέπει να έχουν ολοκληρωθεί πριν από την έναρξη της υλοποίησης του σχεδίου ή έργου, ώστε να προλαμβάνονται τυχόν απρόβλεπτες καθυστερήσεις που ενδέχεται να παρεμποδίσουν την αποτελεσματικότητα των μέτρων.

Βλέπε περισσότερες λεπτομέρειες στον οδηγό για το άρθρο 6 – ενότητα 5.5.6

Ο χρόνος που απαιτείται για την αναβάθμιση, την αποκατάσταση ή την επαναφορά της οικολογικής λειτουργικότητας εξαρτάται από τη βιολογία και την οικολογία των οικοτόπων και των ειδών. Συνεπώς πρέπει να αξιολογείται κατά περίπτωση και μπορεί να απαιτεί έρευνα ή αναζήτηση αποδεικτικών στοιχείων αποκατάστασης από παρόμοιες καταστάσεις.

Ένα παράδειγμα της πιθανής καθυστέρησης για την αποκατάσταση των κοινοτήτων σε λειμώνες παρέχεται στο πλαίσιο 21 κατωτέρω.

Πλαίσιο 21

Απαραίτητος χρόνος για την αποκατάσταση λειμώνων

22 μελέτες από 7 ευρωπαϊκές χώρες περιλαμβάνουν πληροφορίες σχετικά με το χρονικό διάστημα που απαιτήθηκε για την αποκατάσταση κοινοτήτων λειμώνων. Περιλαμβάνονται 16 αναπαραγόμενες δοκιμές, από τις οποίες 9 ήταν επίσης ελεγχόμενες και 3 ήταν ανασκοπήσεις. Υπήρξαν 6 μελέτες που διαπίστωσαν θετικά σημεία αποκατάστασης σε λιγότερο από 5 έτη, 11 μελέτες εντός 10 ετών, και 2 μελέτες διαπίστωσαν ότι η αποκατάσταση χρειάστηκε περισσότερα από 10 έτη. Έξι μελέτες διαπίστωσαν περιορισμένες ή αργές αλλαγές στις κοινότητες των φυτών μετά την αποκατάσταση.

Πηγή: Restoration Evidence. Action: Restore/create species-rich, semi-natural grassland. <http://www.restorationevidence.org>

δ) Αξιολόγηση και παρακολούθηση αντισταθμιστικών μέτρων βάσει του άρθρου 6 παράγραφος 4

Για να συμμορφώνεται με την υποχρέωση διατήρησης της συνοχής του δικτύου Natura 2000, το πρόγραμμα αντισταθμιστικών μέτρων βάσει του άρθρου 6 παράγραφος 4 πρέπει να καταδεικνύει την αποτελεσματικότητά τους και να παρέχει τεκμηρίωση για αυτό.

Η γεωγραφική θέση, η έκταση και ο χρόνος είναι καθοριστικοί παράγοντες για την επιτυχή αντιστάθμιση. Οι επαρκείς αναλογίες αντιστάθμισης είναι επίσης ζωτικής σημασίας για να διασφαλιστεί η αποτελεσματικότητα της αντιστάθμισης πριν εμφανιστούν οι επιπτώσεις του σχεδίου ή του έργου.

Ο σχεδιασμός και η εφαρμογή των αντισταθμιστικών μέτρων πρέπει να είναι **περιεκτικά** και **επιστημονικά ορθά**, δηλαδή:

- Οι στόχοι διατήρησης, τα βασικά χαρακτηριστικά και η οικολογική λειτουργικότητα που πρέπει να αντισταθμιστούν στοχεύουν στη σωστή αναλογία.
- Έχουν ενσωματωθεί τα απαιτούμενα συνοδευτικά μέτρα, συμπεριλαμβανομένων τεχνικών, διοικητικών και οικονομικών μέτρων.
- Το χρονοδιάγραμμα για την εφαρμογή των επιμέρους εργασιών για κάθε μέτρο, συμπεριλαμβανομένης της πρόβλεψης για εργασίες συντήρησης και παρακολούθησης, είναι επαρκώς λεπτομερές.
- Η επιστημονική βάση που αποδεικνύει την αποτελεσματικότητα κάθε αντισταθμιστικού μέτρου εξηγείται και τεκμηριώνεται ειδικά για τον αντίκτυπο που σκοπεύει να αντισταθμίσει.
- Αναφέρεται η χρονική κλίμακα για την επίτευξη των αναμενόμενων αποτελεσμάτων από καθένα από τα προτεινόμενα μέτρα.
- Η ιεράρχηση της εφαρμογής των μέτρων αιτιολογείται βάσει των στόχων διατήρησης του Natura 2000 και των επιστημονικών στοιχείων.

Παρακάτω παρουσιάζονται ορισμένα κρίσιμης σημασίας στοιχεία για αποτελεσματικά αντισταθμιστικά μέτρα σε σχέση με την τοποθεσία, το χρονοδιάγραμμα και την έκτασή τους. Παραδείγματα για τον τρόπο εφαρμογής αυτών των στοιχείων στην πράξη παρέχονται στην ενότητα 3 του παραρτήματος.

Πίνακας 12

Βασικά στοιχεία για αποτελεσματικά αντισταθμιστικά μέτρα

Τοποθεσία	Πρέπει να καθιστά δυνατή τη διατήρηση της συνολικής συνοχής του δικτύου Natura 2000.
	Πρέπει να διαθέτει, ή να είναι σε θέση να αναπτύξει, τα ειδικά χαρακτηριστικά, τη δομή και τις λειτουργίες που απαιτούνται για αντιστάθμιση σύμφωνα με τα αποτελέσματα της δέουσας εκτίμησης.
	Πρέπει να λαμβάνονται δεόντως υπόψη οι ποιοτικές οικολογικές πτυχές, όπως η μοναδικότητα των χαρακτηριστικών που θα επηρεαστούν.
	Πρέπει να προσδιορίζεται με προσεκτική ανάλυση των τοπικών οικολογικών συνθηκών, ώστε η αντιστάθμιση να είναι όχι μόνο εφικτή αλλά και όσο το δυνατόν πιο κοντά στην περιοχή που επηρεάζεται από το σχέδιο ή το έργο.
	Πρέπει να βρίσκεται στην ίδια βιογεωγραφική περιοχή (όσον αφορά τόπους που έχουν οριστεί βάσει της οδηγίας για τους οικοτόπους) ή στην ίδια γεωγραφική κατανομή, διαδρομή αποδημίας ή περιοχή διαχείμασης για είδη πτηνών (όσον αφορά τόπους που έχουν οριστεί βάσει της οδηγίας για τα πτηνά) στο εκάστοτε κράτος μέλος.
Έκταση	Καθορίζεται από: — την έκταση των αρνητικών επιπτώσεων του σχεδίου ή του έργου στα βασικά χαρακτηριστικά και τις οικολογικές διαδικασίες, οι οποίες υπονομεύουν την ακεραιότητα του τόπου Natura 2000· — τις επιστημονικές αποδείξεις της δυνατότητας των μέτρων να επιτύχουν τα αναμενόμενα αποτελέσματα για τη διατήρηση της συνολικής συνοχής του δικτύου Natura 2000.
	Καθορίζεται βέλτιστα κατά περίπτωση, σύμφωνα με τις πληροφορίες που παράγονται κατά τη δέουσα εκτίμηση βάσει του άρθρου 6 παράγραφος 3.
	Καθορίζεται αρχικά με τον στόχο της αντιστάθμισης των χειρότερων σεναρίων για τις πιθανές αρνητικές επιπτώσεις.
	Διασφαλίζεται μέσω παρακολούθησης και αναφοράς των αποτελεσμάτων οικολογικής λειτουργικότητας.

Χρονοδιάγραμμα	Πρέπει να εξασφαλίζει τη συνέχεια των οικολογικών διεργασιών που είναι απαραίτητες για τη διατήρηση της διάρθρωσης και των λειτουργιών που συμβάλλουν στη συνολική συνοχή του δικτύου Natura 2000.
	Συνυπολογίζει τον συντονισμό που απαιτείται μεταξύ της υλοποίησης του σχεδίου ή του έργου και της εφαρμογής των αντισταθμιστικών μέτρων.
	Καθορίζεται από τον χρόνο που απαιτείται για την ανάπτυξη των οικοτόπων και/ή για την ανάκαμψη ή την εγκατάσταση πληθυσμών ειδών σε μια δεδομένη περιοχή.
	Πρέπει να περιλαμβάνει νομικές διασφαλίσεις που απαιτούνται για τη μακροπρόθεσμη εφαρμογή και για την προστασία, την παρακολούθηση και τη διατήρηση των τόπων που πρέπει να διασφαλιστούν, προτού εκδηλωθούν επιπτώσεις στους οικοτόπους και/ή στα είδη.
	Μπορεί να απαιτείται η εφαρμογή ειδικών μέτρων για την αντιστάθμιση ενδιάμεσων απωλειών που ενδέχεται να σημειωθούν έως ότου επιτευχθούν οι στόχοι διατήρησης.
	Απαιτεί την καθιέρωση ισχυρών και ολοκληρωμένων προγραμμάτων παρακολούθησης, ικανών να εκτιμήσουν την επιτυχία των μέτρων αντιστάθμισης.

Η εφαρμογή αποτελεσματικής αντιστάθμισης πρέπει να επαληθεύεται μέσω επαρκούς **παρακολούθησης**.

Η αποτελεσματική διαδικασία παρακολούθησης ενδέχεται να προϋποθέτει τα ακόλουθα στοιχεία:

- σχέδιο παρακολούθησης που συμφωνείται με την αρμόδια αρχή·
- σύμβαση με εξειδικευμένη εταιρεία ή άλλο φορέα για τη διενέργεια της παρακολούθησης·
- προσδιορισμό των στοιχείων που πρέπει να παρακολουθούνται: χαρακτηριστικά της πανίδας και της χλωρίδας, των ροών νερού, της ποιότητας του εδάφους κ.λπ.·
- συμφωνία σχετικά με το χρονοδιάγραμμα αναφοράς (ετήσιο, διετές κ.λπ.)·
- συμφωνία σχετικά με την έκθεση παρακολούθησης·
- τεκμηρίωση της προόδου των έργων (εικόνες, εκθέσεις πεδίου κ.λπ.)·
- μηχανισμό αποθήκευσης και κοινοποίησης των αποτελεσμάτων·
- συνεργασία με επιστήμονες με σκοπό τη δημοσίευση των αποτελεσμάτων των αντισταθμιστικών μέτρων σε επιστημονική εργασία.

Η παρακολούθηση και η αξιολόγηση των αντισταθμιστικών μέτρων πρέπει επίσης να παρέχουν τη δυνατότητα να συνυπολογιστούν αρνητικές επιπτώσεις στους τόπους Natura 2000 οι οποίες δεν προβλέφθηκαν στη δέουσα εκτίμηση. Επιπλέον, εάν αποδειχθεί ότι τα αντισταθμιστικά μέτρα δεν επαρκούν για να αντισταθμίσουν αυτές τις νέες επιπτώσεις, ενδέχεται να χρειαστεί τροποποίησή τους έτσι ώστε ο τελικός στόχος της διασφάλισης της συνολικής συνοχής του δικτύου Natura 2000 να παραμείνει εφικτός.

Η παρακολούθηση των αντισταθμιστικών μέτρων θα πρέπει να συντονίζεται στενά με τη συνολική παρακολούθηση των επιπτώσεων και των μέτρων μετριασμού (βλέπε ενότητα 3.2.4). Αυτή η προσέγγιση συνάδει με την απαίτηση της πολιτικής της Ε.Ε. για συντονισμό προγραμμάτων παρακολούθησης που προκύπτουν από διαφορετικά νομοθετήματα, με στόχο βελτιωμένη αποτελεσματικότητα στη διαχείρισή τους.

Σε ορισμένες περιπτώσεις, μπορεί να απαιτείται προσαρμοστική διαχείριση, δηλαδή μια συστηματική προσέγγιση για τη βελτίωση και την προσαρμογή της δράσης διατήρησης με βάση τα διδάγματα από τα αποτελέσματα της διαχείρισης, η οποία να πρέπει να διασφαλιστεί μέσω νομικής σύμβασης. Σε αυτό το πλαίσιο, η προσαρμοστική διαχείριση μπορεί να χρησιμοποιηθεί για τη βελτίωση της εφαρμογής αντισταθμιστικών μέτρων σε περιπτώσεις ενδεχόμενων αβεβαιοτήτων που προκαλούν την ανάγκη τακτικής αξιολόγησης των πραγματικών αποτελεσμάτων των μέτρων. Αυτό καθίσταται ιδιαίτερα σημαντικό όταν η κλίμακα των επιπτώσεων και, συνεπώς, η κλίμακα της αντιστάθμισης δεν είναι σαφής (π.χ. όταν αντισταθμίζονται οι επιπτώσεις που προκύπτουν από την ανάπτυξη άμυνας έναντι παράκτιων πλημμυρών προς το εσωτερικό του εδάφους μιας προστατευόμενης περιοχής).

ε) **Καθορισμός αντισταθμιστικών μέτρων για σχέδια**

Στο στάδιο του σχεδίου, ενδέχεται να υπάρχουν ορισμένοι περιορισμοί στον καθορισμό των απαραίτητων αντισταθμιστικών μέτρων. Η εκτίμηση και ο εντοπισμός των αρνητικών επιπτώσεων ενός σχεδίου στα χαρακτηριστικά-στόχο ορισμένων τόπων Natura 2000 παρέχει τη βάση για τον καθορισμό της ανάγκης για αντισταθμιστικά μέτρα. Εάν η βεβαιότητα σχετικά με τις προβλεπόμενες επιπτώσεις σε οικοτόπους, είδη ή φυσικές διεργασίες είναι επαρκής, και υπάρχει καλή γνώση σχετικά με την έκταση και το μέγεθος αυτών των επιπτώσεων, μπορεί να είναι δυνατόν να καθοριστούν κατάλληλα αντισταθμιστικά μέτρα, να προσδιοριστεί η κατάλληλη τοποθεσία και ο κατάλληλος χρόνος.

Ωστόσο, λεπτομερείς πληροφορίες σχετικά με τις επιπτώσεις ορισμένων στοιχείων ενός σχεδίου ενδέχεται να λείπουν από τα ίδια τα σχέδια. Σε τέτοιες περιπτώσεις, μπορεί να είναι δυνατό μόνο να καθοριστεί το είδος των αντισταθμιστικών μέτρων που θα είναι απαραίτητα σε επίπεδο έργου, π.χ. για την αντιστάθμιση της απώλειας ορισμένων οικοτόπων ή για την παροχή πρόσθετων οικοτόπων για ορισμένα είδη. Στο μέτρο του δυνατού, θα πρέπει να παρέχεται ποσοτικός προσδιορισμός των αναγκών, για παράδειγμα το εμβαδόν της επιφάνειας για αποκατάσταση οικοτόπων.

Σε κάθε περίπτωση, θα πρέπει να υπάρχει μέριμνα ώστε να διασφαλίζεται ότι οι απαραίτητες αντισταθμιστικές ενέργειες καθορίζονται, σχεδιάζονται και εφαρμόζονται στο κατάλληλο επίπεδο. Θα μπορούσε να συμπεριληφθεί στο σχέδιο ένας προσωρινός ορισμός των αντισταθμιστικών μέτρων. Ο ορισμός αυτός πρέπει να συνοδεύεται από κατευθυντήριες γραμμές, κριτήρια και προσεγγίσεις, με απαίτηση για έναν πληρέστερο και λεπτομερέστερο ορισμό όταν η ανάπτυξη του σχεδίου επιτρέπει την εκτέλεση αυτής της εργασίας.

Ο πίνακας 13 κατωτέρω παρέχει επισκόπηση των θεμάτων που σχετίζονται με τον σχεδιασμό, την εφαρμογή και την παρακολούθηση του προγράμματος αντισταθμιστικών μέτρων.

Πίνακας 13

Πτυχές που πρέπει να συνυπολογίζονται στο πρόγραμμα αντισταθμιστικών μέτρων για σχέδια

Περιοχή αντιστάθμισης:

- η τοποθεσία και οι επιφάνειες της αντιστάθμισης (συμπεριλαμβανομένων χαρτών)· και
- η κατάσταση και οι συνθήκες στις περιοχές αντιστάθμισης.

Είδη και οικοτόποι που υπόκεινται σε αντιστάθμιση:

- η προηγούμενη κατάσταση και οι συνθήκες στις περιοχές αντιστάθμισης των ειδών και των οικοτόπων που υπόκεινται σε αντιστάθμιση· και
- εξήγηση του τρόπου με τον οποίο τα προτεινόμενα αντισταθμιστικά μέτρα αναμένεται να αντισταθμίσουν τις αρνητικές επιπτώσεις σε σχέση με την ακεραιότητα του τόπου και θα επιτρέψουν τη διατήρηση της συνοχής του δικτύου Natura 2000.

Τεχνικές επιδόσεις:

- τεχνικές και μέθοδοι που χρησιμοποιήθηκαν για την εφαρμογή των προτεινόμενων αντισταθμιστικών μέτρων· και
- αξιολόγηση του αναμενόμενου επιπέδου αποτελεσματικότητάς τους.

Διοικητικές διατάξεις:

- ολοκλήρωση των διοικητικών μέτρων που εφαρμόζονται προς διευκόλυνση της εφαρμογής των αντισταθμιστικών μέτρων (π.χ. τυχόν διασφαλίσεις σχεδιασμού)· και
- προσδιορισμός τυχόν πρόσθετων διοικητικών μέτρων που ενδέχεται να απαιτούνται για την εξασφάλιση της πλήρους αποτελεσματικότητας της εφαρμογής των αντισταθμιστικών μέτρων.

Χρόνος της αντιστάθμισης:

- χρονοδιάγραμμα για την εφαρμογή των αντισταθμιστικών μέτρων (λαμβανομένης υπόψη της μακροπρόθεσμης εφαρμογής – βλέπε την ενότητα που ακολουθεί για το κόστος), με ένδειξη του χρόνου επίτευξης των αναμενόμενων αποτελεσμάτων·
- χρονοδιάγραμμα για τη διαβίβαση των αποτελεσμάτων παρακολούθησης στις αρμόδιες αρχές· και
- χρονοδιάγραμμα ανάληψης καθηκόντων παρακολούθησης για το πρόγραμμα αντισταθμιστικών μέτρων.

Κόστος αντιστάθμισης:

- πραγματικό κόστος των μέτρων που εφαρμόζονται·
- αποκλίσεις κόστους σε σύγκριση με το κόστος που προβλέπεται στο πρόγραμμα αντισταθμιστικών μέτρων· και
- οποιαδήποτε χρονική διαφοροποίηση μεταξύ του κόστους ανάλογα με τη διοικητική δράση συντονισμού (π.χ. αγορά γης, εφάπαξ πληρωμές σχετικά με δικαιώματα χρήσης πόρων· και/ή τακτικές πληρωμές για συγκεκριμένα επαναλαμβανόμενα μέτρα).

Συνοπτικός κατάλογος ελέγχου βασικών ζητημάτων που πρέπει να συνυπολογίζονται κατά τον σχεδιασμό αντισταθμιστικών μέτρων

Γραμμή δράσης	Περιγραφή	Στοιχεία προς συμπερίληψη
Τεχνικά ζητήματα	Τεχνικό σχέδιο Οι δραστηριότητες που πρέπει να αναληφθούν με ένδειξη της καταλληλότητάς τους σύμφωνα με: — τους αρχικούς στόχους διατήρησης του τόπου· και — τη σχέση τους με τη διατήρηση της συνολικής συνοχής του δικτύου Natura 2000.	Στόχοι και τιμές-στόχοι σύμφωνα με τους στόχους διατήρησης του τόπου
		Περιγραφή των προτεινόμενων αντισταθμιστικών μέτρων
		Κατάδειξη της τεχνικής σκοπιμότητας των μέτρων σε σχέση με τους στόχους διατήρησής τους – οικολογική λειτουργικότητα
		Επιστημονικά αξιόπιστη εξήγηση της αποτελεσματικότητας των δραστηριοτήτων της αντιστάθμισης των αρνητικών επιπτώσεων του σχεδίου ή του έργου
		Ιεράρχηση των δραστηριοτήτων σύμφωνα με τους στόχους διατήρησης της φύσης – χρονοδιάγραμμα ευθυγραμμισμένο με τους στόχους διατήρησης της φύσης
Οικονομικά ζητήματα	Σχέδιο χρηματοδότησης Το οικονομικό κόστος υλοποίησης του προγράμματος αντισταθμιστικών μέτρων	Ανάλυση προϋπολογισμού ανά κατηγορία κόστους
		Ανάλυση προϋπολογισμού ανά χρονοδιάγραμμα υλοποίησης
		Κατάδειξη της χρηματοοικονομικής σκοπιμότητας των μέτρων σε συνάρτηση με το απαιτούμενο χρονικό διάστημα και το χρονοδιάγραμμα για την έγκριση των κεφαλαίων
Νομικά και διοικητικά ζητήματα	Διασφαλίσεις για τη διατήρηση της φύσης	Ανάλυση σκοπιμότητας των δικαιωμάτων διαχείρισης: ανά είδος δραστηριότητας και ανά κατάλληλη τοποθεσία (αγορά, μίσθωση, επιστασία κ.λπ.)
		Κατάδειξη της νομικής και/ή οικονομικής σκοπιμότητας των μέτρων σύμφωνα με τον απαιτούμενο χρόνο
		Προσδιορισμός των απαιτήσεων για επικοινωνία προς το κοινό
Συντονισμός και συνεργασία – δημόσιες αρχές	Ρόλοι και αρμοδιότητες κατά την υλοποίηση και την υποβολή εκθέσεων	Ανάγκες διαβούλευσης, συντονισμού και συνεργασίας σύμφωνα με το χρονοδιάγραμμα: συμφωνία και έγκριση του αντισταθμιστικού προγράμματος από τις αρχές Natura 2000, τις αρχές αξιολόγησης και τον υπεύθυνο υλοποίησης του έργου
		Σχέδιο παρακολούθησης που βασίζεται σε δείκτες προόδου σύμφωνα με τους στόχους διατήρησης, με χρονοδιάγραμμα αναφορών και ενδεχόμενους συνδέσμους με τις υφιστάμενες υποχρεώσεις αξιολόγησης και παρακολούθησης

4. ΣΤΡΑΤΗΓΙΚΟΣ ΣΧΕΔΙΑΣΜΟΣ ΚΑΙ ΔΕΟΥΣΑ ΕΚΤΙΜΗΣΗ ΤΩΝ ΣΧΕΔΙΩΝ

4.1. Στρατηγικός σχεδιασμός

Ένας αποτελεσματικός τρόπος για την αποφυγή συγκρούσεων με τόπους Natura 2000 και προστατευόμενα είδη και οικοτόπους της ΕΕ είναι να εξεταστούν από νωρίς οι περιβαλλοντικές συνέπειες των νέων έργων ανάπτυξης σε επίπεδο στρατηγικού σχεδιασμού. Αυτό μπορεί να πραγματοποιηθεί μέσω ενός περιφερειακού ή εθνικού αναπτυξιακού σχεδίου για τομεακές δραστηριότητες (π.χ. στον τομέα της ενέργειας, των μεταφορών, των εξορυκτικών δραστηριοτήτων, της υδατοκαλλιέργειας) ή μέσω σχεδίων χρήσης γης ή άλλων χωροταξικών σχεδίων. Η ύπαρξη στρατηγικού σχεδίου καθιστά δυνατή την ενσωμάτωση περιβαλλοντικών συνθηκών και απαιτήσεων, ιδίως εκείνων που σχετίζονται με τη διατήρηση της φύσης, σε πρώιμο στάδιο του σχεδιασμού, έτσι ώστε ο κίνδυνος πιθανών συγκρούσεων αργότερα σε επίπεδο έργου να μπορεί να αποφευχθεί ή να ελαχιστοποιηθεί και να είναι δυνατόν να προσδιοριστεί η σκοπιμότητα και τα μέσα για την υλοποίηση των επιμέρους έργων ανάπτυξης αναλόγως.

Στο πλαίσιο της εφαρμογής του άρθρου 6 παράγραφοι 3 και 4 της οδηγίας για τους οικοτόπους, ο στρατηγικός σχεδιασμός καθιστά πολύ πιο εύκολη την εξέταση των πιθανών επιπτώσεων των προγραμματισμένων δραστηριοτήτων σε τόπους Natura 2000 σε ευρύτερη κλίμακα και με ολοκληρωμένο τρόπο. Με αυτόν τον τρόπο, οι ευαισθησίες των τόπων λαμβάνονται υπόψη σε πρώιμο στάδιο, όταν υπάρχουν περισσότερες επιλογές για την επίτευξη των αναπτυξιακών στόχων, ενώ ταυτόχρονα μειώνονται οι πιθανές περιβαλλοντικές επιπτώσεις τους. Αυτό θα βοηθήσει, για παράδειγμα, στον εντοπισμό κατάλληλων ή ακατάλληλων τόπων για συγκεκριμένες δραστηριότητες και για την ελαχιστοποίηση του κινδύνου πιθανών συγκρούσεων με τόπους Natura 2000 σε επίπεδο μεμονωμένων έργων.

Ο στρατηγικός σχεδιασμός μπορεί:

- να προωθήσει μια πιο διαδραστική και διαφανή διαδικασία σχεδιασμού και να ενθαρρύνει τον έγκαιρο και επαναλαμβανόμενο διάλογο με τις αρμόδιες αρχές, τις ομάδες συμφερόντων κ.λπ., γεγονός που μπορεί να μειώσει σημαντικά τον συνολικό χρόνο που απαιτείται για τη διαδικασία αδειοδότησης·
- να παράσχει ένα ευρύτερο και καταλληλότερο πλαίσιο για την εξέταση πιθανών σωρευτικών επιπτώσεων με άλλα σχέδια ή έργα, καθώς και εφικτών εναλλακτικών λύσεων·
- να συμβάλει στην αποφυγή ή τη μείωση του αριθμού πιθανών συγκρούσεων για συγκεκριμένους τόπους σε μεταγενέστερο στάδιο της αναπτυξιακής διαδικασίας, όταν έχουν δεσμευτεί οικονομικοί και νομικοί πόροι και υπάρχει μικρότερο περιθώριο για ελιγμούς·
- να παράσχει στους υπεύθυνους υλοποίησης του έργου σχετικές πληροφορίες και νομική βεβαιότητα σχετικά με περιβαλλοντικά ζητήματα που μπορεί να χρειαστεί να εξεταστούν ήδη κατά την αρχική ιδέα του έργου·
- να είναι οικονομικά αποδοτικότερος σε μακροπρόθεσμη βάση (εάν τα μέτρα μετριασμού συνυπολογιστούν σε πρώιμο στάδιο του σχεδιασμού, είναι πιθανό να είναι τεχνικά ευκολότερο και φθηνότερο να ενσωματωθούν)·
- να αναλύσει ευρέως εναλλακτικές λύσεις, όπως η ανάπτυξη πράσινης υποδομής αντί για «γκρίζα υποδομή» να οδηγήσει στην ανάπτυξη νέων, δημιουργικών και καινοτόμων λύσεων (συμπεριλαμβανομένων των φυσικών) και πιθανών ωφέλιμων για όλους καταστάσεων·
- να συμβάλει στη βελτίωση της δημόσιας εικόνας των έργων και των αρμόδιων φορέων.

Παραδείγματα στρατηγικού σχεδιασμού που σχετίζονται με το δίκτυο Natura 2000 παρέχονται στην ενότητα 5 του παραρτήματος του παρόντος εγγράφου.

4.2. Δέουσα εκτίμηση των σχεδίων

Το συνολικό διαδικαστικό πλαίσιο για την ενσωμάτωση περιβαλλοντικών παραμέτρων σε επίπεδο στρατηγικού σχεδιασμού καθορίζεται από τη στρατηγική περιβαλλοντική εκτίμηση (ΣΠΕ), όπως ορίζεται στην οδηγία ΣΠΕ ⁽⁴⁰⁾. Σύμφωνα με το άρθρο 3 παράγραφος 2 στοιχείο β) της οδηγίας ΣΠΕ, ένα σχέδιο πρέπει να υποβληθεί σε ΣΠΕ εάν θεωρείται ότι απαιτεί δέουσα εκτίμηση βάσει της οδηγίας για τους οικοτόπους (δηλαδή εάν το σχέδιο ενδέχεται να έχει σημαντική επίπτωση σε έναν τόπο Natura 2000 ⁽⁴¹⁾).

⁽⁴⁰⁾ Οδηγία 2001/42/ΕΚ του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου, της 27ης Ιουνίου 2001, σχετικά με την εκτίμηση των περιβαλλοντικών επιπτώσεων ορισμένων σχεδίων και προγραμμάτων (ΕΕ L 197 της 21.7.2001, σ. 30).

⁽⁴¹⁾ Στην απόφαση στην υπόθεση C-177/11, σκέψη 24, αναφέρονται επίσης τα εξής: «Η εξέταση για να εξακριβωθεί αν πληρούνται η τελευταία προϋπόθεση αναγκαστικά περιορίζεται στο ζήτημα αν δύναται να αποκλειστεί, βάσει αντικειμενικών στοιχείων, ότι το εν λόγω σχέδιο θα επηρεάσει σημαντικά τον τόπο για τον οποίο πρόκειται».

Το άρθρο 6 παράγραφος 3 της οδηγίας για τους οικοτόπους ισχύει για όλα τα σχέδια που ενδέχεται να έχουν σημαντική επίδραση στους τόπους Natura 2000. Όπως εξηγείται παραπάνω και στον οδηγό για το άρθρο 6, ο όρος «σχέδιο» έχει ευρεία έννοια και συμπεριλαμβάνει σχέδια χρήσης γης και θαλάσσια χωροταξικά σχέδια ⁽⁴²⁾, καθώς και τομεακά σχέδια ή προγράμματα.

Η αξιολόγηση τέτοιων σχεδίων βάσει του άρθρου 6 παράγραφος 3 και η δέουσα εκτίμησή τους ακολουθούν τα ίδια βήματα που περιγράφονται στο κεφάλαιο 3 του παρόντος εγγράφου. Ωστόσο, υπάρχουν επίσης ορισμένες ιδιαιτερότητες στην αξιολόγηση των σχεδίων, οι οποίες περιγράφονται παρακάτω. Αυτές οι ιδιαιτερότητες αφορούν πιθανούς περιορισμούς και απαγορεύσεις και κατάλληλες προσεγγίσεις που μπορούν να χρησιμοποιηθούν για να ξεπεραστούν οι δυσκολίες και οι αβεβαιότητες που συνδέονται με την έλλειψη λεπτομερών στοιχείων ή τον ανεπαρκή ορισμό όλων των στοιχείων, συνιστωσών και δράσεων του σχεδίου.

Το επίπεδο λεπτομέρειας του ίδιου του σχεδίου θα καθορίσει το εύρος και την έκταση της δέουσας εκτίμησης, αλλά σε κάθε περίπτωση η εκτίμηση πρέπει να στοχεύει στον εντοπισμό ευαίσθητων ή ευάλωτων περιοχών ή άλλων πιθανών κινδύνων ή συγκρούσεων με τόπους του δικτύου Natura 2000, ώστε να μπορούν να ληφθούν υπόψη σε μεταγενέστερα στάδια της διαδικασίας σχεδιασμού.

Για παράδειγμα, τα δημοτικά ή αστικά σχέδια ενδέχεται να περιέχουν επαρκείς λεπτομέρειες που καθιστούν δυνατό τον προσδιορισμό πιθανών αρνητικών επιπτώσεων σε τόπους Natura 2000 με αποδεκτό επίπεδο βεβαιότητας. Από την άλλη πλευρά, για ευρύτερα χωροταξικά ή τομεακά σχέδια σε περιφερειακό ή εθνικό επίπεδο, όπου η θέση και ο σχεδιασμός όλων των κύριων συνιστωσών τους δεν έχουν ακόμη αποφασιστεί, μπορεί να είναι δυνατή μόνο η αναγνώριση πιθανών επιπτώσεων ορισμένων ενεργειών ή συνιστωσών του σχεδίου σε γενικό επίπεδο, χωρίς να προσδιορίζονται σε επίπεδο τόπου. Ωστόσο, τα ευρύτερα σχέδια μπορούν να προσανατολίσουν περαιτέρω αναπτυξιακά έργα σε περιοχές όπου υπάρχει μικρότερος κίνδυνος πιθανών συγκρούσεων με το δίκτυο Natura 2000 (π.χ. χάρτες ευαισθησίας άγριας ζωής).

Η εκτίμηση θα πρέπει να είναι ανάλογη του γεωγραφικού εύρους, του επιπέδου λεπτομέρειας του σχεδίου και της φύσης και της έκτασης των πιθανών επιπτώσεων. Σε ορισμένες περιπτώσεις, ενδέχεται να μην είναι εφικτή η λεπτομερής ανάλυση όλων των πιθανών επιπτώσεων σε μεμονωμένους τόπους σε αυτό το στάδιο· ωστόσο, πρέπει να πραγματοποιηθεί επαρκής ανάλυση ώστε να προσδιοριστούν:

- οι βασικές επιπτώσεις στο επίπεδο του δικτύου Natura 2000, συμπεριλαμβανομένου του προσδιορισμού των τόπων Natura 2000 που ενδέχεται να επηρεαστούν, καθώς και των πιθανών επιπτώσεων στη συνδεσιμότητα των τόπων και, υπό το πρίσμα των εθνικών ή περιφερειακών στόχων διατήρησης για είδη και οικοτόπους που προστατεύονται από τις οδηγίες για τα πτηνά και τους οικοτόπους, όπου υπάρχουν·
- πιθανά ευρύτερα μέτρα μετριασμού, όπως ο αποκλεισμός περιοχών με ευαίσθητη βιοποικιλότητα ή η εφαρμογή ορισμένων προτύπων και βέλτιστων πρακτικών (π.χ. ελάχιστη πυκνότητα διαβάσεων άγριας ζωής, χρήση παραπετασμάτων προστασίας από τον θόρυβο, σεβασμός των περιόδων αναπαραγωγής)·
- πιθανές εναλλακτικές λύσεις, συμπεριλαμβανομένων διαφορετικών τοποθεσιών για έργα ή διαφορετικών μεθόδων για την επίτευξη των αναμενόμενων αποτελεσμάτων (π.χ. χρήση διαφορετικών τρόπων μεταφοράς ή τεχνολογιών για την παραγωγή ενέργειας)·
- πιθανές σωρευτικές επιπτώσεις, λαμβανομένων υπόψη άλλων υφιστάμενων ή προτεινόμενων σχεδίων, προγραμμάτων και στρατηγικών.

Για στρατηγικά σχέδια όπου δεν είναι δυνατόν να προσδιοριστούν οι επιπτώσεις σε μεμονωμένους τόπους, η ανάλυση θα πρέπει κατ' ελάχιστον να εστιάζει στις πιθανές επιπτώσεις και τους σημαντικούς κινδύνους· στη συνέχεια, θα πρέπει να αναλυθούν οι επιπτώσεις για τον συγκεκριμένο τόπο σε επίπεδο έργου. Σε τέτοιες περιπτώσεις, η δέουσα εκτίμηση θα πρέπει να εστιάζει τουλάχιστον στον προσδιορισμό των τόπων Natura 2000 που θα μπορούσαν να επηρεαστούν δυσμενώς, καθώς και οποιονδήποτε προστατευόμενων οικοτόπων και ειδών της ΕΕ που θα μπορούσαν να επηρεαστούν (επίσης εκτός του δικτύου Natura 2000), στις επιπτώσεις στη συνδεσιμότητα, στον κατακερματισμό και σε άλλες επιπτώσεις σε κλίμακα δικτύου. Αυτό πρέπει να χρησιμεύσει για τον προσανατολισμό του πεδίου εφαρμογής και της εστίασης της εκτίμησης για μεμονωμένα έργα.

Όταν υπάρχει αβεβαιότητα σχετικά με τις δυσμενείς επιπτώσεις στα σχετικά χαρακτηριστικά των τόπων Natura 2000 και τους στόχους διατήρησής τους, ενδέχεται να είναι σκόπιμη η διεξαγωγή και καταγραφή μιας αξιολόγησης κινδύνων, η οποία μπορεί να εξετάσει τις ακόλουθες πτυχές:

- τους πιθανούς κινδύνους του σχεδίου και τις πιθανές συνέπειές τους για τους στόχους διατήρησης των χαρακτηριστικών της ειδικής ζώνης διατήρησης ή του τόπου κοινοτικής σημασίας / ζώνης ειδικής προστασίας·

⁽⁴²⁾ Οδηγία 2014/89/ΕΕ του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου, της 23ης Ιουλίου 2014, περί θεσπίσεως πλαισίου για τον θαλάσσιο χωροταξικό σχεδιασμό (ΕΕ L 257 της 28.8.2014, σ. 135).

- για κάθε κίνδυνο, την πιθανότητα ο κίνδυνος να επηρεάσει τους στόχους διατήρησης της ειδικής ζώνης διατήρησης / ζώνης ειδικής προστασίας·
- για κάθε κίνδυνο, το μέγεθος, την πιθανή διάρκεια και την αναστρεψιμότητα ή μη της επίπτωσης (με σύντομη καταγραφή των παραδοχών ή των αποδεικτικών στοιχείων που χρησιμοποιήθηκαν για την εξαγωγή αυτού του συμπεράσματος).

Ωστόσο, θα πρέπει να ληφθεί υπόψη ότι ο θεμελιώδης στόχος ανά πάσα στιγμή είναι η αποφυγή ή άρση τυχόν κινδύνου δυσμενών επιπτώσεων στην ακεραιότητα των τόπων του δικτύου Natura 2000 ή η άρση τυχόν εύλογων λόγων ανησυχίας ότι μια τέτοια δυσμενή επίδραση μπορεί να προκύψει κατά την υλοποίηση του σχεδίου.

Στο πλαίσιο της εκτίμησης των επιπτώσεων των σχεδίων βάσει του άρθρου 6 παράγραφος 3 και της εκτίμησης που διενεργείται σύμφωνα με τις ισχύουσες διαδικασίες ΣΠΕ, ενδέχεται να εντοπιστούν δραστηριότητες ή στοιχεία του σχεδίου που είναι βέβαιο ότι θα βλάψουν την ακεραιότητα των τόπων Natura 2000, ακόμη και αν εφαρμοστούν μέτρα μετριασμού· τέτοιου είδους δραστηριότητες ή στοιχεία θα μπορούσαν επομένως να αποκλειστούν από το σχέδιο σε αυτό το σημείο. Η εκτίμηση θα μπορούσε επιπλέον να παράσχει επισκόπηση των άλλων δραστηριοτήτων που ενδέχεται να είναι επιβλαβείς για τους προστατευόμενους οικοτόπους και είδη και επομένως να εστιάσει καλύτερα την εκτίμηση σε επίπεδο έργου.

Ωστόσο, τα μελλοντικά έργα που θα υλοποιηθούν στο πλαίσιο ενός σχεδίου θα πρέπει να εναρμονίζονται με το αποτέλεσμα της δέουσας εκτίμησης που διενεργείται για το στρατηγικό χωροταξικό/ τομεακό σχέδιο. Αυτό δεν αντικαθιστά την απαίτηση για δέουσα εκτίμηση μελλοντικών έργων που απορρέουν από αυτό το σχέδιο.

Υπάρχουν σαφείς διασυνδέσεις και αναλογίες μεταξύ της δέουσας εκτίμησης των σχεδίων και της στρατηγικής περιβαλλοντικής εκτίμησης, οι οποίες καλύπτονται στην ενότητα 5. Συνιστάται επομένως ο συντονισμός της ΣΠΕ με τη δέουσα εκτίμηση. Πρόκειται για παράλληλες αλλά χωριστές διαδικασίες που συνήθως αλληλοεπικαλύπτονται αλλά διαφέρουν επίσης σε ορισμένες βασικές πτυχές. Η δέουσα εκτίμηση έχει πιο περιορισμένη εστίαση και απαιτεί αυστηρότερες δοκιμές, έχοντας στον πυρήνα της τη διατήρηση και προστασία των τόπων Natura 2000. Τα ευρήματα και οι συστάσεις της δέουσας εκτίμησης είναι υποχρεωτικά και πρέπει να ενσωματωθούν και να αποτελέσουν μέρος ενός σχεδίου που υποβάλλεται για έγκριση. Με άλλα λόγια, τα ευρήματα της δέουσας εκτίμησης δεν λαμβάνονται απλά υπόψη, αλλά αποτελούν προϋπόθεση για να αποφασιστεί αν θα εγκριθεί ή όχι το σχέδιο ή το έργο.

Συνιστάται να τηρείται χωριστός φάκελος δέουσας εκτίμησης καθ' όλη τη διαδικασία κατάρτισης ή επανεξέτασης ενός σχεδίου. Ο φάκελος θα πρέπει να περιλαμβάνει αντίγραφα όλων των εγγράφων που σχετίζονται με τη δέουσα εκτίμηση και θα είναι χρήσιμος ως καταγραφή του τρόπου με τον οποίο ενσωματώθηκαν στο σχέδιο περιβαλλοντικά ζητήματα.

Μπορεί να είναι σκόπιμο να προγραμματιστεί παρακολούθηση και επανεκτίμηση των αναμενόμενων επιπτώσεων και κινδύνων καθ' όλη τη διάρκεια ζωής του σχεδίου. Αυτό θα διασφαλίσει ότι οι προβλέψεις και οι εκτιμήσεις είναι ρεαλιστικές και θα εντοπιστούν τυχόν πιθανές νέες επιπτώσεις που δεν είχαν ληφθεί υπόψη λόγω έλλειψης πληροφοριών ή που προκύπτουν υπό το φως νέων στοιχείων ή αλλαγών που εισήχθησαν στο σχέδιο. Η «τελική» δέουσα εκτίμηση οποιουδήποτε σχεδίου πρέπει να βασίζεται στην τελική του έκδοση. Εάν το σχέδιο αλλάξει σημαντικά οποιαδήποτε στιγμή πριν από την έγκριση, οι αλλαγές θα πρέπει επίσης να εξεταστούν στη δέουσα εκτίμηση, σε μια επαναληπτική διαδικασία.

4.3. Χαρτογράφηση ευαίσθητων περιοχών

Ο προσδιορισμός κατάλληλων τοποθεσιών ή ο αποκλεισμός ακατάλληλων τοποθεσιών μπορεί να αποτελεί μέρος της δέουσας εκτίμησης των σχεδίων. Πρέπει να βασίζεται σε μια σωστή ανάλυση του βαθμού στον οποίο οι προστατευόμενοι από την ΕΕ τύποι οικοτόπων και είδη που υπάρχουν σε ολόκληρη την περιοχή του προτεινόμενου αναπτυξιακού σχεδίου είναι ευάλωτα στις σχεδιαζόμενες δραστηριότητες.

Η χαρτογράφηση ευαίσθητων περιοχών είναι μια μέθοδος που χρησιμοποιείται συχνά για τον προσδιορισμό περιοχών που μπορεί να είναι ιδιαίτερα ευαίσθητες στην ανάπτυξη τομεακών δραστηριοτήτων. Χρησιμοποιείται συχνά, για παράδειγμα, για τον εντοπισμό ευαίσθητων περιοχών για τα πτηνά και τις νυχτερίδες οι οποίες ενδέχεται να είναι ακατάλληλες για αναπτυξιακά έργα αιολικής ενέργειας, ή για τον εντοπισμό πιθανών περιοχών σύγκρουσης για βιομηχανικές δραστηριότητες ή οικιστικά αναπτυξιακά έργα.

Οι χάρτες ευαίσθητων περιοχών μπορούν να χρησιμοποιηθούν σε πρώιμο στάδιο της διαδικασίας σχεδιασμού για τον προσδιορισμό περιοχών που περιέχουν οικολογικές κοινότητες ευαίσθητες σε μια συγκεκριμένη επιρροή ή δραστηριότητα. Μπορούν να τροφοδοτήσουν με στοιχεία τις αποφάσεις στρατηγικού σχεδιασμού κατά τη διάρκεια της αρχικής φάσης επιλογής τοποθεσιών της αναπτυξιακής διαδικασίας και μπορούν να λειτουργήσουν σε περιφερειακή, εθνική ή διακρατική κλίμακα.

Οι προσεγγίσεις χαρτογράφησης ευαίσθητων περιοχών δεν αναιρούν την ανάγκη για διενέργεια δέουσας εκτίμησης ανά τόπο σύμφωνα με το άρθρο 6 της οδηγίας για τους οικοτόπους, καθώς και εκτιμήσεων περιβαλλοντικών επιπτώσεων (ΕΠΕ). Μπορούν, ωστόσο, να χρησιμοποιηθούν κατά τη διάρκεια της δέουσας εκτίμησης / ΕΠΕ και μετά την έγκριση του αναπτυξιακού έργου ως βάση για την επιλογή τοποθεσίας και τις πιθανές προτάσεις διαχείρισης.

Η χαρτογράφηση ευαίσθητων περιοχών χρησιμοποιεί συστήματα γεωγραφικών πληροφοριών (GIS) για τη συγκέντρωση, ανάλυση και παρουσίαση χωρικών και γεωγραφικών δεδομένων, τα οποία βασίζονται σε υπάρχοντα χωρικά δεδομένα βιοποικιλότητας που σχετίζονται με είδη και/ή τόπους· ωστόσο, μερικές φορές τα δεδομένα πρέπει να συλλέγονται ειδικά για να βοηθήσουν στη δημιουργία ενός χάρτη ευαίσθητων περιοχών που σχετίζεται με το συγκεκριμένο σχέδιο.

Οι χάρτες ευαίσθητων περιοχών πρέπει να επικαιροποιούνται τακτικά. Η συχνότητα και η κλίμακα αυτών των επικαιροποιήσεων είναι μια σημαντική πτυχή που πρέπει να ληφθεί υπόψη κατά τον σχεδιασμό των χαρτών ευαίσθητων περιοχών, καθώς οι οικολογικές κοινότητες είναι δυναμικές και ορισμένες φορές η συμπεριφορά τους μπορεί να είναι δύσκολα προβλέψιμη. Επομένως, οι χάρτες ευαίσθητων περιοχών για την άγρια ζωή πρέπει πάντα να ερμηνεύονται με προσοχή.

Η Επιτροπή έχει εκδώσει Εγχειρίδιο χαρτογράφησης ευαίσθητων περιοχών για την άγρια ζωή ⁽⁴³⁾, έναν πρακτικό οδηγό για την ανάπτυξη προσεγγίσεων χαρτογράφησης ευαίσθητων περιοχών για τεχνολογίες ανανεώσιμων πηγών ενέργειας. Αυτό το εγχειρίδιο παρέχει επισκόπηση των συνόλων δεδομένων, των μεθοδολογιών και των εφαρμογών GIS. Επικεντρώνεται στα είδη και τους οικοτόπους που προστατεύονται μέσω των οδηγιών της ΕΕ για τη φύση, με ιδιαίτερη έμφαση στα πτηνά, τις νυχτερίδες και τα θαλάσσια θηλαστικά. Περιλαμβάνει επίσης σταδιακή προσέγγιση για την κατάρτιση χαρτών ευαισθησίας για την άγρια ζωή, η οποία παρουσιάζεται στο πλαίσιο 22 παρακάτω.

Πλαίσιο 22

Σταδιακή προσέγγιση ως προς τη χαρτογράφηση ευαίσθητων περιοχών

- 1) Προσδιορισμός των τύπων αναπτυξιακών εργασιών (έργα, δραστηριότητες, υποδομές κ.λπ.) που θα συμπεριληφθούν και των ειδών και οικοτόπων που πιθανόν να επηρεαστούν. Για να γίνει αυτό θα πρέπει να πραγματοποιηθεί εξέταση:
 - ειδών/οικοτόπων που ενδεχομένως επικαλύπτονται με το έργο (σε κάθε στάδιο του κύκλου ζωής τους) και εξέταση όλων των σημαντικών φάσεων του κύκλου ζωής (αναπαραγωγής, μετανάστευσης κ.λπ.)
 - διαφορετικών φάσεων ανάπτυξης (π.χ. κατασκευή, φάσεις λειτουργίας) καθώς και συναφών υποδομών
 - του ποια είδη/οικότοποιοι είναι ευαίσθητοι στο κατασκευαστικό έργο
 - του ποια είδη/οικότοποιοι παρουσιάζουν προβλήματα διατήρησης (π.χ. εκείνα που περιλαμβάνονται στην οδηγία για τα πτηνά και στην οδηγία για τους οικοτόπους)
 - του πώς μπορούν να επηρεαστούν τα είδη: π.χ. απώλεια και υποβάθμιση οικοτόπων, πρόσκρουση με υποδομές, αποφυγή, μετατόπιση και επιπτώσεις φραγμών.
- 2) Συλλογή συνόλων δεδομένων κατανομής για τα ευαίσθητα είδη, τους οικοτόπους και άλλους σχετικούς παράγοντες.
 - Επισκόπηση των διαθέσιμων συνόλων δεδομένων κατανομής και εξέταση του κατά πόσον θα πρέπει να συλλεχθούν επιπλέον δεδομένα
 - Εάν τα σύνολα δεδομένων δεν διαθέτουν επαρκή χωροταξικά στοιχεία, εξετάστε το ενδεχόμενο να χρησιμοποιήσετε μοντελοποίηση βάσει προγνωστικών παραγόντων για οικοτόπους και τοπία για να προβλέψετε την κατανομή σε τοποθεσίες με χαμηλή δειγματοληψία
 - Είναι επίσης σημαντικό να επισημαίνονται τα ανεπαρκή δεδομένα και οι λοιπές μεθοδολογικές ελλείψεις.
- 3) Ανάπτυξη συστήματος βαθμολόγησης ευαισθησίας
 - Αντιστοίχιση βαθμολογιών ευαισθησίας σε είδη και οικοτόπους με βάση τα σχετικά χαρακτηριστικά (ευθραυστότητα των οικοτόπων, κατάσταση διατήρησης, συμπεριφορά ειδών κ.λπ.)
- 4) Παραγωγή του χάρτη
 - Προσδιορισμός του ποια είναι η πιο κατάλληλη μορφή χαρτογράφησης, λογισμικό GIS, μονάδα χαρτογράφησης κ.λπ.
 - Παραγωγή καννάβου με βάση την κατάλληλη μονάδα χαρτογράφησης και επικάλυψη των κατανομών των ειδών (ή των μοντέλων) και δυνητικά άλλων χρήσιμων συνόλων δεδομένων, συμπεριλαμβανομένων των σχετικών ζωνών προστασίας
 - Προσδιορισμός των ειδών που υπάρχουν σε κάθε τετράγωνο του καννάβου

⁽⁴³⁾ Διατίθεται στη διεύθυνση https://ec.europa.eu/environment/nature/natura2000/management/guidance_en.htm.

- Υπολογισμός μιας βαθμολογίας για κάθε τετράγωνο καννάβου, χρησιμοποιώντας τα συστήματα βαθμολόγησης ευαισθησίας του είδους.

5) Ερμηνεία του χάρτη

- Ομαδικές βαθμολογίες ευαισθησίας σε κατηγορίες ενδεικτικές για το επίπεδο ευαισθησίας τους (π.χ. πολύ υψηλή, υψηλή, μεσαία, χαμηλή) ή που υποδηλώνουν μια συγκεκριμένη πρόταση διαχείρισης (π.χ. απαγορευμένες ζώνες έναντι περιοχών χαμηλού κινδύνου)
- Ανάπτυξη υλικού οδηγίων το οποίο εξηγεί ποια δεδομένα χρησιμοποιούνται, πώς παράγεται ο χάρτης, πώς πρέπει να ερμηνεύεται και ποιοι είναι οι περιορισμοί σε σχέση με την ερμηνεία.

Ακολουθεί η παρουσίαση εθνικών παραδειγμάτων χαρτογράφησης ευαίσθητων περιοχών.

Πλαίσιο 23

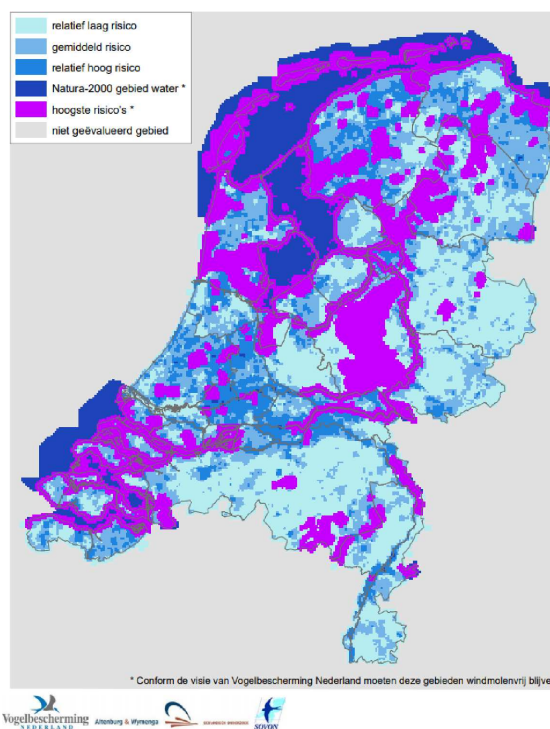
Ο εθνικός χάρτης ευαίσθητων περιοχών για αιολικά πάρκα των Κάτω Χωρών

Ο εθνικός χάρτης κινδύνου ανεμογεννητριών για τις Κάτω Χώρες είναι ένα εργαλείο χωροταξικής χαρτογράφησης για τον έγκαιρο έλεγχο των χερσαίων έργων ανάπτυξης αιολικών πάρκων. Το εργαλείο επικεντρώνεται σε χερσαίους πληθυσμούς πτηνών και περιλαμβάνει τόπους ορνιθολογικής σημασίας, όπως μεταναστευτικά κέντρα, καλλιεργήσιμες εκτάσεις υψηλής φυσικής αξίας και σημαντικούς χώρους κουρνιάσματος. Το εργαλείο μετρά τον κίνδυνο για είδη πτηνών όσον αφορά τη σημασία της διατήρησής τους. Δεν ενσωματώνει καμία αξιολόγηση της επιρρέπειας των ειδών σε πρόσκρουση.

Τα δεδομένα συλλέχθηκαν από ποικιλία πηγών, όπως η εθνική απογραφή των αναπαραγωγικών πτηνών, καταμετρήσεις των υδρόβιων πτηνών, καταμετρήσεις των εποικιστικών πτηνών, δεδομένα από ένα μοντέλο πρόσκρουσης πτηνών (BAMBAS, βιομάζα πτηνών), τόπους Natura 2000 και ειδικές απογραφές σπάνιων πτηνών. Ενσωματώθηκαν επίσης μεταναστευτικά κέντρα. Δημιουργήθηκαν χάρτες κινδύνου για συγκεκριμένα ευαίσθητα είδη πτηνών ή ομάδες ειδών που παρουσιάζονται ως επιμέρους στρώματα στον χάρτη, για παράδειγμα υδρόβια πτηνά, πτηνά λειμώνων, κύκνοι και χήνες, περιοχές αναζήτησης τροφής ειδών Natura 2000 και κόκκινου καταλόγου. Τα επιμέρους στρώματα χρησιμοποιήθηκαν για την κατάρτιση του τελικού χάρτη κινδύνου.

Για κάθε «στρώμα» του χάρτη, τα τετράγωνα του καννάβου στις Κάτω Χώρες ταξινομήθηκαν ως χαμηλού, μέτριου ή υψηλού κινδύνου με βάση τη σημασία του τόπου και/ή τον αριθμό των υφιστάμενων ειδών. Προσδιορίστηκαν ζώνες προστασίας για κάθε είδος και εφαρμόστηκαν στους χάρτες. Οι βαθμολογίες από τα διάφορα τετράγωνα του καννάβου αθροίστηκαν στον τελικό χάρτη.

Αυτό το εργαλείο έχει αποδειχθεί πολύ χρήσιμο ως εργαλείο ελέγχου. Μολονότι ο χάρτης δεν έχει υιοθετηθεί στο παρελθόν στο ολλανδικό σύστημα σχεδιασμού, εξακολουθεί να χρησιμοποιείται ευρέως.

Συνολικός χάρτης κινδύνου που απεικονίζει τον κίνδυνο από τον υψηλότερο (μωβ) έως τον σχετικά χαμηλό κίνδυνο (γαλάζιο)

(Πηγή: Aarts, B. and Bruinzeel, L. (2009) De nationale windmolenrisicokaart voor vogels. SOVON Vogelonderzoek Nederland/ Altenburg & Wymenga

https://assets.vogelbescherming.nl/docs/e3b4524d-5cc2-4565-a65e-3226a124837e.pdf?_ga=2.19770104.1164016512.1551712082-129991070.1550147440)

Πλαίσιο 24

Εργαλείο χαρτογράφησης ευαίσθητων περιοχών για υδροηλεκτρικά έργα στην Αυστρία

Η ανάπτυξη υδροηλεκτρικών έργων θα πρέπει να ακολουθεί μια στρατηγική προσέγγιση, έτσι ώστε να μπορούν να προστατευθούν τα υπόλοιπα σημαντικά, ευαίσθητα και άθικτα τμήματα ενός ποταμού. Για να υποστηρίξει την εν λόγω προσέγγιση, η WWF (Παγκόσμιο Ταμείο για τη Φύση) κατάρτισε γενικό σχέδιο προκειμένου να παράσχει μια τεχνικός αξιόπιστη βάση λήψης αποφάσεων για την αξιολόγηση της ανάγκης προστασίας των υδάτων της Αυστρίας (WWF Ökomasterplan, 2009). Η μελέτη, που δημοσιεύτηκε το 2009, παρείχε, για πρώτη φορά, αξιολόγηση της οικολογικής σημασίας 53 από τους μεγαλύτερους ποταμούς της Αυστρίας με λεκάνη απορροής άνω των 500 τετραγωνικών χιλιομέτρων. Επίσης, στη μελέτη παρουσιάζονταν τα επίσημα στοιχεία της ανάλυσης της τρέχουσας κατάστασης που διενήργησε το υπουργείο που είναι επιφορτισμένο με την εφαρμογή της οδηγίας πλαισίου για τα ύδατα της ΕΕ και αρμόδιο για την παροχή σχετικών με τη διατήρηση πληροφοριών, όπως σχετικά με τόπους Natura 2000 και άλλες προστατευόμενες περιοχές.

Καθένα από τα τμήματα υδάτων κατηγοριοποιήθηκε και ιεραρχήθηκε κατά σειρά σπουδαιότητας σύμφωνα με διαφορετικά κριτήρια επιλογής (για παράδειγμα, οικολογική κατάσταση, κατάσταση προστατευόμενων περιοχών, υδρομορφολογία, μήκος συνεχόμενης διαδρομής ελεύθερης ροής) και κάθε τμήμα του ποταμού κατατάχθηκε σύμφωνα με τις ακόλουθες κατηγορίες ευαισθησίας:

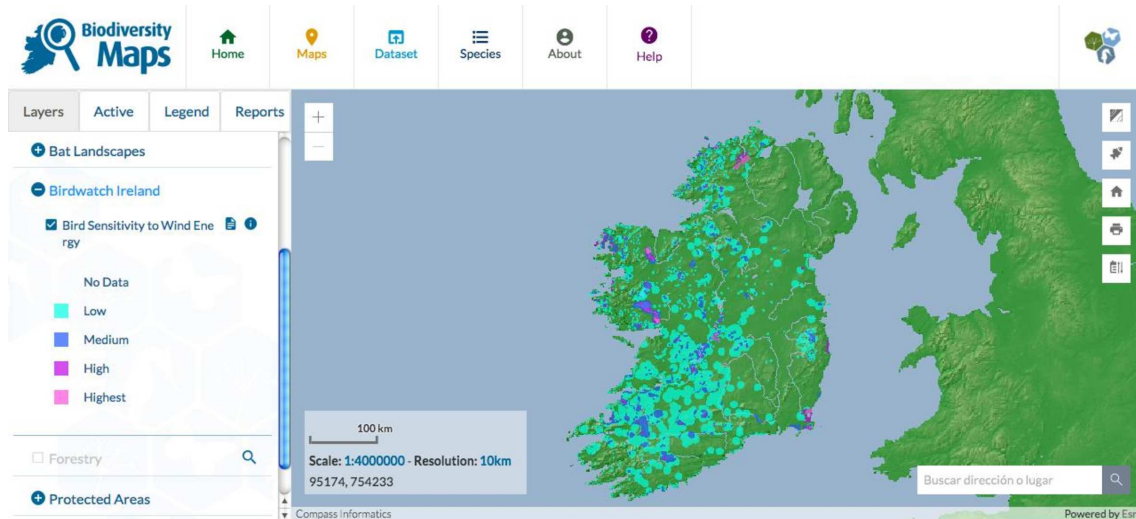
- Κατηγορία ευαισθησίας 1: πολύ σημαντικοί λόγοι προστασίας βάσει της οικολογικής κατάστασης
- Κατηγορία ευαισθησίας 2: πολύ σημαντικοί λόγοι προστασίας λόγω της κατάστασης στο/στα καταφύγιο/-α
- Κατηγορία ευαισθησίας 3: σημαντικοί λόγοι προστασίας βάσει της μορφολογίας
- Κατηγορία ευαισθησίας 4: σημαντικοί λόγοι προστασίας λόγω του μήκους της διαδρομής συνεχούς ελεύθερης ροής
- Κατηγορία ευαισθησίας 5: δυνητικοί λόγοι προστασίας, καθώς δεν υφίσταται βάση δεδομένων για την εκτίμηση περιβαλλοντικών συνθηκών
- Κατηγορία ευαισθησίας 6: δυνητικοί λόγοι προστασίας
- Κατηγορία ευαισθησίας 7: περιορισμένοι λόγοι προστασίας
- Κατηγορία ευαισθησίας 8: υφιστάμενη οικονομική χρήση ενέργειας
- Ανεπαρκή δεδομένα (οικολογική κατάσταση, υδρομορφολογία)

Πλαίσιο 25

Διαδικτυακές πλατφόρμες για πρόσβαση σε χάρτες ευαίσθητων περιοχών στην Ιρλανδία

Μια διαδικτυακή πλατφόρμα επιτρέπει την ταχεία και διαδραστική χωρική εξέταση των σημείων περιβαλλοντικής ευαισθησίας και πιθανών συγκρούσεων στη χρήση γης. Αυτά μπορούν να υποστηρίξουν τη στρατηγική περιβαλλοντική εκτίμηση και τη δέουσα εκτίμηση και, εντέλει, τον ενημερωμένο σχεδιασμό και λήψη αποφάσεων. Για παράδειγμα, η πύλη του κέντρου δεδομένων βιοποικιλότητας της Ιρλανδίας παρέχει πρόσβαση στον χάρτη ευαίσθητων περιοχών για τα πτηνά ως προς την αολική ενέργεια μέσω ενός διαδικτυακού εργαλείου.

Πηγή: <https://maps.biodiversityireland.ie/Map>

4.4. Διαβούλευση και διάλογος στον στρατηγικό σχεδιασμό

Αναγνωρίζοντας τα οφέλη του διαλόγου και της διαβούλευσης, όλο και περισσότεροι φορείς σχεδιασμού υιοθετούν πλέον μια πιο διαδραστική και διαφανή διαδικασία σχεδιασμού. Αυτή η προσέγγιση ενθαρρύνει την πρόωπη διαβούλευση με τις περιβαλλοντικές αρχές και τους ενδιαφερόμενους φορείς ως σημαντικό στοιχείο για τη διασφάλιση της εύρεσης αποδεκτών και βιώσιμων λύσεων.

Η διαβούλευση κατά τον στρατηγικό σχεδιασμό είναι εξίσου σημαντική για την επίτευξη κοινής κατανόησης των διακυβευόμενων ζητημάτων. Ενθαρρύνει επίσης μεγαλύτερη συνεργασία στην αναζήτηση λύσεων (δηλαδή πιθανών εναλλακτικών λύσεων ή μέτρων μετριασμού) έναντι των οικολογικών επιπτώσεων που προσδιορίζονται κατά την αξιολόγηση του σχεδίου.

Η διαβούλευση και ο διάλογος με τις αρχές προστασίας της φύσης από την έναρξη της διαδικασίας έχει ουσιαστική σημασία για τον εντοπισμό πιθανών κινδύνων και συγκρούσεων με ευαίσθητες περιοχές και είδη, για την καλύτερη κατανόηση του ευάλωτου χαρακτήρα των οικοτόπων και των ειδών σε σχέση με τα προγραμματισμένα έργα ανάπτυξης και το εύρος εφαρμογής και για τη διεξαγωγή δέουσας εκτίμησης. Απαιτείται επίσης διαβούλευση με άλλες αρχές, ΜΚΟ, ομάδες ενδιαφερομένων και το κοινό βάσει της οδηγίας ΣΠΕ (βλέπε πλαίσιο στη σελίδα 47 σχετικά με τη συμμετοχή του κοινού βάσει των οδηγιών ΕΠΕ και ΣΠΕ).

Το στοιχείο της συμμετοχής είναι ιδιαίτερα σημαντικό κατά το στάδιο του προσδιορισμού του σχεδίου και κατά τη διαδραστική και επαναλαμβανόμενη διαδικασία εξεύρεσης ρεαλιστικών εναλλακτικών λύσεων για προβληματικές περιοχές. Εν προκειμένω, είναι σημαντικό να προσδιοριστούν τα ενδιαφερόμενα μέρη και να συμμετάσχουν στις διαβουλεύσεις, καθώς αυτό διασφαλίζει ότι η διαδικασία στρατηγικού σχεδιασμού λαμβάνει υπόψη όλες τις σχετικές γνώσεις και πληροφορίες σχετικά με τυχόν πιθανές συγκρούσεις.

Οι υπεύθυνοι υλοποίησης των έργων και οι αρμόδιες αρχές θα πρέπει να συνεργάζονται στενά σε όσο το δυνατόν πιο πρόωμο στάδιο, εάν αναμένεται να παρέκκλιση του άρθρου 6 παράγραφος 4. Αυτή μπορεί να πραγματοποιηθεί στα πρώιμα στάδια της ανάπτυξης μιας πρότασης, ή αλλιώς μόλις καταστεί σαφές ότι ενδέχεται να χρειαστεί παρέκκλιση. Πρέπει επίσης να διασφαλιστεί ότι οι όροι παρέκκλισης διερευνώνται και τεκμηριώνονται πλήρως, καθώς αυτό θα συμβάλει στην αποφυγή καθυστερήσεων στη διαδικασία λήψης αποφάσεων και θα διασφαλίσει μια διαφανή και ισχυρή απόφαση.

5. ΣΥΝΔΕΣΕΙΣ ΜΕ ΆΛΛΕΣ ΔΙΑΔΙΚΑΣΙΕΣ ΠΕΡΙΒΑΛΛΟΝΤΙΚΗΣ ΕΚΤΙΜΗΣΗΣ: ΕΠΕ, ΣΠΕ, οδηγία πλαίσιο για τα ύδατα

5.1. Εξορθολογισμός των περιβαλλοντικών εκτιμήσεων

Η εκτίμηση περιβαλλοντικών επιπτώσεων είναι μια διαδικασία που διασφαλίζει ότι οι περιβαλλοντικές συνέπειες των αποφάσεων λαμβάνονται υπόψη πριν από τη λήψη των αποφάσεων. Διάφορα νομοθετήματα της ΕΕ περιέχουν διατάξεις σχετικά με τις διαδικασίες περιβαλλοντικής εκτίμησης. Εκτός από το άρθρο 6 της οδηγίας για τους οικοτόπους, αυτό ισχύει ιδίως για την οδηγία για την εκτίμηση περιβαλλοντικών επιπτώσεων (ΕΠΕ) ⁽⁴⁴⁾, την οδηγία για τη στρατηγική περιβαλλοντική εκτίμηση ⁽⁴⁵⁾ και το άρθρο 4 παράγραφος 7 της οδηγίας-πλαισίου για τα ύδατα (ΟΠΥ ⁽⁴⁶⁾).

Η ενοποίηση και ο συντονισμός των απαιτήσεων περιβαλλοντικής εκτίμησης αυτών των οδηγιών μπορεί να συμβάλει σημαντικά στη βελτίωση της αποτελεσματικότητας των διαδικασιών περιβαλλοντικής αδειοδότησης. Η οδηγία ΕΠΕ περιλαμβάνει διατάξεις για τον εξορθολογισμό των διαδικασιών εκτίμησης που σχετίζονται με περιβαλλοντικά ζητήματα που απαιτούνται βάσει διαφόρων οδηγιών της ΕΕ, συμπεριλαμβανομένης της οδηγίας για τους οικοτόπους και της οδηγίας-πλαισίου για τα ύδατα. Απαιτεί συγκεκριμένα από τα κράτη μέλη, όπου ενδείκνυται, να διασφαλίζουν ότι προβλέπονται συντονισμένες και/ή κοινές διαδικασίες που πληρούν τις απαιτήσεις αυτής της νομοθεσίας της Ευρωπαϊκής Ένωσης (άρθρο 2 παράγραφος 3 της οδηγίας ΕΠΕ).

Προβλέψεις για συντονισμένες ή κοινές διαδικασίες περιβαλλοντικής εκτίμησης που προκύπτουν ταυτόχρονα από την οδηγία ΣΠΕ και από άλλη νομοθεσία της ΕΕ καθορίζονται επίσης στο άρθρο 11 παράγραφος 2 της οδηγίας ΣΠΕ. Στόχος τους είναι να αποφεύγεται η επανάληψη εκτιμήσεων, με την επιφύλαξη των ειδικών απαιτήσεων κάθε οδηγίας.

Η Επιτροπή έχει εκδώσει έγγραφο καθοδήγησης για τον εξορθολογισμό των περιβαλλοντικών εκτιμήσεων ⁽⁴⁷⁾.

5.2. Εκτίμηση περιβαλλοντικών επιπτώσεων, στρατηγική περιβαλλοντική εκτίμηση και δέουσα εκτίμηση

Οι οδηγίες ΕΠΕ και ΣΠΕ απαιτούν τα έργα, καθώς και τα σχέδια και τα προγράμματα, που ενδέχεται να επιφέρουν σημαντικές επιπτώσεις στο περιβάλλον, να υποβάλλονται σε περιβαλλοντική εκτίμηση πριν από την έγκριση ή την εξουσιοδότησή τους.

Η απαίτηση εκτίμησης των σημαντικών επιπτώσεων των σχεδίων ή έργων μπορεί να προκύψει από κοινού βάσει των οδηγιών ΣΠΕ ή ΕΠΕ και του άρθρου 6 παράγραφος 3 της οδηγίας για τους οικοτόπους. Σε αυτήν την περίπτωση, οι διαδικασίες εκτίμησης και αδειοδότησης μπορούν να διεξαχθούν από κοινού ή σε συντονισμό, όπως προβλέπεται από τις οδηγίες ΕΠΕ και ΣΠΕ. Ωστόσο, οι εκτιμήσεις που διενεργούνται σύμφωνα με αυτές τις οδηγίες δεν μπορούν να αντικαταστήσουν τη διαδικασία και τις υποχρεώσεις που προβλέπονται στο άρθρο 6 παράγραφοι 3 και 4 της οδηγίας για τους οικοτόπους, καθώς καμία από τις διαδικασίες δεν υπερισχύει της άλλης.

Μια δέουσα εκτίμηση μπορεί να αναφέρεται είτε εντός της έκθεσης ΕΠΕ ή ΣΠΕ είτε σε χωριστή έκθεση. Σε κάθε περίπτωση, οι πληροφορίες και τα συμπεράσματα που σχετίζονται με τη δέουσα εκτίμηση πρέπει να διακρίνονται και να διαφοροποιούνται από εκείνα της ΕΠΕ ή της ΣΠΕ. Αυτό είναι απαραίτητο, καθώς υπάρχουν ορισμένες σημαντικές διαφορές μεταξύ των διαδικασιών ΕΠΕ / ΣΠΕ και δέουσας εκτίμησης (βλέπε 5.2.2 παρακάτω).

Είναι σημαντικό οι πληροφορίες που αφορούν τη δέουσα εκτίμηση και τα συμπεράσματά της να παραμένουν σαφώς διακριτές και αναγνωρίσιμες στην έκθεση σχετικά με την εκτίμηση περιβαλλοντικών επιπτώσεων, ώστε να μπορούν να διαφοροποιούνται από εκείνες που αφορούν τη γενική ΕΠΕ ή ΣΠΕ. Η διάκριση αυτή είναι απαραίτητη διότι υπάρχουν πολλές σημαντικές διαφορές μεταξύ των διαδικασιών για τις ΕΠΕ/ΣΠΕ και τη δέουσα εκτίμηση, το οποίο σημαίνει ότι η ΣΠΕ ή ΕΠΕ δεν μπορεί να αντικαταστήσει τη δέουσα εκτίμηση, ή να λειτουργήσει ως υποκατάστατο αυτής, καθώς καμία διαδικασία δεν υπερισχύει της άλλης.

Βλέπε τον οδηγό για το άρθρο 6 – ενότητα 4.6.1.

⁽⁴⁴⁾ Οδηγία 2011/92/ΕΕ για την εκτίμηση των επιπτώσεων ορισμένων σχεδίων δημόσιων και ιδιωτικών έργων στο περιβάλλον, όπως τροποποιήθηκε με την οδηγία 2014/52/ΕΕ (ΕΕ L 26 της 28.1.2012, σ. 1).

⁽⁴⁵⁾ Οδηγία 2001/42/ΕΚ του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου σχετικά με την εκτίμηση των περιβαλλοντικών επιπτώσεων ορισμένων σχεδίων και προγραμμάτων (ΕΕ L 197 της 21.7.2001, σ. 30).

⁽⁴⁶⁾ Οδηγία 2000/60/ΕΚ για τη θέσπιση πλαισίου κοινοτικής δράσης στον τομέα της πολιτικής των υδάτων (ΕΕ L 327 της 22.12.2000, σ. 1).

⁽⁴⁷⁾ Ανακοίνωση της Επιτροπής 2016/C 273/01, διαθέσιμη στη διεύθυνση: <http://eurlex.europa.eu/legalcontent/EN/TXT/?uri=OJ:C:2016:273:TOC>.

5.2.1. Ευκαιρίες και οφέλη του εξορθολογισμού ΕΠΕ/ΣΠΕ και δέουσας εκτίμησης

Υπάρχουν πολλά πλεονεκτήματα στον εξορθολογισμό ΕΠΕ/ΣΠΕ και δέουσας εκτίμησης. Μπορούν, για παράδειγμα, να βοηθήσουν στην καλύτερη κατανόηση των σχέσεων μεταξύ διαφορετικών περιβαλλοντικών παραγόντων, να αποφύγουν την επανάληψη εκτιμήσεων, να συμβάλουν στην αποτελεσματικότερη χρήση των πόρων που απαιτούνται για τη διενέργεια των εκτιμήσεων και να επιτρέψουν καλύτερο συντονισμό στις διαδικασίες αδειοδότησης.

Τα βασικά στοιχεία για τον αποτελεσματικό εξορθολογισμό της δέουσας εκτίμησης και της ΕΠΕ/ΣΠΕ περιλαμβάνουν:

- στενή συνεργασία μεταξύ των αρμόδιων αρχών·
- επαρκή καθορισμό του πεδίου πληροφορίας, που αποτελεί κοινή πρακτική στις διαδικασίες ΕΠΕ και ΣΠΕ·
- στενή συνεργασία και κατάλληλη ανταλλαγή πληροφοριών μεταξύ των εμπειρογνομόνων που καταρτίζουν την ΕΠΕ/ΣΠΕ και των εμπειρογνομόνων που διενεργούν τη δέουσα εκτίμηση (π.χ. πληροφορίες για θέματα θορύβου, αέρα, υδάτων, εδάφους από τον αντίστοιχο εμπειρογνώμονα προς τον εμπειρογνώμονα στον τομέα της βιοποικιλότητας)·
- ποιοτικό έλεγχο από την αρμόδια αρχή·
- σαφή και διακριτά συμπεράσματα για καθεμία από τις εξορθολογισμένες διαδικασίες εκτίμησης.

Διάφορες διατάξεις των οδηγιών ΕΠΕ και ΣΠΕ σχετίζονται με τη δέουσα εκτίμηση του άρθρου 6 παράγραφος 3 και μπορούν να συμβάλουν στην ποιότητα της στο πλαίσιο της εξορθολογισμένης εφαρμογής. Σε αυτές τις διατάξεις περιλαμβάνουν οι εξής:

Καθορισμός πεδίου πληροφορίας:

«Εφόσον ζητηθεί από τον κύριο του έργου, η αρμόδια αρχή [...] γνωμοδοτεί σχετικά με το εύρος και το επίπεδο λεπτομέρειας των πληροφοριών που πρέπει να συμπεριλάβει ο κύριος του έργου στη μελέτη εκτίμησης περιβαλλοντικών επιπτώσεων» (άρθρο 5 παράγραφος 2 της οδηγίας ΕΠΕ).

Η οδηγία ΣΠΕ προβλέπει υποχρεωτική διαβούλευση με τις αρχές που έχουν αρμοδιότητες στον τομέα του περιβάλλοντος, με στόχο τη βελτίωση της ποιότητας της περιβαλλοντικής έκθεσης: «Κατά τη λήψη αποφάσεων σχετικά με την έκταση και το επίπεδο λεπτομερειών των πληροφοριών που πρέπει να περιλαμβάνονται στην περιβαλλοντική μελέτη, διεξάγονται διαβουλεύσεις με τις αρχές που αναφέρονται στο άρθρο 6 παράγραφος 3» (άρθρο 5 παράγραφος 4 της οδηγίας ΣΠΕ).

Διασφάλιση της ποιότητας και πληρότητας της εκτίμησης:

«Ο κύριος του έργου εξασφαλίζει ότι η μελέτη εκτίμησης περιβαλλοντικών επιπτώσεων συντάσσεται από ικανούς ειδικούς· η αρμόδια αρχή εξασφαλίζει ότι διαθέτει ή, κατά περίπτωση έχει πρόσβαση σε επαρκή εμπειρογνομosύνη για την αξιολόγηση της μελέτης εκτίμησης περιβαλλοντικών επιπτώσεων· και όπου απαιτείται, η αρμόδια αρχή ζητά από τον κύριο του έργου συμπληρωματικές πληροφορίες, [...] , οι οποίες αφορούν άμεσα στη διαμόρφωση αντιλογημένου συμπεράσματος σχετικά με τις σημαντικές επιπτώσεις του έργου στο περιβάλλον» (άρθρο 5 παράγραφος 3 της οδηγίας ΕΠΕ).

Διαβούλευση και συμμετοχή του κοινού:

«Τα κράτη μέλη μεριμνούν ώστε οι αρχές τις οποίες ενδέχεται να αφορά το έργο, λόγω της ειδικής τους αρμοδιότητας επί θεμάτων περιβάλλοντος ή των τοπικών και περιφερειακών αρμοδιοτήτων τους, να μπορούν να εκφράσουν γνώμη για τις πληροφορίες που παρέχει ο κύριος του έργου και για την αίτηση άδειας... Για να διασφαλιστεί η αποτελεσματική συμμετοχή του ενδιαφερομένου κοινού στις διαδικασίες λήψης αποφάσεων, το κοινό ενημερώνεται μέσω διαδικτύου και με δημόσιες ανακοινώσεις ή με άλλα πρόσφορα μέσα για τα ακόλουθα ζητήματα σε αρχικό στάδιο των διαδικασιών λήψης αποφάσεων σχετικά με το περιβάλλον και, το αργότερο, μόλις καταστεί ευλόγως δυνατή η παροχή πληροφοριών» (άρθρο 6 της οδηγίας ΕΠΕ).

«Τα κράτη μέλη εξασφαλίζουν ότι τα συμπεράσματά τους [...] σχετικά με το κατά πόσον τα σχέδια και προγράμματα ενδέχεται να έχουν σημαντικές επιπτώσεις στο περιβάλλον [...], συμπεριλαμβανομένων των λόγων σχετικά με την μη απαίτηση διενέργειας περιβαλλοντικής εκτίμησης [...], είναι διαθέσιμα για το κοινό» (άρθρο 3 της οδηγίας ΣΠΕ).

«Στις αρχές [...] και στο κοινό [...] πρέπει να δίνεται έγκαιρη και πραγματική ευκαιρία, εντός εύλογων χρονικών περιθωρίων, να εκφράσουν τη γνώμη τους επί του προκαταρκτικού σχεδίου ή προγράμματος και της περιβαλλοντικής μελέτης που το συνοδεύει πριν το σχέδιο ή το πρόγραμμα εγκριθεί ή αρχίσει η σχετική νομοθετική διαδικασία. Τα κράτη μέλη ορίζουν τις αρχές με τις οποίες πραγματοποιούνται διαβουλεύσεις και οι οποίες, ενόψει των ειδικών περιβαλλοντικών αρμοδιοτήτων τους, ενδέχεται να ενδιαφέρονται για τις περιβαλλοντικές επιπτώσεις της εφαρμογής των σχεδίων και προγραμμάτων. Τα κράτη μέλη ορίζουν το κοινό [...], συμπεριλαμβανομένου του κοινού που πλήττεται ή είναι πιθανόν να πληγεί από τη διαδικασία λήψης αποφάσεων που εμπίπτει στην παρούσα οδηγία, ή που έχει συμφέρον απ' αυτήν, συμπεριλαμβανομένων των αρμοδίων μη κυβερνητικών οργανισμών, όπως των οργανισμών που προωθούν την προστασία του περιβάλλοντος και άλλων ενδιαφερομένων οργανισμών». (άρθρο 6 της οδηγίας ΣΠΕ):

Παρακολούθηση:

«Τα κράτη μέλη διασφαλίζουν ότι τα χαρακτηριστικά του έργου και/ή τα μέτρα που προβλέπονται για να αποτραπούν, να αποφευχθούν, να μειωθούν και, ει δυνατόν, να αντισταθμισθούν σημαντικές αρνητικές επιπτώσεις στο περιβάλλον, εφαρμόζονται από τον κύριο του έργου, και καθορίζουν τις διαδικασίες που αφορούν την παρακολούθηση των σημαντικών αρνητικών επιπτώσεων στο περιβάλλον» (άρθρο 8α της οδηγίας ΕΠΕ).

«Τα κράτη μέλη παρακολουθούν τις σημαντικές περιβαλλοντικές επιπτώσεις από την εφαρμογή των σχεδίων και προγραμμάτων, προκειμένου, μεταξύ άλλων, να εντοπίσουν εγκαίρως απρόβλεπτες δυσμενείς επιπτώσεις και να είναι σε θέση να αναλάβουν την κατάλληλη επανορθωτική δράση» (άρθρο 10 της οδηγίας ΣΠΕ).

Ενημέρωση του κοινού και αρχές των οποίων ζητείται η γνώμη:

«Εφόσον έχει ληφθεί απόφαση για τη χορήγηση ή απόρριψη αδειάς, η αρμόδια αρχή ή αρχές ενημερώνουν πάραυτα το κοινό και τις αρχές [τις οποίες ενδέχεται να αφορά το έργο] σχετικά, [...] και εξασφαλίζουν ότι οι κάτωθι πληροφορίες τίθενται στη διάθεση τους...: το περιεχόμενο της απόφασης και τους όρους που ενδεχομένως τη συνοδεύουν [...]· τους κύριους λόγους και το σκεπτικό στα οποία βασίστηκε η απόφαση» (άρθρο 9 της οδηγίας ΕΠΕ).

Σύγκρουση συμφερόντων:

«Τα κράτη μέλη διασφαλίζουν ότι η αρμόδια αρχή ή οι αρμόδιες αρχές εκτελούν τα καθήκοντα που απορρέουν από την παρούσα οδηγία με αντικειμενικό τρόπο και δεν βρίσκονται σε σύγκρουση συμφερόντων». Σε περίπτωση που μια αρμόδια αρχή είναι και κύριος του έργου, τα κράτη μέλη, στο πλαίσιο της οργάνωσης των διοικητικών αρμοδιοτήτων τους, προβαίνουν τουλάχιστον σε κατάλληλο διαχωρισμό των αντικρουόμενων λειτουργιών κατά την εκτέλεση των καθηκόντων που απορρέουν από την παρούσα οδηγία.» (άρθρο 9α της οδηγίας ΕΠΕ)

Διασυννοριακές επιπτώσεις:

Το άρθρο 7 της οδηγίας ΕΠΕ ορίζει τις διατάξεις για την εκτίμηση έργων με διασυννοριακό αντίκτυπο, συμπεριλαμβανομένων των απαιτήσεων για την ενημέρωση άλλου κράτους μέλους όταν προβλέπονται πιθανές σημαντικές επιπτώσεις ενός σχεδίου ή έργου σε αυτό το κράτος μέλος. Το κράτος μέλος που ενδέχεται να επηρεαστεί μπορεί στη συνέχεια να συμμετάσχει στην εκτίμηση εάν το επιθυμεί. Η ΕΕ υπέγραψε τη Σύμβαση για την εκτίμηση των περιβαλλοντικών επιπτώσεων σε διασυννοριακό πλαίσιο (σύμβαση Espoo). Για τον συντονισμό και τη διευκόλυνση των διαδικασιών εκτίμησης για διασυννοριακά έργα, και ιδίως για τη διεξαγωγή διαβουλεύσεων σύμφωνα με τη Σύμβαση, τα ενδιαφερόμενα κράτη μέλη μπορούν να συγκροτήσουν έναν κοινό φορέα, βάσει ίσης εκπροσώπησης.

Επίσης οι διασυννοριακές διαβουλεύσεις προβλέπονται και ρυθμίζονται βάσει της οδηγίας ΣΠΕ (άρθρο 7). Αυτές οι διατάξεις σχετικά με τις διασυννοριακές διαβουλεύσεις έχουν επίσης μεγάλη σημασία όσον αφορά τους γενικούς στόχους των οδηγιών για τα πτηνά και τους οικοτόπους και το δίκτυο Natura 2000. Αυτό συμβαίνει επειδή παρέχουν ένα σημαντικό προληπτικό εργαλείο κατά τη δέουσα εκτίμηση ενός σχεδίου ή έργου του οποίου οι δυσμενείς επιπτώσεις θα μπορούσαν να θέσουν σε κίνδυνο αυτούς τους στόχους σε ένα γειτονικό κράτος μέλος.

5.2.2. Ειδικά χαρακτηριστικά της δέουσας εκτίμησης και διαφορές με τις διαδικασίες ΕΠΕ/ΣΠΕ

Ενώ ο εξορθολογισμός των περιβαλλοντικών εκτιμήσεων βάσει της οδηγίας για τους οικοτόπους και των οδηγιών ΕΠΕ ή ΣΠΕ είναι επωφελής και συνιστάται στις περισσότερες περιπτώσεις, είναι σημαντικό να λαμβάνονται υπόψη τα ειδικά χαρακτηριστικά και οι διαφορές στο πεδίο εφαρμογής και στην εστίαση των αντίστοιχων εκτιμήσεων. Η χρήση ορισμένων όρων και οι συνέπειες από τις εκτιμήσεις μπορεί επίσης να είναι διαφορετικές. Ειδικότερα:

- Η δέουσα εκτίμηση εστιάζει στην προστασία των τόπων Natura 2000, δηλαδή περιοχών υψηλής αξίας από άποψη βιοποικιλότητας και πανευρωπαϊκής σημασίας και, συνεπώς, απαιτεί αυστηρότερα κριτήρια. Τα συμπεράσματά της είναι **δεσμευτικά** διότι καθορίζουν αν ένα σχέδιο ή έργο μπορεί να λάβει ή όχι έγκριση (οι αρμόδιες αρχές μπορούν να συμφωνήσουν για το οικείο σχέδιο ή έργο μόνον αφού βεβαιωθούν ότι δεν θα παραβιάσει την ακεραιότητα του σχετικού τόπου). Από την άλλη πλευρά, τα αποτελέσματα της ΕΠΕ ή της ΣΠΕ λαμβάνονται υπόψη στο πλαίσιο της διαδικασίας αδειοδότησης ή κατά την κατάρτιση και έγκριση του σχεδίου.
- Στο πλαίσιο συντονισμένων ή κοινών διαδικασιών, θα ήταν λογικό να πραγματοποιηθεί η δέουσα εκτίμηση νωρίτερα στη διαδικασία. Αυτό θα απέτρεπε μια δυνητικά δαπανηρή και μακρά διαδικασία ΕΠΕ/ΣΠΕ εάν τα συμπεράσματά της δέουσας εκτίμησης είναι ήδη αρνητικά, κάτι που σημαίνει ότι δεν μπορεί να χορηγηθεί άδεια σύμφωνα με τις διατάξεις του άρθρου 6 παράγραφος 3 (εκτός εάν το σχέδιο ή έργο μπορεί να προχωρήσει σύμφωνα με το άρθρο 6 παράγραφος 4).

- Σύμφωνα με την οδηγία ΕΠΕ, προτείνονται μέτρα μετριασμού και αντιστάθμισης για την αποτροπή, την πρόληψη, τον μετριασμό και, ει δυνατόν, την αντιστάθμιση τυχόν σημαντικών αρνητικών επιπτώσεων στο περιβάλλον, ιδίως σε είδη και οικοτόπους που προστατεύονται βάσει της οδηγίας για τα πτηνά και της οδηγίας για τους οικοτόπους. Επομένως, τα αντισταθμιστικά μέτρα μπορούν επίσης να εξεταστούν στο πλαίσιο της ιεράρχησης των μέτρων μετριασμού για την αντιστάθμιση των υπολειπόμενων επιπτώσεων με στόχο την αποφυγή καθαρής απώλειας βιοποικιλότητας.

Αντίθετα, στην περίπτωση σχεδίων και έργων που αξιολογούνται βάσει της οδηγίας για τους οικοτόπους, τα μέτρα μετριασμού για την αποφυγή, την πρόληψη ή τη μείωση σημαντικών δυσμενών επιπτώσεων στην ακεραιότητα του τόπου λαμβάνονται υπόψη κατά τη δέουσα εκτίμηση του άρθρου 6 παράγραφος 3, αλλά χρησιμοποιούνται αντισταθμιστικά μέτρα για την αντιστάθμιση των υπολειπόμενων επιπτώσεων ως έσχατη λύση μόνο σύμφωνα με τη διαδικασία του άρθρου 6 παράγραφος 4. Αυτά θα εφαρμόζονταν εάν αποφαιζόταν να προχωρήσει το σχέδιο ή το έργο παρά το αρνητικό συμπέρασμα της δέουσας εκτίμησης. Σε μια τέτοια περίπτωση, πρέπει πρώτα να καταδειχθεί ότι δεν υπάρχουν εναλλακτικές λύσεις που θα απέφευγαν να επηρεάσουν την ακεραιότητα των τόπων Natura 2000 και ότι το σχέδιο ή το έργο δικαιολογείται για επιτακτικούς λόγους σημαντικού δημόσιου συμφέροντος.

- Επιπλέον, όσον αφορά το στάδιο της εκτίμησης κατά το οποίο εξετάζονται τα «μέτρα μετριασμού», σύμφωνα με την οδηγία ΕΠΕ ο μετριασμός μπορεί να ληφθεί υπόψη ήδη στο στάδιο του ελέγχου. Αυτού του είδους τα μέτρα δεν μπορούν να εξεταστούν στο στάδιο «ελέγχου» της διαδικασίας του άρθρου 6 παράγραφος 3, αλλά μόνο όταν αναλύονται οι αρνητικές επιπτώσεις στο στάδιο της ίδιας της δέουσας εκτίμησης.

Με τα μέτρα που λαμβάνονται για να αποφευχθούν, να αποτραπούν, να μειωθούν και, ει δυνατόν, να αντισταθμισθούν σημαντικές αρνητικές επιπτώσεις στο περιβάλλον, ιδίως για είδη και οικοτόπους προστατευόμενους διά της οδηγίας 92/43/ΕΟΚ του Συμβουλίου και της οδηγίας 2009/147/ΕΚ του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου αναμένεται ότι θα αποτραπεί η υποβάθμιση της ποιότητας του περιβάλλοντος και η τυχόν καθαρή απώλεια βιοποικιλότητας. [...]

Τα κράτη μέλη θα πρέπει να διασφαλίζουν την εφαρμογή μέτρων μετριασμού και αντιστάθμισης όσον αφορά τις σημαντικές αρνητικές επιπτώσεις στο περιβάλλον από την κατασκευή και λειτουργία του έργου, καθώς και τη θέσπιση των κατάλληλων διαδικασιών για την παρακολούθηση των επιπτώσεων, μεταξύ άλλων, για τον προσδιορισμό των απρόβλεπτων σημαντικών αρνητικών επιπτώσεων ώστε να αναλαμβάνεται κατάλληλη αντισταθμιστική δράση.

Οδηγία ΕΠΕ. Προοίμιο (Οδηγία 2014/52/ΕΕ, αιτιολογικές σκέψεις 11 και 35).

5.2.3. Σχέση μεταξύ ΣΠΕ/ΕΠΕ/δέουσας εκτίμησης και των διατάξεων αυστηρής προστασίας των ειδών των οδηγίων για τη φύση

Το άρθρο 3 της οδηγίας ΕΠΕ ορίζει ότι «στην εκτίμηση περιβαλλοντικών επιπτώσεων εντοπίζονται, περιγράφονται και αξιολογούνται δεόντως, με βάση κάθε μεμονωμένη περίπτωση, οι άμεσες και έμμεσες σημαντικές επιπτώσεις ενός έργου: [...] β) στη βιοποικιλότητα, και ιδίως τα προστατευόμενα είδη και ενδιαίτηματα με βάση την οδηγία 92/43/ΕΟΚ και την οδηγία 2009/147/ΕΚ». Παρόμοιες διατάξεις ισχύουν για σχέδια σύμφωνα με το άρθρο 5 παράγραφος 1 της οδηγίας ΣΠΕ.

Με την ευκαιρία αυτή, είναι σημαντικό να σημειωθεί ότι οι οδηγίες για τα πτηνά και τους οικοτόπους, εκτός από την προστασία του τόπου που ρυθμίζεται από το άρθρο 4 της οδηγίας για τα πτηνά και το άρθρο 6 της οδηγίας για τους οικοτόπους, καθιερώνουν επίσης ένα σύστημα αυστηρής προστασίας ορισμένων ειδών σε ολόκληρη την περιοχή της φυσικής τους κατανομής εντός της ΕΕ, δηλαδή τόσο εντός όσο και εκτός των τόπων Natura 2000. Αυτά τα μέτρα προστασίας εφαρμόζονται στα είδη που απαριθμούνται στο παράρτημα IV της οδηγίας για τους οικοτόπους, καθώς και στο σύνολο των ειδών άγριων πτηνών στην ΕΕ. Οι ακριβείς διατάξεις καθορίζονται στο άρθρο 5 της οδηγίας για τα πτηνά και στα άρθρα 12 (για τα ζώα) και 13 (για τα φυτά) της οδηγίας για τους οικοτόπους.

Ουσιαστικά, οι εν λόγω διατάξεις απαιτούν από τα κράτη μέλη να απαγορεύουν:

- τη σύλληψη ή τη θανάτωση, εκ προθέσεως, ειδών·
- τη σκόπιμη ενόχλησή τους, ιδίως κατά την περίοδο αναπαραγωγής, την περίοδο κατά την οποία τα νεογνά εξαρτώνται από τη μητέρα, τη χειμερία νάρκη και τη μετανάστευση·
- τη βλάβη ή καταστροφή των τόπων αναπαραγωγής ή των τόπων ανάπαυσης·
- την εκ προθέσεως καταστροφή φωλιών ή αυγών, ή την εκρίζωση ή την καταστροφή προστατευόμενων φυτών.

Η υλοποίηση ενός σχεδίου ή η ανάπτυξη/λειτουργία ενός έργου μπορεί να οδηγήσει σε συγκρούσεις με αυτές τις απαγορεύσεις. Επομένως, κατά τη δέουσα εκτίμηση και την ΕΠΕ/ΣΠΕ, ο κύριος του έργου μαζί με την αρμόδια αρχή θα πρέπει να ελέγχουν αν το σχέδιο ή το έργο είναι συμβατό με αυτές τις διατάξεις αυστηρής προστασίας των ειδών. Ο εν λόγω έλεγχος θα απαιτούσε ταυτοποίηση των ειδών και των οικοτόπων τους, που θα μπορούσαν ενδεχομένως να επηρεαστούν, επαλήθευση της παρουσίας τους στην περιοχή που επηρεάζεται από ένα σχέδιο ή έργο, καθώς και των τόπων αναπαραγωγής ή των τόπων ανάπαυσης τους, ανάλυση των πιθανών επιπτώσεων στα είδη και κατάλληλων μέτρων μετριασμού. Εάν επιβεβαιωθούν επιπτώσεις στα άτομα του είδους ή στους τόπους αναπαραγωγής τους και στους χώρους ανάπαυσης, ή εάν αυτές δεν είναι δυνατόν να αποκλειστούν, ενδέχεται να απαιτηθούν παρεκκλίσεις από την αυστηρή προστασία των ειδών.

Ωστόσο, πρέπει να σημειωθεί ότι παρεκκλίσεις επιτρέπονται μόνο σε περιορισμένες περιπτώσεις, π.χ. για λόγους δημόσιας υγείας και ασφάλειας, υπό τον όρο ότι δεν υπάρχει άλλη ικανοποιητική εναλλακτική λύση και ότι οι επιπτώσεις των εν λόγω παρεκκλίσεων δεν είναι ασύμβατες με τους συνολικούς στόχους των οδηγιών. Οι προϋποθέσεις για την εφαρμογή παρεκκλίσεων καθορίζονται στο άρθρο 9 της οδηγίας για τα πτηνά και στο άρθρο 16 της οδηγίας για τους οικοτόπους.

Είναι επίσης σημαντικό να σημειωθεί ότι αυτές οι διατάξεις μπορεί επίσης να ισχύουν για σχέδια και έργα που απορρίπτονται στο στάδιο ελέγχου λόγω της δέουσας εκτίμησης και/ή ΕΠΕ/ΣΠΕ. Στις περιπτώσεις αυτές, η ανάλυση σχετικά με το αν εφαρμόζονται οι παρεκκλίσεις βάσει του άρθρου 9 της οδηγίας για τα πτηνά και του άρθρου 16 της οδηγίας για τους οικοτόπους πρέπει να διενεργείται σε χωριστή διαδικασία.

Η άδεια παρέκκλισης από την αυστηρή προστασία των ειδών μπορεί να χορηγηθεί ως χωριστή απόφαση ή εντός μιας ενιαίας άδειας που προκύπτει από διαφορετικές εκτιμήσεις και διαδικασίες έγκρισης. Ούτως ή άλλως, πρέπει να προσδιορίζει με σαφήνεια τους λόγους και τις προϋποθέσεις αυτής της παρέκκλισης.

Περισσότερες πληροφορίες σχετικά με τις απαιτήσεις αυστηρής προστασίας των ειδών, συμπεριλαμβανομένων των πιο πρόσφατων κατευθυντήριων γραμμών, διατίθενται στον ιστότοπο της Ευρωπαϊκής Επιτροπής ⁽⁴⁸⁾.

5.3. Εκτιμήσεις βάσει του άρθρου 4 παράγραφος 7 της οδηγίας-πλαίσιο για τα ύδατα, συντονισμένες ή ενοποιημένες με τη διαδικασία του άρθρου 6 παράγραφος 3 βάσει της οδηγίας για τους οικοτόπους

Υπάρχουν επίσης ισχυροί δεσμοί μεταξύ της οδηγίας-πλαισίου για τα ύδατα (ΟΠΥ) και της οδηγίας για τους οικοτόπους. Αμφότερες εφαρμόζονται, τουλάχιστον εν μέρει, στο ίδιο περιβάλλον, δηλαδή το περιβάλλον των υδάτινων οικοσυστημάτων και των χερσαίων οικοσυστημάτων και των υδροτόπων που εξαρτώνται άμεσα από αυτά. Έχουν επίσης γενικά παρόμοιες φιλοδοξίες στο ότι στοχεύουν στη διασφάλιση της μη υποβάθμισης των υδάτινων οικοσυστημάτων και στην ενίσχυση της οικολογικής τους κατάστασης. Κατά περίπτωση, θα πρέπει να εφαρμόζονται συντονισμένα ώστε να λειτουργούν με ολοκληρωμένο τρόπο ⁽⁴⁹⁾.

Όπως και η οδηγία για τους οικοτόπους, η ΟΠΥ καθορίζει ειδικές διατάξεις για την αξιολόγηση των επιπτώσεων των νέων αναπτυξιακών έργων στα υδατικά συστήματα. Σύμφωνα με το άρθρο 4 παράγραφος 7 της ΟΠΥ, οι αρχές μπορούν να εγκρίνουν εξαιρέσεις για νέες τροποποιήσεις και αναπτυξιακά έργα βιώσιμων ανθρώπινων δραστηριοτήτων οι οποίες: i) έχουν ως αποτέλεσμα την επιδείνωση της κατάστασης του υδατικού συστήματος· ή ii) αποτρέπουν την επίτευξη καλής οικολογικής κατάστασης ή δυναμικού ή καλής κατάστασης υπόγειων υδάτων υπό ορισμένες συνθήκες ⁽⁵⁰⁾.

Σύμφωνα με το άρθρο 4 παράγραφος 8 της ΟΠΥ, τα κράτη μέλη υποχρεούνται, κατά την εφαρμογή του άρθρου 4 παράγραφος 7 της ΟΠΥ, να διασφαλίζουν ότι η εφαρμογή συνάδει με την εφαρμογή άλλης περιβαλλοντικής νομοθεσίας της ΕΕ. Με άλλα λόγια, εάν παρέχεται στο έργο παρέκκλιση σύμφωνα με το άρθρο 4 παράγραφος 7 της ΟΠΥ, διατηρεί την υποχρέωση συμμόρφωσης με το άρθρο 6 παράγραφοι 3 και 4 της οδηγίας για τους οικοτόπους, κατά περίπτωση.

Εάν το αναπτυξιακό έργο επηρεάζει δυνητικά τόσο έναν στόχο της ΟΠΥ όσο και έναν τόπο Natura 2000, τότε πρέπει να τηρηθεί τόσο η διαδικασία του άρθρου 4 παράγραφος 7 της ΟΠΥ όσο και η διαδικασία εκτίμησης σύμφωνα με το άρθρο 6 παράγραφος 3 της οδηγίας για τους οικοτόπους. Ιδανικά, αυτό πρέπει να γίνεται με συντονισμένο ή ενοποιημένο τρόπο, όπως επίσης συνιστάται στην οδηγία ΕΠΕ. Κάθε εκτίμηση έχει διαφορετική εστίαση: η πρώτη θα εκτιμήσει αν το έργο είναι πιθανό να θέσει σε κίνδυνο τους πρωταρχικούς στόχους της ΟΠΥ, ενώ η δεύτερη θα εκτιμήσει αν το έργο θα επηρεάσει δυσμενώς την ακεραιότητα ενός τόπου Natura 2000.

Ωστόσο, το εν λόγω γεγονός δεν εμποδίζει τον συντονισμό ορισμένων πτυχών της διαδικασίας αξιολόγησης, π.χ. μέσω της διενέργειας ερευνών και της διεξαγωγής διαβουλεύσεων. Πρέπει να τονιστεί ότι εάν η διαδικασία της ΟΠΥ μπορεί να οδηγήσει στη χορήγηση άδειας, αλλά το σχέδιο ή το έργο έρχεται σε αντίθεση με τις απαιτήσεις του δικτύου Natura 2000, δεν μπορεί να χορηγηθεί άδεια, εκτός εάν επιτραπεί βάσει των διατάξεων του άρθρου 6 παράγραφος 4.

⁽⁴⁸⁾ https://ec.europa.eu/environment/nature/conservation/index_en.htm

⁽⁴⁹⁾ Βλέπε Συχνές ερωτήσεις της Επιτροπής σχετικά με την οδηγία-πλαίσιο για τα ύδατα και τις οδηγίες για τη φύση: <http://ec.europa.eu/environment/nature/natura2000/management/docs/FAQ-WFD%20final.pdf>

⁽⁵⁰⁾ Για τη νομολογία σχετικά με την εφαρμογή του άρθρου 4 παράγραφος 7, ανατρέξτε στις αποφάσεις του Δικαστηρίου στις υποθέσεις C-461/13 και C-346/14.

Ενώ η ενοποίηση των διαδικασιών δέουσας εκτίμησης με τις διαδικασίες βάσει της οδηγίας ΕΠΕ είναι υποχρεωτική, η ενοποίηση με τις διαδικασίες ΟΠΥ γίνεται κατά διακριτική ευχέρεια. Παρ' όλα αυτά, ορισμένα κράτη μέλη έχουν ήδη προβλέψει ή βρίσκονται στη διαδικασία θέσπισης ολοκληρωμένων διαδικασιών για περιπτώσεις στις οποίες απαιτούνται ΕΠΕ, δέουσα εκτίμηση και εκτίμηση βάσει του άρθρου 4 παράγραφος 7 της ΟΠΥ. Ο εξορθολογισμός αυτών των εκτιμήσεων ενθαρρύνεται από τα έγγραφα καθοδήγησης της ΕΕ για την εφαρμογή της ΟΠΥ ⁽⁵¹⁾.

Οι ομοιότητες μεταξύ της εκτίμησης του άρθρου 4 παράγραφος 7 της ΟΠΥ και εκείνων βάσει της οδηγίας ΕΠΕ και της οδηγίας για τους οικοτόπους σημαίνουν ότι ορισμένα βήματα βάσει των διαφορετικών διαδικασιών μπορούν να πραγματοποιηθούν από κοινού. Αυτό αφορά ιδιαίτερα τον «έλεγχο», τον «καθορισμό του πεδίου πληροφορίας» και την απαραίτητη συλλογή δεδομένων. Η εν λόγω εξορθολογισμένη προσέγγιση μπορεί να οδηγήσει σε σημαντική εξοικονόμηση κόστους και χρόνου, ιδίως σε σχέση με το στάδιο συλλογής δεδομένων που μπορεί να εκτελεστεί από κοινού όταν αποφασηθούν οι απαιτήσεις δεδομένων σύμφωνα με κάθε οδηγία κατά τα προηγούμενα βήματα.

Μπορούν να εφαρμοστούν περαιτέρω συνέργειες, για παράδειγμα σχετικά με την αναζήτηση εναλλακτικών λύσεων ή μέτρων μετριασμού. Ωστόσο, σε κάθε περίπτωση πρέπει να ικανοποιείται η χωριστή εστίαση των διαφόρων κριτηρίων βάσει κάθε οδηγίας.

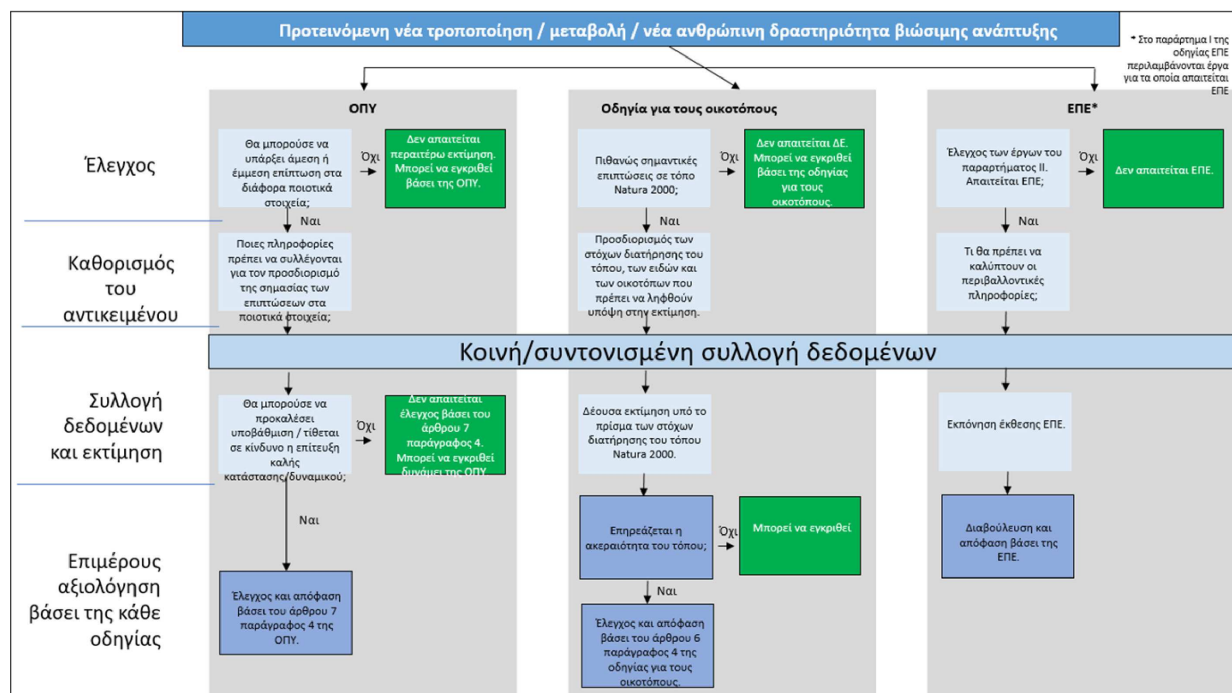
Εάν πληρούνται οι προϋποθέσεις μιας οδηγίας αλλά όχι της άλλης, δεν επιτρέπεται στις αρχές να εγκρίνουν το έργο, διότι σε μια τέτοια περίπτωση το έργο θα παραβίαζε τις νομικές διατάξεις της ΕΕ. Αντί αυτού, θα πρέπει να εξεταστεί αν μπορούν να γίνουν τροποποιήσεις στο έργο έτσι ώστε να ικανοποιεί τις απαιτήσεις όλων των σχετικών οδηγιών.

Το σχήμα 3 περιγράφει τις ομοιότητες και τις διαφορές στα βασικά στάδια των εκτιμήσεων βάσει του άρθρου 4 παράγραφος 7 της ΟΠΥ, της ΕΠΕ και του άρθρου 6 της οδηγίας για τους οικοτόπους.

Σχήμα 3

Εξορθολογισμός των εκτιμήσεων βάσει της ΟΠΥ, της οδηγίας για τους οικοτόπους και της οδηγίας ΕΠΕ

Πηγή: CIS, 2017. Κοινή στρατηγική εφαρμογής για την οδηγία-πλαίσιο για τα ύδατα και την οδηγία για τις πλημμύρες. Έγγραφο καθοδήγησης αριθ. 36. Εξαιρέσεις από τους περιβαλλοντικούς στόχους σύμφωνα με το άρθρο 4 παράγραφος 7.

⁽⁵¹⁾ Βλέπε ειδικότερα: Κοινή στρατηγική εφαρμογής για την οδηγία-πλαίσιο για τα ύδατα και την οδηγία για τις πλημμύρες. Έγγραφο καθοδήγησης αριθ. 36. Εξαιρέσεις από τους περιβαλλοντικούς στόχους σύμφωνα με το άρθρο 4 παράγραφος 7. Διατίθενται στην ακόλουθη διεύθυνση: <https://circabc.europa.eu/sd/a/e0352ec3-9f3b-4d91-bdbb-939185be3e89/CISGuidanceArticle47FINAL.PDF>.

6. ΒΑΣΙΚΗ ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ

CIS, 2017. Κοινή στρατηγική εφαρμογής για την οδηγία-πλαίσιο για τα ύδατα και την οδηγία για τις πλημμύρες. Έγγραφο καθοδήγησης αριθ. 36. Εξαιρέσεις από τους περιβαλλοντικούς στόχους σύμφωνα με το άρθρο 4 παράγραφος 7. Διατίθενται στην ακόλουθη διεύθυνση: <https://circabc.europa.eu/sd/a/e0352ec3-9f3b-4d91-bdbb-939185be3e89/CISGuidanceArticle47FINAL.PDF>

Ecosystems, 2014. Άρθρο 6 της οδηγίας για τους οικοτόπους. Αποφάσεις του Δικαστηρίου της Ευρωπαϊκής Ένωσης. Διατίθενται στην ακόλουθη διεύθυνση: https://ec.europa.eu/environment/nature/info/pubs/docs/others/ECJ_rulings%20Art_%206%20-%20Final%20Sept%202014-2.pdf

Ευρωπαϊκή Επιτροπή, 1999. Κατευθυντήριες γραμμές για την εκτίμηση των έμμεσων και σωρευτικών επιπτώσεων καθώς και των αλληλεπιδράσεων των επιπτώσεων.

Ευρωπαϊκή Επιτροπή, 2011. Σχέσεις μεταξύ της οδηγίας-πλαισίου για τα ύδατα και των οδηγιών για την προστασία της φύσης. Συχνές ερωτήσεις. Διατίθενται στην ακόλουθη διεύθυνση: <http://ec.europa.eu/environment/nature/natura2000/management/guidanceen.htm>

Ευρωπαϊκή Επιτροπή, 2012. Σημείωμα της Επιτροπής σχετικά με τον καθορισμό των στόχων διατήρησης για τους τόπους Natura 2000. Διατίθεται στην ακόλουθη διεύθυνση: <http://ec.europa.eu/environment/nature/natura2000/management/guidanceen.htm>

Ευρωπαϊκή Επιτροπή, 2013(α). Καθοδήγηση για την εφαρμογή της διαδικασίας εκτίμησης περιβαλλοντικών επιπτώσεων για διασυνοριακά έργα μεγάλης κλίμακας. Ευρωπαϊκή Επιτροπή, 2013. <http://ec.europa.eu/environment/eia/pdf/Transboundary%20EIA%20Guide.pdf>

Ευρωπαϊκή Επιτροπή, 2013(β). Έγγραφο καθοδήγησης «Streamlining environmental assessment procedures for energy infrastructure “Projects of Common Interest” (PCIs) [Εξορθολογισμός των διαδικασιών εκτίμησης περιβαλλοντικών επιπτώσεων για “έργα κοινού ενδιαφέροντος” (ΕΚΕ) ενεργειακών υποδομών]». Ευρωπαϊκή Επιτροπή, Μάιος 2013. http://ec.europa.eu/environment/eia/pdf/PCI_guidance.pdf

Ευρωπαϊκή Επιτροπή, 2016. Έγγραφο καθοδήγησης της Επιτροπής για τον εξορθολογισμό των εκτιμήσεων περιβαλλοντικών επιπτώσεων που αναφέρονται στο άρθρο 2.3 της οδηγίας για την εκτίμηση περιβαλλοντικών επιπτώσεων. Διατίθεται στην ακόλουθη διεύθυνση: [http://eur-lex.europa.eu/legal-content/EL/TXT/PDF/?uri=CELEX:52016XC0727\(01\)&from=EN](http://eur-lex.europa.eu/legal-content/EL/TXT/PDF/?uri=CELEX:52016XC0727(01)&from=EN)

Ευρωπαϊκή Επιτροπή, 2017(α). Καθοδήγηση σχετικά με τον καθορισμό του πεδίου πληροφoρίας. Οδηγία 2011/92/ΕΕ όπως τροποποιήθηκε με την οδηγία 2014/52/ΕΕ. Ευρωπαϊκή Επιτροπή. <http://ec.europa.eu/environment/eia/eia-support.htm>

Ευρωπαϊκή Επιτροπή, 2017(β). Καθοδήγηση σχετικά με τον έλεγχο. Οδηγία 2011/92/ΕΕ όπως τροποποιήθηκε με την οδηγία 2014/52/ΕΕ. Ευρωπαϊκή Επιτροπή. <http://ec.europa.eu/environment/eia/eia-support.htm>

Ευρωπαϊκή Επιτροπή, 2019. Ανακοίνωση της Επιτροπής με τίτλο «Διαχείριση των τόπων του δικτύου Natura 2000. Οι διατάξεις του άρθρου 6 της οδηγίας 92/43/ΕΟΚ για τους οικοτόπους». (ΕΕ C 33 της 25.1.2019, σ. 1). Διατίθεται στην ακόλουθη διεύθυνση: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EL/TXT/?uri=uriserv:OJ.C.2019.033.01.0001.01.ENG&toc=OJ:C:2019:033:FULL>

Η Ευρωπαϊκή Επιτροπή δημοσίευσε διάφορα έγγραφα καθοδήγησης για συγκεκριμένους τομείς (μη ενεργειακή εξορυκτική βιομηχανία, ανάπτυξη αιολικών πάρκων, λιμένες και εκβολές ποταμών, μεταφορές σε εσωτερικά ύδατα, υδατοκαλλιέργεια κ.λπ.). Αυτά παρέχουν περαιτέρω συμβουλές σχετικά με τον τρόπο διενέργειας δέουσας εκτίμησης σε σχέση με την ανάπτυξη σχεδίων και έργων σε καθέναν από αυτούς τους τομείς. Τα έγγραφα καθοδήγησης διατίθενται στη διεύθυνση:

https://ec.europa.eu/environment/nature/natura2000/management/guidance_en.htm

ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ

ΠΑΡΑΔΕΙΓΜΑΤΑ ΠΡΑΚΤΙΚΩΝ, ΠΕΡΙΠΤΩΣΙΟΛΟΓΙΚΩΝ ΜΕΛΕΤΩΝ, ΜΕΘΟΔΩΝ ΚΑΙ ΕΘΝΙΚΩΝ ΟΔΗΓΙΩΝ

Εισαγωγή

Σκοπός του παρόντος παραρτήματος είναι να παράσχει στοιχεία καθοδήγησης και παραδείγματα διαδικασιών και μεθόδων για τα διάφορα στάδια εφαρμογής των διαδικασιών του άρθρου 6 παράγραφοι 3 και 4. Τα ανωτέρω ομαδοποιούνται και παρουσιάζονται σύμφωνα με τους βασικούς τομείς και τα στοιχεία που καλύπτονται στο έγγραφο καθοδήγησης.

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ

	Σελίδα
1. ΕΛΕΓΧΟΣ ΚΑΙ ΔΕΟΥΣΑ ΕΚΤΙΜΗΣΗ: ΠΡΟΣΕΓΓΙΣΕΙΣ, ΜΕΘΟΔΟΙ, ΠΑΡΑΔΕΙΓΜΑΤΑ ΑΠΟ ΚΡΑΤΗ ΜΕΛΗ	79
1.1 Πληροφορίες και πρακτικά εργαλεία για την υποστήριξη του ελέγχου και των δεουσών εκτιμήσεων (ΔΕ)	79
1.2 Καθοδήγηση για την εκτίμηση	82
1.3 Δέουσα εκτίμηση εθνικού προγράμματος ηλεκτρικής ενέργειας στην Ιρλανδία – εκτίμηση σωρευτικών επιπτώσεων	89
2. ΕΠΙΠΛΗΡΟΦΟΡΙΑ ΛΟΓΟΥ ΣΗΜΑΝΤΙΚΟΥ ΔΗΜΟΣΙΟΥ ΣΥΜΦΕΡΟΝΤΟΣ (ΕΛΣΔΣ)	93
2.1 Παραδείγματα διαφόρων τύπων ΕΛΣΔΣ και η αιτιολόγησή τους	93
3. ΑΝΤΙΣΤΑΘΜΙΣΤΙΚΑ ΜΕΤΡΑ	96
3.1 Παραδείγματα αντισταθμιστικών μέτρων σύμφωνα με το άρθρο 6 παράγραφος 4	96
3.2 Πτυχές των αντισταθμιστικών μέτρων που σχετίζονται με τον χρόνο	99
4. ΣΥΝΔΕΣΕΙΣ ΜΕΤΑΞΥ ΤΩΝ ΔΙΑΔΙΚΑΣΙΩΝ ΠΕΡΙΒΑΛΛΟΝΤΙΚΗΣ ΕΚΤΙΜΗΣΗΣ: ΔΕ, ΕΠΕ, ΣΠΕ	102
4.1 Σύγκριση διαδικασιών στο πλαίσιο της δέουσας εκτίμησης (ΔΕ), της ΕΠΕ και της ΣΠΕ	102
5. ΣΤΡΑΤΗΓΙΚΟΣ ΣΧΕΔΙΑΣΜΟΣ — ΕΚΤΙΜΗΣΗ ΤΩΝ ΣΧΕΔΙΩΝ	105
5.1 Παράδειγμα: Σχεδιασμός αυτοκινητοδρόμων στην Αυστρία	105
5.2 Παράδειγμα: Στρατηγικός σχεδιασμός νέων αναπτυξιακών έργων υδροηλεκτρικής ενέργειας στον Δούναβη	105
5.3 Παράδειγμα: Χωροταξικό σχέδιο για υπεράκτια αιολικά πάρκα και διασυνδέσεις δικτύου της γερμανικής ΑΟΖ στη Βόρεια Θάλασσα.	107

1. ΕΛΕΓΧΟΣ ΚΑΙ ΔΕΟΥΣΑ ΕΚΤΙΜΗΣΗ: ΠΡΟΣΕΓΓΙΣΕΙΣ, ΜΕΘΟΔΟΙ, ΠΑΡΑΔΕΙΓΜΑΤΑ ΑΠΟ ΚΡΑΤΗ ΜΕΛΗ

1.1. Πληροφορίες και πρακτικά εργαλεία για την υποστήριξη του ελέγχου και των δεουσών εκτιμήσεων (ΔΕ)

Γερμανία – Βάση δεδομένων και σύστημα πληροφοριών της Ομοσπονδιακής Υπηρεσίας για την Προστασία της Φύσης (BfN) για τις δέουσες εκτιμήσεις

Οι απαραίτητες πληροφορίες σχετικά με δυνητικές αρνητικές επιπτώσεις για όλους σχεδόν τους τύπους έργων και σχεδίων παρέχονται στο σύστημα πληροφοριών FFH-VP- Info της Ομοσπονδιακής Υπηρεσίας για την Προστασία της Φύσης. Επιπλέον, το FFH-VP-Info φιλοξενεί μια εκτεταμένη βάση δεδομένων για τις ενδεχόμενες επιπτώσεις και επιδράσεις σε συγκεκριμένους τύπους οικοτόπων και συγκεκριμένα είδη, η οποία μπορεί να χρησιμοποιηθεί για τον έλεγχο και τις δέουσες εκτιμήσεις. <http://ffh-vp-info.de/FFHVP/Page.jsp>.

I. Στόχοι και λειτουργίες του FFH-VP-Info

Κύριος στόχος του FFH-VP-Info είναι να λειτουργεί ως κεντρική πλατφόρμα που παρέχει πληροφορίες όσον αφορά τους παράγοντες επιπτώσεων που θα πρέπει να λαμβάνονται υπόψη κατά τον έλεγχο (στάδιο 1) και τις δέουσες εκτιμήσεις (στάδιο 2) των σχεδίων ή των έργων, καθώς και να παρέχει πληροφορίες για δυνητικές επιδράσεις των επιπτώσεων σε συγκεκριμένους οικοτόπους και συγκεκριμένα είδη σύμφωνα με την οδηγία για τους οικοτόπους και την οδηγία για τα πτηνά.

Ο τύπος πρόσβασης αριθ. 1 (τύποι έργων, σχέδια, παράγοντες επιπτώσεων) προορίζεται για την υποστήριξη των φορέων που υποβάλλουν τα σχέδια και των φορέων υλοποίησης των έργων, με την παροχή ταχείας επισκόπησης όλων των παραγόντων επιπτώσεων που πρέπει να λαμβάνονται υπόψη.

Ο τύπος πρόσβασης αριθ. 2 (οικότοποι, είδη) παρέχει τη δυνατότητα διεξοδικών ερευνών για τις ειδικές επιδράσεις ενός παράγοντα επίπτωσης σε οικοτόπους ή είδη, οι οποίες θα πρέπει να ληφθούν υπόψη για το έργο.

Στις πρόσθετες πληροφορίες περιλαμβάνονται γλωσσάρι, βιβλιογραφία που παρατίθεται, δεδομένα για την κινητικότητα και οι περιοχές ενδημίας των ειδών.

Γενικά, στόχος του FFH-VP-Info είναι να παρέχει τις βέλτιστες επιστημονικές γνώσεις, ώστε να διευκολύνει τις εκτιμήσεις των εμπειρογνομόνων και τον έλεγχο αυτών των εκτιμήσεων από τις αρμόδιες για την αδειοδότηση αρχές. Μολονότι η πληρότητα και η ακρίβεια των εκτιμήσεων είναι σημαντικές για να εξασφαλιστεί η νομική ασφάλεια, ο χρόνος και οι προσπάθειες που καταβάλλονται σε οικονομικό και προσωπικό επίπεδο μπορούν να διατηρούνται σε ένα λογικό επίπεδο και από τις δύο πλευρές με την παροχή εύκολης πρόσβασης στις σχετικές πληροφορίες.

=> <http://ffh-vp-info.de/FFHVP/Page.jsp?name=ziel> (εισαγωγή στο FFH-VP-Info)

II. Εργαλείο ελέγχου για τύπους έργων και σχέδια, και για τις ενδεχόμενες επιπτώσεις τους

Το εργαλείο ελέγχου παρέχει δεδομένα για περίπου 140 τύπους έργων που ταξινομήθηκαν σε 19 ομάδες. Σε αυτά περιλαμβάνεται αξιολόγηση της πιθανής συνάφειας 36 διαφορετικών παραγόντων επιπτώσεων. Η συνάφεια υποδεικνύεται με αριθμούς:

0 = κατά κανόνα καμία συνάφεια (ενδέχεται να ισχύουν εξαιρέσεις)

1 = δυνητική συνάφεια

2 = συστηματική / γενική συνάφεια

Για κάθε τύπο έργου διατίθεται κατάλογος ελέγχου και έκθεση, με σύντομες επιμέρους επεξηγήσεις για τον βαθμό συνάφειας των παραγόντων επιπτώσεων. Για κάθε παράγοντα επιπτώσεων, μια επεξηγηματική σελίδα συνδέεται με έναν σύντομο ορισμό και με αναλυτικές περιγραφές για τις δυνητικές επιδράσεις του αντίστοιχου παράγοντα (βλέπε παρακάτω).

=> <http://ffh-vp-info.de/FFHVP/Page.jsp?name=projekttypen> (εισαγωγή: έργα)

=> <http://ffh-vp-info.de/FFHVP/Projekt.jsp?start> (έργα βάσης δεδομένων)

III. Βάση δεδομένων και δελτία δεδομένων των οικοτόπων και των ειδών της οδηγίας για τους οικοτόπους και της οδηγίας για τα πτηνά

Αυτός είναι ο πυρήνας του συστήματος πληροφοριών. Παρέχει αναλυτικές πληροφορίες όσον αφορά την ευαισθησία και τις δυνητικές επιδράσεις των παραγόντων επιπτώσεων για όλους σχεδόν

- τους οικοτόπους της Γερμανίας που αναφέρονται στο παράρτημα I της οδηγίας για τους οικοτόπους => <http://ffh-vp-info.de/FFHVP/Lrt.jsp>
- Είδη που αναφέρονται στο παράρτημα II της οδηγίας για τους οικοτόπους => <http://ffh-vp-info.de/FFHVP/Art.jsp>
- Είδη πτηνών που αναφέρονται στο παράρτημα I και στο άρθρο 4 παράγραφος 2 της οδηγίας για τα πτηνά => <http://ffh-vp-info.de/FFHVP/Vog.jsp>

Μετά την επιλογή του αντικείμενου, η συνάφεια των διαφόρων παραγόντων επιπτώσεων, όσον αφορά έναν συγκεκριμένο οικότοπο ή είδος, παρουσιάζεται σε πίνακα. Η επιλογή θέματος / επίδρασης οδηγεί σε πρόσθετες πληροφορίες, οι οποίες παρέχονται σε 5 κατηγορίες:

1. ευαισθησία / ενδεχόμενες επιδράσεις (πλέον προωθημένες επιστημονικές γνώσεις για την ευαισθησία των οικοτόπων και των ειδών, καθώς και για τις ενδεχόμενες επιδράσεις του συνόλου των 36 παραγόντων επιπτώσεων)·
2. ικανότητα αναγέννησης (πληροφορίες για τη φυσική αυτο-αναγέννηση)·
3. καθιερωμένες μέθοδοι για την εκτίμηση των επιπτώσεων (υποδείξεις, αναφορές και σχόλια για παραμέτρους, κριτήρια ή μεθόδους, για τη διεξαγωγή προγνώσεων όσον αφορά τις επιπτώσεις και τις επιδράσεις)·
4. όρια σημασίας και πληροφορίες για τον έλεγχο (παραδείγματα, τιμές προσανατολισμού, όρια για συναφείς επιδράσεις)·
5. όρια σημασίας και συμβουλές για τη δέουσα εκτίμηση (παραδείγματα, τιμές προσανατολισμού, όρια για σημαντικές αρνητικές επιδράσεις).

Κατά την περαιτέρω επιλογή των επιδράσεων ενός παράγοντα επιπτώσεων, ανοίγει μία ή περισσότερες σελίδες και εμφανίζονται αποσπάσματα επιστημονικών ευρημάτων, εμπειρογνωσία και εκτιμήσεις, τα οποία περιέχονται στη βάση δεδομένων. Από τα δεδομένα αυτά, υπάρχει η δυνατότητα ανάγνωσης ή εκτύπωσης επιλεγμένων ή αναλυτικών εκθέσεων.

Ο βαθμός συνάφειας βασίζεται σε επιστημονικές πηγές, οι οποίες έχουν αξιολογηθεί και ελεγχθεί. Σε περίπτωση που δεν διατίθενται τέτοιου είδους πηγές, ο βαθμός συνίσταται σε υποδείξεις προσανατολισμού, παρόμοια με τον βαθμό συνάφειας των τύπων έργων.

Οι πηγές που χρησιμοποιήθηκαν επισημαίνονται ως προς την επιστημονική ποιότητα και/ή την ειδικότητά τους.

=> <http://ffh-vp-info.de/FFHVP/Page.jsp?name=lebensraumarten> (εισαγωγή οικοτόπων/ειδών)

IV. Ορισμός και περιγραφή 36 παραγόντων επιπτώσεων

Βάση γνώσεων για 36 παράγοντες επιπτώσεων, οι οποίοι έχουν ταξινομηθεί σε 9 ομάδες, με ειδικούς ορισμούς και λεπτομερείς περιγραφές για τις ενδεχόμενες επιδράσεις σε οικοτόπους και είδη. Οι εν λόγω παράγοντες επιπτώσεων αποτελούν την κοινή σύνδεση μεταξύ έργων και οικοτόπων/ειδών. Υπάρχει επίσης δυνατότητα ανάγνωσης ή εκτύπωσης τους ως εκθέσεις.

=> <http://ffh-vp-info.de/FFHVP/Page.jsp?name=wirkfaktoren> (εισαγωγή παραγόντων επιπτώσεων)

=> <http://ffh-vp-info.de/FFHVP/Wirkfaktor.jsp> (βάση δεδομένων παραγόντων επιπτώσεων)

V. Πρόσθετες πληροφορίες

Μέχρι στιγμής, στις πρόσθετες πληροφορίες περιλαμβάνεται η βιβλιογραφία του έντυπου υλικού που παρατίθεται στο σύστημα, ένα γλωσσάριο και σύνδεσμοι που περιλαμβάνουν π.χ. σύστημα διαδικτυακής χαρτογράφησης των τόπων Natura 2000 της Γερμανίας. Στο μέλλον, το σύστημα μπορεί να λειτουργήσει ως πλατφόρμα για την παρουσίαση πρόσθετων πληροφοριών για την εκτίμηση των επιπτώσεων και των επιδράσεων στο μέτρο που ενδείκνυται σε ομοσπονδιακό επίπεδο.

Ιρλανδία — AA GeoTool — Πληροφορίες για τον έλεγχο και τη δέουσα εκτίμηση

Η εφαρμογή AA GeoTool υποστηρίζει τη διαδικασία συλλογής δεδομένων κατά τον έλεγχο (στάδιο 1) και τη δέουσα εκτίμηση (στάδιο 2). Η Υπηρεσία Προστασίας του Περιβάλλοντος (EPA) και η Υπηρεσία Εθνικών Πάρκων και Αγριας Ζωής (NPWS) συνεργάστηκαν για την ανάπτυξη της εφαρμογής AA GeoTool. Η εφαρμογή χρησιμοποιεί δεδομένα απευθείας από διαδικτυακή υπηρεσία που παρέχεται από τη NPWS. Τα δεδομένα επικαιροποιούνται τακτικά και οι εκτιμήσεις βασίζονται στις πλέον πρόσφατες διαθέσιμες πληροφορίες.

Η εφαρμογή AA GeoTool παρέχει στον χρήστη τη δυνατότητα να επιλέγει ένα σημείο στον χάρτη και κατόπιν να πραγματοποιεί αναζήτηση ΕΖΔ και ΖΕΠ εντός καθορισμένης απόστασης/ ανάντη/ κατόντη του σημείου. Η απόσταση που επιλέγεται από τον χρήστη εξαρτάται από τον βαθμό δυνητικής περιβαλλοντικής επίπτωσης από σχέδιο ή έργο.

Στις πληροφορίες που συλλέγονται για κάθε τόπο Natura 2000 που εμπίπτει εντός του επιλεγμένου εύρους απόστασης, περιλαμβάνονται τα εξής:

1. τύπος τόπου, π.χ. ΕΖΔ ή ΖΕΠ·
2. μοναδικός κωδικός τόπου για τον τόπο·
3. ονομασία τόπου·
4. απόσταση του τόπου από το επιλεγμένο από τον χρήστη σημείο εκκίνησης·
5. κατεύθυνση αναζήτησης επιλεγμένη από τον χρήστη·
6. κατάλογος των προσδιοριζόμενων συμφερόντων για κάθε τόπο·
7. σύνδεσμος Url προς τους στόχους διατήρησης για κάθε τόπο.

Σύνδεσμος προς την εφαρμογή AA GeoTool: <https://gis.epa.ie/EPAMaps/AAGeoTool>

Περισσότερες πληροφορίες για συγκεκριμένους τόπους Natura 2000 διατίθενται στον ιστότοπο της NPWS: <http://www.epa.ie/terminalfour/AppropAssess/index.jsp> και επίσης <https://gis.epa.ie/EPAMaps/default>

Κάτω Χώρες — Εργαλεία και οδηγίες δέουσας εκτίμησης

Στις Κάτω Χώρες διατίθεται ένας «προγραμματισμός διαδρομής για την εξέταση της προστασίας της φύσης στο πλαίσιο της έκδοσης περιβαλλοντικών αδειών»⁽¹⁾, ο οποίος συμβάλλει στη διεξαγωγή όλων των απαιτούμενων σταδίων της διαδικασίας. Ο εν λόγω προγραμματισμός διαδρομής προορίζεται για τον αιτούντα περιβαλλοντική άδεια σε τοποθεσία στην οποία απαιτείται έλεγχος του φυσικού περιβάλλοντος. Προορίζεται επίσης για την αρμόδια αρχή που συμμετέχει στην επεξεργασία μιας αίτησης για την έκδοση περιβαλλοντικής άδειας, δηλαδή για τη δημοτική και την περιφερειακή αρχή. Ο εν λόγω προγραμματισμός διαδρομής περιγράφει τα βήματα της διαδικασίας τα οποία είναι απαραίτητα αν μια εκτίμηση για τα προστατευόμενα είδη ή προστατευόμενους τόπους Natura 2000 αποτελεί τμήμα της διαδικασίας για την έκδοση περιβαλλοντικής άδειας. Ο προγραμματισμός διαδρομής βοηθά τους αιτούντες και τους επαγγελματίες να απαντήσουν σε ερωτήσεις όπως «Πώς γνωρίζω αν απαιτείται εκτίμηση του φυσικού περιβάλλοντος;», «Σε ποιο στάδιο θα πρέπει να διατίθενται οικολογικά δεδομένα;» και «Πόσος χρόνος απαιτείται για τη διαδικασία;».

Υπάρχει επίσης ένα εργαλείο για την πρόβλεψη των ενδεχόμενων επιπτώσεων στα είδη και τους τύπους οικοτόπων στους τόπους Natura 2000 (αλλά όχι για την ακεραιότητα του τόπου ως οικοτόπου). Ο δείκτης επιπτώσεων «Natura 2000 — οικολογικές προϋποθέσεις και ανατρεπτικοί παράγοντες» είναι ένα εργαλείο για φορείς υλοποίησης έργων, φορείς έκδοσης αδειών και φορείς εκπόνησης σχεδίων, οι οποίοι καλούνται να ασχοληθούν με δραστηριότητες εντός περιοχών ή κοντά σε περιοχές Natura 2000. Ο δείκτης επιπτώσεων είναι ένα εργαλείο, με το οποίο είναι δυνατόν να διερευνηθούν οι ενδεχόμενες επιβλαβείς επιπτώσεις ως αποτέλεσμα δραστηριοτήτων και σχεδίων. Ο δείκτης επιπτώσεων παρέχει πληροφορίες για την ευαισθησία των ειδών και των τύπων οικοτόπων απέναντι στους πλέον συνήθεις ανατρεπτικούς παράγοντες. Οι πληροφορίες αυτές είναι γενικού χαρακτήρα: για να καθοριστεί αν μια δραστηριότητα είναι επιβλαβής στην πράξη, πρέπει να διεξάγεται περαιτέρω έρευνα.

Στο διαδίκτυο διατίθενται επίσης κατευθύνσεις σχετικά με τη σημασία⁽²⁾, οι οποίες καταρτίστηκαν το 2010 και παρέχουν συμβουλές για την εκτίμηση της σημασίας των επιπτώσεων σε τόπους Natura 2000. Το σημείο εκκίνησης είναι ότι αν, ως αποτέλεσμα παρέμβασης, η επιφάνεια έκτασης του οικοτόπου, ο αριθμός των ειδών ή η ποιότητα ενός οικοτόπου θα κυμαίνονται σε επίπεδο κατώτερο αυτού που αναφέρεται στους στόχους διατήρησης, τότε ενδέχεται να υπάρξουν σημαντικές συνέπειες. Ωστόσο, τα ειδικά χαρακτηριστικά της δραστηριότητας ή οι ιδιαίτερες συνθήκες σε μια περιοχή μπορεί να καταστήσουν εφικτή την απουσία σημαντικών συνεπειών, παρά τη μείωση. Λεπτομερής ανάλυση σε επίπεδο τόπου μπορεί συνεπώς να οδηγήσει σε διαφορετικό συμπέρασμα, το οποίο περιγράφεται στις κατευθυντήριες γραμμές.

Επιπλέον, διατίθεται ειδική καθοδήγηση για έργα με ενδεχόμενες επιπτώσεις από τις εκπομπές αζώτου. Όσον αφορά την εναπόθεση του αζώτου, στις Κάτω Χώρες έχει αναπτυχθεί ένα σύνθετο σύστημα, το οποίο εξετάζει τις σωρευτικές επιπτώσεις (μόνο) του αζώτου από διάφορες πηγές.

Όσον αφορά τα εθνικά έργα, μια «βάση δεδομένων αδειών» παρέχει όλες τις σχετικές πληροφορίες, την απόφαση και, από την 1η Ιανουαρίου 2017, τις πλήρεις δέουσες εκτιμήσεις για άδειες που σχετίζονται με την εφαρμογή του νόμου για την προστασία της φύσης.

⁽¹⁾ <https://www.synbiosys.alterra.nl/bij12/routeplanner.aspx>

⁽²⁾ https://www.commissiomer.nl/docs/mer/diversen/leidraad_bepaling_significantie27052010.pdf

1.2. Καθοδήγηση για την εκτίμηση

Αυστρία — Κατευθυντήριες γραμμές για την εκτίμηση των έργων υποδομής μεταφορών

Η Αυστριακή Ένωση Ερευνών Οδών, Σιδηροδρόμων και Μεταφορών (www.fsv.at) εκπόνησε κατευθυντήριες γραμμές, τις αποκαλούμενες «RVS» ⁽³⁾. Το Υπουργείο Μεταφορών, Καινοτομίας και Τεχνολογίας αυτοκινητοδρόμων και εθνικών οδών της Αυστρίας κατέστησε δεσμευτικές αυτές τις κατευθυντήριες γραμμές για την ASFINAG (κρατική εταιρεία δημόσιων οδικών δικτύων) —καθώς και μέρος των «κανόνων του παιχνιδιού» για άλλα έργα. Οι κατευθυντήριες γραμμές περιγράφουν, μεταξύ άλλων, τον τρόπο με τον οποίο πρέπει να καταρτίζονται οι διαδικασίες σχεδιασμού, καθώς και τις μεθόδους που πρέπει να χρησιμοποιούνται ώστε να συνεκτιμώνται επαρκώς οι διάφορες περιβαλλοντικές απαιτήσεις. Στις εν λόγω κατευθυντήριες γραμμές περιλαμβάνονται, για παράδειγμα, συστάσεις ή συμφωνίες όσον αφορά τα όρια, περιγραφές για τις μεθόδους συλλογής ή ορισμοί των τεχνικών όρων. Για την προστασία της φύσης —ειδικότερα για τις απαιτήσεις προστασίας του δικτύου Natura 2000 και των ειδών της ΕΕ— το 2015 καταρτίστηκαν και δημοσιεύθηκαν ειδικές RVS («Species conservation assessments in infrastructure projects» RVS 04.03.13). Ζητήματα όπως ο ορισμός της σημαντικής όχλησης για έναν πληθυσμό ή μια περιοχή Natura 2000 αντιμετωπίζονται με τρόπο σαφώς κατανοητό από τους χρήστες —υπηρεσίες σχεδιασμού έργων και αρχές εκτίμησης των έργων υποδομής.

Βέλγιο — Κατευθυντήριες γραμμές για την εκτίμηση της οξίνισης και του ευτροφισμού μέσω από αέρος αποθέσεων

Διατίθενται κατευθυντήριες γραμμές για επιπτώσεις όπως η «οξίνιση μέσω από αέρος αποθέσεων» και ο «ευτροφισμός μέσω από αέρος αποθέσεων». Οι μεθοδολογίες αυτές συνδέονται με δραστηριότητες όπως η εντατική γεωργία, οι βιομηχανικές διεργασίες θερμότητας και ενέργειας, και η κινητικότητα (εναπόθεση NOx και NH₃). Για την εκτίμηση των εν λόγω ενδεχόμενων επιπτώσεων, προωθείται μια προσέγγιση δύο σταδίων. Για τον αρχικό έλεγχο, διατίθεται ένα **αλληλεπιδραστικό διαδικτυακό εργαλείο** με το οποίο προσδιορίζεται μέσω γρήγορης σάρωσης αν θα υπάρξει ενδεχόμενη επίπτωση. Εφόσον αυτή η γρήγορη σάρωση δώσει πράσινο φως, δεν αναμένεται ενδεχόμενη επιβλαβής επίπτωση. Κόκκινο φως από το εργαλείο υποδηλώνει το ενδεχόμενο επιβλαβούς επίπτωσης, η οποία πρέπει να εξεταστεί διεξοδικότερα μέσω δέουσας εκτίμησης (<https://www.milieuinfo.be/voortoets/>).

Γερμανία — Καθορισμός ορίων για τον προσδιορισμό σημαντικών αρνητικών επιπτώσεων

Στη Γερμανία, όπως και αλλού, λόγω του υψηλού βαθμού υποκειμενικότητας, ήταν δύσκολη η εκτίμηση της σημασίας των επιπτώσεων στα στοιχεία στόχους του δικτύου Natura 2000, η οποία αποτελεί και τον πυρήνα της δέουσας εκτίμησης. Ως εκ τούτου, οι αρμόδιες αρχές συχνά δεν είχαν την εύλογη επιστημονική βεβαιότητα που χρειάζονταν προκειμένου να υποστηρίξουν τις αποφάσεις τους σχετικά με τη χορήγηση άδειας για σχέδιο ή έργο.

Για να αντιμετωπίσει το εν λόγω πρόβλημα και να διασφαλίσει μια πιο ενιαία και συνεπή προσέγγιση κατά την εκτίμηση της σημασίας των επιπτώσεων στην πράξη, η Γερμανική Ομοσπονδιακή Υπηρεσία για την Προστασία της Φύσης (BfN) ανέθεσε ένα ερευνητικό έργο για τη διαμόρφωση επιστημονικά ελεγμένων κανόνων και συμβάσεων για την εκτίμηση της σημασίας των επιπτώσεων για το σύνολο των τύπων οικοτόπων και ειδών που απαριθμούνται στην οδηγία για τα πτηνά και την οδηγία για τους οικοτόπους και τα οποία απαντούν στη Γερμανία. Το έγγραφο καθοδήγησης που προέκυψε δημοσιεύθηκε το 2007 (Lambrecht & Trautner 2007).

A: Ιστορικό και κατάσταση των προτύπων

Με βάση την απόφαση που εξέδωσε το Δικαστήριο της Ευρωπαϊκής Ένωσης (ΔΕΕ) στην υπόθεση Waddenzee, το ανώτατο εθνικό διοικητικό δικαστήριο της Γερμανίας (BVerwG) κατέληξε στο συμπέρασμα ότι η απώλεια οικοτόπου, ο οποίος περιλαμβάνεται στους στόχους διατήρησης σε έναν τόπο Natura 2000, θα πρέπει, γενικά, να θεωρείται σημαντική αρνητική επίπτωση για την ακεραιότητα του τόπου. Επίσης, η απόφαση που εξέδωσε το ΔΕΕ στις 11.4.2013 (C-258/11) στην υπόθεση Galway καταδεικνύει με σαφήνεια ότι απαιτείται αυστηρή προστασία των οικοτόπων στους τόπους Natura 2000 και ότι ακόμη και μικρές απώλειες μπορούν υπό ειδικές συνθήκες να εκτιμηθούν ως σημαντικές.

⁽³⁾ RVS=Κατευθυντήριες γραμμές και κανονισμοί για τον σχεδιασμό, την κατασκευή και τη συντήρηση των οδών (RVS) www.fsv.at

Για τη σωστή αντιμετώπιση των σχετικά μικρών απωλειών, τα πρότυπα των Lambrecht & Trautner (2007) παρέχουν επίπεδα προσανατολισμού σημαντικότητας. Αυτά τα πρότυπα αναπτύχθηκαν βάσει επιστημονικής έρευνας και αναπτυξιακών έργων, και κατόπιν συζητήθηκαν και αξιολογήθηκαν με την ευρεία συμμετοχή εμπειρογνομόνων, στο πλαίσιο διαδικασίας διάρκειας έξι ετών. Σήμερα είναι ευρέως αποδεκτά και συμφωνηθέντα, συνιστώνται σε κατευθυντήριες γραμμές, λαμβάνονται επισήμως και τακτικά υπόψη από τα διοικητικά δικαστήρια και χρησιμοποιούνται ευρέως σε δέουσες εκτιμήσεις παντός είδους.

B: Έννοια των προτύπων

Η εναρκτήρια παραδοχή για το πρότυπο είναι ότι, γενικά, μια μόνιμη απώλεια τύπων οικοτόπου και οικοτόπων ειδών, οι οποίοι περιλαμβάνονται στους στόχους διατήρησης σε έναν τόπο Natura 2000, θα πρέπει να θεωρείται σημαντική αρνητική επίπτωση για την ακεραιότητα του τόπου. Ωστόσο, υπό ορισμένες προϋποθέσεις, οι απώλειες μπορούν να αντιμετωπίζονται, σε έναν ορισμένο βαθμό, ως μη σημαντικές για ορισμένους τύπους οικοτόπων και ειδών.

Η καθοδήγηση παρέχει επιστημονικά συμφωνηθέντα κριτήρια και όρια για τον προσδιορισμό της σημασίας, τα οποία βασίζονται σε ποιοτικές και λειτουργικές παραμέτρους, καθώς και σε ποσοτικά κριτήρια. Προκειμένου μια επίπτωση να θεωρηθεί μη σημαντική, πρέπει να πληρούνται όλες οι ακόλουθες προϋποθέσεις:

- A. Δεν επηρεάζεται κάποια σημαντική ή ειδική λειτουργία ή παραλλαγή του οικοτόπου. Τα ειδικά χαρακτηριστικά του οικοτόπου πρέπει να παραμένουν αμετάβλητα·
- B. Δεν γίνεται υπέρβαση των τιμών προσανατολισμού «ποσοτικής – απόλυτης απώλειας έκτασης» (ορίζεται για κάθε τύπο οικοτόπου και για οικοτόπους ειδών)·
- Γ. Δεν γίνεται υπέρβαση της «σχετικής απώλειας έκτασης» της τάξης του 1 % της συνολικής έκτασης του οικοτόπου στον τόπο
- Δ. Οι σωρευτικές επιπτώσεις σε συνδυασμό με άλλα έργα δεν πρέπει να υπερβαίνουν τις ανωτέρω τιμές (B και Γ)·
- E. Οι σωρευτικές επιπτώσεις σε συνδυασμό με άλλους παράγοντες επιπτώσεων επίσης δεν υπερβαίνουν τις ανωτέρω τιμές.

Γ: Θέσπιση των ορίων για την απώλεια οικοτόπων

Οι τιμές προσανατολισμού για τις μη σημαντικές απώλειες θεσπίστηκαν στο πλαίσιο ειδικής ανά οικοτόπο και ειδικής ανά είδος προσέγγισης με τη χρήση ενός συνόλου κριτηρίων. Τα όρια καθορίστηκαν λαμβάνοντας υπόψη την τρωτότητα των οικοτόπων, η εκτίμηση της οποίας βασίστηκε σε 3 βασικά κριτήρια και 4 δευτερεύοντα κριτήρια.

Βασικά κριτήρια για τους τύπους οικοτόπου:

- οικολογικά ελάχιστα βιώσιμη έκταση του οικοτόπου·
- μέση έκταση του οικοτόπου σε τόπους Natura 2000·
- συνολική έκταση του οικοτόπου στο δίκτυο Natura 2000·

Δευτερεύοντα κριτήρια:

- σπανιότητα / συχνότητα του τύπου οικοτόπου·
- κατάσταση ως οικοτόπος προτεραιότητας·
- κατάσταση απειλής του οικοτόπου·
- ικανότητα αναγέννησης.

Ορίστηκαν πέντε κατηγορίες τρωτότητας για χερσαίους οικοτόπους και δύο κατηγορίες για θαλάσσιους οικοτόπους (βλέπε πίνακα 1) βάσει εκτίμησης του αποθέματος οικοτόπων στο δίκτυο 2000 σε εθνική κλίμακα.

Κατόπιν, δημιουργήθηκε ένας πίνακας με τον οποίο οι κατηγορίες τρωτότητας συσχετίστηκαν με 3 επίπεδα σχετικής απώλειας ζώνης (επίπεδο I, II και III), τα οποία αντιστοιχούν σε σχετική απώλεια 1 %, 0,5 % και 0,1 %. Τα όρια ανεκτής απόλυτης απώλειας ζώνης για κάθε κατηγορία οικοτόπου εκτιμήθηκαν για κάθε κατηγορία οικοτόπου και κάθε επίπεδο σχετικής απώλειας (βλέπε πίνακα 1).

Πίνακας 1

Τιμές προσανατολισμού (ΤΠ) για απόλυτα και σχετικά όρια ανεκτών μη σημαντικών απωλειών προστατευόμενων οικοτόπων του παραρτήματος 1 της οδηγίας για τους οικοτόπους

Σε περίπτωση σχετικής απώλειας:	Επίπεδο	Κατηγορίες τιμών προσανατολισμού (όρια ανεκτής ποσοτικής-απόλυτης απώλειας οικοτόπου)						
		1	2	3	4	5	6α	6β
		Ειδική θαλάσσια κατηγορία						
< 1 %	I. βασική ΤΠ	0 m ²	25 m ²	50 m ²	100 m ²	250 m ²	500 m ²	0,5 ha
< 0,5 %	II. μέση ΤΠ	0 m ²	125 m ²	250 m ²	500 m ²	1 250 m ²	2 500 m ²	2,5 ha
< 0,1 %	III. ανώτατη ΤΠ	0 m ²	250 m ²	500 m ²	1 000 m ²	2 500 m ²	5 000 m ²	5 ha

Στην πράξη αυτό σημαίνει ότι για 21 από τους 91 τύπους οικοτόπων που απαντούν στη Γερμανία, δεν είναι αποδεκτή καμία απώλεια, ενώ για τους υπόλοιπους οικοτόπους κάποιος βαθμός απώλειας μπορεί να θεωρηθεί μη σημαντικός, εφόσον δεν γίνεται υπέρβαση των τιμών προσανατολισμού που έχουν οριστεί για κάθε οικοτόπο.

Η συσχέτιση της απόλυτης απώλειας ζώνης με τη σχετική απώλεια σημαίνει ότι σε μια μεγαλύτερη έκταση οικοτόπου θα καθίσταται δυνατή μεγαλύτερη απόλυτη απώλεια, εφόσον αντιπροσωπεύει ένα μικρότερο τμήμα επηρεαζόμενης επιφάνειας έκτασης. Για τη θέσπιση των ορίων, εξετάστηκε η ελάχιστη βιώσιμη έκταση του οικοτόπου. Στον πίνακα 2 κατωτέρω παρουσιάζονται οι τιμές προσανατολισμού για απώλεια οικοτόπου, οι οποίες ορίζονται για ορισμένους τύπους οικοτόπων της Γερμανίας που αναφέρονται στο παράρτημα I.

Πίνακας 2

Τιμές προσανατολισμού απώλειας οικοτόπου, για ορισμένους τύπους οικοτόπων της Γερμανίας που αναφέρονται στο παράρτημα I

Κωδικός	Τύπος οικοτόπου	Τιμή προσανατολισμού για απώλεια οικοτόπου (σε m ²)			
		κατηγορία	Επίπεδο I	Επίπεδο II	Επίπεδο III
			Για απώλεια ≤ 1 %	Για απώλεια ≤ 0,5 %	Για απώλεια ≤ 0,1 %
9110	Δάσος οξιάς από <i>Luzulo-Fagetum</i>	5	250	1 250	2 500
9130	Δάσος οξιάς με <i>Asperulo-Fagetum</i>	5	250	1 250	2 500
9170	Δάσος δρυός-καρπίνου	4	100	500	1 000
91E0*	Αλλουβιακό δάσος	4	100	500	1 000
6510	Θεριζόμενοι λειμώνες χαμηλού υψομέτρου	4	100	500	1 000
4030	Ευρωπαϊκά ξηρά χέρσα εδάφη	3	50	250	500
6430	Υγρόφιλες περιφερειακές φυτοκοινωνίες με υψηλές πόες	3	50	250	500
6120*	Ξερικοί αμμόδεις ασβεστούχοι λειμώνες	2	25	125	250
7110*	Ενεργοί τυρφώνες υψιπέδων	1	0	0	0
7220*	Πηγές όπου δημιουργείται επίπαγος	1	0	0	0

Γ. Όρια για απώλειες οικοτόπων ζωικών ειδών

Η ανάπτυξη ανεκτών απωλειών των οικοτόπων προστατευόμενων ειδών βασίστηκε κυρίως στο τυπικό μέγεθος των οικοτόπων ειδών και σε βιβλιογραφική ανασκόπηση, και λήφθηκαν υπόψη οι περιοχές ενδημίας, τα μεγέθη εδαφικής επικράτειας και η κινητικότητα σε άτομα και εύρη πληθυσμών. Τα είδη ταξινομήθηκαν σε 8 κατηγορίες μέσων περιοχών ενδημίας, οι οποίες καθορίστηκαν (σύμφωνα με Bink 1992) ως εξής: <1 ha, 4 ha, 16 ha, 64 ha, 260 ha, 10 km², 40 km², 160 km².

Κατόπιν καθορίστηκαν οι «τιμές προσανατολισμού» για τα επίπεδα σημαντικότητας ως 1/100 ή 1/1 000 της τιμής της κατηγορίας, αναλόγως αν η συγκεκριμένη κατηγορία επιλέχθηκε για άτομα ή πληθυσμούς, αντιστοίχως. Για τις τιμές προσανατολισμού πρέπει να εξεταστεί επίσης ένας συνδυασμός σχετικών και απόλυτων επιπέδων των απωλειών.

Επίσης, για να καθοριστεί για ποια μέρη των οικοτόπων μπορούν να χρησιμοποιηθούν οι τιμές προσανατολισμού θα πρέπει να ληφθεί υπόψη η χρήση του συγκεκριμένου οικοτόπου από ένα είδος. Για τα είδη που διατρέχουν υψηλό κίνδυνο δεν παρέχεται τιμή προσανατολισμού· δηλαδή το όριο για σημαντική επίπτωση θεωρείται ότι είναι οτιδήποτε μεγαλύτερο από το μηδέν.

Όσον αφορά τα 53 είδη του παραρτήματος II, δεν υφίστανται οριακές τιμές για 16 από αυτά, ούτε για 20 από τα 98 είδη της οδηγίας για τα πτηνά. Με άλλα λόγια, καμία απώλεια δεν είναι πιθανό να είναι αποδεκτή. Όλα τα εν λόγω συμπεράσματα/αριθμοί/όρια παρέχονται μόνο για σκοπούς καθοδήγησης. Αυτό σημαίνει ότι εξακολουθεί να είναι απαραίτητη η κατά περίπτωση προσέγγιση για κάθε δέουσα εκτίμηση.

Δ: Πλεονεκτήματα των προτύπων

Από τη δημοσίευσή του, το έγγραφο καθοδήγησης έχει περάσει με επιτυχία τη δοκιμασία των γερμανικών δικαστηρίων και εφαρμόζεται πλέον σε όλη τη χώρα. Βάσει πείρας άνω των δέκα ετών, μπορούν να προσδιοριστούν διάφορα πλεονεκτήματα αυτής της προσέγγισης:

- Μεγαλύτερη διαφάνεια και αντικειμενικότητα, σαφές πλαίσιο αξιολόγησης για την εκτίμηση των σημαντικών δυσμενών επιπτώσεων όσον αφορά την ακεραιότητα.
- Οι κανόνες για τη δέουσα εκτίμηση είναι σαφείς για όλους (φορέας που υποβάλλει ένα σχέδιο, αρμόδια συμβουλευτική αρχή, αρχή για τη διατήρηση της φύσης, δικαστές/δικαστήρια και κοινό).
- Τα πρότυπα διασφαλίζουν την ποιότητα των εκτιμήσεων.
- Η προσέγγιση μπορεί επίσης να είναι χρήσιμη για άλλες επιπτώσεις (όσον αφορά τις βαθμιαίες απώλειες).
- Παρέχει μεγαλύτερη ασφάλεια δικαίου και σχεδιασμού.

Για περισσότερες πληροφορίες σχετικά με την ανάπτυξη ή τη χρήση στην πράξη, καθώς και τη νομολογία, βλέπε:

Lambrecht H., Trautner J. (2007): Fachinformationssystem und Fachkonventionen zur Bestimmung der Erheblichkeit im Rahmen der FFH-VP — Endbericht zum Teil Fachkonventionen, Schlusstand Juni 2007. (Σύστημα πληροφοριών εμπειρογνομόνων και κανόνες για την εκτίμηση της σημαντικότητας στο πλαίσιο της δέουσας εκτίμησης — Τελική έκδοση, μέρος Κανόνες εμπειρογνομόνων, τελική έκδοση Ιούνιος 2007. Στα Γερμανικά.) <https://www.bfn.de/themen/planung/eingriffe/ffh-vertraeglichkeitspruefung.html>

Bernotat, D. (2013): Appropriate Assessment: Standards of significance for more planning certainty. Presentation on Jaspers seminar on nature protection, Brussels, 10.4.2013. <http://www.jaspersnetwork.org/download/attachments/13205585/Appropriate%20assessment%20standards%20-%20Germany.pdf?version=1&modificationDate=1400316957000&api=v2>.

Γερμανία — Κριτήρια για την εκτίμηση της θνησιμότητας των άγριων ζώων στο πλαίσιο έργων και δράσεων

Στη Γερμανία, μεταξύ των ετών 2008 και 2016, αναπτύχθηκε ένα σύστημα ταξινόμησης για τη σημασία της ανθρωπογενούς θνησιμότητας σε επίπεδο ειδών. Το εν λόγω σύστημα λαμβάνει υπόψη παραμέτρους που σχετίζονται με τη βιολογία του πληθυσμού και την κατάσταση διατήρησης της φύσης.

Αρχικά, αναπτύχθηκε ένας **δείκτης βιολογικής ευαισθησίας των πληθυσμών** (PSI) με βάση παραμέτρους όπως το ποσοστό θνησιμότητας, η διάρκεια ζωής, η ηλικία πρώτης αναπαραγωγής, ο ρυθμός αναπαραγωγής, το μέγεθος εθνικού πληθυσμού και η πληθυσμιακή εξέλιξη. Για τις περισσότερες παραμέτρους, οι τιμές μέτρησης μεταφράστηκαν σε ένα σύστημα βαθμολόγησης το οποίο αντανάκλα την τρωτότητα στην ανθρωπογενή θνησιμότητα, με αφετηρία την υψηλή τρωτότητα (1 βαθμός) και κατάληξη τη χαμηλή τρωτότητα (9 βαθμοί).

Δημιουργήθηκε επίσης ένας **δείκτης αξίας διατήρησης** (NWI). Ο δείκτης αυτός λαμβάνει υπόψη τις παραμέτρους όπως «κατάσταση στον εθνικό κόκκινο κατάλογο», «αφθονία στη Γερμανία», «κατάσταση πληθυσμού» (σύμφωνα με το σύστημα Natura 2000) και «εθνική ευθύνη για το είδος».

Με σκοπό τη συμβολή τους στη διεξαγωγή ειδικών για τα είδη εκτιμήσεων, αμφότεροι οι δείκτες (PSI και NWI) συγκεντρώθηκαν σε έναν πίνακα, από τον οποίο προέκυψε ένας **δείκτης ευαισθησίας στη θνησιμότητα** (MGI). Ο δείκτης αυτός διευκολύνει την εκτίμηση της απώλειας ενός ατόμου επί ολόκληρου του πληθυσμού. Καθιστά δυνατό να εντοπιστεί σε ποιο από τα είδη (ανάλογα με τον βαθμό σπανιότητας, απειλής και ευαισθησίας τους) η απώλεια μερικών μόνο ατόμων θα πρέπει να θεωρείται σημαντική στο πλαίσιο των εκτιμήσεων. Ο MGI καθιστά επίσης δυνατή την ταυτοποίηση των άφθονων ειδών, για τα οποία δεν απαιτείται λεπτομερέστερη εξέταση όσον αφορά τον σχετιζόμενο με έργα κίνδυνο θνησιμότητας, τουλάχιστον όταν αφορά μόνο λίγα άτομα.

Εκτός των δεικτών, οι αρχές κατάρτισαν επίσης οδηγίες σχετικά με τον τρόπο εφαρμογής του MGI στο πλαίσιο του σχεδιασμού και της εκτίμησης των επιπτώσεων. Στις διαδικασίες σχεδιασμού και αδειοδότησης, είναι απαραίτητο να εξετάζονται οι κίνδυνοι πρόσκρουσης ή θνησιμότητας, ειδικά για κάθε έργο. Για παράδειγμα, ο κίνδυνος θνησιμότητας των πτηνών από ανεμογεννήτριες, ηλεκτροφόρες γραμμές (πρόσκρουση και ηλεκτροπληξία) και οδούς κυκλοφορίας (δρόμοι και σιδηρόδρομοι) όχι μόνο διαφέρει μεταξύ των ειδών, αλλά μπορεί επίσης να εξαρτάται από τον τύπο του έργου. Το ίδιο ισχύει για τις νυχτερίδες.

Συνεπώς, στο δεύτερο στάδιο, για κάθε είδος ο κίνδυνος θνησιμότητας που σχετίζεται με συγκεκριμένους τύπους έργων χωρίστηκε σε τέσσερις κατηγορίες για τα πτηνά (πρόσκρουση σε ηλεκτροφόρες γραμμές, ηλεκτροπληξία σε ιστούς μεσαίας τάσης, πρόσκρουση σε οχήματα και ανεμογεννήτριες) και σε δύο κατηγορίες για τις νυχτερίδες (πρόσκρουση σε οχήματα και ανεμογεννήτριες). Η αξιολόγηση αυτή βασίστηκε σε εκτεταμένη βιβλιογραφική ανασκόπηση σχετικά με τον αριθμό των ζώων που θανατώθηκαν σε κάθε τύπο έργου στη Γερμανία και την Ευρώπη, καθώς και στη γνώση της βιολογίας και της συμπεριφοράς των ειδών (π.χ. κινητικότητα, μέγεθος περιοχής ενδημίας, ύψομετρο πτήσης, πτητική συμπεριφορά, ικανότητα ελιγμών, ταχύτητα μετακίνησης, μέγεθος σώματος, άνοιγμα φτερών ή όραση), σε δημοσιευμένες εκτιμήσεις εμπειρογνομόνων (συμπεριλαμβανομένων εθνικών και διεθνών κατευθυντήριων γραμμών) και σε εσωτερικές εκτιμήσεις. Κατά την ερμηνεία των στατιστικών στοιχείων των απωλειών από διάφορα έργα, εξετάστηκε επίσης η αφθονία των αντίστοιχων ειδών.

Συνεπώς, ο κίνδυνος θνησιμότητας που σχετίζεται με συγκεκριμένους τύπους έργων συνδυάστηκε με τη γενική ευαισθησία στη θνησιμότητα (MGI) με τη μορφή ενός **δείκτη ευαισθησίας στη θνησιμότητα** που σχετίζεται με **συγκεκριμένους τύπους έργων** (vMGI).

Για να καταστεί πιο σαφές, ένας «υψηλός κίνδυνος πρόσκρουσης» σε ηλεκτροφόρες γραμμές, ανεμογεννήτριες ή οδούς δεν συνεπάγεται αυτομάτως «σημαντικά αυξημένο κίνδυνο θνησιμότητας» (με την έννοια της νομοθεσίας για τη διατήρηση της φύσης) σε είδη που εμφανίζουν φυσική θνησιμότητα της τάξης του 50-60 %. Πιο αντιπροσωπευτικά παραδείγματα είναι τα έντομα (π.χ. πολλές πεταλούδες και λιβελλούλες), τα οποία εμφανίζουν υψηλό κίνδυνο πρόσκρουσης σε οδούς, αλλά από τα οποία το 100 % των ενήλικων εντόμων πεθαίνουν κάθε χρόνο έτσι κι αλλιώς από φυσικά αίτια. Τα εν λόγω ζώα είναι προσαρμοσμένα σε υψηλές απώλειες συνολικά στην αυτοοικολογία τους (υψηλή θνησιμότητα από φυσικά αίτια, μικρή διάρκεια ζωής, υψηλός ρυθμός αναπαραγωγής, μεγάλο μέγεθος πληθυσμού). Συνεπώς, για τα βραχύβια είδη, ορισμένοι ανθρωπογενείς κίνδυνοι θνησιμότητας που προκύπτουν από έργα υποδομής είναι πολύ λιγότερο σημαντικοί συγκριτικά με τα μακρόβια είδη με χαμηλή φυσική θνησιμότητα και αναπαραγωγή (είδη που ακολουθούν τη στρατηγική k). Με τη χρήση της μεθόδου MGI, αυτές οι αυτοοικολογικές πτυχές και διαφορές εξετάζονται στην αξιολόγηση των κινδύνων θνησιμότητας ειδικά για κάθε έργο.

Τέλος, κάθε μεμονωμένη περίπτωση θα πρέπει να αξιολογείται ως προς τη δυνητική σύγκρουση του έργου με τον αριθμό των ατόμων των επηρεαζόμενων ειδών. Για αυτόν τον σκοπό εφαρμόζεται «κίνδυνος σχετιζόμενος με το σύνολο» (KSR). Η εκτίμηση αυτού του κινδύνου βασίζεται σε ειδικές για την περιοχή πληροφορίες και παραμέτρους έργου.

Συνοπτικά, ο δείκτης ευαισθησίας στη θνησιμότητα (MGI) δεν μπορεί να αντικαταστήσει την εκτίμηση της θνησιμότητας σε κάθε μεμονωμένη περίπτωση. Αντιθέτως, οι διαφοροποιημένες ταξινομήσεις συμβάλλουν στην αντικειμενικότητα της εκτίμησης των κινδύνων θνησιμότητας, για παράδειγμα στο πλαίσιο του κανονισμού για τον μετριασμό των επιπτώσεων (σύμφωνα με τον γερμανικό ομοσπονδιακό νόμο περί προστασίας της φύσης) ή των διατάξεων του άρθρου 6 (δέουσα εκτίμηση) και του άρθρου 12 (προστασία των ειδών) της οδηγίας για τους οικοτόπους, ή των διατάξεων της οδηγίας για την περιβαλλοντική ευθύνη. Στόχος της μεθόδου είναι η παροχή τυποποιημένου τρόπου εκτίμησης των επιπτώσεων της θνησιμότητας των ειδών, και συνεπώς η αύξηση της αντικειμενικότητας και της διαφάνειας στις εκτιμήσεις επιπτώσεων.

Bernotat, D. & Dierschke, V. (2016): Übergeordnete Kriterien zur Bewertung der Mortalität wildlebender Tiere im Rahmen von Projekten und Eingriffen. 3. Fassung – Stand 20.9.2016. – Leipzig (Bundesamt für Naturschutz), 460 S. <https://www.bfn.de/themen/planung/eingriffe/besonderer-artenschutz/toetungsverbot.html>

Ιταλία. Εθνικές κατευθυντήριες γραμμές για εκτιμήσεις σύμφωνα με το άρθρο 6 παράγραφοι 3 και 4 της οδηγίας για τους οικοτόπους

Η Ιταλία εξέδωσε πρόσφατα εθνικές κατευθυντήριες γραμμές, στις οποίες περιγράφονται οι διαδικασίες για τον έλεγχο, τη δέουσα εκτίμηση και την εφαρμογή παρεκκλίσεων, σύμφωνα με το άρθρο 6 παράγραφοι 3-4 της οδηγίας για τους οικοτόπους.

Το έγγραφο συντάχθηκε από ομάδα εργασίας η οποία απαρτιζόταν από αντιπροσώπους εθνικών και περιφερειακών αρχών και δημόσιων διοικήσεων αρμόδιους στον τομέα της εκτίμησης επιπτώσεων. Στο έγγραφο λαμβάνονται υπόψη οι υποδείξεις που ελήφθησαν κατά τον έλεγχο καταλληλότητας και η επικαιροποίηση της καθοδήγησης σχετικά με το άρθρο 6 από την Επιτροπή.

Στόχος των κατευθυντήριων γραμμών είναι η εναρμόνιση της εφαρμογής του άρθρου 6 παράγραφοι 3-4 σε εθνικό επίπεδο. Οι κατευθυντήριες γραμμές προωθούν τη συμπερίληψη στη διαδικασία σχεδίων, προγραμμάτων, έργων, παρεμβάσεων και δραστηριοτήτων (Σ/Π/Ε/Π/Δ) και όχι μόνο σχεδίων και έργων. Παρέχεται μια «μορφή έλεγχου» ώστε να διασφαλιστεί η ομοιόμορφη προσέγγιση σε αυτό το στάδιο και η χρήση τυπικών κριτηρίων εκτίμησης σε εθνικό επίπεδο. Καταρτίστηκε επίσης «μορφή σχεδιαστή» για την παρουσίαση των σχετικών πληροφοριών σχετικά με Σ/Π/Ε/Π/Δ. Όσον αφορά τη δέουσα εκτίμηση, οι κατευθυντήριες γραμμές περιλαμβάνουν αναλυτικές προδιαγραφές για το περιεχόμενο και τις πληροφορίες που πρέπει να εξετάζονται, καθώς και ειδικές διατάξεις και στοιχεία για τη μελέτη και για την ποιοτική και ποσοτική ανάλυση της σημασίας των επιπτώσεων στους τόπους Natura 2000.

Όσον αφορά την παρέκκλιση σύμφωνα με το άρθρο 6 παράγραφος 4, οι κατευθυντήριες γραμμές εξετάζουν την αξιολόγηση εναλλακτικών λύσεων σε ειδικό κεφάλαιο. Στις κατευθυντήριες γραμμές τονίζεται ότι η εν λόγω αξιολόγηση παραμένει επισήμως, και σε κάθε περίπτωση, προϋπόθεση για να επιτραπεί η διαδικασία εξαίρεσης που προβλέπεται από το άρθρο 6 παράγραφος 4, παρόλο που το τελευταίο θεωρεί ότι, στο πλαίσιο μιας δέουσας εκτίμησης, θα πρέπει επίσης να παρέχεται η δυνατότητα κατεύθυνσης της πρότασης προς λύσεις με μικρότερες περιβαλλοντικές επιπτώσεις.

Στις κατευθυντήριες γραμμές περιγράφονται επίσης τα κριτήρια για την επαλήθευση των επιτακτικών λόγων σημαντικού δημόσιου συμφέροντος (ΕΛΣΔΣ) και οι μέθοδοι για τον προσδιορισμό και την εφαρμογή κατάλληλων αντισταθμιστικών μέτρων, ενώ παρέχονται επίσης διευκρινίσεις που αφορούν τη διαδικασία επαλήθευσης και κοινοποίησής τους στην Ευρωπαϊκή Επιτροπή με τη συμπλήρωση του κατάλληλου εντύπου. Όσον αφορά τα αντισταθμιστικά μέτρα, προτείνονται ελάχιστες αναλογίες αντιστάθμισης ως εξής: αναλογία 2: 1 για οικοτόπους προτεραιότητας και/ή είδη κοινοτικού ενδιαφέροντος (ισχύει επίσης για οικοτόπους ειδών προτεραιότητας)· αναλογία 1,5: 1 για οικοτόπους και/ή είδη κοινοτικού ενδιαφέροντος (ισχύει επίσης για οικοτόπους ειδών)· αναλογία 1: 1 για επιπλέον οικοτόπους, είδη ή οικοτόπους ειδών.

<https://www.gazzettaufficiale.it/eli/gu/2019/12/28/303/sg/pdf>

ΕΚΤΙΜΗΣΗ ΤΗΣ ΣΗΜΑΣΙΑΣ ΤΩΝ ΕΠΙΠΤΩΣΕΩΝ ΣΤΟΝ ΤΟΠΟ NATURA 2000

(ΜΕΡΟΣ ΤΗΣ ΕΝΤΥΠΟΥ ΕΛΕΓΧΟΥ ΠΟΥ ΠΕΡΙΛΑΜΒΑΝΕΤΑΙ ΣΤΙΣ ΕΘΝΙΚΕΣ ΚΑΤΕΥΘΥΝΤΗΡΙΕΣ ΟΔΗΓΙΕΣ ΤΗΣ ΙΤΑΛΙΑΣ)

1. ΟΙΚΟΤΟΠΟΙ ΚΟΙΝΟΤΙΚΟΥ ΕΝΔΙΑΦΕΡΟΝΤΟΣ

Οικοτόποι κοινοτικού ενδιαφέροντος (παράρτημα Ι της οδηγίας για τους οικοτόπους) τους οποίους αφορά η πρόταση:

—

—

Ενδεχόμενη απώλεια οικοτόπων κοινοτικού ενδιαφέροντος:

— Κωδικός οικοτόπου:

— επαναλάβετε για κάθε σχετικό οικοτόπο

☐ Όχι

☐ Ναι

☐ Μόνιμη

☐ Προσωρινή

Ενδεχόμενος κατακερματισμός οικοτόπων κοινοτικού ενδιαφέροντος:

— Κωδικός οικοτόπου:

— επαναλάβετε για κάθε σχετικό οικοτόπο

☐ Όχι

☐ Ναι

☐ Μόνιμος

☐ Προσωρινός

2. ΕΙΔΗ ΚΑΙ ΟΙΚΟΤΟΠΟΣ ΕΙΔΩΝ ΚΟΙΝΟΤΙΚΟΥ ΕΝΔΙΑΦΕΡΟΝΤΟΣ

Είδη κοινοτικού ενδιαφέροντος (παράρτημα ΙΙ της οδηγίας για τους οικοτόπους και άρθρο 4 της οδηγίας για τα πτηνά) τα οποία αφορά η πρόταση:

—

—

Ενδεχόμενη ενόχληση ειδών κοινοτικού ενδιαφέροντος:

— Είδη:

— επαναλάβετε για κάθε σχετικό είδος

☐ Όχι

☐ Ναι

☐ Μόνιμη

☐ Προσωρινή

Ενδεχόμενη άμεση / έμμεση απώλεια ειδών κοινοτικού ενδιαφέροντος (επαναλάβετε για κάθε σχετικό είδος):

— Είδη:

— Αριθμός ατόμων, ζευγών,...από ΤΕΔ

☐ Όχι

☐ Ναι

Υπολογισμός (αριθ. ατόμων, ζευγών...) απώλειας

Ενδεχόμενη απώλεια / κατακερματισμός οικοτόπων ειδών:

— Είδη:

— Τύπος οικοτόπου ειδών:

(επαναλάβετε για κάθε σχετικό οικοτόπο ειδών)

☐ Όχι

☐ Ναι

☐ Μόνιμη

☐ Προσωρινή

3. ΕΚΤΙΜΗΣΗ ΣΩΡΕΥΤΙΚΩΝ ΕΠΙΠΤΩΣΕΩΝ

Μπορούν άλλα Σ/Π/Ε/Π/Δ να προκαλέσουν σωρευτικές και/ή συνεργατικές επιδράσεις στον σχετικό τόπο Natura 2000 από κοινού με τη συγκεκριμένη πρόταση;

☐ Ναι ☐ Όχι

Αν ναι, υποδείξτε ποια άλλα Σ/Π/Ε/Π/Δ και περιγράψτε πώς θα επηρεάσουν σημαντικά τον τόπο, μαζί με την υπό εξέταση πρόταση:

.....

.....

4. ΑΞΙΟΛΟΓΗΣΗ ΕΜΜΕΣΩΝ ΕΠΙΠΤΩΣΕΩΝ

Μπορεί η πρόταση να έχει έμμεσες επιπτώσεις στον τόπο Natura 2000;

☐ Ναι ☐ Όχι

Αν ναι, υποδείξτε ποιες:

.....

.....

5. ΣΥΝΘΕΣΗ ΕΚΤΙΜΗΣΗΣ

Τα Σ/Π/Ε/Π/Δ μπορούν να προκαλέσουν άμεσες, έμμεσες και/ή σωρευτικές επιπτώσεις, ακόμη και δυνητικά, σε οικοτόπους κοινοτικού ενδιαφέροντος;

☐ Ναι ☐ Όχι

Αν ναι, για ποιον λόγο:

Τα Σ/Π/Ε/Π/Δ μπορούν να προκαλέσουν άμεσες, έμμεσες και/ή σωρευτικές επιπτώσεις, ακόμη και δυνητικά, σε είδη κοινοτικού ενδιαφέροντος;

☐ Ναι ☐ Όχι

Αν ναι, για ποιον λόγο:

Τα Σ/Π/Ε/Π/Δ μπορεί να προκαλέσουν άμεσες, έμμεσες και/ή σωρευτικές, ακόμη και δυνητικές επιπτώσεις στην ακεραιότητα του/των τόπου/-ων Natura 2000;

☐ Ναι ☐ Όχι

Αν ναι, για ποιον λόγο:

6. ΣΥΜΠΕΡΑΣΜΑ ΤΟΥ ΕΛΕΓΧΟΥ

Συμπεράσματα και κίνητρα (αιτιολογημένη γνώμη):

7. ΑΠΟΤΕΛΕΣΜΑ ΤΟΥ ΕΛΕΓΧΟΥ:

☐	Θετικό: Δεν απαιτείται δέουσα εκτίμηση	☐	Αρνητικό: Απαιτείται δέουσα εκτίμηση
--------------------------	--	--------------------------	--------------------------------------

Πηγή: Κατευθυντήριες γραμμές για την εκτίμηση των επιπτώσεων σε τόπους Natura 2000 (Ιταλία). *Linee guida nazionali per la valutazione di incidenza (VINCA). Direttiva 92/43/CEE "Habitat" art. 6, paragrafi 3 e 4. Gazzetta Ufficiale della Repubblica Italiana, 2019.*

1.3. Δέουσα εκτίμηση εθνικού προγράμματος ηλεκτρικής ενέργειας στην Ιρλανδία – εκτίμηση σωρευτικών επιπτώσεων

Το πρόγραμμα υλοποίησης Grid25 (στο εξής: ΠΥ) είναι ένα σχέδιο για την ανάπτυξη του δικτύου ηλεκτρικής ενέργειας στην Ιρλανδία έως το 2025. Στόχος του προγράμματος είναι ο μακροχρόνιος βιώσιμος και αξιόπιστος εφοδιασμός πόλεων, κωμοπόλεων, χωριών, οικισμών και άλλων σημαντικών αγορών στις οποίες απαιτείται η παροχή ηλεκτρικού ρεύματος, από ανανεώσιμες και συμβατικές πηγές.

Στις βασικές προβλέψεις του ΠΥ έως το 2025 περιλαμβάνονται τα εξής:

— αναβάθμιση 2 530 km του υπάρχοντος δικτύου και

— κατασκευή 828 km νέων υποδομών.

Ως στρατηγική υψηλού επιπέδου, το ΠΥ Grid25 παρέχει ενδείξεις για τους τύπους των απαιτήσεων για τα έργα υποδομής που ενδέχεται να προκύψουν στο μέλλον, δεδομένης της κυβερνητικής πολιτικής για την ενέργεια από ανανεώσιμες πηγές και της προβλεπόμενης αύξησης της ζήτησης, αλλά δεν ορίζει ακριβώς την τοποθεσία των έργων υποδομής, όπως εγκαταστάσεις παραγωγής ενέργειας ή μετασηματιστές, ούτε τη διαδρομή των γραμμών μεταφοράς. Αντί αυτών, παρέχει ενδεικτική επισκόπηση της γενικής προσέγγισης που προτείνεται για τη μελλοντική ανάπτυξη του δικτύου διανομής ηλεκτρικής ενέργειας.

Το πρόγραμμα αποτέλεσε αντικείμενο **δέουσας εκτίμησης** σύμφωνα με το άρθρο 6 παράγραφος 3 της οδηγίας για τους οικοτόπους. Καθώς το ΠΥ εφαρμόζεται σε ολόκληρη την επικράτεια της Ιρλανδίας και μπορεί να έχει συνεργιστικές επιδράσεις πέραν των συνόρων της Ιρλανδίας, πραγματοποιήθηκε λεπτομερής έλεγχος σε όλους τους τόπους Natura 2000 εντός της επικράτειας της Ιρλανδίας και της Βόρειας Ιρλανδίας.

Πραγματοποιήθηκε προκαταρκτική εξέταση των τύπων των επιπτώσεων που ενδέχεται να προκύψουν ως αποτέλεσμα του ΠΥ. Ο τύπος των επιπτώσεων εξαρτάται από τον τύπο των κατασκευαζόμενων έργων υποδομής, στα οποία περιλαμβάνονται τα εξής:

- Υποδομή με βάση τον τόπο π.χ. σταθμοί παραγωγής ηλεκτρικής ενέργειας, μετασχηματιστές κ.λπ.
- Γραμμική υποδομή π.χ. εναέριες γραμμές, υπόγεια καλώδια.

Οι επιπτώσεις που θα μπορούσαν δυνητικά να προκύψουν με την εφαρμογή του ΠΥ κατατάχθηκαν σε κατηγορίες υπό διάφορους τίτλους:

- απώλεια/μείωση έκτασης οικοτόπου·
- ενόχληση βασικών ειδών·
- κατακερματισμός τύπου οικοτόπου ή οικοτόπου ειδών·
- μείωση της πυκνότητας των ειδών·
- αλλαγές σε βασικούς δείκτες της αξίας διατήρησης, όπως μείωση της ποιότητας και της ποσότητας των υδάτων.

Λόγω της φύσης του ΠΥ, η περιγραφή των επιπτώσεων ήταν γενικού χαρακτήρα, όμως οι επιπτώσεις προσδιορίστηκαν ειδικά για κάθε τόπο για τον οποίο πραγματοποιήθηκε έλεγχος όσον αφορά τις επιπτώσεις. Από τη διαδικασία ελέγχου προσδιορίστηκαν περίπου 340 ΕΖΔ και 97 ΖΕΠ που θα μπορούσαν δυνητικά να υποστούν άμεσες ή έμμεσες επιπτώσεις από την ανάπτυξη των έργων υποδομής που προτείνονται από το ΠΥ. Επιπλέον 18 ΕΖΔ και 2 ΖΕΠ στη Βόρεια Ιρλανδία μπορεί να επηρεαστούν από διασυννοριακές διασυνδέσεις.

Κατόπιν, η δέουσα εκτίμηση εξέτασε τις δυνητικές αρνητικές επιπτώσεις που προκύπτουν ως αποτέλεσμα της εφαρμογής του ΠΥ μεμονωμένα ή σε συνδυασμό με άλλα σχέδια, προγράμματα και/ή έργα. Αρχικά, εξετάστηκε η εκτίμηση των σωρευτικών επιπτώσεων, ώστε να διασφαλιστεί ότι λήφθηκαν δεόντως υπόψη κατά την εκτίμηση των δυνητικών σημαντικών επιπτώσεων του ΠΥ.

Εκτίμηση των σωρευτικών επιπτώσεων

Στο πλαίσιο της εκτίμησης προσδιορίστηκαν τα βασικά σχέδια, οι βασικές πολιτικές και τα βασικά προγράμματα (σε εθνικό και περιφερειακό επίπεδο καθώς και σε επίπεδο κομητείας) που είναι πιθανό να οδηγήσουν σε έργα ανάπτυξης τα οποία θα προκαλέσουν επιπτώσεις που θα μπορούσαν να συνδυαστούν ή να αλληλεπιδράσουν με τις επιπτώσεις του ΠΥ για το Grid25. Η ανάλυση αυτή απαιτούσε γνώση των ενδεχόμενων επιπτώσεων όλων των υπό εξέταση σχεδίων/έργων ανάπτυξης και, παρά τους περιορισμούς όσον αφορά την πληροφόρηση για τις ενδεχόμενες επιπτώσεις ορισμένων σχεδίων, κατέστη δυνατό να προσδιοριστούν οι αλληλεπιδράσεις που θα προκαλούσαν σωρευτικές επιπτώσεις για ορισμένα σχέδια. Στον πίνακα κατωτέρω παρέχονται μερικά παραδείγματα.

Πολιτική, σχέδιο, πρόγραμμα ή έργα	Αλληλεπιδράσεις με αποτέλεσμα σωρευτικές επιπτώσεις
Εθνικό επίπεδο (παράδειγμα)	
Πρόγραμμα Transport 21	Δυνητικές συνδυαστικές επιπτώσεις μπορεί να προκύψουν στην περίπτωση κατασκευής νέων ή αναβάθμισης υφιστάμενων διαδρόμων μεταφορών, σε συνδυασμό με νέες ή αναβαθμισμένες υποδομές μεταφοράς. Στις επιπτώσεις μπορεί να περιλαμβάνονται οι εξής: — Απώλεια και ενόχληση οικοτόπων. Ενδέχεται να επηρεαστούν όλοι οι χερσαίοι καθορισμένοι τόποι, ανάλογα με την τοποθεσία/τη διαδρομή των υποδομών και των γραμμών μεταφοράς ενέργειας. — Αλλαγές στην τοπική υδρολογία και επιπτώσεις σε παρακείμενους οικοτόπους. Μεγαλύτερη πιθανότητα να επηρεαστούν παρουσιάζουν οι εξαρτώμενοι από υπόγεια ύδατα οικοτόποι, όπως βάλτοι, πόλγες «turloughs» και τυρφώνες. — Ρύπανση από ιζήματα και σχετικές υδρολογικές επιπτώσεις που επηρεάζουν είδη και οικοτόπους που εξαρτώνται από τα επιφανειακά ύδατα. Ο σολομός, η λάμπρενα, η ασπροπόδαρη καραβίδα και το μαργαριτοφόρο όστρακο γλυκών υδάτων ενδέχεται να επηρεαστούν.

Πολιτική, σχέδιο, πρόγραμμα ή έργα	Αλληλεπιδράσεις με αποτέλεσμα σωρευτικές επιπτώσεις
	— Μόλυνση των επιφανειακών και των υπόγειων υδάτων με ρύπους (π.χ. καύσιμα, λιπαντικά, σκυρόδεμα) κατά την κατασκευή. Ο σολομός, η λάμπρενα, η ασπροπόδαρη караβίδα και το μαργαριτοφόρο όστρακο γλυκών υδάτων ενδέχεται να επηρεαστούν. — Ενόχληση των ειδών κατά τις δραστηριότητες κατασκευής και συντήρησης. Στα είδη που μπορεί να επηρεαστούν περιλαμβάνονται τα φωλεοποιά και τα διαχειμάζοντα πτηνά σε παράκτιες ΖΕΠ και ΖΕΠ γλυκών υδάτων· οι βίδρες και οι αλκυόνες, στην περίπτωση που τα έργα ανάπτυξης πραγματοποιούνται παρακείμενα σε υδατορεύματα ή διασχίζουν υδατορεύματα· οι νυχτερίδες, στην περίπτωση που τα έργα ανάπτυξης επηρεάζουν δασικές εκτάσεις, δενδροστοιχίες ή τόπους κουρνιάσματος. — Κίνδυνος πρόσκρουσης πτηνών στην περίπτωση που εναέρια καλώδια μεταφοράς εγκαθίστανται κοντά σε ΖΕΠ ή διασχίζουν τις διαδρομές πτήσης των πτηνών.

Περιφερειακό επίπεδο (παράδειγμα)

Περιφερειακά σχέδια διαχείρισης αποβλήτων	Δυνητικές συνδυαστικές επιπτώσεις μπορεί να προκύψουν στην περίπτωση που οι κατασκευές νέων υποδομών αποβλήτων και νέων υποδομών μεταφοράς συμπίπτουν χρονικά, εντός των ορίων ή πολύ κοντά σε καθορισμένο τόπο. Οι ενδεχόμενες σημαντικές επιπτώσεις είναι αυτές που περιγράφονται ανωτέρω.
---	--

Επίπεδο κομνητείας (παράδειγμα)

Σχέδια ανάπτυξης κομνητείας και πόλης	Δυνητικές συνδυαστικές επιπτώσεις μπορεί να προκύψουν στην περίπτωση απαίτησης κατασκευής νέων υποδομών στο πλαίσιο της υλοποίησης σχεδίων ανάπτυξης κομνητείας και πόλης. Η πρόβλεψη σχετικών υποδομών μεταφοράς ενέργειας μπορεί να έχει ως αποτέλεσμα ενδεχόμενες σημαντικές επιπτώσεις, όπως περιγράφεται ανωτέρω.
---------------------------------------	---

Έργα

Υπεράκτια έργα παραγωγής ενέργειας	Συνδυαστικές επιπτώσεις ενδέχεται να προκύψουν κατά τη διασύνδεση υπεράκτιων και χερσαίων υποδομών. Στις επιπτώσεις που μπορεί να προκύψουν περιλαμβάνονται οι εξής: — Απώλεια και ενόχληση οικοτόπων. Ενδέχεται να επηρεαστούν όλοι οι χερσαίοι καθορισμένοι τόποι, ανάλογα με την τοποθεσία/τη διαδρομή των υποδομών και των γραμμών μεταφοράς ενέργειας. Απώλεια οικοτόπων μπορεί επίσης να προκύψει σε παράλιες και παράκτιες περιοχές. Η απώλεια οικοτόπων θα είναι μεγαλύτερη στην περίπτωση που εγκατασταθούν υπόγεια καλώδια. — Ρύπανση από ιζήματα και σχετικές υδρολογικές επιπτώσεις που επηρεάζουν είδη και οικοτόπους που εξαρτώνται από τα επιφανειακά ύδατα. Ο σολομός, η λάμπρενα, η ασπροπόδαρη караβίδα και το μαργαριτοφόρο όστρακο γλυκών υδάτων ενδέχεται να επηρεαστούν. — Μόλυνση των επιφανειακών και των υπόγειων υδάτων με ρύπους (π.χ. καύσιμα, λιπαντικά, σκυρόδεμα) κατά την κατασκευή. Ο σολομός, η λάμπρενα, η ασπροπόδαρη караβίδα και το μαργαριτοφόρο όστρακο γλυκών υδάτων ενδέχεται να επηρεαστούν. — Ενόχληση των ειδών κατά τις δραστηριότητες κατασκευής και συντήρησης. Στα είδη που μπορεί να επηρεαστούν περιλαμβάνονται τα φωλεοποιά και τα διαχειμάζοντα πτηνά σε παράκτιες ΖΕΠ και ΖΕΠ γλυκών υδάτων· τα θαλάσσια θηλαστικά, στην περίπτωση διασύνδεσης ανάμεσα σε υπεράκτιες και παράκτιες υποδομές· οι βίδρες και οι αλκυόνες, στην περίπτωση που τα έργα ανάπτυξης πραγματοποιούνται παρακείμενα σε υδατορεύματα ή διασχίζουν υδατορεύματα· οι νυχτερίδες, στην περίπτωση που τα έργα ανάπτυξης επηρεάζουν δασικές εκτάσεις, δενδροστοιχίες ή τόπους κουρνιάσματος.
------------------------------------	---

Η εκτίμηση κατέληξε στο συμπέρασμα ότι η ανάπτυξη νέων υποδομών παραγωγής ενέργειας όταν συνδυάζεται με άλλα έργα οικονομικής ανάπτυξης θα οδηγήσει δυνητικά σε απώλεια οικοτόπων και/ή ειδών, κατακερματισμό ειδών/πληθυσμών και αλλαγές στην ποιότητα/ποσότητα των υδάτων. Αυτές οι δυνητικές συγκρούσεις θα μπορούσαν να μετριαστούν με τα μέτρα που αναφέρονται στη συνέχεια στη δέουσα εκτίμηση και θα εξεταστούν σε μεταγενέστερη περιβαλλοντική εκτίμηση, όπως απαιτείται.

Εκτίμηση δυνητικών σημαντικών επιπτώσεων και πρόταση μέτρων μετριασμού

Όπως αναφέρεται ανωτέρω, το πρόγραμμα υλοποίησης Grid25 παρέχει ενδεικτική επισκόπηση της προτεινόμενης γενικής προσέγγισης για τα μελλοντικά έργα ανάπτυξης του δικτύου και δεν προβλέπει ακριβώς τη θέση των υποδομών. Ως εκ τούτου, περιορίζεται το επίπεδο εκτίμησης που μπορεί να διενεργηθεί και αυτό σημαίνει ότι η εκτίμηση δυνητικών σημαντικών επιπτώσεων θα πρέπει να πραγματοποιηθεί με γενικούς όρους. Συνεπώς, διενεργήθηκε γενική εξέταση των επιπτώσεων και των ευαισθησιών. Η εκτίμηση προσδιόρισε τους τύπους των επιπτώσεων σε επηρεαζόμενους οικοτόπους και επηρεαζόμενα είδη, οι οποίες θα μπορούσαν να προβλεφθούν για τα ακόλουθα κύρια στοιχεία του ΠΥ:

- εναέριες γραμμές μεταφοράς·
- υπόγεια καλώδια·
- κατασκευή νέων υποσταθμών και επέκταση υφιστάμενων υποσταθμών·
- ενίσχυση του συστήματος μεταφοράς στις περιοχές.

Ως προς το τελευταίο, προσδιορίστηκαν οι βασικές ευαισθησίες σε κάθε περιοχή και διατυπώθηκαν συστάσεις για την αποτροπή των αναμενόμενων επιπτώσεων (π.χ. αποφυγή ορισμένων ιδιαιτέρως ευαίσθητων περιοχών κατά την ενίσχυση του συστήματος μεταφοράς στην περιοχή, ενθάρρυνση της τοποθέτησης υποσταθμών και εναέριων διαδρομών σε αστική γη ή σε περιοχές που περιλαμβάνουν πυκνούς διαδρόμους παλαιών εγκαταστάσεων ενώ αποφεύγεται η πιο ευαίσθητη ορεινή ενδοχώρα κ.λπ.).

Στην εκτίμηση προσδιορίστηκαν επίσης οι επιπτώσεις για έναν αριθμό έργων ανάπτυξης δικτύου, τα οποία έχουν προχωρήσει έως το στάδιο λεπτομερούς σχεδιασμού (παρόλο που η τοποθεσία και η διαδρομή των έργων αυτών δεν έχουν καθοριστεί ακόμη) σε τόπους Natura 2000 και συνεπώς δυνητικά θα επηρεαστούν από τα εν λόγω μεμονωμένα έργα.

Λόγω του στρατηγικού χαρακτήρα του ΠΥ Grid25, σε αυτό το στάδιο δεν ήταν δυνατόν να εξαχθεί καταληκτικό συμπέρασμα ότι το ΠΕ δεν θα παραβιάσει την ακεραιότητα του δικτύου Natura 2000. Συνεπώς, προτάθηκαν μέτρα μετριασμού ώστε να διασφαλιστεί η αποτροπή σημαντικών επιπτώσεων.

Προτάθηκαν δύο επίπεδα μέτρων μετριασμού. Τα μέτρα του πρώτου επιπέδου θα κατευθύνουν τη στρατηγική προσέγγιση για τον μετριασμό των επιπτώσεων ενώ τα μέτρα μετριασμού του δεύτερου επιπέδου είναι περισσότερο εξειδικευμένα ανάλογα με την επίπτωση και θα εφαρμοστούν στην περίπτωση προσδιορισμού σημαντικών επιπτώσεων μετά από εκτίμηση περιβαλλοντικών επιπτώσεων (ΕΠΕ) και δέουσα εκτίμηση σε επίπεδο έργου.

Περιγράφονται γενικά μέτρα μετριασμού για τις βασικές κατηγορίες προσδιοριζόμενων επιπτώσεων και για τους βασικούς οικοτόπους και τα βασικά είδη που δυνητικά θα επηρεαστούν. Για παράδειγμα, όσον αφορά τη γενική απώλεια και ενόχληση οικοτόπων, περιγράφονται μέτρα αποφυγής και μετριασμού για τυρφώνες και περιοχές τυρφώνων, πτηνά, νυχτερίδες, βίδρες, υδατοεξαρτώμενους οικοτόπους και είδη, μαργαριτοφόρα όστρακα γλυκών υδάτων, άλλα προστατευόμενα είδη κ.λπ.

Κατά την εξέταση των μέτρων μετριασμού θα τεθεί ως προτεραιότητα καταρχάς η αποφυγή επιπτώσεων και, εφόσον οι επιπτώσεις είναι αναπόφευκτες, ο μετριασμός τους. Επιπλέον, όλα τα έργα χαμηλότερου επιπέδου που προκύπτουν από την εφαρμογή του ΠΥ θα αποτελέσουν αντικείμενο δέουσας εκτίμησης όταν γίνουν γνωστές περισσότερες λεπτομέρειες για τον σχεδιασμό και την τοποθεσία.

Αφού ενσωματωθούν τα μέτρα μετριασμού, θεωρείται ότι το πρόγραμμα υλοποίησης Grid25 δεν θα έχει σημαντικές αρνητικές επιπτώσεις στην ακεραιότητα του δικτύου Natura 2000. Ωστόσο, όλα τα έργα που πρόκειται να υλοποιηθούν στο πλαίσιο του ΠΥ θα εξετάζονται και θα αποτελούν αντικείμενο δέουσας εκτίμησης, όπως απαιτείται.

Πηγή: Natura Impact Statement in support of the Appropriate Assessment of the Grid25 implementation programme. Διατίθεται στην ακόλουθη διεύθυνση:

<https://www.eirgridgroup.com/site-files/library/EirGrid/Natura-Impact-Statement-in-Support-of-the-Appropriate-Assessment-of-the-Grid25-Implementation-Plan.pdf>

2. ΕΠΙΤΑΚΤΙΚΟΙ ΛΟΓΟΙ ΣΗΜΑΝΤΙΚΟΥ ΔΗΜΟΣΙΟΥ ΣΥΜΦΕΡΟΝΤΟΣ (ΕΛΣΔΣ)

2.1. Παραδείγματα διαφόρων τύπων ΕΛΣΔΣ και η αιτιολόγησή τους

Άρθρο 6 παράγραφος 4 της οδηγίας για τους οικοτόπους:

«Εάν, παρά τα αρνητικά συμπεράσματα της εκτίμησης των επιπτώσεων και ελλείψει εναλλακτικών λύσεων, ένα σχέδιο πρέπει να πραγματοποιηθεί για άλλους επιτακτικούς λόγους σημαντικού δημοσίου συμφέροντος, περιλαμβανομένων λόγων κοινωνικής ή οικονομικής φύσεως, το κράτος μέλος λαμβάνει κάθε αναγκαίο αντισταθμιστικό μέτρο ώστε να εξασφαλισθεί η προστασία της συνολικής συνοχής του Natura 2000. Το κράτος μέλος ενημερώνει την Επιτροπή σχετικά με τα αντισταθμιστικά μέτρα που έλαβε.

Όταν ο τόπος περί του οποίου πρόκειται είναι τόπος όπου ευρίσκονται ένας τύπος φυσικού οικοτόπου προτεραιότητας και/ή ένα είδος προτεραιότητας, είναι δυνατόν να προβληθούν μόνον επιχειρήματα σχετικά με την υγεία ανθρώπων και τη δημόσια ασφάλεια ή σχετικά με θετικές συνέπειες πρωταρχικής σημασίας για το περιβάλλον, ή, κατόπιν γνωμοδότησεως της Επιτροπής, άλλοι επιτακτικοί λόγοι σημαντικού δημοσίου συμφέροντος».

Ι. ΕΛΣΔΣ κοινωνικής ή οικονομικής φύσεως (τόπος με χαρακτηριστικά-στόχους στα οποία δεν αποδίδεται προτεραιότητα)

Έργο: Προτεινόμενη αναβάθμιση υφιστάμενου κέντρου επεξεργασίας ύδατος στη λίμνη Lough Talt, Co. Sligo (Ιρλανδία, 2019).

Περιγραφή έργου και τόπου Natura 2000:

Η ορεινή λίμνη Lough Talt, τμήμα του τυρφώνα Lough Hoe με κωδικό ΕΖΔ IE0000633, λειτουργεί, από τη δεκαετία του 1950, ως πηγή υδάτων για πληθυσμό μεγαλύτερο των 13 000 κατοίκων μέσω ενός μόνο κέντρου επεξεργασίας ύδατος (WTP). Απαιτείται αναβάθμιση του WTP ώστε να υπάρχει σταθερή παροχή πόσιμου νερού, που να αντιστοιχεί στα τρέχοντα επίπεδα υδροληψίας. Οι υδρολογικές έρευνες κατέληξαν στο συμπέρασμα ότι, κατά τις περιόδους παρατεταμένης ξηρασίας, η διαδικασία υδροληψίας από τη λίμνη συμβάλλει στη σημαντική μείωση της στάθμης του νερού, η οποία συνιστά αρνητική επίπτωση για τον οικοτόπο του είδους σαλιγκαριού *Vertigo geyeri*. Για να αποφευχθεί αυτή η επίπτωση θα έπρεπε η υδροληψία να μειώνεται κατά περίπου 50 % για ένα μεγάλο χρονικό διάστημα του έτους.

Παρόλο που το *V. geyeri* δεν έχει καταγραφεί στον τόπο από το 2007, ο πληθυσμός του θεωρείται σημαντικός σε κλίμακα χώρας και πρέπει να αποκατασταθεί. Τα προτεινόμενα μέτρα διατήρησης θα βελτιώσουν τις συνθήκες του οικοτόπου μέσω ενός συστήματος άρδευσης και επανύγρυνσης. Τα μέτρα, ωστόσο, δεν μετριάζουν την προγενέστερη απώλεια του είδους λόγω των πιέσεων υδροληψίας. Το προτεινόμενο έργο θα εξακολουθήσει να μεταβάλλει την αβιοτική και τη βιοτική δυναμική που ορίζουν τη δομή και τη λειτουργία του πληθυσμού *V. geyeri*, προκαλώντας συνεπώς καθυστερήσεις στην επίτευξη του στόχου διατήρησής του.

Εναλλακτικές λύσεις:

Επτά εναλλακτικές λύσεις, συμπεριλαμβανομένου του σεναρίου «καμία ενέργεια» (επιλογή μηδέν) αποτέλεσαν αντικείμενο εκτίμησης με βάση τις επιπτώσεις τους στην υγεία, την κοινωνία και το περιβάλλον. Η μόνη άμεση βραχυπρόθεσμη διαθέσιμη επιλογή είναι η αναβάθμιση της επεξεργασίας στην υφιστάμενη τοποθεσία WTP ώστε να βελτιωθεί ο φραγμός επεξεργασίας έναντι των παρασιτικών πρωτόζωων και οι υπερβάσεις στην έκλυση τριαλογονομεθανίων (THM) τα οποία αποτελούν περιβαλλοντικούς ρύπους. Η αναβάθμιση αυτή θα παρέχει, για περίπου 7-10 χρόνια, ασφαλές πόσιμο νερό στον τοπικό πληθυσμό, έως ότου αναπτυχθεί και εφαρμοστεί μια μακροπρόθεσμη βιώσιμη λύση.

Αιτιολόγηση ΕΛΣΔΣ:

Παροχή ασφαλούς και αξιόπιστου πόσιμου νερού σε πληθυσμό μεγαλύτερο των 13 000.

Προτεινόμενα αντισταθμιστικά μέτρα:

Προτείνεται η αποκατάσταση βιώσιμου πληθυσμού του είδους σαλιγκαριού *Vertigo geyeri* στην ΕΖΔ μέσω ενός λεπτομερούς προγράμματος προσωρινής άρδευσης του βασικού οικοτόπου αβυσσούχου βάλτου, μέχρι να απομακρυνθεί η πίεση υδροληψίας από τον τόπο. Σε συνδυασμό με τη διαχείριση της άρδευσης προτείνεται η συνεχής παρακολούθηση της λειτουργίας του συστήματος άρδευσης και των σταδιακών μετατοπίσεων των σαλιγκαριών στον οικοτόπο βάλτου για χρονικό διάστημα τεσσάρων ετών, με αφετηρία τα λιγότερο ευαίσθητα είδη και κατάληξη στη μετατόπιση ατόμων *Vertigo geyeri* από άλλη ΕΖΔ όπου το είδος βρίσκεται σε ικανοποιητική κατάσταση διατήρησης.

II. Αιτιολόγηση των ΕΛΣΔΣ: προστασία της ζωής και της ιδιοκτησίας

Έργο: Εφαρμογή τεχνητής αντιπλημμυρικής προστασίας με πόλντερ στην περιοχή Rösa (Γερμανία, 2014).

Περιγραφή έργου και τόπου Natura 2000:

Στόχος του έργου είναι η αναβάθμιση των υφιστάμενων δομών αντιπλημμυρικής προστασίας σε ξηρό πόλντερ δίπλα από το χωριό Rösä σε επίπεδο προστασίας HQ₂₀₀ (το ανώτατο επίπεδο σε μέγιστη απόλεια ύδατος η οποία συμβαίνει μία φορά σε διάστημα 200 ετών). Τα κύρια στοιχεία του έργου είναι τα εξής: περίπου 7,5 km αποκατεστημένων αναχωμάτων πλάτους 5 m στον πυθμένα και 3 m στη στέψη· νέες εγκαταστάσεις εισροής και εκροής· και δύο τοιχώματα αντιπλημμυρικής προστασίας μήκους 1 225 m και 310 m. Τα υφιστάμενα αναχώματα εξασφαλίζουν προστασία μόνο έναντι του HQ₁₀₀, όμως λόγω απρόβλεπτων ακραίων καιρικών φαινομένων υπάρχει το ενδεχόμενο υπέρβασης αυτής της στάθμης και μπορεί να προκληθούν σοβαρές βλάβες σε οικισμούς και επιχειρήσεις κατάντη του υφιστάμενου πόλντερ.

Το έργο πρόκειται να κατασκευαστεί εντός της ΕΖΔ Muldeau oberhalb Pouch με κωδικό DE4340301, επηρεάζοντας τους ακόλουθους τύπους οικοτόπων-στόχων μέσω της άμεσης κατάληψης εδαφών: 6430 - 604 m² (0,17 % της έκτασης αυτού του τύπου οικοτόπου εντός της ΕΖΔ)· 6510 - 40 665 m² (20,33 %)· 91F0: 456 m² (0,46 %). Σύμφωνα με την επίσημη μεθοδολογία της Γερμανίας για την εκτίμηση της σημασίας των επιπτώσεων, όλες οι εν λόγω επιπτώσεις θεωρούνται «σημαντικές» (συμπεριλαμβανομένων εκείνων με προφανή αμελητέα κατάληψη εδαφών, καθώς λαμβάνονται υπόψη πολλοί παράγοντες και όχι μόνο απλώς το ποσοστό κατάληψης εδαφών).

Εναλλακτικές λύσεις:

Δεν υπάρχουν εναλλακτικές λύσεις για το έργο, λόγω των χαρακτηριστικών της κοιλάδας του ποταμού· ωστόσο, η αναζήτηση εναλλακτικών λύσεων είχε ως αποτέλεσμα να πραγματοποιηθούν στο έργο πολλές μικρότερες προσαρμογές που θα μείωναν τις αρνητικές επιπτώσεις του (όπως π.χ. αλλαγή στην κλίση του πρανούς του αναχώματος ώστε να παρέχεται η δυνατότητα επανεγκατάστασης των λειμώνων, μικρές επανοποθετήσεις αναχωμάτων και τοιχωμάτων κλπ.).

Αιτιολόγηση ΕΛΣΔΣ:

Η κατασκευή του αναχώματος πόλντερ είναι απαραίτητη για την αύξηση της ασφάλειας του αναχώματος καθώς και για την προστασία του πληθυσμού από πλημμύρες. Συνεπώς, η βασική αιτιολόγηση των ΕΛΣΔΣ συνδέεται με τη δημόσια ασφάλεια και την ανθρώπινη υγεία.

Προτεινόμενα αντισταθμιστικά μέτρα:

Ο τύπος οικοτόπου 6430 θα δημιουργηθεί εντός της ΕΖΔ σε αναλογία 1: 8. Ο τύπος οικοτόπου 6510 θα δημιουργηθεί εκ νέου στα πρανή του αναχώματος, κυρίως εκτός της ΕΖΔ σε αναλογία 1: 5. Οι δασικοί οικότοποι 91F0 που έχουν χαθεί (με ποιότητα «D») θα αντισταθμιστούν με τη φύτευση νέου δάσους με την ίδια σύνθεση ειδών σε αναλογία 1: 4, καθώς και με τη φύτευση ενός «μανδύα» δέντρων κατά μήκος υφιστάμενων δασών σε αναλογία 1: 16, όλα κυρίως εκτός του τόπου. Με σκοπό τη διατήρηση της συνοχής του δικτύου, η έκταση της ΕΖΔ θα αυξηθεί ώστε να περιλαμβάνει τις τοποθεσίες εφαρμογής των αντισταθμιστικών μέτρων.

III. Αιτιολόγηση των ΕΛΣΔΣ: άλλοι λόγοι μεταξύ των οποίων κοινωνικοί και οικονομικοί

Έργο: Δημόσια έργα για σιδηροδρομική γραμμή υψηλής ταχύτητας μεταξύ Tours και Bordeaux (Γαλλία, 2013).

Περιγραφή έργου και τόπου Natura 2000:

Το έργο αφορά την κατασκευή νέας σιδηροδρομικής γραμμής υψηλής ταχύτητας μεταξύ Tours και Bordeaux. Στο έργο περιλαμβάνεται η κατασκευή νέας γραμμής (302 km) και η σύνδεσή της με τις υφιστάμενες σιδηροδρομικές γραμμές (38 km), καθώς και πλευρικά μονοπάτια, λεκάνες, εγκαταστάσεις ηλεκτρικής ενέργειας, υπέργειες και υπόγειες διαβάσεις (για αγροτικά μονοπάτια, διελεύσεις πανίδας), πλατφόρμες εργασίας και βοηθητικές εγκαταστάσεις.

Η διαδρομή πρόκειται να διασχίζει τέσσερις ΖΕΠ (FR5412006 Vallée de la Charente en amont d'Angoulême, FR5412018 Plaines du Mirebelais et du Neuvilleois, FR5412021 Plaines de Villefagnan, FR5412022 Plaine de la Mothe St Héray Lezay) και δύο ΕΖΔ (FR5402010 Vallée du Lary et du Palais, FR5400405 Coteaux calcaires laine de la Mothe St Héray Lezay). Στις αρνητικές επιπτώσεις περιλαμβάνεται η ενδεχόμενη καταστροφή 1,9 εκταρίων υγρών λειμώνων και 4,2 εκταρίων δευτερευόντων οικοτόπων που είναι σημαντικοί για τη διατήρηση της ορνυγομόνας *Crex crex*. Πρόκειται επίσης να επηρεάσει άμεσα 185 εκτάρια και έμμεσα (ενόχληση) 2 947 εκτάρια δυνητικών οικοτόπων της χαμωτίδας *Tetrah tetrah*· να οδηγήσει στην καταστροφή 2 εκταρίων οικοτόπου (υγρός χερσότοπος) της πεταλούδας *Coenonympha oedipus*· καθώς και να οδηγήσει στην καταστροφή 0,35 εκταρίων ενός από τα καλύτερα δείγματα ξηρών ημιφυσικών λειμώνων και περιοχών όπου φύονται θάμνοι σε αβεστολιτικά υποστρώματα (*Festuco-Brometalia*) (κωδικός τύπου οικοτόπου 6210) και να διασπάσει την τοπική συνδεσιμότητα του εν λόγω οικοτόπου.

Εναλλακτικές λύσεις:

Υποβλήθηκαν σε εκτίμηση τρεις εναλλακτικές λύσεις διαδρομής. Όσον αφορά τη σιδηροδρομική γραμμή υψηλής ταχύτητας, δεν υπάρχει μεγάλη ευελιξία για μετατοπίσεις σε τμήματα της διαδρομής· και η εκτίμηση κατέληξε στο συμπέρασμα ότι η εναλλακτική λύση που επιλέχθηκε έχει τις λιγότερες αρνητικές επιπτώσεις στους τόπους Natura 2000 ενώ παραμένει τεχνικά εφικτή.

Αιτιολόγηση ΕΛΣΔΣ:

Με 340 km νέας γραμμής μεταξύ Tours και Bordeaux, αυτή η σιδηροδρομική γραμμή υψηλής ταχύτητας (TGV) αποτελεί ένα από τα σημαντικότερα έργα κατασκευής σιδηροδρομικής γραμμής σε ευρωπαϊκή κλίμακα. Θα δημιουργήσει στην ακτή του Ατλαντικού μια αποτελεσματική σύνδεση η οποία θα ανταποκρίνεται στην αυξανόμενη ζήτηση όσον αφορά την κινητικότητα. Με μέση ταχύτητα 300 km/h, θα διευκολύνει τη διαδικασία του ταξιδιού για τους ταξιδιώτες και θα βελτιώσει την παροχή υπηρεσιών στις πόλεις που περιλαμβάνονται στη διαδρομή. Η διαδρομή Παρίσι-Bordeaux σε κάτι περισσότερο από δύο ώρες διαδραματίζει καθοριστικό ρόλο στο ανταγωνιστικό πλεονέκτημα των σιδηροδρομικών μεταφορών έναντι των αεροδρομικών, προωθώντας συνεπώς τη μεταστροφή προς άλλους τρόπους μεταφοράς. Το εν λόγω έργο θα διαδραματίσει ουσιαστικό ρόλο στην ενίσχυση του διευρωπαϊκού άξονα, συνδέοντας, μέσω της ακτής του Ατλαντικού, τις περιοχές της Νότιας και της Ανατολικής Ευρώπης με τις περιοχές της Νοτιοδυτικής Γαλλίας και την Ιβηρική Χερσόνησο.

Επίσης, θα δώσει ώθηση στις δραστηριότητες στις σχετικές περιοχές μέσω των εξής: βελτίωση της ανταγωνιστικότητας και διεύρυνση των αγορών για τις περιφερειακές επιχειρήσεις· διευκόλυνση του ταξιδιού για δραστηριότητες που απαιτούν υψηλή κινητικότητα, ένα σημαντικό επιχείρημα για νέα εγκατάσταση ή μετεγκατάσταση από το Παρίσι στις εν λόγω περιοχές· ανάπτυξη του τουρισμού, ειδικότερα της βραχυχρόνιας διαμονής· δημιουργία θέσεων εργασίας κατά τη διάρκεια της κατασκευής και λειτουργίας· ανάπτυξη μεγάλων αστικών έργων. Για τους ταξιδιώτες, το τρένο είναι ένα γρήγορο και άνετο μέσο μεταφοράς, 34 φορές πιο ασφαλές από το αυτοκίνητο. Ένα τρένο TVG μπορεί να μεταφέρει έως 1 000 επιβάτες με ταχύτητα 300 km/h. Αποτελεί επίσης έναν τρόπο μετακίνησης με τον οποίο εξοικονομείται ενέργεια και χώρος.

Το τρένο υψηλής ταχύτητας καλείται να διαδραματίσει σημαντικό ρόλο στη μείωση των δαπανών ενέργειας και στην ανάπτυξη περιοχών κατά τρόπο βιώσιμο. Παράγει 20 φορές λιγότερες εκπομπές αερίων του θερμοκηπίου συγκριτικά με το αυτοκίνητο και 45 φορές λιγότερες συγκριτικά με το αεροπλάνο. Δεν δημιουργεί τοπική ατμοσφαιρική ρύπανση: τα ηλεκτρικά τρένα εξυπηρετούν το 90 % των μεταφορών. Για την κοινότητα, το κόστος μεταφοράς επιβατών ή προϊόντων όσον αφορά τη ρύπανση, τα ατυχήματα και τις κλιματικές επιπτώσεις είναι 4,5 φορές υψηλότερο για τις οδικές μεταφορές συγκριτικά με τις σιδηροδρομικές.

Προτεινόμενα αντισταθμιστικά μέτρα:

αγοράστηκαν 35 εκτάρια για την ορυτογομάνα, ως αντισταθμιστικό μέτρο της απώλειας 6,1 εκταρίων οικοτόπου. Για τη χαμωτίδα, το αντισταθμιστικό πρόγραμμα σε τρεις ΖΕΠ θα περιλαμβάνει 702 εκτάρια: θα αγοραστούν 160 εκτάρια και 542 εκτάρια θα είναι υπό καθεστώς σύμβασης ανάθεσης διαχείρισης με μέτρα σύμφωνα με τα σχέδια διαχείρισης για τις ΖΕΠ. Προβλέπεται πρόγραμμα παρακολούθησης και ένας ιδιωτικός φορέας θα συμμετέχει σε πρόγραμμα επανεισαγωγής, θα αγοραστούν 5 εκτάρια γης με τον τύπο οικοτόπου 6210 (αντιστάθμιση 1: 14).

IV. Αιτιολόγηση των ΕΛΣΔΣ: άλλοι λόγοι κατόπιν γνωμοδοτήσεως της Επιτροπής

Έργο: Εκβάθυνση της πλωτής οδού του Δούναβη μεταξύ Straubing και Vilshofen· τμήμα Straubing-Deggendorf (Γερμανία, 2019).

Περιγραφή έργου και τόπου Natura 2000:

Στον ποταμό Δούναβη μεταξύ Straubing-Deggendorf (περίπου 40 km), οι προϋποθέσεις ναυσιπλοΐας κατά τις περιόδους χαμηλής στάθμης των υδάτων (βύθισμα 2 m) δεν τείνουν ποτέ σε εφαρμογή, αντίθετα με το τμήμα ανάντη (2,90 m) και κατάντη (2,70 m), με αποτέλεσμα να δημιουργηθεί σημείο συμφόρησης. Το βύθισμα των 2,50 m μπορεί να επιτευχθεί μόνο σε μέση στάθμη υδάτων, η οποία είναι διαθέσιμη μόνο για 144 ημέρες/έτος. Στόχος του έργου είναι η υπέρβαση αυτού του εμποδίου για τη ναυσιπλοΐα και η οικοδόμηση μέτρων βελτίωσης της αντιπλημμυρικής προστασίας. Ο τελικός σχεδιασμός θα έχει ως αποτέλεσμα την εκβάθυνση της κοίτης του ποταμού κατά 20 cm έως -2,20 cm, συγκριτικά με το σταθερό σημείο αμψώτιδος των -2,00 m. Θα εμβαθύνει επίσης περαιτέρω την κοίτη του ποταμού κατά 45 cm έως -2,65 cm σε τμήμα μήκους 9,7 km. Εν τω μεταξύ τα μέτρα αντιπλημμυρικής προστασίας θα πρέπει να παρέχουν προστασία έναντι του Q₁₀₀ (της μέγιστης απορροής η οποία προκύπτει μία φορά ανά 100 χρόνια).

Το τμήμα Straubing-Vilshofen του έργου παρουσιάζει τον μεγαλύτερο αριθμό ατυχημάτων λόγω του υφιστάμενου προφίλ του διαύλου ναυσιπλοΐας. Η μελέτη εκτιμά τον αριθμό των ατυχημάτων σε 39 ανά έτος (2004) με αύξηση στα 55,4 έως το 2025 λόγω του αυξανόμενου όγκου μεταφορών.

Το έργο θα επηρεάσει μια μεγάλη έκταση ΕΖΔ (4 720 εκτάρια), την Donauauen zwischen Straubing und Vilshofen με τον κωδικό DE7142301. Πιθανές σημαντικές επιπτώσεις, άμεσες, έμμεσες και συνδυαστικές, προσδιορίστηκαν σε 7 είδη ιχθύων, 1 είδος πεταλούδας και 1 είδος μαλακίου, καθώς και σε 7 τύπους οικοτόπων, συμπεριλαμβανομένου του οικοτόπου προτεραιότητας 91E0* αλλουβιακά δάση με *Alnus glutinosa* και *Fraxinus excelsior*.

Εναλλακτικές λύσεις:

Εκτός του επιλεγμένου σχεδιασμού έργου, αντικείμενο διεξοδικής εκτίμησης αποτέλεσαν τέσσερις ακόμη εναλλακτικές λύσεις, καθώς και η εναλλακτική λύση μηδέν. Καμία από τις εναλλακτικές λύσεις δεν θα μπορούσε να δημιουργήσει σημαντικά μικρότερες επιπτώσεις συγκριτικά με την επιλεγμένη λύση, επειδή οι εν λόγω λύσεις θα κάλυπταν μεγαλύτερη περιοχή της ΖΕΠ από αυτήν του προτεινόμενου έργου ή θα μπορούσαν να επηρεάσουν σημαντικά μεγαλύτερο οικότοπο προστατευόμενων ειδών.

Αιτιολόγηση ΕΛΣΔΣ:

- α) Επίτευξη του στόχου της εθνικής και ευρωπαϊκής πολιτικής μεταφορών: Η εκβάθυνση του Δούναβη στο τμήμα μεταξύ Straubing και Vilshofen κλείνει το κενό που υπάρχει στην υφιστάμενη σύνδεση πλωτών οδών, η οποία συνδέει τη Βόρεια θάλασσα με τη Μαύρη Θάλασσα μέσω του Ρήνου, του Μάιν, του Καναλιού Μάιν-Δούναβη και του Δούναβη. Σύμφωνα με τον κανονισμό (ΕΕ) αριθ. 1315/2013 περί των προσανατολισμών της Ένωσης για την ανάπτυξη του διευρωπαϊκού δικτύου μεταφορών, η ομοσπονδιακή πλωτή οδός του Δούναβη αποτελεί τμήμα του κεντρικού δικτύου του ευρωπαϊκού ΔΕΔ-Μ, και αποτελεί αντικείμενο μεγάλου οικονομικού ενδιαφέροντος για την Ευρώπη.
- β) Καλύτερη συνδεσιμότητα για τους λιμένες εσωτερικής ναυσιπλοΐας: Το έργο θα βελτιώσει τις συνθήκες ναυσιπλοΐας στην περιοχή του έργου όταν η στάθμη των υδάτων στον Δούναβη είναι χαμηλή. Αντίθετα με τους άλλους τρόπους μεταφορών, για τη ναυσιπλοΐα στον Δούναβη εξακολουθεί να ισχύει το καθεστώς της ελεύθερης μεταφορικής ικανότητας, το οποίο θα μπορούσε να χρησιμοποιηθεί αποτελεσματικότερα με την εκβάθυνση του διαύλου ναυσιπλοΐας.
- γ) Ασφάλεια και ευχέρεια της ναυσιπλοΐας: Η υλοποίηση του έργου θα μπορούσε να μειώσει τη συχνότητα ατυχημάτων από τον αναμενόμενο αριθμό 55,4 σε 42,4 ανά έτος, παρά την αύξηση της κυκλοφορίας.
- δ) Πρόβλεψη της αύξησης των μεταφορών: Ο όγκος των εμπορευμάτων αναμένεται να αυξηθεί από 7,0 εκατομμύρια τόνους/έτος (2007) σε 9,7 εκατομμύρια τόνους/έτος έως το 2025 ή κατά 50 % στα 10,5 εκατομμύρια τόνους/έτος.

Προτεινόμενα αντισταθμιστικά μέτρα:

Όλοι οι επηρεαζόμενοι τύποι οικοτόπων, συμπεριλαμβανομένου του οικοτόπου προτεραιότητας 91Ε0*, θα αντισταθμιστούν με τη δημιουργία νέων οικοτόπων σε αναλογία 3:1. Για το είδος *Maculinea nausithous* θα δημιουργηθούν νέοι οικότοποι λειμώνων, ενώ νέοι οικότοποι θα δημιουργηθούν και για το είδος *Unio crassus*, με τη μορφή νέων νησίδων και διακλαδώσεων ποταμού (οι δεύτεροι εξυπηρετούν επίσης τα επηρεαζόμενα είδη ιχθύων). Προβλέπεται μακροπρόθεσμη παρακολούθηση και διαχείριση της διατήρησης των νέων οικοτόπων.

Γνωμοδότηση της Επιτροπής (η πλήρης έκδοση είναι δημοσιευμένη στη διεύθυνση: (https://ec.europa.eu/environment/nature/natura2000/management/opinion_en.htm):

3. ΑΝΤΙΣΤΑΘΜΙΣΤΙΚΑ ΜΕΤΡΑ

3.1. Παραδείγματα αντισταθμιστικών μέτρων σύμφωνα με το άρθρο 6 παράγραφος 4

Σχέδιο ή έργο	Σιδηροδρομική γραμμή μεγάλης απόστασης μεταξύ δύο κόμβων και ανάπλαση παλαιάς γέφυρας 100 ετών στο κρατίδιο της Βάδης-Βιρτεμβέργης (Γερμανία). Το πρόγραμμα περιλαμβάνει ευθυγραμμίσεις επιφανείας που μετριάζονται με τη διάνοιξη σήραγγας.
Επηρεαζόμενος τόπος Natura 2000	Ο επηρεαζόμενος τόπος είναι ο DE 7220-311 «Glemswald und Stuttgarter Bucht» (3 813 εκτάρια, με 31 δευτερεύουσες κατακερματισμένες περιοχές).
Επίπτωση	Οι επιπτώσεις προκύπτουν από την κατάληψη εδαφών και την επακόλουθη απώλεια και υποβάθμιση οικοτόπου, συμπεριλαμβανομένης της υλοτόμησης ώριμων δέντρων. Τα στοιχεία κοινοτικού ενδιαφέροντος που επηρεάζονται είναι τα εξής: Είδος: πληθυσμός του είδους προτεραιότητας <i>Osmoderma eremita</i> που περιλαμβάνεται στο παράρτημα II της οδηγίας για τους οικοτόπους, το οποίο βρίσκεται σε ικανοποιητική κατάσταση διατήρησης. Οικότοπος: 6510 Θεριζόμενοι λειμώνες χαμηλού υψομέτρου (<i>Alopecurus pratensis</i> , <i>Sanguisorba officinalis</i>)

Αντισταθμιστικά μέτρα	— Χαρακτηρισμός έκτασης 50 εκταρίων κοντά σε εθνική προστατευόμενη περιοχή (<i>Neuweiler Viehweide</i>) ως Natura 2000. — Διαχείριση της χαρακτηρισμένης περιοχής με στόχο το είδος <i>*Osmoderma eremita</i> μέσω της ανασύστασης των βασικών οικολογικών χαρακτηριστικών τα οποία είναι απαραίτητα για την επιβίωση του είδους. Η χαρακτηρισμένη έκταση υπό διαχείριση συνδέει δύο υφιστάμενες βασικές προστατευόμενες περιοχές οι οποίες ήταν απομονωμένες, με οικολογικές επιπτώσεις διέλευσης των ορίων για το είδος προτεραιότητας. Η έκβαση της στοχευμένης διαχείρισης αναμένεται να είναι η διατήρηση της ικανοποιητικής κατάστασης διατήρησης για το είδος προτεραιότητας.
------------------------------	---

Πηγή: C(2018) 466 final της 30.1.2018.

Σχέδιο ή έργο	Οδός B173 μεταξύ κοινοτήτων στη Βαυαρία (Γερμανία)
Επηρεαζόμενος τόπος Natura 2000	Ο επηρεαζόμενος τόπος είναι ο ΤΚΣ DE 5833-371 Maintal von Theisau bis Lichtenfels (872 εκτάρια), ο οποίος σε μεγάλο βαθμό συμπίπτει με την περιοχή ΖΕΠ DE 5931-471.02 Täler von Oberem Main, Unterer Rodach und Steinach. Η περιοχή ΖΕΠ επηρεάζεται περισσότερο όσον αφορά την έκταση συγκριτικά με τον ΤΚΣ. Η λειτουργικότητα του τόπου συνδέεται με 9 ακόμη τόπους Natura 2000 στην ηπειρωτική βιογεωγραφική περιοχή. Οι τόποι περιλαμβάνουν οικοτόπους πλημμυρικών περιοχών με λιμνάζοντα και ρέοντα ύδατα.
Επίπτωση	Η χάραξη της οδού διασχίζει το δίκτυο Natura 2000 και προκαλεί επιπτώσεις μέσω της κατάληψης εδαφών (απώλεια οικοτόπων) και της ενόχλησης/υποβάθμισης οικοτόπων και ειδών κατά την κατασκευή και τη λειτουργία της οδού, κυρίως ως αποτέλεσμα της εναπόθεσης αζώτου. Αναλυτικότερα: Τύποι οικοτόπου του παραρτήματος I που επηρεάζονται από το έργο: 6, από τους οποίους ένας οικότοπος προτεραιότητας (91E0*). Επηρεαζόμενα είδη του παραρτήματος II: 5, από τα οποία 3 αναφέρονται επίσης στο παράρτημα IV. Σημαντικές επιπτώσεις σε: Τύπους οικοτόπων 3150, 6430, 6510 και 91E0* του παραρτήματος I της οδηγίας για τους οικοτόπους Είδος πτηνών <i>Circus aeruginosus</i> του παραρτήματος I της οδηγίας για τα πτηνά
Αντισταθμιστικά μέτρα	Αποφασίστηκε αναλογικότητα των αντισταθμιστικών μέτρων για την εξισορρόπηση της απώλειας οικοτόπων στη συνολική συνοχή του δικτύου Natura 2000 σε: αναλογία 1:3 για τους τύπους οικοτόπου 3150, 6430 και 91E0* 1:6 για τον 6510. Διεύρυνση του ΤΚΣ κατά 2 εκτάρια. Δημιουργία έκτασης οικοτόπου καλαμιώνων για το είδος <i>Circus aeruginosus</i>. Σχέδιο χρηματοδότησης και σχέδιο παρακολούθησης και αξιολόγησης. Η Ευρωπαϊκή Επιτροπή ορίζει τις εξής προϋποθέσεις για το εν λόγω πρόγραμμα αντιστάθμισης: — Υλοποίηση σύμφωνα με το σχέδιο εργασίας που υποβλήθηκε από τις γερμανικές αρχές στην Ευρωπαϊκή Επιτροπή. — Εκθέσεις παρακολούθησης και αξιολόγησης σύμφωνα με το σχέδιο εργασίας που υποβλήθηκε από τις γερμανικές αρχές όπως συμφωνήθηκε. Η έκθεση πρέπει να τίθεται στη διάθεση του κοινού μέσω του διαδικτύου. — Τα αποτελέσματα της παρακολούθησης και της αξιολόγησης για το δίκτυο Natura 2000 πρέπει να λαμβάνονται υπόψη για να προβλεφθεί η αξιολόγηση και η επανεξέταση των αντισταθμιστικών μέτρων και των μέτρων μετριασμού που συνδέονται με το έργο. — Η Γερμανία πληροί τις δεσμεύσεις που αφορούν το δίκτυο Natura 2000 για τον τόπο DE 5833 - 371 σύμφωνα με το άρθρο 4 παράγραφος 4 και το άρθρο 6 παράγραφος 1 της οδηγίας για τους οικοτόπους.

Πηγή: C(2015) 9085 final της 18.12.2015.

Σχέδιο ή έργο	Εθνική οδός B 252/B 62· 17,56 km νέου δρόμου παράκαμψης των δήμων Münchhausen, Wetter και Lahntal (Έσση). Σύνδεση Borrrá-Νότου μεταξύ των περιοχών Paderborn-Korbach και Marburg-Gießen. Η εθνική οδός B 62 συνδέει το Biedenkopf μέσω του Cölbe με τους άξονες μεγάλων αποστάσεων Gießen-Marburg-Kassel. Η νέα χάραξη συνεπάγεται την αλλαγή του μεγέθους και τη μετεγκατάσταση δημόσιων έργων υποδομής, όπως κοινοτικές οδοί, ενεργειακά δίκτυα, σιδηροδρομική γραμμή και αγωγός αερίου.
Επηρεαζόμενος τόπος Natura 2000	Στο αντικείμενο της δέουσας εκτίμησης συμπεριλήφθηκαν διάφοροι τόποι Natura 2000. Τα συμπεράσματα ήταν τα εξής: Τόπος DE 5017-305 «Lahnhängen zwischen Biedenkopf und Marburg»: δεν επηρεάζεται αρνητικά από το έργο. Τόπος DE 5018-401 «Burgwald»: επηρεάζεται θετικά από το έργο επειδή το έργο θα απέχει περισσότερο από τον τόπο και θα μειώσει το μεγαλύτερο μέρος του κυκλοφοριακού φορτίου της υφιστάμενης εθνικής οδού B 252. Τόπος DE 5118-302 «Obere Lahn und Wetschaft mit Nebengewässern»: θα υπάρξουν σημαντικές επιπτώσεις σε αυτόν τον τόπο.
Επιπτώση	Η χάραξη της εθνικής οδού B 252/B 62 διασχίζει το δίκτυο Natura 2000 σε τρεις τοποθεσίες. Οι άμεσες πιέσεις είναι η απώλεια οικοτόπων και η υποβάθμιση οικοτόπων· υπάρχουν επιπτώσεις φραγμού και εναπόθεση αζώτου, που επιφέρουν γενικές επιπτώσεις σε οικοτόπους και είδη μέσω της ενόχλησης και της υποβάθμισης οικοτόπων. Τα στοιχεία που υφίστανται σημαντικές συνέπειες από τις εν λόγω επιπτώσεις είναι τα εξής: — Τύποι οικοτόπων του παραρτήματος I της οδηγίας για τους οικοτόπους 91E0* (αλλουβιακά δάση με <i>Alnus glutinosa</i> και <i>Fraxinus excelsior</i>) 3260 (ποταμοί από πεδινά σε ορεινά επίπεδα με βλάστηση <i>Ranunculion fluitantis</i> και <i>Callitricho-Batrachion</i>) — Τα είδη του παραρτήματος II της οδηγίας για τους οικοτόπους <i>Cottus gobio</i> και <i>Lampetra planeri</i> Όλοι οι τύποι οικοτόπων του παραρτήματος I και άλλοι οικοτόποι ειδών υφίστανται σημαντικές επιπτώσεις ως αποτέλεσμα των αυξημένων επιπέδων εναπόθεσης αζώτου. Αυξημένα φορτία ιζήματος έχουν σημαντικές αρνητικές επιπτώσεις σε όλα τα είδη που ζουν σε υδάτινο περιβάλλον. Η πιο σοβαρή βλάβη, άμεση και έμμεση, προκαλείται στον τύπο οικοτόπου 91E0* μέσω της λίπανσης και της οξίνισης με αέριο άζωτο.
Αντισταθμιστικά μέτρα	Απώλεια του τύπου οικοτόπου 91E0* αλλουβιακά δάση με <i>Alnus glutinosa</i> και <i>Fraxinus excelsior</i>. Αντιστάθμιση των άμεσων επιπτώσεων: αναλογία 1:3. Αντιστάθμιση των έμμεσων επιπτώσεων: αναλογία 1:2.

Πηγή: C(2012) 3392 της 29.5.2012.

Σχέδιο ή έργο	Εκβάθυνση και διαπλάτυνση του διαύλου ναυσιπλοΐας του ποταμού Μάιν στα τμήματα Wipfeld, Garstadt και Schweinfurt (Βαυαρία/Γερμανία) Βασικός σκοπός του έργου είναι η διαπλάτυνση του υφιστάμενου διαύλου του ποταμού Μάιν μεταξύ των υδατοφρακτών Wipfeld (χιλιομετρικό ορόσημο 316,12) και Ottendorf (χιλιομετρικό ορόσημο 345,29) από 36 m έως 40 m και η εκβάθυνση της πλωτής οδού του ποταμού από τα τρέχοντα 2,50 m σε 2,90 m. Με αυτόν τον τρόπο θα αυξηθεί η φυσική ικανότητα ελιγμών των λέμβων.
---------------	---

Επίπτωση	Ο τύπος οικοτόπου προτεραιότητας κοινοτικού ενδιαφέροντος 91E0* Αλλουβιακά δάση με <i>Alnus glutinosa</i> και <i>Fraxinus excelsior</i> και ο τύπος οικοτόπου 6510 Θεριζόμενοι λειμώνες χαμηλού υψομέτρου θα επηρεαστούν ιδιαίτερος. Αμφότεροι οι τύποι οικοτόπου θα υποστούν ζημία η οποία συνεπάγεται την άμεση απώλεια ζώνης της τάξης των 9,460 m ² για τον 91E0* και των 6,440 m ² για τον 6510.
Επηρεαζόμενος τόπος Natura 2000	Στο αντικείμενο της δέουσας εκτίμησης συμπεριλήφθηκε ένα υποδίκτυο του δικτύου Natura 2000, γειτνιάζον προς υδατόρευμα. Τα αποτελέσματα της δέουσας εκτίμησης ανά τόπο Natura 2000 ήταν τα εξής: Τόπος «Maintal zwischen Schweinfurt und Dettelbach» (ΖΕΠ): χωρίς σημαντικές επιπτώσεις. Τόπος «Mainaue zwischen Grafenrheinfeld und Kitzingen» (ΤΚΣ): σημαντικές επιπτώσεις. Τόπος «Maintal bei Sennfeld und Weyer» (ΤΚΣ): σημαντικές επιπτώσεις. Η έκταση των σημαντικά επηρεαζόμενων τόπων είναι 1 706 εκτάρια.
Αντισταθμιστικά μέτρα	Η αναλογικότητα συμφωνήθηκε ως εξής: Τύπος οικοτόπου 6510: αναλογία σχεδόν 1:7 Τύπος οικοτόπου 91E0*: αναλογία σχεδόν 1:4 Στην τελευταία περίπτωση, στις αναλογίες λαμβάνεται υπόψη η χρονική περίοδος αναδημιουργίας του οικοτόπου, η οποία μπορεί να διαρκέσει αρκετές δεκαετίες. Η περιοχή αντιστάθμισης είναι τοπική, εφόσον η απαιτούμενη οικολογική λειτουργικότητα ανευρίσκεται σε κοντινή περιοχή. Οι επηρεαζόμενοι τόποι Natura 2000 θα διευρυνθούν σύμφωνα με τα προτεινόμενα αντισταθμιστικά μέτρα και ακολούθως θα χαρακτηριστούν και θα κοινοποιηθούν από το κράτος μέλος. Στην περιοχή υπερχείλισης Schweinfurt και Wirfeld προβλέπονται συνολικά 10 μέτρα.

3.2. Πτυχές των αντισταθμιστικών μέτρων που σχετίζονται με τον χρόνο

Γερμανία — Πτυχές των αντισταθμιστικών μέτρων που σχετίζονται με τον χρόνο (απόσπασμα από το LANA 2004) ⁽⁴⁾

Τα μέτρα για τη διασφάλιση της συνοχής θα πρέπει, αν είναι τεχνικά εφικτό, να εκτελούνται ήδη και να είναι λειτουργικά όταν προκύψει η ζημία. Σύμφωνα με την Ευρωπαϊκή Επιτροπή, η αναδημιουργία ενός κατάλληλου οικοτόπου για τα επηρεαζόμενα είδη μπορεί να είναι αποδεκτή ως μέτρο για τη διασφάλιση της συνοχής μόνο υπό τον όρο ότι «ο οικοτόπος που θα δημιουργηθεί θα είναι διαθέσιμος τη στιγμή κατά την οποία ο τόπος που θα υποστεί τη βλάβη θα χάσει τη φυσική του αξία» (ΕΥΡΩΠΑΪΚΗ ΕΠΙΤΡΟΠΗ 2000:49).

Συνεπώς, υπάρχει ευρεία συναίνεση μεταξύ των εμπειρογνομόνων ότι τα μέτρα για τη διασφάλιση της συνοχής θα πρέπει να εκτελούνται ήδη πριν από την υλοποίηση του έργου (έναρξη της κατασκευής) ή τουλάχιστον πριν από την έναρξη σημαντικής βλάβης του σχετικού τόπου Natura 2000, έτσι ώστε να είναι έτοιμα προς χρήση και όσον το δυνατόν πιο λειτουργικά κατά τη στιγμή που θα προκύψει η ζημία (π.χ. BAUMANN et al. 1999:470, AG FFH VERTRÄGLICHKEITSPRÜFUNG 1999:72, SSYMANK et al. 1998:39, WEYRICH 1999:1704, ΕΥΡΩΠΑΪΚΗ ΕΠΙΤΡΟΠΗ 2000:49, SCHRÖDTER 2001:17, FGSV 2002:18, BERNOTAT 2003:25).

Στο πλαίσιο αυτό, το ομοσπονδιακό διοικητικό δικαστήριο (απόφαση της 17.5.2002) αναφέρει επίσης τον κίνδυνο «χρονικής καθυστέρησης στη λειτουργικότητα». Σύμφωνα με την ΕΥΡΩΠΑΪΚΗ ΕΠΙΤΡΟΠΗ (2000:50), το αποτέλεσμα του μέτρου πρέπει κατά κανόνα να είναι λειτουργικό όταν θα προκύψει η ζημία στον τόπο που συνδέεται με το έργο, εκτός αν μπορεί να αποδειχθεί ότι ο ταυτοχρονισμός αυτός δεν είναι απαραίτητος για να διασφαλιστεί η συνεισφορά του τόπου στο δίκτυο Natura 2000.

⁽⁴⁾ LANA / Μόνιμη επιτροπή LANA «κανονισμός παρέμβασης» (2004): Τεχνικές απαιτήσεις για μέτρα ώστε να διασφαλιστεί η συνοχή σύμφωνα με το άρθρο 34 παράγραφος 5 του ομοσπονδιακού νόμου για τη διατήρηση της φύσης (BNatSchG). – Παράρτημα του TOP 4.6 της 87ης συνεδρίασης LANA στις 4-5 Μαρτίου 2004.

Βεβαίως, αυτές οι χρονικές καθυστερήσεις όσον αφορά τη λειτουργικότητα μπορούν να καταστούν —ενδεχομένως— ανεκτές μόνον εάν μπορεί να αναμένεται με βεβαιότητα ότι τα μέτρα που λαμβάνονται θα έχουν ως αποτέλεσμα την επιθυμητή αντιστάθμιση και συνεπώς την αποκατάσταση της συνοχής (RAMSAUER 2000:608).

Συνεπώς, σε κάθε μεμονωμένη περίπτωση πρέπει να εξετάζεται αν, στο πλαίσιο της οικολογικής συνοχής του Natura 2000, αυτές οι χρονικές καθυστερήσεις όσον αφορά τη λειτουργικότητα μπορούν να είναι ανεκτές ή όχι. Κατωτέρω παρέχεται περιγραφή του συνόλου των περιπτώσεων για το εν λόγω ζήτημα (περίπτωση Α: πλήρης λειτουργικότητα των μέτρων για τη διασφάλιση της απαιτούμενης συνοχής τη στιγμή που θα προκύψει η βλάβη· περίπτωση Β: τη στιγμή που θα προκύψει η βλάβη, δεν είναι απαραίτητη η πλήρης λειτουργικότητα των μέτρων).

Αν οι χρονικές καθυστερήσεις όσον αφορά τη λειτουργικότητα δεν συνάδουν με τον αντίστοιχο στόχο διατήρησης, το μέτρο δεν πρέπει να αναγνωρίζεται ως μέτρο διασφάλισης της συνοχής.

Περίπτωση Α: Πλήρης λειτουργικότητα των μέτρων για τη διασφάλιση της απαιτούμενης συνοχής τη στιγμή που θα προκύψει η βλάβη.

Ο τύπος οικοτόπου ή οι οικοτόποι που είναι απαραίτητοι για ένα είδος πρέπει να είναι πλήρως λειτουργικοί πριν προκύψει η βλάβη, ιδίως αν υπάρχει κίνδυνος απώλειας σχετικού (μερικού) πληθυσμού προστατευόμενου είδους σύμφωνα με το παράρτημα 2 της οδηγίας για τη διατήρηση των φυσικών οικοτόπων καθώς και της άγριας πανίδας και χλωρίδας ή σύμφωνα με το παράρτημα 1 της οδηγίας για τα πτηνά. Σε αυτές τις περιπτώσεις, μόνο τα μέτρα που έχουν εφαρμοστεί εκ των προτέρων, και τα οποία ισχύουν ήδη τη στιγμή της παρέμβασης, μπορούν να θεωρηθούν επαρκή μέτρα για τη διασφάλιση της συνοχής. Για λόγους προστασίας της φύσης η χρονική καθυστέρηση στη λειτουργικότητα δεν μπορεί να είναι ανεκτή.

Ουσιαστικά, το χρονικό διάστημα που χρειάζονται οι οικοτόποι ειδών για να αναπτυχθούν εξαρτάται, αφενός, από τις περιόδους τοπικής ανάπτυξης των σχετικών οικοτόπων και, αφετέρου, από την προσβασιμότητα των περιοχών στο πλαίσιο της απαραίτητης ανανέωσης του πληθυσμού. Η δυνατότητα των ειδών για ανανέωση του πληθυσμού καθορίζεται, μεταξύ άλλων, από τη χωρική κατανομή των ειδών, την ύπαρξη συγκεκριμένων κέντρων κατανομής και τους αρχικούς πληθυσμούς στις κοντινές γεωγραφικά περιοχές, την κινητικότητα ανάλογα με το είδος και την ικανότητα εξάπλωσης, καθώς και την απρόσκοπτη προσβασιμότητα των περιοχών.

Αν μια παρέμβαση επηρεάζει είδος με πολύ περιορισμένη εμφάνιση ή είδη με μικρή κινητικότητα, η δυνατότητα εκ νέου δημιουργίας ή ανανέωσης πληθυσμού, από εξωτερικό περιβάλλον του οικοτόπου που δημιουργήθηκε με μέτρα συνοχής είναι πολύ μικρή. Για τον λόγο αυτό, έχει μεγάλη σημασία οι οικοτόποι να αναπτύσσονται εκ των προτέρων όσο το δυνατόν πιο κοντά στον επηρεαζόμενο πληθυσμό και επίσης να υπάρχει δυνατότητα τα ίδια άτομα ή πληθυσμοί να ζουν ήδη στον οικοτόπο πριν από την παρέμβαση, ως οικοτόπο διαφυγής. Η ανανέωση του πληθυσμού του οικοτόπου σε μεταγενέστερο στάδιο μπορεί συχνά να μην είναι πλέον απόλυτα εγγυημένη μετά τη σημαντική βλάβη του πληθυσμού.

Στην περίπτωση των τύπων οικοτόπου, οι χρόνοι ανάπτυξης για τους οικοτόπους καθορίζονται από την ικανότητα ανασύστασής τους και από τις αβιοτικές συνθήκες που θα δημιουργηθούν, καθώς και από τον αποικισμό από χαρακτηριστικά φυτικά και ζωικά είδη (βλέπε π.χ. RIECKEN et al. 1994:21ff). Πλήρης λειτουργικότητα με την έννοια της περίπτωσης Α μπορεί να επιτευχθεί μόνο για τύπους οικοτόπου με μικρότερους χρόνους ανάπτυξης.

Εκ των προτέρων εφαρμογή των μέτρων

Στα περιστατικά της περίπτωσης Α, για να διατηρηθεί η ικανότητα δράσης, πρέπει να είναι ήδη εφικτή η χρηματοδότηση και η υλοποίηση των μέτρων πριν από την τελική έγκριση του έργου (...). Στην πράξη, υπάρχει π.χ. η δυνατότητα διασφάλισης της περιοχής ήδη πριν από την απόφαση έγκρισης του σχεδιασμού, με την προκαταρκτική απόκτηση γης ή την πρώιμη απόκτηση γης. Θεωρητικά, οι διαδικασίες βήμα προς βήμα παρέχουν πιο ευνοϊκές συνθήκες για το εν λόγω ζήτημα.

Λόγω της ειδικής νομικής απαίτησης ασφάλειας της τελευταίας απόφασης έγκρισης, στην προκαταρκτική διαδικασία εκτίμησης επιπτώσεων για τη χλωρίδα, την πανίδα και τους οικοτόπους (π.χ. για τον προσδιορισμό της γραμμής ή κατά τις διαδικασίες χωροταξικού σχεδιασμού), οι κύριες αποφάσεις όσον αφορά το αντικείμενο, την τοποθεσία και τη διάρκεια των μέτρων για τη διασφάλιση της συνοχής συχνά πρέπει να έχουν ήδη ληφθεί στο στάδιο του προσχεδίου. (βλέπε π.χ. KÜSTER 2001). Αν η δομή του έργου παραμένει η ίδια, οι εν λόγω αποφάσεις δεν θα αλλάξουν σημαντικά κατά τη διαδικασία έγκρισης του έργου· τα μέτρα μπορούν να εφαρμοστούν εκ των προτέρων, μόλις καταστεί προφανής η θεμελιώδης δυνατότητα επίτευξης του έργου.

Μέσα για την εγκατάσταση πληθυσμών στις περιοχές και αντισταθμιστικά μέτρα που έχουν ήδη θεοπιστεί σε άλλα πλαίσια καταδεικνύουν επίσης ότι είναι εφικτό τα μέτρα να εφαρμοστούν σε πρώιμο στάδιο, ακόμη και υπό το πρίσμα του σχεδιασμού (βλέπε π.χ. AMMERMANN et al. 1998, BUNZEL & BÖHME 2002). Επιπλέον, υπάρχει η δυνατότητα σύναψης συμφωνιών μεταξύ του φορέα υλοποίησης του έργου και του φορέα της προστατευμένης περιοχής. Οι εν λόγω συμφωνίες θα παρέχουν τη δυνατότητα ανάληψης της εκτέλεσης των μέτρων από τον φορέα της προστατευμένης περιοχής, καθώς και τη δυνατότητα χρηματικής αποζημίωσης στην απίθανη περίπτωση που τελικά το έργο, για κάποιον απρόβλεπτο λόγο, δεν μπορεί να υλοποιηθεί.

Το ακόλουθο παράδειγμα του σχεδιασμού του Α 26 καταδεικνύει επίσης ότι, πέραν της δυνατότητας εκ των προτέρων απόκτησης γης, για την εκ των προτέρων εφαρμογή των μέτρων είναι επίσης σκόπιμη η χρήση των σταδίων σχεδιασμού και έγκρισης στις φάσεις οικοδόμησης.

Παράδειγμα: εκ των προτέρων εφαρμογή των μέτρων στην περίπτωση του Α 26

Η ζώνη προστασίας των πτηνών που υφίσταται τις επιπτώσεις του έργου επηρεάζεται και διαταράσσεται από διάφορα συνδεδεμένα τμήματα κατασκευής. Κατά την έγκριση του τρέχοντος σταδίου οικοδόμησης, έχουν ήδη θεοπιστεί μέτρα για τη διασφάλιση της συνοχής, τα οποία εν μέρει προβλέπονται αποκλειστικά για βλάβες που θα προκύψουν από τις δύο επόμενες φάσεις, για τις οποίες δεν έχει ακόμη ληφθεί απόφαση έγκρισης σχεδιασμού. Για να υπάρχει η δυνατότητα ανάπτυξης της αποτελεσματικότητας μέτρων για τη δημιουργία νέων οικοτόπων, στην έγκριση σχεδιασμού για το στάδιο οικοδόμησης θα πρέπει ήδη να παρασχεθεί επαλήθευση ότι έχει καθοριστεί το εύρος των μέτρων, όπως απαιτείται σύμφωνα με τη δέουσα εκτίμηση. Με αυτόν τον τρόπο, επισπεύδεται η εφαρμογή των μέτρων κατά περίπου πέντε έτη, με αποτέλεσμα να αποτρέπεται η όποια χρονική καθυστέρηση μεταξύ βλάβης και αντισταθμιστικής λειτουργίας.

Οι προϋποθέσεις για κάτι τέτοιο είναι η διαθεσιμότητα εκτάσεων γης στην κλίμακα που χαρακτηρίζεται από τους εμπειρογνώμονες ως απαραίτητη, συμφωνία όσον αφορά τους περιορισμούς διαχείρισης για τους αγρότες που εργάζονται εκεί και, όπου απαιτείται, διαθεσιμότητα κεφαλαίων για την καταβολή των δαπανών για τα αντισταθμιστικά μέτρα αρκετά πριν από την απόφαση έγκρισης για το επόμενο στάδιο οικοδόμησης. Οι πιθανότητες να προκύψει αυτό το πλαίσιο συνθηκών όσον αφορά την εφαρμογή πρέπει οπωσδήποτε να ερμηνεύονται κατά περίπτωση. Στο έργο Α 26 αυτές οι συνθήκες είναι σαφές ότι υπάρχουν. Η προπαρασκευαστική απόκτηση γης κατέστησε δυνατή τη διασφάλιση της διαθεσιμότητας των περιοχών. Η προσέγγιση που επιλέχθηκε σε αυτή τη διαδικασία είναι ευπρόσδεκτη, καθώς αποτρέπει την απειλή για προσωρινές λειτουργικές ανεπάρκειες και διασφαλίζει την αδιάλειπτη συνοχή του δικτύου Natura 2000 κατά τη συνολική διάρκεια του έργου, χωρίς να προκαλούνται σε αυτό καθυστερήσεις.

Εάν είναι απαραίτητο, υπάρχει επίσης δυνατότητα χωριστής έγκρισης σχεδιασμού για τα μέτρα διασφάλισης της συνοχής, η οποία προβλέπει την πρωιμότερη εφαρμογή τους. Φυσικά, οι φορείς υλοποίησης του έργου έχουν πάντα την επιλογή να εφαρμόσουν τα μέτρα σε πρώιμο στάδιο οικειοθελώς με δικά τους έξοδα. Εάν εφαρμοστούν επαρκώς νωρίς, στο πλαίσιο των προβλέψεων για την παρέμβαση, τα μέτρα για τη διασφάλιση της συνοχής μπορούν να έχουν θετική επίπτωση όσον αφορά την έκταση των αντισταθμιστικών μέτρων και των μέτρων αντικατάστασης, αφού μπορεί να μειωθούν οι πρόσθετες δαπάνες για τις προσωρινές λειτουργικές ανεπάρκειες.

Οι δημόσιοι φορείς υλοποίησης έργων και οι φορείς υλοποίησης έργων που αναλαμβάνουν πολλά ή μεγάλα έργα, πιθανόν με διαδικασίες έγκρισης βήμα προς βήμα, έχουν σε αυτή την περίπτωση το μεγαλύτερο περιθώριο δράσης και συνεπώς φέρουν ειδική ευθύνη.

Περίπτωση Β: τη στιγμή που θα προκύψει η βλάβη, δεν είναι απαραίτητη η πλήρης λειτουργικότητα των μέτρων για τη διασφάλιση συνοχής.

Ο τύπος οικοτόπου ή ο οικοτόπος ειδών δεν πρέπει απαραίτητως να είναι πλήρως λειτουργικός πριν από την έναρξη της σημαντικής βλάβης. Για ορισμένους τεχνικούς λόγους, οι οποίοι πρέπει να δηλωθούν στο σύνολό τους, μια χρονική καθυστέρηση όσον αφορά τη λειτουργικότητα είναι αιτιολογημένη έως την πλήρη αποτελεσματικότητα του μέτρου και πρέπει να αντισταθμίζεται με την εφαρμογή των μέτρων σε αντίστοιχα μεγαλύτερη κλίμακα. Έχει αποδειχτεί ότι η συνεισφορά του τόπου στο δίκτυο Natura 2000 εξασφαλίζεται επίσης με αυτόν τον τρόπο.

Σε αυτές τις περιπτώσεις επίσης, στόχος θα πρέπει να είναι η εκ των προτέρων εφαρμογή των μέτρων. Η πείρα που έχει αποκτηθεί από την εφαρμογή άλλων μέσων διατήρησης της φύσης οδηγεί στο συμπέρασμα ότι υπό συγκεκριμένες συνθήκες οι χρονικές καθυστερήσεις όσον αφορά τη λειτουργικότητα μπορούν να αντισταθμιστούν με αύξηση της κλίμακας του μέτρου. Η διαπίστωση αυτή βασίζεται μεταξύ άλλων στο γεγονός ότι οι χρονικές καθυστερήσεις μπορούν με αυτόν τον τρόπο να αντισταθμιστούν σε μεγάλο βαθμό για ορισμένες λειτουργίες του οικοτόπου.

Με βάση τη χρονική καθυστέρηση όσον αφορά τη λειτουργικότητα, θα πρέπει να επιλεγθούν μεγαλύτερες προσθήκες γης, καθώς παρότι στην αρχή τα μέτρα (π.χ. φύτευση) δεν μπορούν να εκπληρώσουν επαρκώς τις λειτουργίες, με ένα σημαντικά μεγαλύτερο απόθεμα μπορεί να επιτευχθεί περίπου το ίδιο επίπεδο αντιστάθμισης συνολικά. Η μεγαλύτερη κλίμακα του μέτρου αυξάνει επίσης την πρόβλεψη ασφάλειας όσον αφορά τις λειτουργικές παραμέτρους.

Παράδειγμα: Η διέλευση ενός έργου οδοποιίας από ένα υδατικό σύστημα ρεόντων υδάτων οδηγεί σε σημαντική βλάβη του οικοτόπου *91Ε0 «δάσος αλλουβιακών πεδιάδων κατά μήκος ρεόντων υδάτων». Η απώλεια του οικοτόπου πρέπει να αντισταθμιστεί σε άλλους τόπους, οι οποίοι είναι κατάλληλοι όσον αφορά την τοποθεσία και τη λειτουργία, με μέτρα διασφάλισης της συνοχής· αυτό θα επιτευχθεί μέσω της κατάλληλης φύτευσης και αποκατάστασης του τύπου οικοτόπου. Δεδομένου ότι δεν υπάρχει δυνατότητα άλλων συνοδευτικών μέτρων, όπως η ανάπτυξη παλαιών δασών σε παρόμοιους τύπους οικοτόπου, η εφαρμογή του μέτρου σχεδιάζεται σε έκταση πολύ μεγαλύτερη, ώστε να αντισταθμιστεί η χρονική καθυστέρηση όσον αφορά τη λειτουργικότητα. Στην προκειμένη περίπτωση ο τύπος οικοτόπου χαρακτηρίζεται από δέντρα και έχει αντίστοιχα μεγάλο χρόνο ανάπτυξης ο οποίος δεν μπορεί να επιτευχθεί ακόμη και αν εφαρμοστούν εκ των προτέρων μέτρα.

Ωστόσο, το μέτρο αυτό θα πρέπει καταρχήν να αναγνωριστεί ως μέτρο διασφάλισης της συνοχής, υπό την προϋπόθεση ότι για τη συγκεκριμένη περίπτωση δεν υφίστανται ειδικές πτυχές οι οποίες συνηγορούν περί του αντιθέτου.

4. ΣΥΝΔΕΣΕΙΣ ΜΕΤΑΞΥ ΤΩΝ ΔΙΑΔΙΚΑΣΙΩΝ ΠΕΡΙΒΑΛΛΟΝΤΙΚΗΣ ΕΚΤΙΜΗΣΗΣ: ΔΕ, ΕΠΕ, ΣΠΕ

4.1. Σύγκριση διαδικασιών στο πλαίσιο της δέουσας εκτίμησης (ΔΕ), της ΕΠΕ και της ΣΠΕ

	ΔΕ	ΕΠΕ	ΣΠΕ
Ποια είδη παρεμβάσεων αφορά το θέμα αυτό;	Οποιοδήποτε σχέδιο ή έργο το οποίο –είτε καθεαυτό είτε από κοινού με άλλα σχέδια/έργα– είναι δυνατόν να επηρεάσει σημαντικά έναν τόπο Natura 2000 (εξαιρούνται σχέδια ή έργα που συνδέονται άμεσα με τη διαχείριση της διατήρησης του τόπου).	Όλα τα έργα που απαριθμούνται στο παράρτημα Ι. Για τα έργα που απαριθμούνται στο παράρτημα ΙΙ, η ανάγκη εκτίμησης των περιβαλλοντικών επιπτώσεων καθορίζεται κατά περίπτωση ή με βάση όρια ή κριτήρια τα οποία θεσπίζουν τα κράτη μέλη (λαμβάνοντας υπόψη τα κριτήρια του παραρτήματος ΙΙΙ).	Όλα τα σχέδια και προγράμματα , ή τροποποιήσεις αυτών, τα οποία: α) εκπονούνται και/ή εγκρίνονται από μια αρχή σε εθνικό, περιφερειακό ή τοπικό επίπεδο· β) απαιτούνται βάσει νομοθετικών, κανονιστικών ή διοικητικών διατάξεων· γ) εκπονούνται για τη γεωργία, τη δασοπονία, την αλιεία, την ενέργεια, τη βιομηχανία, τις μεταφορές, τη διαχείριση αποβλήτων, τη διαχείριση υδάτινων πόρων, τις τηλεπικοινωνίες, τον τουρισμό, τη χωροταξία ή τη χρήση γης και καθορίζουν το πλαίσιο για μελλοντικές άδειες έργων που απαριθμούνται στα παραρτήματα Ι και ΙΙ της οδηγίας ΕΠΕ· ή για τα οποία, λόγω των συνεπειών που ενδέχεται να έχουν σε ορισμένους τόπους, απαιτείται εκτίμηση των περιβαλλοντικών επιπτώσεων σύμφωνα με τα άρθρα 6 και 7 της οδηγίας 92/43/ΕΟΚ.

	ΔΕ	ΕΠΕ	ΣΠΕ
Ποιες επιπτώσεις πρέπει να εκτιμώνται όσον αφορά τη φύση;	Η εκτίμηση θα πρέπει να διεξάγεται λαμβανομένων υπόψη των στόχων διατήρησης του τόπου (που αφορούν τα είδη/τους τύπους οικοτόπων βάσει των οποίων έχει χαρακτηριστεί ο τόπος). Η εκτίμηση επιπτώσεων θα πρέπει να έχει ως στόχο να καθοριστεί αν το σχέδιο ή το έργο θα παραβιάσει την ακεραιότητα του σχετικού τόπου.	Άμεσες και έμμεσες, δευτερογενείς, σωρευτικές, διασυννοριακές, βραχυπρόθεσμες, μεσοπρόθεσμες και μακροπρόθεσμες, μόνιμες και προσωρινές, θετικές και αρνητικές σημαντικές επιπτώσεις στον πληθυσμό και στην υγεία του ανθρώπου· στη βιοποικιλότητα, και ιδίως τα προστατευόμενα είδη και οικοτόπους με βάση την οδηγία 92/43/ΕΟΚ και την οδηγία 2009/147/ΕΚ· στη γη, στο έδαφος, στα ύδατα, στον αέρα και στο κλίμα καθώς και στο τοπίο· στα περιουσιακά στοιχεία, στην πολιτιστική κληρονομιά και στο φυσικό τοπίο· και στην αλληλεπίδραση μεταξύ των παραγόντων αυτών.	Ενδεχόμενες σημαντικές συνέπειες για το περιβάλλον, συμπεριλαμβανομένων θεμάτων όπως η βιοποικιλότητα, ο πληθυσμός, η υγεία των ανθρώπων, η πανίδα, η χλωρίδα, το έδαφος, τα ύδατα, ο αέρας, οι κλιματικοί παράγοντες, τα υλικά περιουσιακά στοιχεία, η πολιτιστική κληρονομιά συμπεριλαμβανομένης της αρχιτεκτονικής και αρχαιολογικής κληρονομιάς, το τοπίο και οι σχέσεις μεταξύ των ανωτέρω παραγόντων.
Ποιος είναι υπεύθυνος για την εκπόνηση της εκτίμησης επιπτώσεων;	Η διασφάλιση της διεξαγωγής της ΔΕ αποτελεί ευθύνη της αρμόδιας αρχής. Στο πλαίσιο αυτό, μπορεί να ζητηθεί από τον υπεύθυνο υλοποίησης του σχεδίου ή του έργου να διενεργήσει όλες τις αναγκαίες μελέτες και να παράσχει όλες τις αναγκαίες πληροφορίες στην αρμόδια αρχή ώστε αυτή να μπορέσει να λάβει πλήρως τεκμηριωμένη απόφαση. Κατά τη διαδικασία αυτή, η αρμόδια αρχή μπορεί επίσης να συλλέξει συναφείς πληροφορίες από άλλες πηγές, κατά περίπτωση.	Ο υπεύθυνος υλοποίησης του σχεδίου ή του έργου παρέχει τις αναγκαίες πληροφορίες οι οποίες λαμβάνονται δεόντως υπόψη, από κοινού με τα αποτελέσματα των διαβουλεύσεων, από την αρμόδια αρχή που εκδίδει την άδεια.	Η οδηγία ΣΠΕ παρέχει στα κράτη μέλη ευρύ περιθώριο διακριτικής ευχέρειας όσον αφορά τον ορισμό των αρχών που είναι αρμόδιες για τη ΣΠΕ. Οι αρχές αυτές μπορούν να είναι οι αρχές που είναι αρμόδιες για την κατάρτιση σχεδίου/προγράμματος, οι περιβαλλοντικές αρχές των οποίων η γνώμη ζητείται ex lege σχετικά με το εύρος και το επίπεδο λεπτομέρειας των πληροφοριών που πρέπει να περιλαμβάνονται στην περιβαλλοντική μελέτη, καθώς και στο προκαταρκτικό σχέδιο/πρόγραμμα και στη συνοδευτική περιβαλλοντική μελέτη ή οι αρχές στις οποίες έχει ανατεθεί ειδικά το καθήκον διενέργειας της διαδικασίας ΣΠΕ.
Ζητείται η γνώμη του κοινού/άλλων αρχών;	Η οδηγία για τους οικοτόπους δεν περιέχει ρητή υποχρέωση εξασφάλισης της δημόσιας γνώμης κατά την έγκριση σχεδίων ή έργων για τα οποία απαιτείται δέουσα εκτίμηση. Σύμφωνα με τη διατύπωση του άρθρου 6 παράγραφος 3, κάτι τέτοιο πρέπει να επιδιώκεται μόνον εάν κρίνεται «ενδεχομένως» σκόπιμο. Ωστόσο, το Δικαστήριο διευκρίνισε, βάσει των απαιτήσεων της σύμβασης του Aarhus, ότι το ενδιαφερόμενο κοινό, συμπεριλαμβανομένων αναγνωρισμένων περιβαλλοντικών ΜΚΟ, έχει το δικαίωμα να συμμετέχει στη διαδικασία αδειοδότησης	Υποχρεωτικά – πρέπει να πραγματοποιείται διαβούλευση πριν από την έγκριση της πρότασης για την υλοποίηση του σχεδίου/έργου. Τα κράτη μέλη πρέπει να λαμβάνουν τα αναγκαία μέτρα ώστε να διασφαλίζεται ότι οι αρχές τις οποίες ενδέχεται να αφορά το έργο (συμπεριλαμβανομένων περιβαλλοντικών, τοπικών και περιφερειακών αρχών) έχουν τη δυνατότητα να εκφράσουν γνώμη για την αίτηση για χορήγηση άδειας. Οι ίδιες αρχές ισχύουν και για τη διαβούλευση με το ενδιαφερόμενο κοινό.	Υποχρεωτικά – πρέπει να πραγματοποιείται διαβούλευση πριν από την έγκριση της πρότασης για την υλοποίηση του σχεδίου ή του προγράμματος. Τα κράτη μέλη πρέπει να διαβουλεύονται με τις αρχές οι οποίες, λόγω των ειδικών περιβαλλοντικών αρμοδιοτήτων τους, ενδέχεται να ενδιαφέρονται για τη περιβαλλοντικές επιπτώσεις της υλοποίησης ενός σχεδίου/προγράμματος. Θα πρέπει να ζητείται η γνώμη του κοινού,

	ΔΕ	ΕΠΕ	ΣΠΕ
	(C-243/15, σκέψη 49). Το δικαίωμα αυτό συνίσταται ειδικότερα στο «δικαίωμα πραγματικής συμμετοχής «κατά τη λήψη των περιβαλλοντικών αποφάσεων», δια της υποβολής, «εγγράφως ή, όπως ενδείκνυται, σε δημόσια ακρόαση ή με ερωτήσεις προς τον αιτούντα, τυχόν σχόλια, πληροφορίες, αναλύσεις ή γνώμες τις οποίες θεωρεί συναφείς με την προτεινόμενη δραστηριότητα» (C-243/15, σκέψη 46).	Στην περίπτωση πιθανών σημαντικών επιπτώσεων για το περιβάλλον άλλου κράτους μέλους, πρέπει να πραγματοποιείται διαβούλευση με τις σχετικές αρχές και το κοινό του εν λόγω άλλου κράτους μέλους.	συμπεριλαμβανομένου του κοινού το οποίο θίγεται ή ενδέχεται να θιγεί ή του οποίου διακυβεύονται συμφέροντα από τις διαδικασίες λήψης αποφάσεων, συμπεριλαμβανομένων ΜΚΟ. Στις αρχές και στο κοινό πρέπει να δίνεται έγκαιρη και πραγματική ευκαιρία, εντός εύλογων χρονικών περιθωρίων, να εκφράσουν τη γνώμη τους επί του προκαταρκτικού σχεδίου ή προγράμματος και της περιβαλλοντικής μελέτης που το συνοδεύει πριν το σχέδιο ή το πρόγραμμα εγκριθεί ή αρχίσει η σχετική νομοθετική διαδικασία. Στην περίπτωση πιθανών σημαντικών επιπτώσεων για το περιβάλλον άλλου κράτους μέλους, πρέπει να πραγματοποιείται διαβούλευση με τις σχετικές αρχές και το κοινό του εν λόγω άλλου κράτους μέλους.
Πόσο δεσμευτικά είναι τα συμπεράσματα της εκτίμησης;	Δεσμευτικά. Οι αρμόδιες αρχές μπορούν να συμφωνήσουν για το οικείο σχέδιο ή έργο μόνον αφού βεβαιωθούν ότι δεν θα παραβιάσει την ακεραιότητα του τόπου.	Τα αποτελέσματα των διαβουλεύσεων και οι πληροφορίες που συλλέγονται στο πλαίσιο της ΕΠΕ «λαμβάνονται δεόντως υπόψη» στο πλαίσιο της διαδικασίας αδειοδότησης. Η απόφαση χορήγησης άδειας περιλαμβάνει τουλάχιστον το αιτιολογημένο συμπέρασμα (δηλαδή την απόφαση ΕΠΕ) και τους περιβαλλοντικούς όρους που τίθενται στην απόφαση.	Η περιβαλλοντική μελέτη και οι γνώμες που διατυπώνονται «λαμβάνονται υπόψη» κατά την εκπόνηση του σχεδίου ή προγράμματος και πριν από την έγκρισή του ή την έναρξη της σχετικής νομοθετικής διαδικασίας.

5. ΣΤΡΑΤΗΓΙΚΟΣ ΣΧΕΔΙΑΣΜΟΣ — ΕΚΤΙΜΗΣΗ ΤΩΝ ΣΧΕΔΙΩΝ

5.1. Παράδειγμα: Σχεδιασμός αυτοκινητοδρόμων στην Αυστρία

Σχεδιασμός αυτοκινητοδρόμων στην Αυστρία — Έλεγχος και δέουσα εκτίμηση

Ο σχεδιασμός αυτοκινητοδρόμων στην Αυστρία περιλαμβάνει τρία διαφορετικά στάδια έργου, στο πλαίσιο των οποίων καθορίζεται η ανάγκη επαναλαμβανόμενης δέουσας εκτίμησης.

Στο στάδιο 1 («Voruntersuchung» ή «Korridoruntersuchung») προσδιορίζονται δυνητικές ζώνες στην υπό μελέτη περιοχή, στις οποίες υπάρχει κίνδυνος σύγκρουσης, ώστε να αποκλειστούν διάδρομοι με μη ανεκτές επιπτώσεις και υψηλό κίνδυνο να μην εγκριθούν, αντιστοίχως. Ιδιαίτερη προσοχή δίνεται στις προστατευόμενες περιοχές, συμπεριλαμβανομένων των περιοχών Natura 2000. Αποτελέσματα του σταδίου 1 αποτελούν η προκαταρκτική επιλογή των πιθανών διαφοροποιήσεων του έργου και το διερευνητικό πρόγραμμα για το στάδιο 2. Η απαίτηση διενέργειας δέουσας εκτίμησης αναγνωρίζεται συνήθως σε αυτό το στάδιο (στάδιο ελέγχου).

Στο στάδιο 2 («Vorprojekt» ή «Variantenuntersuchung») προσδιορίζεται η ευαισθησία των οικοτόπων και των ειδών στις διαφορετικές ενδεχόμενες παραλλαγές του έργου και προβλέπονται οι πιθανές επιπτώσεις τους στο περιβάλλον. Σύμφωνα με τις εσωτερικές εθνικές απαιτήσεις (RVS*⁽⁹⁾) σε αυτό το στάδιο απαιτούνται αναλυτικές έρευνες όσον αφορά τη δέουσα εκτίμηση. Η ενέργεια αυτή έχει σκοπό να διασφαλίσει την εξέταση, το συντομότερο δυνατόν, των ειδών και των οικοτόπων που τελούν υπό την προστασία της ΕΕ. Με την ολοκλήρωση αυτού του σταδίου επιλέγεται μία πιθανή παραλλαγή του έργου.

Το στάδιο 3 («Einreichprojekt») περιλαμβάνει τον σχεδιασμό για τις διαδικασίες έγκρισης. Προσδιορίζονται περαιτέρω οι δυνητικές επιπτώσεις της επιλεγμένης οδού στο περιβάλλον και μετριάζονται με τα κατάλληλα μέτρα οι ενδεχόμενες αρνητικές επιπτώσεις. Στόχος είναι ένα περιβαλλοντικά υπεύθυνο σχέδιο έργου, το οποίο δεν έχει επιπτώσεις στους στόχους διατήρησης του τόπου ή των προστατευόμενων ειδών και μπορεί να εγκριθεί νομίμως.

Τα πλεονεκτήματα του έγκαιρου ελέγχου είναι η έγκαιρη ταυτοποίηση των απαιτούμενων νόμιμων διαδικασιών, στην παρούσα περίπτωση δέουσα εκτίμηση ή —σε άλλες περιπτώσεις— διαδικασία παρέκκλισης. Συνεπώς, αναγνωρίζονται αρκετά έγκαιρα οι κίνδυνοι που αφορούν τις διαδικασίες και είναι δυνατόν να εφαρμοστούν στρατηγικές πρόληψης.

Για τον εντοπισμό των δυνητικών περιοχών σύγκρουσης, χρησιμοποιούνται τα τυποποιημένα έντυπα δεδομένων των τόπων Natura 2000, σε συνδυασμό με δεδομένα από τον εθνικό άτλαντα των αναπαραγωγικών πτηνών, καθώς και μελέτες οικοτόπων σε περιφερειακό και τοπικό επίπεδο (εφόσον διατίθενται και είναι πρόσφατες). Στο πλαίσιο της αξιολόγησης της τρέχουσας κατάστασης και των ενδεχόμενων επιπτώσεων εξετάζονται επίσης οι κόκκινοι κατάλογοι (εθνικοί και περιφερειακοί), τα δεδομένα από την έκδοση του άρθρου 17, οι εθνικοί και περιφερειακοί κανονισμοί όσον αφορά τα προστατευόμενα είδη σε εθνικό επίπεδο, και άλλα διαθέσιμα δεδομένα για την περιοχή. Εφόσον είναι διαθέσιμα, μπορούν να χρησιμοποιούνται πρόσθετα δεδομένα παρακολούθησης, π.χ. από έργα διατήρησης των ειδών ή από έργα LIFE που υλοποιήθηκαν στην περιοχή.

Πηγή: Περιπτωσιολογική μελέτη την οποία παρείχε η ASFINAG.

5.2. Παράδειγμα: Στρατηγικός σχεδιασμός νέων αναπτυξιακών έργων υδροηλεκτρικής ενέργειας στον Δούναβη

Στρατηγικός σχεδιασμός νέου σταθμού υδροηλεκτρικής ενέργειας στη λεκάνη του Δούναβη

Κατευθυντήριες αρχές για την ανάπτυξη βιώσιμης υδροηλεκτρικής ενέργειας στη λεκάνη του Δούναβη θεσπίστηκαν από τη Διεθνή Επιτροπή για την Προστασία του Δούναβη (ICPDR) και εγκρίθηκαν από τις παραδουνάβιες χώρες τον Ιούνιο του 2013. Οι κατευθυντήριες αρχές διαμορφώθηκαν στο πλαίσιο ευρείας συμμετοχικής διαδικασίας με τη συμμετοχή εκπροσώπων από τις αρμόδιες για την ενέργεια και το περιβάλλον διοικητικές αρχές, τον κλάδο της υδροηλεκτρικής ενέργειας, ΜΚΟ και την επιστημονική κοινότητα.

Για την ανάπτυξη νέων σταθμών υδροηλεκτρικής ενέργειας συνιστάται η υιοθέτηση προσέγγισης στρατηγικού σχεδιασμού. Η εν λόγω προσέγγιση θα πρέπει να βασίζεται σε αξιολόγηση δύο επιπέδων (συμπεριλαμβανομένων καταλόγων συνιστώμενων κριτηρίων), δηλαδή στην εθνική/περιφερειακή αξιολόγηση, της οποίας έπεται η αξιολόγηση του εκάστοτε έργου.

⁽⁹⁾ RVS=Κατευθυντήριες γραμμές και κανονισμοί για τον σχεδιασμό, την κατασκευή και τη συντήρηση των οδών (RVS) www.fsv.at

Σε ένα πρώτο στάδιο προσδιορίζονται τα τμήματα του ποταμού στα οποία απαγορεύεται η ανάπτυξη έργων υδροηλεκτρικής ενέργειας βάσει εθνικής ή περιφερειακής νομοθεσίας/συμφωνιών (ζώνες αποκλεισμού). Στα κριτήρια, τα οποία εφαρμόζονται σε κάποιες ευρωπαϊκές χώρες για αυτή την κατηγορία, περιλαμβάνονται τα εξής: προστατευόμενες περιοχές, τμήματα υψηλής οικολογικής αξίας, τμήματα αναφοράς, μέγεθος υδρολογικής λεκάνης.

Στον προτεινόμενο κατάλογο εθνικών/περιφερειακών κριτηρίων περιλαμβάνονται τα εξής:

- Φυσικότητα. Κατάσταση τμημάτων του ποταμού/υδατικού συστήματος σε σχέση με την απόκλιση από τις φυσικές συνθήκες για τον συγκεκριμένο τύπο, όσον αφορά την υδρολογία, τη μορφολογία, τη βιολογία και τη διατήρηση της μάζας του ιζηματο, καθώς και τις βιολογικές κοινότητες.
- Κατάσταση του υδατικού συστήματος όσον αφορά τη σπανιότητα και την οικολογική αξία. Σπανιότητα του τύπου ποταμού, οικολογική κατάσταση τμήματος του ποταμού και ευαισθησία.
- Ειδική οικολογική δομή και λειτουργία του τμήματος ποταμού, αναφορικά επίσης με ολόκληρη την υδρολογική λεκάνη/υπολεκάνη και σε σχέση με τις υπηρεσίες οικοσυστήματος. Για παράδειγμα, συγκεκριμένοι οικοτόποι για ευαίσθητα/πολύτιμα είδη ιχθύων ή άλλα βιολογικά ποιοτικά στοιχεία στην ποτάμια οικολογία (π.χ. είδη κόκκινου καταλόγου).
- Περιοχές διατήρησης και προστατευόμενοι τόποι. Για παράδειγμα, περιοχές Natura 2000, τόποι Ramsar, αποθέματα της βιόσφαιρας της UNESCO, εθνικά, περιφερειακά και φυσικά πάρκα κ.λπ.

Σε δεύτερο στάδιο, πραγματοποιείται εκτίμηση όλων των υπόλοιπων τμημάτων με χρήση του πίνακα εκτίμησης και του συστήματος ταξινόμησης.

Καθώς πολλά τμήματα του ποταμού και πλημμυρικές περιοχές στη λεκάνη του Δούναβη προστατεύονται βάσει της οδηγίας για τα πτηνά και της οδηγίας για τους οικοτόπους, πρέπει να ληφθούν υπόψη οι διατάξεις και οι απαιτήσεις σε συνάρτηση με τη διαχείριση και την προστασία των τόπων Natura 2000 και η ανάγκη για δέουσα εκτίμηση των επιπτώσεων ενδεχόμενων έργων στις σχετικές περιοχές.

Η εθνική/περιφερειακή αξιολόγηση είναι ένα μέσο που βοηθά τις διοικήσεις να κατευθύνουν την εγκατάσταση νέων υδροηλεκτρικών σταθμών σε εκείνες τις περιοχές όπου αναμένονται οι ελάχιστες επιπτώσεις στο περιβάλλον. Ανάλογα με την περίπτωση, πρέπει να λαμβάνονται υπόψη οι πτυχές που αφορούν το σύνολο της λεκάνης απορροής του Δούναβη ή οι διασυνοριακές πτυχές. Η εθνική/περιφερειακή αξιολόγηση είναι επωφελής τόσο για τον τομέα του περιβάλλοντος και των υδάτων όσο και τον κλάδο της υδροηλεκτρικής ενέργειας, δεδομένου ότι αυξάνει τη δυνατότητα προβλέψεων στο πλαίσιο της διαδικασίας λήψης αποφάσεων και καθιστά εύκολη την πρόβλεψη των νέων έργων που είναι πιθανό να λάβουν άδεια.

Παρότι η αξιολόγηση σε εθνικό/περιφερειακό επίπεδο είναι περισσότερο γενικού χαρακτήρα, η αξιολόγηση συγκεκριμένου έργου, στο πλαίσιο της οποίας ταξινομείται η καταλληλότητα των τμημάτων του ποταμού ως προς τη δυνητική χρήση υδροηλεκτρικής ενέργειας, παρέχει μια αναλυτικότερη και περισσότερο εις βάθος εκτίμηση των οφελών και των επιπτώσεων από ένα συγκεκριμένο έργο. Κατ' αυτόν τον τρόπο υποβοηθείται η αξιολόγηση του κατά πόσον ένα έργο είναι κατάλληλα σχεδιασμένο για συγκεκριμένη τοποθεσία. Η αξιολόγηση συγκεκριμένου έργου διενεργείται κατόπιν αιτήματος έκδοσης άδειας λειτουργίας νέου υδροηλεκτρικού σταθμού και, ως εκ τούτου, εξαρτάται από τον σχεδιασμό του συγκεκριμένου έργου.

Κατόπιν, θα πρέπει να καθορίζονται μέτρα μετριασμού με σκοπό την ελαχιστοποίηση των αρνητικών επιπτώσεων των εγκαταστάσεων υδροηλεκτρικής ενέργειας στα υδάτινα οικοσυστήματα. Η διασφάλιση της μετανάστευσης των ιχθύων και των οικολογικών ροών αποτελούν μέτρα προτεραιότητας για τη διατήρηση και τη βελτίωση της οικολογικής κατάστασης των υδάτων.

Άλλα μέτρα μετριασμού, όπως η βελτίωση της διαχείρισης ιζημάτων, η ελαχιστοποίηση των αρνητικών επιπτώσεων των τεχνητών διακυμάνσεων της στάθμης των υδάτων (τεχνητή αύξομείωση απορροών), η διατήρηση των συνθηκών υπόγειων υδάτων ή η αποκατάσταση τύπων οικοτόπων και παρόχθιων ζωνών, είναι σημαντικά για την ποτάμια οικολογία και τους υγροτόπους που εξαρτώνται άμεσα από τα υδάτινα οικοσυστήματα. Ως εκ τούτου, τα εν λόγω μέτρα θα πρέπει να εξετάζονται κατά τον σχεδιασμό του έργου, λαμβανομένης υπόψη της σχέσης κόστους/οφέλους και της ασφάλειας της παροχής ηλεκτρικής ενέργειας.

Οι κατευθυντήριες αρχές αναγνωρίζουν την εφαρμογή της διαδικασίας του άρθρου 6 παράγραφοι 3 και 4 της οδηγίας για τους οικοτόπους όταν νέα αναπτυξιακά έργα υδροηλεκτρικής ενέργειας ενδέχεται να επηρεάσουν τόπο Natura 2000.

5.3. Παράδειγμα: Χωροταξικό σχέδιο για υπεράκτια αιολικά πάρκα και διασυνδέσεις δικτύου της γερμανικής ΑΟΖ στη Βόρεια Θάλασσα.

Χωροταξικό σχέδιο υπεράκτιου δικτύου για τη γερμανική αποκλειστική οικονομική ζώνη της Βόρειας Θάλασσας

Το σχέδιο υπεράκτιου δικτύου καθορίζει τα υπεράκτια αιολικά πάρκα που είναι κατάλληλα για διασυνδέσεις δικτύου συλλογής. Παράλληλα με τις προϋποθέσεις για τις απαιτούμενες διαδρομές καλωδίων και τους τόπους όσον αφορά τις συνδέσεις δικτύου των παράκτιων αιολικών πάρκων, το σχέδιο υπεράκτιου δικτύου περιλαμβάνει τις οδούς καλωδίων για τις γραμμές σύνδεσης, καθώς και περιγραφές για πιθανές διασυνδέσεις.

Έχουν χαρακτηριστεί περιοχές προτεραιότητας για θαλάσσιες μεταφορές, αγωγούς και υπεράκτια παραγωγή αιολικής ενέργειας στη γερμανική ΑΟΖ· άλλες χρήσεις απαγορεύονται σε αυτές τις περιοχές εκτός εάν είναι συμβατές. Στους τόπους Natura 2000 δεν επιτρέπονται οι ανεμογεννήτριες. Στη ζώνη μετάβασης προς την αιγιαλίτιδα ζώνη και τη διασταύρωση των συστημάτων διαχωρισμού της κυκλοφορίας, τα υποθαλάσσια καλώδια για τη μεταφορά ενέργειας που παράγεται στην ΑΟΖ πρέπει να ακολουθούν διαδρομή κατά μήκος καθορισμένων διαδρόμων καλωδίων. Παράλληλα με την κατάρτιση του σχεδίου διενεργήθηκε ΣΠΕ.

Για την ελαχιστοποίηση των πιθανών επιπτώσεων στο θαλάσσιο περιβάλλον κατά την πόντιση αγωγών και καλωδίων, στο σχέδιο αναφέρεται ότι οι αγωγοί και τα καλώδια δεν θα πρέπει να διέρχονται από ευαίσθητους οικοτόπους σε περιόδους κατά τις οποίες συγκεκριμένα είδη εμφανίζουν υψηλή ευπάθεια.

Κατά την πόντιση και λειτουργία αγωγών και καλωδίων πρέπει να αποφεύγεται η πρόκληση βλαβών ή η καταστροφή αμμοσύρτερων, υφάλων και περιοχών βενθικών κοινοτήτων που παρουσιάζουν προβλήματα διατήρησης και αποτελούν ιδιαίτερα ευαίσθητους οικοτόπους, καθώς και να ακολουθούνται βέλτιστες περιβαλλοντικές πρακτικές σύμφωνα με τη σύμβαση OSPAR. Επιδίωξη του σχεδίου ήταν επίσης η αλληλεπικάλυψη του καθορισμού περιοχών προτεραιότητας για την εγκατάσταση αγωγών και αιολικών πάρκων.

Στόχος των αρχών σχεδιασμού, όπως η μέγιστη ομαδοποίηση καλωδίων και η αποφυγή διαδρομών που διέρχονται από τόπους Natura 2000, είναι η μείωση της επιφάνειας που απαιτείται για υποδομές δικτύου και η άμβλυνση των δυνητικών επιπτώσεων στο θαλάσσιο περιβάλλον. Στο σχέδιο, το οποίο υποβλήθηκε σε ΣΠΕ, καθορίζεται η ικανότητα και το αναμενόμενο χρονοδιάγραμμα των συνδέσεων με το υπεράκτιο δίκτυο που πρόκειται να κατασκευαστούν τα επόμενα 10 έτη.

https://www.bsh.de/EN/TOPICS/Offshore/Maritime_spatial_planning/maritime_spatial_planning_node.html